ION I. NISTOR

Cu plâns de bucurie, te salutăm armată!

AMINTIRI RĂZLEȚE DIN TIMPUL UNIRII 1918

Ion I. Nistor

Amintiri răzlețe din timpul Unirii

Cernăuți 1938
tiparul „Glasul Bucovinei"

Biblioteca Universitară Regele Ferdinand I. din Cluj
ROMÂNIA

Actul Unirii dela Cernăuți, ca și actele similare dela Chișinău și Alba-Iulia din 1918, au avut darul să fortifice și să întregească vechea temelie a statului nostru național și unitar. Rezemându-se pe această trainică temelie, statul român a putut să unească în hotarele sale etnice și istorice pe Românii de pretutindeni și să le asigure condițiuni prielnice de desvoltare pe toate tărâmurile vieții naționale, culturale și economice.

De aceea se cuvine ca amintirea acelor acte memorabile să se păstreze vecinic vie în conștiința noastră națională și ca aniversarea lor să dea prilej tuturor de reculegere și reconfortare sufletească. Comemorarea marelor acte istorice trebuie să trezească în sufletele noastre și cuvenitele simțăminte de pioasă recunoștință față de memoria acelora, cari, prin jertfă și osteneală, au contribuit la fericita lor înfăptuire.

Aniversarea primului deceniu dela Unirea Bucovinei a fost sărbătorită la 1928 cu tot fastul cuvenit. Cu acea ocazie festivă au apărut două publicațiuni comemorative și anume: **„Unirea Bucovinei"** și **„Zece ani dela Unire"**. În ambele publicațiuni am insistat pe larg asupra actelor și documentelor ce ni s'au păstrat în legătură cu marele eveniment politic dela Cernăuți. Atunci am dat publicității procesele verbale asupra desbaterilor Consiliului Național precum și asupra ședinței Congresului General al Bucovinei, care a votat Unirea necondiționată cu țara-mamă România. Tot atunci am desvelit în Sala Sinodală din Palatul Mitropolitan cele două table comemorative în amintirea Congresului General al Bucovinei care s'a ținut acolo, precum și în amintirea inaugurării Universității Românești din Cernăuți.

In cartea jubilară **„Zece ani dela Unire"** a apărut o serie de articole din pană competentă asupra principalelor

înfăptuiri în Bucovina sub oblăduirea românească pe terenul național, administrativ, judecătoresc, bisericesc, școlar, cultural și economic. Cu acest prilej s'au rostit cuvântări festive la Academia Română, la Universitate și în Sala Sinodală, în care s'a pus în lumina vremii însemnătatea politică și națională a actului Unirii Bucovinei.

Cum la 28 Noemvrie 1938 se împlinesc **două decenii** dela Unire, am ținut de a noastră patriotică datorie de a sărbători în mod cuvenit și această aniversare. De astă dată am făcut din vreme un călduros apel către foștii membri ai Consiliului Național și ai Congresului General al Bucovinei, să contribue cu scrisul lor la alcătuirea unei cărți jubilare, care să cuprindă amintirile personale ale fiecăruia din timpul Unirii. Au răspuns la apelul nostru toți membrii în viață ai Consiliului Național și ai Congresului General al Bucovinei.

Dar pentru ca nici membrii decedați să nu lipsească din cartea comemorativă, li-am dat și lor locul cuvenit de cinste, reproducând declarațiile și cuvântările lor din acea vreme, rostite fie în ședințele Consiliului Național, fie la Congresul General, fie în Parlamentul Român, fie în presă sau în alte publicațiuni. Astfel au ajuns la cuvânt aproape toți foștii membri ai acestor corporațiuni din vremea Unirii. Iar pentru ca imaginea fiecăruia să fie cât mai bine evidențiată, am reprodus la contribuția fiecăruia și portretul său, ca o pioasă amintire pentru prezent și viitor.

În fruntea **„Amintirilor răzlețe din timpul Unirii“** se găsește portretul M. S. Regelui Carol al II-lea, cu un prea înalt autograf al Majestății Sale.

Urmează apoi portretul Regelui Ferdinand-Întregitorul și al Reginei Maria, cu reproduceri din telegrame, cuvântări regale și scrisori privitoare la unirea Bucovinei.

Seria distinselor colaboratori la cartea comemorativă a Unirii, o deschide d-l profesor Nicolae Iorga, consilier regal și fost președinte de consiliu, cu generoasele sale îndemnuri din vremea Unirii.

Urmează apoi în ordine alfabetică aproape toți fruntașii vieții naționale din Bucovina din acea vreme, precum erau: Mitropolitul Vladimir Repta, Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc, Dr. Iancu Flondor, Consilierul Consistorial Dionisie Bejan, profesorul T. V. Ștefanelli, membru al Academiei, Dr. Eusebie Popovici și toți ceilalți, cari sunt încă în viață și au binevoit să contribue cu amintirile lor la comemorarea aniversării de 20 de ani dela Unirea Bucovinei, dar și la cunoașterea oamenilor și la pătrunderea vremurilor și împrejurărilor în care s'a săvârșit memorabilul act dela Cernăuți.

Am luat cu plăcere asupra mea grija publicării acestor amintiri răzlețe, pentru ca ele să nu cadă pradă uitării, ci să fie păstrate pentru vremurile când ele vor rămâne poate singurele mărturii autentice și contimporane dela cei ce cu atâta dragoste și însuflețire au pregătit și votat Unirea Bucovinei.

Fac parte din scrierile comemorative și cele două broșuri ale subsemnatului: ***„Bucovina sub dominațiunea românească"****, și* ***„Basarabia sub dominațiunea românească"****, ambele împodobite cu numeroase ilustrațiuni.*

Tot cu ocaziunea acestei aniversări a apărut și lucrarea așa de evocativă a d-lui Dr. Ilie Corfus, asistent universitar, intitulată ***„Unirea Bucovinei"****, extras din „Junimea Literară".*

D-l Dr. Corfus a ajutat și la tipărirea acestei cărți jubilare, pentru care îi exprim mulțumirile noastre cele mai cordiale.

Nu pot încheia mai bine aceste rânduri, decât cu dorința fierbinte, ca unirea țărilor române să devină din ce în ce mai strânsă pentru binele și prosperitatea neamului nostru.

Cernăuți 1938, Noemvrie 28.

ION I. NISTOR

M. S. REGELE CAROL AL II-LEA

Salut cu toată căldura
pe acei cari acuma 15 ani
într'un înălțător elan
au făcut gestul patriotic
și de nesfârșită însemnătate
istorică votând realipirea
dulcei Bucovinei de Patria
Mamă.

Prin acest vot au răsbunat
pentru veșnicie pe Voevodul
martir Grigorie Ghica

Carol
R

REGELE FERDINAND I

Răspunsul Regelui Ferdinand I

către d-l prof. Ion I. Nistor, preşedintele refugiaţilor bucovineni

Cuvintele călduroase şi sentimentele de un înfocat patriotism pentru cauza noastră sfântă ce-mi aduceţi din partea fraţilor noştri refugiaţi din Bucovina, au găsit un viu şi adânc răsunet în inima mea şi le primesc cu sufletească mulţumire. În momentele aceste mărețe, când toată suflarea românească se îndreaptă cu rugi fierbinţi cu voinţă nestrămutată spre apropiata înfăptuire a visului de veacuri al neamului românesc, nu pot decât să mă bucur când văd cât de tare este între voi credinţa în ideal, credinţa în dreptate, credinţa în virtuţile strămoşeşti. Această credinţă m'a călăuzit când am luat armele şi nu m'a părăsit cu toate suferinţele, cu toate durerile prin cari am trecut, purtată în milioane de inimi din toate colţurile unde sună dulcele grai românesc, că va birui căci ea netezeşte orice cale, umplând văile şi sfărâmând munţii.

FERDINAND

Telegrama Regelui Ferdinand I

către Iancu Flondor

Cu cea mai adâncă emoţiune şi cu inima plină de bucurie patriotică primesc ştirea, că trupele mele au intrat în capitala Bucovinei române, aducând ordine şi linişte sufletească pentru toţi aceia cari în aceste momente istorice au simţit şi au lucrat pentru îndeplinirea visului secular. Îmi închipuesc bine cum inima voastră caldă de Români a tresărit de bucurie patriotică la vederea tricolorului naţional purtat de ostaşul român, frate de sânge şi de suflet. Din adâncul inimei îţi sunt recunoscător pentru munca patriotică ce ai depus şi pentru iubirea de neam ce ai arătat cu atâta bărbăţie. Îţi mulţumesc, cum şi tuturor acelor cari te-au ajutat cu inima curată în aceste timpuri mărețe. Să dea Atotputernicul ca tot poporul din Bucovina să găsească mereu ocrotire, dreptate şi libertate sub cutele drapelului naţional.

FERDINAND

Telegrama Regelui Ferdinand I

către Iancu Flondor, preşedintele Congresului General al Bucovinei

Salut cu o nespusă bucurie actul măreţ, prin care Congresul General al Bucovinei, cu expresiunea voinţei poporului întreg al acestui vechiu pământ românesc, a hotărît unirea complectă a Bucovinei cu Regatul Român.

Din adâncul sufletului meu mulţumesc proniei cereşti că mi-a îngăduit ca sub domnia mea, fiica răpită acum 144 ani să se reîntoarcă la sinul ţărei mume, aducând noui forţe pentru propăşirea neamului.

În această clipă înălţătoare gândul meu se îndreaptă către oamenii patriotici, cari cu toate suferinţele îndurate în cursul vremurilor, au ştiut să ţină vie în inimile poporului memoria lui Ştefan cel Mare şi Sfânt şi sentimentul naţional, predicând astfel fără şovăire şi însufleţiţi de un patriotism cald, ziua binecuvântată de azi.

Cu adâncă recunoştinţă primesc dar în numele poporului meu întruparea Bucovinei la Regatul Român, asigurând populaţiunea Bucovinei, că în mine va găsi mereu un sprijin tare şi o dragoste părintească.

FERDINAND

Cuvântarea Regelui Ferdinand I

rostită în ziua de 16 Mai 1920 la Mănăstirea Putna

Călcând pentru întâia oară pământul frumoasei Bucovine, readusă la sânul patriei mume, am socotit ca o sfântă datorie ca întâiul meu pas să se îndrepte spre acest locaş, atât de scump oricărei inimi româneşti, pentru a aduce umbrei marelui erou al Moldovei şi al creştinătăţii Ştefan cel Mare şi Bun prinosul de recunoştinţă naţională şi de adânc simţită slăvire din partea întâiului Rege al României Întregite.

Veacuri de restrişte au înşirat an după an şi au împletit o cunună de dureri şi de suspin în timpul, când ţările româneşti căzuseră sub îndelungata robie turcească, dar mai cu deosebire dela deslipirea acestei părţi, celei mai vechi şi mai frumoase, a Moldovei din trupul părintesc. Inimile româneşti rosteau numele marelui Voevod plângând, pentrucă mormântul

său se afla pe pământul robit. Şi atât de adâncă şi reală era această durere, că în anul 1871 la serbarea din Putna marele nostru Eminescu cânta:

„Durere!... şi-i profundă când Românul plânge
Cu fruntea'nfăşurată de doliu la mormânt;
Durere-i pretutindeni, durerea se răsfrânge
În valea şi Carpatul ce-i românesc pământ".

Dar sufletul românesc şi-a făurit din icoana eroului său simbolul de mângâiere şi de nădejde a unor timpuri pe cari povestea le închipuise ca testament al lui Ştefan cel Mare:

„Dumnezeul părinţilor voştri se va îndura de lacrimile fiilor săi şi va ridica dintre voi pe aceia cari vă vor aşeza iarăşi în voinicia şi puterea de mai înainte".

Acesta era cuvântul fermecător al nădejdii.

Răzeşii, care fuseseră sădiţi de mâna lui Ştefan la toate hotarele, l-au purtat cu sfinţenie din tată în fiu, în sufletul şi legendele lor.

Bisericile şi mânăstirile, sămănate pe tot cuprinsul ţării, ca prinos de recunoştinţă celui Atotputernic pentru biruinţele atâtor duşmani, i-au păstrat evlavia sufletului său sfânt şi cărturării i-au premărit numele din secol în secol.

Până şi în veacul cel mai umilitor al Fanarioţilor necunoscutul scriitor în vestitul cuvânt de pomenire al Marelui Ştefan îl preamăreşte astfel:

„Ce minte aşa de bogată în gânduri, ce limbă aşa de îndestulată în voroave, ce meşteşug aşa de iscusit la împlinirea cuvântului, să poată împodobi atâtea risipe a vrăjmaşilor, atâtea sfărâmări de cetate, atâtea ziduri de lăcaşuri sfinte şi atâta înţelepciune a acestui bărbat care cu vitejia ne-au apărat, cu înţelepciunea ne-au cârmuit şi cu cât au trăit voinicia noastră şi fericirea au înflorit, şi carele pe toate lucrările lui în credinţa lui Isus Hristos le-au pecetluit, la război biruitor smerit, la pace Domn drept şi bun, în viaţa sa din parte credincios adevărat".

Ștefan al Moldovei, ai trăit veacuri în sufletele românești și vei trăi deapururea. Sămânța ce ai pus în inimile noastre a rodit și poruncile tale s'au îndeplinit.

Prin jertfa de sânge a sute de mii din fiii patriei am împins hotarele până la marginile însemnate de graiul și de sângele românesc. Chilia și Cetatea Albă, la pierderea cărora a sângerat inima Ta, sunt ale noastre, și Ardealul, pentru care Tu și viteazul Tău fiu Petru Rareș ați purtat armele victorioase peste munți, este al nostru. Al nostru-i malul Mării și bogata Dunăre de Jos.

Și tot după a Ta poruncă făcut-am răzeși, în tot întinsul pământului românesc, pe toți cari au purtat arma în timp de războiu, lucrând cu plugul în timp de pace.

Steagul Tău purtător de biruință l-am așezat în Mitropolia Capitalei noastre, spre a fi înfățișat mulțimilor la zile mari de sărbătoare pentru întărirea și înălțarea sufletelor noastre.

Și totuși, când am plecat genunchii în fața scumpului Tău mormânt, în sufletul meu s'a născut încă o duioasă rugă, pe care o îndreptăm către Tine, ca unui părinte din veac adormit, dar necurmat alăturea de sufletele noastre. In numele Tău și al marilor Tale fapte am găsit isvorul nesecat al răbdării în timpul de umilință și al curajului în timp de răstriște. Insuflă-ne duhul sfintei Uniri în inimele noastre, pentru ca să putem duce înainte greaua sarcină a Statului nostru întregit.

Coboare-se raza geniului Tău ocrotitor în sufletele noastre, pentru îndreptarea tuturor păturilor sociale pe calea concordiei din care numai poate izvorî adevăratul bine obștesc.

Insuflețit de acest gând al unirii cetățenești, chemasem aici pe fruntașii țării și ai neamului și mai ales pe acei cari împreună cu mine au luptat, îndurând într'un fel sau altul marile greutăți prin cari am trecut, și cari m'au ajutat să văd adus la înfăptuire visul nostru secular și vroiam să ne împărtășim împreună de bucuria acestei zile înălțătoare și tot-

odată să ne aruncăm privirile asupra viitorului ce ni se deschide şi să ne gândim că opera unităţii noastre ca Stat şi Naţiune aşteaptă dela noi încă multe şi îndelungate silinţe, pentru ca tot ce am dobândit prin atâtea jertfe să fim în stare a păstra şi consolida prin necurmată şi înţeleaptă muncă. Iar asemenea muncă nu se poate îndeplini cu sorţi de izbândă, decât numai prin unirea tuturor forţelor naţionale din vechiul regat şi din ţinuturile unite la patra Mumă şi prin conlucrarea tuturor bărbaţilor pricepuţi la refacerea tuturor ramurilor de gospodărie ale Statului, după marile zguduiri prin care am trecut.

Să jurăm în faţa mormântului acestui erou naţional că în împrejurările grele vom fi strâns uniţi, având numai un singur gând şi o singură simţire: Fericirea scumpei noastre Patrii, pentru care suntem gata a face orice sacrificii.

Discursul Regelui Ferdinand I

rostit cu ocazia inaugurării Universităţii, în sala Sinodală la 24 Octomvrie 1920

Domnule Rector,
Domnilor Profesori,
Iubiţi Studenţi,

După înălţătoarea serbare a inaugurării Universităţii surori din Cluj, am aşteptat cu deosebită bucurie prilejul de a-mi îndeplini şi faţă de Universitatea din Cernăuţi aceiaşi plăcută datorie, prezidând, împreună cu Regina şi cu Principele Moştenitor, inaugurarea cursurilor acestui înalt institut cultural, care prin revenirea Bucovinei la sânul patriei mume a îmbrăcat o haină nouă potrivit trebuinţelor naţionale ale Statului Român.

Dar temelia care este adevărul rămâne neclintită şi ştiinţa, împodobită de aci înainte cu haina românească, îşi urmează necontenit cu aceiaşi râvnă sborul spre sfere tot mai înalte şi noi o urmărim cu aceiaşi necurmată dragoste.

De aceea, în aceste timpuri de mari frământări economice şi sociale, salut cu deosebită plăcere acest prilej care ne permite să ne adunăm noi cârmuitorii ţării şi ai culturii şi să ne îndreptăm cugetul nostru la menirea celor mai înalte aşezăminte de învăţătură care înfăţişează, pe deasupra sbuciumărilor vieţii de toate zilele, năzuinţa eternă a minţii omeneşti către progres şi adevăr.

Precum trupul rămâne o materie inertă şi nefolositoare, fără puterea conducătoare a creerului, tot astfel viaţa economică şi socială a unui stat este lipsită de forţa diriguitoare, dacă n'ar avea la cârmă, în toate domeniile, minţile luminate ale naţiunii, iar lumina ne vine dela Universitate, căci aici se pregătesc conducătorii tuturor ramurilor de producţiune. Şi tot de aici, pe căi spinoase şi îndelung răbdătoare, pornesc cercetările pentru descoperirea şi utilizarea nouilor forţe cucerite dela domeniile necunoscutului.

Acei cari, având ochii aţintiţi numai la activitatea practică şi imediată, se întreabă, ce folos poate eşi din lucrările de ştiinţă pură, uită că dacă nu s'ar cerceta tainele naturii cu îndărătnicie şi din iubire de ştiinţă, ne-am învârti mereu în cercul restrâns al rutinei, precum prea lesne uită lumea de rând, cui se datoresc atâtea descoperiri şi invenţii, ajunse acum la îndemâna şi spre folosul tuturor. Munca intelectuală, cheltuită la studierea până în cele mai mici amănunte în orice direcţiune, se răsplăteşte mai curând sau mai târziu cu foloase practice de interes obştesc.

Să cinstim dar după cuviinţă această muncă, izvorîtă din tot ce este mai înalt în firea omenească.

In aceste clipe, care pentru Universitatea din Cernăuţi este o serbare de înaltă bucurie în onoarea ştiinţei şi a studiului, să nu supunem unui studiu între ceeace a fost aici înainte, să nu îngăduim unei umbre să întunece veselia momentului.

Trecutul aparţine istoriei, să îndreptăm deci privirile noastre cu încredere spre viitor. Totuşi, şi în trecut a fost în

fosta universitate un colţ de unde raze luminoase s'au răspândit şi asupra României de eri.

Nu sunt puţini preoţii şi vlădicii din vechiul regat care s'au întors dela Cernăuţi în Ţara Românească cu un capitol bogat de învăţătură creştinească, predată şi în limba strămoşească, şi aşa facultatea teologică greco-ortodoxă este lanţul care leagă trecutul cu prezentul.

Să nu uităm însă pentru viitor că nimic nu se poate face viu şi trainic în viaţa unui stat, decât pe temelii naţionale, şi de aceea, pe lângă munca ştiinţifică de ordin general, o preocupare deosebită a studiilor înalte universitare trebue să fie cunoaşterea ţării şi a poporului său.

Şi într'aceasta uşoară şi plăcută vă este sarcina, pentru că e prea frumos acest cap de ţară şi vrednicul popor care o locuieşte dela descălicatul Moldovei, care de aici s'a lăţit până la Nistru, Dunăre şi Mare.

Sunt bine încredinţat că prin activitatea domniilor voastre veţi scoate la iveală şi spori tot ce este frumos şi nobil în sufletul tineretului studios şi că veţi forma nu numai generaţiuni cu caracter şi folositoare ţării, dar şi cetăţeni credincioşi şi iubitori de patrie.

Ca un semn al dragostei mele pentru tinerimea universitară bucovineană, dăruesc suma de 200.000 lei, spre a servi ca prim fond pentru ajutorarea culturală a studenţilor meritoşi dela toate facultăţile acestei universităţi, după cum Senatul Universitar va chibzui mai bine.

Salutând cu dragoste pe toţi profesorii adunaţi la această zi de sărbătoare culturală, urez din toată inima: ***Vivat, crescat, floreat Alma Mater Cernautiensis!***

REGINA MARIA

Scrisoarea Reginei Maria către Regele George al V-lea al Angliei

Cotroceni, 9 Mai 1915.

Scumpul meu George,

Scrisoarea ta, primită acum câtăva vreme, mi-a făcut o mare plăcere, mai ales pentrucă e o mângâiere fără seamăn, în aceste vremuri cumplite, să mă simt în legătură cu tine şi cu iubita mea Anglie. Declaraţia ta că Anglia e gata să ocrotească ţările mai mici, îmi dă curajul să vin să te tulbur cu unele chestiuni, care sunt pentru noi de o însemnătate vitală. Te rog, aşa dar, să citeşti această scrisoare cu răbdare şi bunăvoinţă măcar că-i atât de lungă. Poate îţi va părea ciudat să mă vezi pe mine stăruind cu atâta insistenţă, dar îmi iubesc ţara adoptivă, îi împărtăşesc speranţele şi temerile într'un chip, pe care cârmuitorii statelor mari aproape nu-l pot concepe. Timp de mulţi ani am dorit ca România să intre în legături mai apropiate cu Anglia, şi acum când aceasta s'a întâmplat cu adevărat, aş vrea să pledez cauza noastră cât se poate de desluşit, chiar cu riscul de a-ţi obosi răbdarea. Graniţele Dunărei şi ale Tisei, precum şi ale Prutului în Bucovina, sunt condiţiuni esenţiale pentru siguranţa şi desvoltarea României. Nu ştiu dacă ai aflat că printr'o înţelegere, la care s'a ajuns în Septembrie trecut, Rusia a recunoscut României, ca răsplată pentru făgăduiala ei de a rămâne neutră, dreptul de a ocupa, când i se va părea că e în folosul ei, nu numai Transilvania, dar şi alte părţi ale Austro-Ungariei, locuite de Români. Se ştie că centrul intereseler politice româneşti în Ungaria e Aradul. Aradul însă nu e în Transilvania. Pe de altă parte Banatul şi Timişoara constituesc netăgăduit o regiune deosebită din pricina însuşirilor lor geografice, şi

pentrucă populaţia lor e compusă din Români, Sârbi şi Germani. Românii sunt în număr mai mare decât Germanii, iar Germanii în mai mare număr decât Sârbii. Aşa dar nu e nici o încăpăţinare, nici o pretenţie năzărită decurând din partea Românilor, dacă vor să-şi însuşească această regiune, ci o stăruinţă îndreptăţită pentru înfăptuirea unei învoieli mai dinainte hotărîte. Trebue de asemenea să fie bine înţeles că, dacă astăzi stăruim asupra aceste cereri, pricina e că ştim prea bine că o intervenţie militară ar fi mult mai anevoioasă şi ar cere jertfe mult mai mari, decât cele ce prevedeam în Septembrie trecut. Aliaţii au cules până acum mari foloase din atitudinea noastră, căci Rusia nu numai că n'a avut a se teme de un atac al României, dar a avut chiar înlesniri pentru trimiterea muniţiilor în Serbia.

Deasemeni apărarea Dardanelelor de către Turcia e stăvilită din pricină că Germania n'a putut să-şi trimeată muniţiile prin România. Ar fi aşa dar nepotrivit şi fără cale să începem, în acest ceas întârziat, discutarea reclamaţiunilor noastre — afară de aceasta, orice expansiune a Serbiei la stânga Dunării. Ar fi din motive etnice — urmată fără doar şi poate de revendicările României cu privire la unele ţinuturi din dreapta Dunării, deoarece valea Timocului e locuită de 300.000 de Români. (Mă tem că toate aceste lămuriri geografice îţi vor părea tot atât de neînţelese ca limba chinezească, dar se pot urmări pe o hartă).

Ne dăm bine seama de însemnătatea apărării Belgradului, dar greutatea nu e atât de mare cât pare, deoarece Sârbii stăpânesc Semlinul, care e o garanţie pentru temeinica apărare a ţării lor. Un cap de pod sârbesc la stânga Dunării ar fi desigur o pricină de neîncetate hărţueli între amândouă ţările, pe când dacă s'ar hotărî odată pentru totdeauna că Dunărea e o graniţă, peste care nu se poate trece, amândouă ţările ar putea să se desvolte fiecare pe seama ei, în pace, fără a se turbura una pe alta. Pe lângă motivele expuse acum, sunt şi unele de ordin economic, deoarece râurile Mureşul,

Tisa şi Dunărea alcătuesc un mijloc de comunicaţie de cea mai mare însemnătate pentru unele regiuni locuite exclusiv de Români. Aş vrea din suflet să înţelegi că nu încăpăţinarea sau îndărătnicia ne fac atât de neînduplecaţi în această privinţă, ci numai faptul că ne dăm seama de importanţa fără seamăn a acestei chestiuni pentru soarta noastră.

Acelaş lucru se întâmplă cu Bucovina şi Prutul, căci acest râu alcătueşte singura noastră graniţă faţă de Rusia, de când ne-a răpit ea Basarabia, şi dacă ar trebui să ne resemnăm la această pierdere nu e mai puţin adevărat că cel mai elementar sentiment de apărare de sine ne opreşte de a primi de bună voie ca imensa noastră vecină să vâneze fără voie de partea cealaltă a râului. Bucovina până la Nistru a fost în anul 1777 smulsă de Austria din trupul Moldovei, din care de când lumea făcuse parte, şi nu o parte neînsemnată; ar trebui aşa dar să ne revină în mod firesc, în cazul când s'ar desmembra Austria. Pentru a nu jigni amorul propriu al Rusiei, renunţăm să discutăm despre drepturile noastre asupra părţii celei mai bogate din acea provincie care se întinde între Prut şi Nistru; ar fi însă nelogic să se admită ca Rusia, în numele unui principiu aşa zis de naţionalitate, să treacă Prutul pentru a stăpâni o populaţie de mai puţin de 200.000 Ruteni, pe când noi am pierde 1,500.000 de Români.

Oraşul Cernăuţi, despre care se spune că nu e locuit de Români, pentrucă e locuit în majoritate de Evrei şi Germani, era totuşi unul din cele mai însemnate centre ale românismului. Situaţia noastră geografică şi militară e de aşa fel, încât am putea fi un factor însemnat pentru a grăbi sfârşitul acestui războiu, care pare a fi luat înfăţişarea unei „lutte d'usure".

Înainte însă ca România să se poată hotărî să iasă din neutralitate şi să-şi arunce zarurile de partea Aliaţilor, e foarte firesc să dorească mai întâi să-şi asigure condiţii echivalente cu jertfele ce se aşteptă dela ea şi pe care ea e gata să le facă. Ar fi primejdios să se dea voie Rusiei să hotărască

asupra chestiunii româneşti. În împrejurările de faţă, urmările unei asemenea politice ar putea fi funeste.

Nu trebue să se aducă României învinuirea că ar fi încercat să impună voinţa ei Marilor Puteri, sau că ar fi vrut să le silească să primească punctul ei de vedere; căci ţările fie ele mici sau mari, au dreptul să-şi apere interesele cele mai vitale. Când e vorba despre ţările mici, e uneori în cumpănă chiar existenţa lor. Nu se poate tăgădui că o bucată mică din Bucovina, care i-ar asigura graniţele, are mai mare însemnătate pentru viitorul unei ţări de mărimea României, decât pentru desvoltarea unui imperiu imens ca al Rusiei. Ceeace e de mică însemnătate pentru guvernul rusesc, ar putea fi din partea noastră o concesie cu urmări fatale. Pentru noi e o chestie de neînduplecată nevoie, care ne e însuflată de instinctul ocrotirii de sine; pentru ei însă e vorba de o încăpăţinare isvorîtă dintr'un sentiment de orgoliu.

Iartă-mi lungimea plicticoasă a acestor lămuriri; trebuie să-ţi fi părut anevoioasă citirea lor, dar în criza prin care trece acum România, am crezut de datoria mea să-ţi expun situaţia ei, ca să ne aperi interesele în măsura în care ţi se va parea cu putinţă. Atât lucru pot face pentru ţara mea, iar tu, sunt sigură că vei înţelege îndemnul care m'a făcut să iau condeiul şi să-ţi scriu ţie în persoană. Am mare încredere în simţul de dreptate al Angliei. Fie ca Dumnezeu să nu ne părăsească; e în cumpănă întreg viitorul nostru. Sunt plină de nădejde şi totuşi tremur, căci e o răspundere grozavă să-ţi arunci întreaga existenţă într'aşa îngrozitoare nesiguranţă.

Dumnezeu să te binecuvinteze şi să-ţi răsplătească orice ajutor ne vei da.

Cu toată dragostea, vara ta

Missy

(Din „Povestea vieţii mele", III, p. 41—46).

Amintiri despre actul Unirii

de REGINA MARIA

Cel mai de seama eveniment, petrecut în aceste săptămâni de așteptare, a fost sosirea unei delegații din Transilvania și Bucovina, care venise să declare că țara lor e una cu vechiul regat, țara mamă, sub ale cărei aripe nădăjduiseră totdeauna să se unească cu toții. Îi primirăm în mod solemn și salutară pe Regele Ferdinand și pe Regina Maria ca pe desrobitorii lor. Au venit la noi ca niște copii, care-și caută părinții, și ne-am privit unii pe alții cu adânca sguduire, aducându-ne aminte cât era de strivit sub călcăile dușmanilor, până acum câtva vreme, visul nostru de unire.

(Din „Povestea vieții mele", III, p. 583.)

Telegrama Reginei Maria

către studențimea română din Cernăuți

Mulțumesc din toată inima studențimei bucovinene pentru sentimentele de dragoste și devotament, pe care mi le arată în fericita și marea zi a unirii Bucovinei la sinul patriei mame după un veac trecut de dureroasă înstrăinare. Tinerimii din Bucovina i se deschide acum un câmp larg de muncă liberă și nu mă îndoesc de râvna sa patriotică.

MARIA

Telegrama Reginei Maria

către președinta Societății Doamnelor Române din Bucovina

Vă mulțumesc din toată inima pentru gândul ce ați îndreptat către Mine în numele femeilor române din Bucovina, în ceasul în care toată suflarea românească tresare de bucurie. Din această mare bucurie va naște tot binele pe care îl poate da unirea devotamentului cu iubirea. Ajutorul meu nu va lipsi niciodată pentru paza sfântă a acestor rodnice virtuți, care sunt ale doamnelor române din Bucovina, cărora vă rog a le mulțumi în numele Meu.

MARIA

NICOLAE IORGA

CINE NI-A DAT BUCOVINA

de N. IORGA

D-l Flondor a vorbit de aceia dintre noi, de aci, cari au putut grăbi ajutorul militar pentru Bucovina amenințată de bolșevismul ucrainean. Acest ajutor l-a dat alor săi Acela care e astăzi Regele tuturor Românilor.

Dar prin El a lucrat o putere care e mai mare decât a oricărui om trăitor pe pământ, puterea acelor care au luptat în vremurile bune, care au suferit în vremurile rele, a acelor cari de ani sau de veacuri așteaptă în morminte o răsplătire care li-a lipsit prea mult timp.

Noi toți, cari am avut norocul, ca aceste lucruri mari să se îndeplinească în vremea noastră și pe numele nostru, suntem responsabili față de dânșii. Și responsabili față de cei cari vor veni după noi.

Căci nu în ceia ce ni dau împrejurările se poate cunoaște meritul nostru, ci în ceia ce vom fi în stare noi înșine să adăugăm la împrejurări. Cei tineri dintre noi mai ales, cari au în fața lor, pentru a crede și munci — căci fără muncă ce înseamnă credință și fără credință ce valoare poate avea munca? — pe bătrânii care au dovedit că au în sufletul lor atâta tinereță.

În sănătatea întregitorilor și adăugătorilor neamului românesc închin.

CUVÂNT DE RĂSPUNS

CĂTRE D. ZOTTA LA MASA FRAŢILOR BUCOVINENI DIN 18 NOEMVRIE ST. V. 1918

de N. IORGA

Doamnelor şi fraţilor,

Aţi vorbit de Românii de aici cari, pe vremuri când nu se credea că am putea ajunge unde ne aflăm astăzi, au trecut Molna, cu piciorul sau numai cu gândul pentru ca să ajute cultura Bu-covinei, acea cultură care era forţa, cum bine ştiau străinii, cari în persoana mea sau a altora, i-au interzis intrarea în acel colţ de românism, care e ţara d-voastră cea mică.

Dacă am venit acolo, nu era decât lucru firesc. De ce n'ar fi trecut gândurile peste hotarele asupra cărora băteau vânturile şi sburau păsările? Şi ce ni-ar fi oprit în străbaterea firească a cărturăriei româneşti, când dincolo de Molna nu se întemeiase o civilizaţie reală, ci în contra noastră făcea doar silinţi neputin-cioase de contrafacere mizerabilă a culturii germane?

Dar în viaţa noastră de aici din regat, în desvoltarea noastră sufletească, au venit să-şi aducă partea atâţia Bucovineni, cari nţelegeau că prin creşterea forţelor morale, dincoace se lucrează mai puternic decât cu orice alt mijloc la viaţa care o desrobise a lor de dincolo.

Când cartea românească a fost pregătită în Bucovina, un şir de dascăli a venit dela voi la noi. A venit, la întemeierea celui dintâi seminar moldovenesc la Socola, un Albotean, al cărui nume vechi, de Albotă, a fost purtat şi de înaintaşii d-tale D-le Flondor. Şi în epoca Unirii, factor eşenţial în luptă pentru acest ideal, în acelaşi timp, ziarist de frunte, jurist eminent, — ală-turi de Mihail Kogălniceanu, cel mare — a fost Costachi Hur-

muzaki, unchiul acelui nobil bucovinean pe care astăzi îl avem în mijlocul nostru.

Mulţi au fost profesorii de loc din Bucovina cari ni-au ajutat pe urmă, cu solide cunoştinţi şi cu o disciplinată muncă. Dintre ei voi aminti, într'o vreme când adăugea ostenelele sale cu Paicu, pe Vasile Burlă, care a lucrat aici în Iaşi, unde se odihneşte.

Aspru profesor, şi totuşi aşa de bun! O ştiu din experienţa mea de neastâmpărat, care până astăzi în luptele politice, n'a putut să-şi plece capul faţă de măsurile pe cari nici conştiinţa nici inima nu le recunoaşte. El m'a scos din şcoală pentru a-mi deschide uşile casei sale, în părerea lui de rău de a doua zi chiar. Şi astfel la şaisprezece ani ai mei am mâncat la birtul cu aşa gustoase feluri, cum nu mai văzusem, al mamei pictorului Jichide — pâne bucovineană pentru ca mai târziu să am bucuria de a putea aşeza în capul mesei acasă la mine, pe teribilul şi milosul nostru director, ale cărui zdravene îmbrăţişări le-am întâlnit apoi de câte ori reveniam la Iaşi.

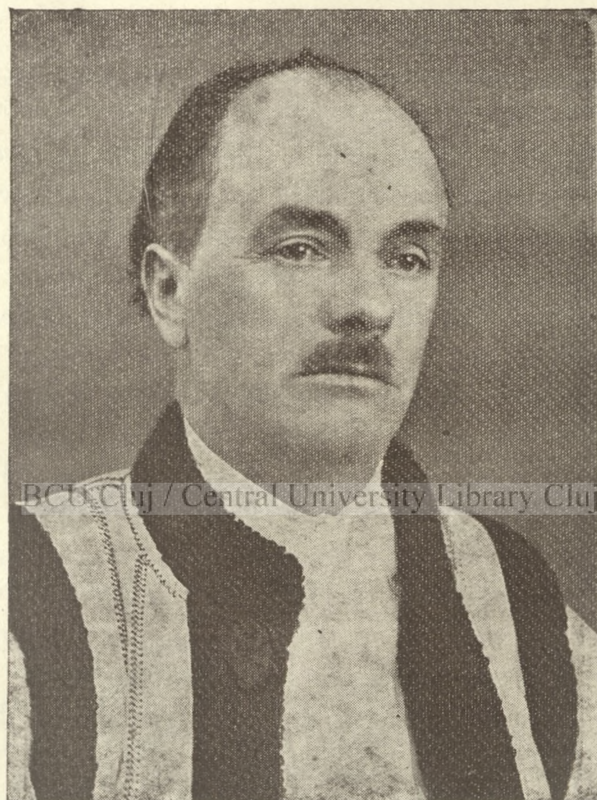
Să venim, trecând peste rodnica osteneală a lui Onciul, la cei doi mai tineri, care sunt de faţă şi pe care nu i-a adus aici nici o poftă de leafă, nici o dorinţă de a face carieră, ci iubirea pentru cartea românească. D-ta d-le Zotta, ai îndrăgit vechea boerime, şi mai bine decât oricine i-ai descurcat spiţa şi i-ai arătat rostul în paginile prea curând întrerupte, ale „Arhivei Genealogice" a d-tale. Şi astfel ai făcut istoria neamului. Căci, fraţi ţărani din Câmpulungul Bucovinei, e sigur un lucru: că trecutul românesc, de putere şi glorie l-aţi sprijinit împreună cu fraţii voştri boeri, voi ajutându-l cu braţul, ei dându-vă, nu numai toată mintea lor, dar şi toată dreptatea unei inimi frăţeşti. Şi numai prin buna voastră înţelegere şi conducere n'a sporit străinul în zilele cele bune de demult, cum în viitor el nu va spori când va fi aceeaşi bună înţelegere şi conducere.

Cu duioase sentimente mă gândesc la legăturile noastre, d-le Nistor. Om format, istoric de chemare, scriitor cunoscut, ai venit la înalta şcoală românească de aici. Mi-ai fost elev.

Uneori elevii îşi aduc aminte de profesorii lor — sunt cazuri; şi d-ta eşti unul din ele. Dar şi profesorii trebue să fie recunoscători elevilor, când li aduc un suflet ca al d-tale. Şi, mie, profesor, pe care nu-l cercetează măcar ca să vadă cât a mai învăţat, foştii lui şcolari, mi-a fost o mândrie să te văd pe d-ta ascultând din bănci cuvântul mieu, cel mai învăţat şi totuşi cel mai modest dintre şolarii iubirii de ştiinţă.

Apoi ţi-ai câştigat stima, nu numai a celor de aici, ci a reprezentanţilor ştiinţei apusene. Cât a crescut bucuria noastră, a acelor cari ni aminteau de zilele uceniciei d-tale de aici! Şi mare mi-a fost bucuria când, acum câţiva ani, în zilele grele de neutralitate, când mulţi doreau să ne târască în legătură cu hoitul austriac şi cu lăcomia prusiană, te-am putut saluta la Academia Română, al cărei membru fuseseşi ales, nu numai ca un cărturar de frunte, ca un istoric din cei mai însemnaţi, ci — înaintea altora cari se îndoiai de viitorul românesc — ca pe acel care credeai şi suferiai, pe idealul pe care, fiu al Bucovinei al ţăranului moldovean de acolo, ni-l aduceai pentru a dovedi că e viu.

În amintirea înaintaşilor şi în sănătatea voastră închin.

ALBOI ȘANDRU

AMINTIRI DIN ZIUA UNIRII

de VASILE ALBOI ŞANDRU
fost membru al Consiliului Naţional

Ca membru al Consiliului Naţional Român care am luat parte la toate discuţiile pregătitoare Unirei Bucovinei îmi reamintesc zilele grele care le aveau Românii din Bucovina din cauza bolşevismului care se lăţise în toate satele şi oraşele Bucovinei şi a invadării bandelor înarmate ucrainene, care ocupaseră provincia Bucovina până la Cernăuţi.

Dară cu toate acestea, Consiliul Naţional Român în frunte cu regretatul Iancu cav. de Flondor au pregătit Unirea Bucovinei şi au chemat pe toţi Românii de bine pe ziua de 28 Noembrie la o mare adunare în „Sala Sinodală".

Aci Românii din toate unghiurile Ţării au ascultat discursul înălţător şi de mare curaj al Domnului Profesor şi Ministru al Bucovinei Ioan Nistor şi au votat în unanimitate Unirea necondiţionată şi pe vecie a Bucovinei cu Patria Mumă.

După terminarea acestei adunări îmi amintesc de plecarea delegaţiei la Iaşi pentru a preda actul Unirei Majestăţii Sale Regelui Ferdinand I şi cu câtă bucurie ne-a primit Majestatea Sa stând cu fiecare din noi de vorbă, iară de bucuria ce I s'au făcut aducându-i-se la cunoştinţă modul cum s'a hotărît, întreaga delegaţie a fost invitată la Bucureşti pentru a lua parte la întrarea triumfală a M.M. Lor în Capitală.

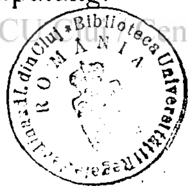
ION ANGHEL

DESPRE ION ANGHEL

de M. BACIU
profesor la lic. din Câmpulung-Mold.

Referitor la adresa D-Voastră din Oct. a. c. am onoare a Vă trimite fotografia regretatului meu socru, Ioan Anghel, pentru cartea comemorativă a foştilor membri ai Consiliului Naţional, pe care o pregătiţi.

Amintiri în legătură cu marele act al Unirii nu mi-a povestit socrul meu — şi eu eram în Basarabia în timpul acela — Ştiu doar atât, că în timpul războiului socrul meu a salvat tabula judeţului Câmpulung.

C. ARDELEANU

AMINTIRI DIN TIMPUL OCUPĂRII BUCOVINEI

REPUBLICA UCRAINEANĂ COŢMANI

de C. ARDELEANU
căpitan invalid de război

Regimentul 16 infanterie Suceava, cu garnizoana în Fălticeni, în care-şi făceau serviciul o serie de ofiţeri bucovineni, primi însfârşit ordinul mult aşteptat de a trece cordunul şi a intra în Bucovina.

Vestea se răspândi ca fulgerul în cazarmă şi de aci în tot oraşul, unde stârni o bucurie de nedescris, care ne mişcă mai ales pe noi, bucovinenii, până la lacrimi. Iată în fine sosită ziua mult aşteptată, plătită şi răsplătită de noi în lupte grele cu sângele şi viaţa unora, cari nu se vor mai întoarce la vetrele eliberate, continuând să-şi doarmă somnul de veci în patria mumă, liniştiţi de astă dată că jertfa lor n'a fost zădarnică.

Regimentul nostru, conform ordinului, trecu în ziua de 8 Noemvrie 1918 frontiera la Buneşti, unde, în timp ce câţiva soldaţi, ajutaţi de locuitorii din Buneşti, veniţi de bună voie, dărâmau stâlpul cu pajura cu două capete hrăpăreţe, ce despărţise fraţii timp de un secol şi jumătate,— o horă se încinse în jurul lor, în care se prinseră ofiţeri şi trupă, bătrâni şi tineri, femei şi copii din satele de pe frontieră, a cărei nelegiuită urmă dispărea acum pentru totdeauna într'o însufleţire de nedescris.

Trecând prin Suceava, Dărmăneşti, Adâncata, regimentul se opri, înainte de a intra în Cernăuţi, pentru o zi la Cuciur, unde părintele Burac, în faţa tabloului lui Ştefan cel Mare, înecat în lacrimi de bucurie, ură ofiţerilor şi trupei bun sosit pe pământul, în care se odihnesc oasele marelui voevod, a cărui fiinţă a vedea şi o simţea întruchipată în plăeşii-dorobanţi, cari

de azi aveau să străjuiască mormântul, în care el îşi va găsi de acu înainte odihnă adevărată.

In Cernăuţi, regimentul primi ordinul de a curăţa terenul din nordul Bucovinei de bandele înarmate ucrainene, ce tero-rizau populaţia din acea regiune. Şi, în executarea acestei însăr-cinări, el se pune în mişcare, împrăştie, alungă şi prinde unele din aceste bande, stabilindu-şi apoi postul de comandă la Şi-peniţi în casa parochială a părintelui Michitovici, distrusă şi rui-nată de urgia răsboiului, trimiţând de acolo unităţi până la Nistru cu ordinul de a restabili ordinea şi liniştea.

Personal fiind ofiţer informator, am început investigaţii: două informaţii mi s'au părut mai importante şi mai urgente şi anume prima, ce-mi aduse la cunoştinţă că populaţia începuse să spargă şi să prade mai ales depozitele rămase de pe urma armatei austro-ungare dela Lujani şi din Coţmani; iar a doua, că în Coţmani s'ar mai fi instituit şi un comitet, cu anumite ten-dinţe, streine neamului nostru.

Colonelul Rotaru, comandantul regimentului, dădu ordine ofiţerilor pentru oprirea actelor de prădăciuni şi dispuse urmărirea şi verificarea informaţiunilor privitoare la comitetul din Coţmani, însărcinându-mă pe mine cu aceasta. Insoţit de comandantul detaşamentului de nord, căpitanul P. Strat, azi colonel, pornirăm călare pe un viscol ce ne orbea, şi, după o rătăcire de câteva ore, ajunserăm pe înserate la Coţmani. Informaţiunile culese aci părură să dea dreptate svonului prim. Verificându-le apoi spre deplină încredere la reprezentantul prefecturei, ce ţinea locul pre-fectului fugit, d. comisar Goian, lucrul era bine stabilit: Coţmanii a fost declarat „republică ucraineană", şi un comitet, în frunte cu preotul Catereniuc, îşi asumase conducerea acestei mici şi neaşteptate republici.

A doua zi la ora 11 dim., „guvernul republican" se în-truni în sala primăriei, în consiliu. Un călăreţ îmi şi aduse ordinul de procedare la raportul meu şi în consecinţă m'am pre-zentat la primărie. Intrând în sala de consiliu, am aflat un grup, de oameni — membrii consiliului — în plină deliberare. Surprinşi

aceştia începură să schimbe subiectul discuţiunii în acel al grijei de aprovizionare a populaţiei. La invitarea mea ca discuţiile să continue, se produse confusie, fapt ce trădă astfel adevăratul scop al întrunirei, dovedit apoi, în urma unei sumare anchete la faţa locului, printre membrii consiliului, ca urmărind realizarea de planuri politice ucrainene. Odată lucrul clarificat, „guvernul re= publicei din Coţmani" a fost declarat arestat şi, pachet cum era, a fost încărcat în două căruţe rechiziţionate şi transportat în spre seară la comandamentul regimentului, de unde, cu primul tren, fu condus şi predat comandantului diviziei, d=lui general Zadik, din partea căruia am primit, cu această ocazie, mulţumiri şi felicitări.

Şi astfel, din fericire după o prea scurtă durată, în ziua de 17 Noemvrie 1918 „republica ucraineană Coţmani" luă sfârşit, înainte de a=şi duce la îndeplinire planurile sale, streine nea= mului nostru. Străvechiul pământ moldovenesc al Coţmanilor se uni apoi, ca şi restul Bucovinei, în ziua de 28 Noemvrie 1918, cu vechiul regat al României de sub sceptrul regelui desrobitor, Ferdinand I.

ION AXANI

AMINTIRI DIN RĂSBOIUL MONDIAL

de ION AXANI
fost ofiţer voluntar în Legiunea Română
din Siberia, prim-procuror

Făcând parte din acea pleiadă de tineri bucovineni, cari în ajunul isbucnirii războiului mondial, erau de mult pregătiţi sufleteşte pentru marea luptă de intregirea Neamului, în calitatea mea de preşedinte al Clubului sportiv român „Tineretul sportiv român“ din Cernăuţi predecesorul actualului Club sportiv „Dragoş Vodă“ am arătat încă înainte de războiul mondial sentimentele mele naţionale, care erau privite de guvernul austriac din Bucovina ca iridentiste. Am făcut o cerere Direcţiunii de Poliţie din Cernăuţi, prin care am rugat ca clubul sportiv român să se numească „România“. Am fost imediat chemat şi reţinut la Poliţie pentru cercetări, din care anume motive am cerut această nouă denumire a Clubului. Având prezenţă de spirit am răspuns că citind în ziare că în Viena este un club sportiv „Germania“ am gândit să cer denumirea de „Románia“ (acentul pe „a“) pentru clubul sportiv român. După oarecare chibzuială mi s'a răspuns, că asta nu se poate.

In primele zile ale lunei August 1914 am fost mobilizat în armata austriacă — fiind repartizat la regimentul 22 Landwehr Cernăuţi. Chiar atuncia m'am pronunţat faţă de marele român dispărut părintele-consilier Gh. Şandru, cu al cărui nepot studiam dreptul, că „din mine Austria nu va avea mare folos“.

După o pregătire practică de cam 6 luni şi după trecerea examenului de ofiţer în rezervă, pe care l-am trecut cu bun succes, am fost trimis pe frontul rusesc. După scurt timp am căzut în captivitate la ruşi în Carpaţi, în direcţia Baligrodului. In captivitate la ruşi am stat până la isbucnirea revoluţiei ruseşti şi a războiului civil în Rusia.

In vara anului 1918 am intrat ca voluntar mai întâi în organizaţia română de sub conducerea d-lui Căpitan Milovan din Samara, iar mai pe urmă în organizaţia naţională din Siberia de sub preşedinţia d-lui Voicu Niţescu fost Ministru. D-sa a contribuit mult la contopirea organizaţiei din Samara cu acea din Siberia.

Organizaţia naţională militară din Siberia de sub preşedinţia d-lui Voicu Niţescu a primit apoi denumirea de „Legiunea Română“ din Siberia.

In această organizaţie am ocupat diferite funcţiuni şi am îndeplinit diferite misiuni. Posedând la perfecţie limba rusă, am fost în timpul când mă aflam încă în organizaţia aparte din Samara, comandantul gării Chineli, un foarte important nod de căi ferate, de unde linia ferată se bifurchează în două, una ducând spre Taşcent, iară a doua spre Ufa în Siberia. Am fost apoi adjutantul batalionului 4 cu cantonamentul în Petropavlovsk (Siberia), al cărui Comandant era d-l căpitan Morcan.

Cum în acest timp, din lipsă de ofiţeri superiori, Comandantul suprem al forţelor aliate din Siberia, care era francez, a atribuit Legiunii Române din Siberia un stat major de ofiţeri cehi şi ruşi, şi cum între acest Stat major şi corpul Legiunii trebuia să existe o legătură din punct de vedere al comunicaţiilor în limba română, am fost primul ofiţer bucovenean de legătură.

Cu alte cuvinte am fost primit în Statul Major al Legiunii.

In aceasta nouă situaţiune, am trebuit să ţin în timpul reorganizării Legiunii în oraşul Jrcuţk două cursuri de telefonişti, educând în această privinţă două grupuri mari de telefonişti români, cari au făcut apoi legătură telefonică dintre diferitele unităţi ale Legiunii, am fost numit apoi „Şeful Secţiei de legătură a Statului Major al Legiunii Române“ din Siberia. In această calitate am luat parte la expediţia şi la luptele ce s'au dat pentru lichidarea unui front bolşevic din Siberia, ce s'a organizat în spatele frontului principal.

Acest front a fost lichidat în pădurile virgine (taiga) din

Siberia şi triumfătoare, Legiunea s'a reîntors pe linia principală a căilor ferate transibiriene.

Un timp oarecare am fost şi comandantul companiei Statului Major al Legiunii.

In anul 1919 am fost trimis pe linia căii ferate transibiriene pentru a face propagandă în lagărele de concentrare a prizonierilor austro-ungari şi pentru a face recrutări de voluntari pentru Legiune. Intorcându-mă din această misiune de propagandă am primit altă misiune, care însă mi-a fost fatală. Legiunea română avea nevoie de săbii şi echipament pentru un escadron nou organizat. Am fost trimis din Taişet, centrul stăpânirii Legiunii din Siberia, la Omsk, capitala Siberiei şi unde se afla Statul Major al armatelor ruseşti, pentru a lua în primire săbiile şi echipamentul necesar pentru echiparea unui escadron.

Tocmai în momentul sosirei la Omsk, luptele cu armata roşie se dădeau pe cealaltă parte a râului Irtâş ; cu mare greu am scăpat vagonul plin cu săbii şi echipamente, vagonul fiind ataşat la un tren cu evacuaţi. Devenise iarnă cu un ger cumplit. Toată linia dublă a căii ferate transiberiene era ocupată cu nenumărate eşaloane militare şi civile ; când se oprea un eşalon trebuiau să să oprească toate cele ce urmau.

Din cauza gerului şi a boalelor, muriau zilnic oameni din eşalon. Neputând fi înmormântaţi, cadavrele erau încărcate în vagoane mai ales în locurile frânarilor.

După o lună de plecare anevoioasă, am ajuns aproape de oraşul Novonikolaevsk ; era să fiu ajuns din urmă de armata roşă, care exercita o mare presiune asupra frontului celor albi. Am părăsit vagonul cu tot echipamentul şi am plecat în grabă la Novonikolaevsk locul de cantonament al Legiunii polone din Siberia. Aici cu mare greu am primit un loc într'un vagon de marfă supraîncarcat cu refugiaţi. Acest vagon facea parte din eşalonul Nr. 3, polon de sub comanda D-lui Căpitan Mihailovshi. Cu acest tren m'am retras până la Taiga, unde Legiunea polonă a avut o ciocnire puternică cu armata roşie, care năvălea din flanc dinspre oraşul Tomsk. Armata roşie a fost ţinută

pe loc şi eşaloanele au avut timp să se retragă înspre est. Am ajuns cu chin cu vai până la Krasnoiarsk „centrul Siberiei". Aici avuse loc revoluţia locală şi oraşul era ocupat de organizaţiile bolşevice. Conform unei convenţii între Poloni şi Ruşi, eşaloanele poloneze au fost lăsate să plece mai departe. Am ajuns până la Acinsk; aici eşaloanele au fost reţinute pe loc din cauza unei formidabile explozii a unui vagon cu dinamită; toată gara şi toate liniile de cale ferată au fost rupte şi aruncate la mari depărtări.

Din cauza acestor întârzieri şi din cauza presiunii tot mai mari a armatelor roşii, văzându-se grosul eşaloanelor poloneze şi înconjuraţi ne-am văzut nevoiţi să ne predăm, astfel eu, care mă retrăgeam cu legiunea polonă, am fost nevoit să cad în captivitate la bolşevici; toate eşaloanele poloneze au fost aduse în gara Krasnoiarsk; fiind noaptea dimpreună cu un caporal şi ordonanţa mea, am părăsit eşalonul polonez şi ne-am refugiat în oraşul Krasnoiarsk. Fiind oraşul archiplin cu refugiaţi cu foarte mare greu am putut să aflăm un modest adăpost într'un hambar dela o curte, în care proprietarul ţinea nişte păsări.

Din cauza necurăţeniei, a lipsei de mâncare şi a frigului m'am înbolnăvit de tifos exantematic. Am zăcut bolnav în acel hambar peste 4 săptămâni şi numai mulţumită caporalului Capalnaşan (din Banat) care m'a însoţit tot timpul şi m'a îngrijit cu tot devotamentul şi dragostea de român, am putut să-mi revin şi să scap de această boală.

Pentru a nu fi descoperit că am făcut parte din Legiunea Română, în care caz m'ar fi împuşcat cu siguranţă, din cauza marilor represiuni întrebuinţate de Legiunea Română în teritoriul ocupat, m'am dat mai întâi drept cetăţean român din Vechiul Regat care a luptat de partea bolşevicilor în batalionul de români refugiaţi în Rusia de sud în Ucraina.

După însănătoşare a trebuit să fiu de cea mai mare precauţiune; pe de o parte să nu fiu recunoscut de cineva că am fost legionar român şi încă ofiţer; pe de altă parte, să nu fiu recunoscut de către vr'un prizonier austro-maghiar din lagările

de prizonieri, în deosebi însă de maghiari încă depe timpul când vizitam lagările de prizonieri şi recrutam voluntari pentru Legiunea Română. Foarte mulţi ofiţeri polonezi, căzuţi în captivitate la bolşevici, au fost împuşcaţi. Am petrecut timpuri foarte grele sufleteşte şi materialiceşte, mai ales în timpul foametei care a bântuit în Rusia centrală şi care s'a resimţit în mod considerabil şi în Siberia. Mi s'au istovit toate mijloacele de trai. Erau timpuri când nu numai că nu aveai o bucăţică de pâine neagră, dar n'aveai nici destui morcovi cu care să-ţi astâmperi foamea.

Nevrând să intru în serviciu la bolşevici, care era declarat obligatoriu sau să lucrez undeva, am fost citat la Poliţie şi arestat ; după mai multe zile m'au eliberat numai mulţumită faptului, că am putut să dovedesc cu un certificat ce-l aveam întâmplător la mine, că am fost bolnav de tifos şi deci nu am putut să lucrez. Am fost însă eliberat cu obligaţiunea de a mă anunţa imediat la bursa de muncă.

Am încercat de multe ori să plec din Rusia acasă, dar fără succes. In Decembrie 1922 am sosit la Moscova. Aici m'am adresat Consulatului polon, celui austriac şi misiunii economice italiene, însă pretutindene am fost refuzat, deoarece pentru repatriere trebuia să am asentimentul Guvernului Român.

Pe atunci autorităţile ruseşti nu permiteau nici unui cetăţean român să se repatrieze ; nici chiar foştilor prizonieri austro-maghiari de naţionalitate română din teritoriile alipite, nu le permiteau eşirea din Rusia.

Infometat mai mult de o lună în Moscova, în aceaşi iarnă a anului 1923 m'am reintors din nou în Siberia, în oraşul Krasnoiarsk, unde mai aveam cunoscuţi şi cari m'au putut să mă salveze de o mizerie cumplită, având acolo mult, puţin cele necesare traiului de toate zilele.

Când eram încă în Moscova am făcut legătură prin Consulatul polon, cu Guvernul Român prin Ministerul de Externe polon. Pentru a dobândi încrederea polonilor, am trimis Consulatului Român din Varşovia o fotografie a Statului Major al Legiunii române, din Siberia, în care mă aflam şi eu fotografiat.

Exact la un an dela data când am predat această fotografie Consulatului polon din Moscova pentru Consulatul Român din Varşovia, am primit în Krasnoiarsk o înştiinţare din partea Consulatului polon din Moscova, prin care mi s'a adus la cunoştinţă că Guvernul Român mi-a permis repatrierea şi că în acest scop să mă prezint la Consulatul polon din Moscova.

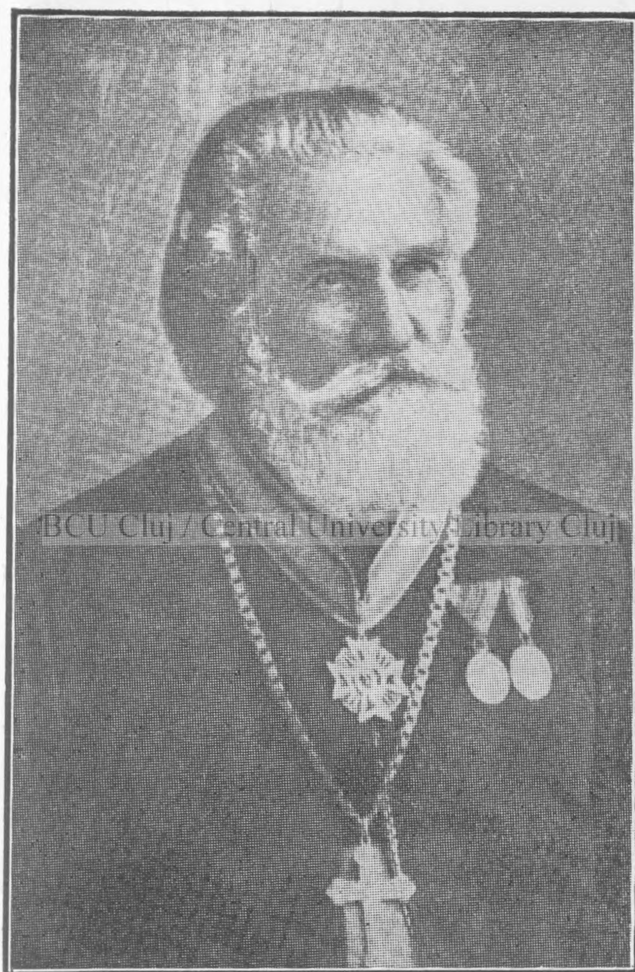
Şi astfel în luna August 1924 obţin două paşapoarte, unul pentru mine şi al doilea pentru soţia mea plătind pentru ele drept taxa câte 15 ruble monede aur; însă aceste două paşapoarte nu le-am primit ca român, ci ca fost prizonier austriac sub pretext că plec în străinătate numai pentru o lună la pretinsele rude ale nevestei mele din Halici-Polonia. Sosind din nou în Moscova, aici Consulatul polon mi-a dat viza pentru Polonia. Ajuns în Varşovia Consulatul român mi-a preschimbat actele în româneşte, cu care am intrat apoi pe la finele lui August 1924 în România.

Menţionez că am fost mobilizat în luna August 1914 şi în luna August 1924, deci exact 10 ani, în aceeaşi lună August, am fost repatriat, împreună cu soţia mea şi doi copii mici.

Ca ofiţer de rezervă sunt decorat: cu Crucea comemorativă a războiului cu bereta „Siberia", cu Medalia „Regele Ferdinand I" cu spade pe panglică, cu Ordinul „Regele Ferdinand I" în gradul de Cavaler şi cu Crucea de merit de aur polonă.

Şi astfel am plecat cu atâţia buni români bucovineni, să înfrunt urgia sorţii de bună voie, pentru împlinirea visului milenar al marilor noştri înaintaşi. Am simţit şi eu ca toţi ceilalţi, că se împlinise vremea; sunase ceasul mântuirei noastre şi cu tot trupul şi sufletul meu m'am aruncat întreg şi fără nici o rezervă în vălmăşagul morţii pentru isbăvirea neamului.

Astăzi, când visul Neamului meu a fost împlinit, de acum 20 ani în urmă, sunt fericit şi mândru, ca fiu al Bucovinei, că am contribuit prin jertfa sufletului şi trupului meu, la mica părticică a idealului naţional, pot spune: „Şi-acum slobozeşte Doamne pe robul tău, că ochii mei văzură mântuirea neamului meu".

DIONISIE BEJAN

CUVÂNT DE DESCHIDERE

AL CONGRESULUI GENERAL AL BUCOVINEI ROSTIT DE PREŞEDINTELE DE VÂRSTĂ DIONISIE BEJAN

Cernăuţi, 1918 Noemvrie 28.

Ilustră adunare. Consiliul naţional, singurul reprezentant legitim al voinţei naţionale a poporului român din Bucovina, a hotărît în şedinţa din 25 Noembrie a. c. constituirea sa în Congres, care să se întrunească astăzi în 28 Noemvrie, spre a aduce la îndeplinire dorul şi aspiraţiunile pe cari poporul nostru le nutreşte şi le păzeşte cu sfinţenie vreme de un secol şi jumătate.

Intruniţi astăzi în acest măreţ locaş, care este şi trebuie să rămână simbolul unirii în credinţă, credinţă în Dumnezeu şi în neamul nostru, salut cu neţărmurită dragoste pe reprezentanţii vitejei armate române, care la ordinul Majestăţii Sale Regelui Ferdinand I ne-au întins mâna de ajutor în clipele de cea mai grea cumpănă; salut cu aceiaşi dragoste pe fraţii noştri din Basarabia, Transilvania şi Ungaria; Vă salut cu inima înduioşată şi pe voi, fruntaşilor neamului românesc din Bucovina, cari aţi venit cu inima însufleţită din tuspatru unghiurile ţării, ca să aşezaţi piatra fundamentală pe care are să se clădească trainic şi neclintit „România Mare“!

Implor harul şi binecuvântarea dumnezeiască asupra hotărîrilor ce veţi lua!

Rog şi propun să alegeţi pentru conducerea desbaterilor pe cel mai ales dintre fruntaşii poporului nostru, care, cu minte luminată şi cu suflet neînfricat, s'a pus în fruntea reprezentanţilor voinţei naţionale a poporului român din Bucovina, pentru a îndruma şi a pregăti aceste clipe înălţătoare!

Propun de prezident al Congresului Bucovinei pe iubitul nostru Dr. Iancu Flondor.

CONSTANTIN BERARIU

SALUT ARMATEI ROMÂNE!

de CONSTANTIN BERARIU

Tu vii ca cel mai mândru gând,
Ce l-am avut vr'odată!
De aşteptare tremurând,
Ca lanţul să se rumpă,
În ţara noastră scumpă
Te salutăm, armată!

Tu vii ca cel mai dulce dor
Ce inima desfată!
Cu sufletul tresăltător
Primim a ta solie;
Cu plâns de bucurie
Te salutăm, armată!

Tu vii ca falnicul avânt
La vrerea'nvăpăiată!
Rămâi de-acum pe-acest pământ,
Al nostru din vechime,
Să nu-l mai fure nime,
Te salutăm, armată!

IOAN BILEȚCHI

CÂMPULUNGUL ÎN ZORILE UNIRII

de Dr. IOAN BILEŢCHI
profesor la lic. din Câmpulung-Mold.

Putea-va oare să evoce cineva vreodată măreţia clipelor şi profunditatea sentimentului de care ne-am cutremurat cu toţii pe vremea, când s'a pregătit şi săvârşit unirea? Cu greu.

Faţă de viitorul scrutător însă al acestor vremuri, care va căuta să reclădească trecutul, avem şi noi o sfântă datorie: de a da o icoană fidelă a evenimentelor, ce s'au perindat şi a acelor prefaceri sufleteşti, care ne-au sguduit cele mai ascunse fibre ale inimii noastre.

Austria era de mult în agonie, dar zbirii ei ştiau şi acuma să înnăduşe în noi orice viaţă, orice sentiment naţional. Eram misteriosul prizonier din istoria Franţei, cu masca de fier pe faţă, căruia sub pedeapsă de moarte îi era oprit să se trădeze, cine este. Tăceam şi răbdam, aceasta era virtutea noastră cardinală.

Cu toate acestea intelectualii din Câmpulung îşi redeschiseră clubul lor „Rarău" în una din sălile otelului comunal. Sentimentul naţional, ţinut multă vreme în amorţire aice, se deşteptă la o nouă viaţă. Aici discutam mai liber evenimentele cari se succedau repede, întrecându-se unele pe altele. In această dispoziţie sufletească ne surprinse o invitare a deputaţilor români, adresată gerentului din Câmpulung, d-l Iacoban. Era învitarea la adunarea memorabilă din 27 Octombrie 1918.

De ce a fost învitat anume d-l Iacoban, gerentul, omul stăpânirii, ne întrebarăm atunci. Mai aflaram că la acea adunare erau învitaţi şi alţi gerenţi, apoi toţi primarii din judeţ, toţi oameni dependenţi de stăpânirea austriacă.

Intenţia era destul de transparentă. Prin năimiţii săi, Austria voia să-şi menţină în Bucovina mai departe dominaţiunea, gândeam noi.

D-l Iacoban făcu însă un gest demn de toată lauda. Voind să fie adevăratul sol al dorinţelor noastre, convocă popor şi intelectual în sala de şedinţi a comitetului comunal, ceti învitarea sa şi ceru îndrumări pentru ţinuta sa la adunare.

Până azi ne-au rămas în memorie cuvintele sale: Sunt în joc interesele neamului nostru şi ce hotărîţi D-Voastre aici, aceea voiu aduce la cunoştinţa comitetului din Cernăuţi.

Erau orele 10 dimineaţa, de faţă aproape toţi intelectualii din Câmpulung şi fruntaşi din popor. Şi discuţia începu, cu atâta căldură în vorbele oratorilor şi cu atâta solemnitate pe feţele auzitorilor, cum n'am mai văzut.

Se cerea încă mult curaj, ca să spui duşmanilor noştri seculari aceea, de'ce se temeau ei mai mult. Stăpânirea avea încă în mână tot aparatul administrativ, armata cu dreptul statar, jandarmeria temută, care pe mulţi dintre ai noştri îi târâse în lanţuri la temniţă, în huiduielile, ghionturile şi scuipatul patrioţilor evrei. In mijlocul nostru erau şi dintre aceia cari gustară din amarul temniţelor, pe cari însă suferinţele nu-i doborîră, ci îi făcură mai dârji mai oţeliţi.

Vorbi avocatul dr. Criclevici, cuprins parcă de sfială, neştiindu-se încă dispoziţia generală a acelor de faţă, mai ales a poporenilor, cărora li se vorbea pentru prima dată într'o direcţie nouă, vorbi lin, aşezat şi ceru unirea Bucovinei cu România, a Bucovinei până la Prut, Cernăuţul nici într'un caz nu-l putem ceda. Vorbi apoi doctorul Mălinaş înduioşat, mulţămind lui Dumnezeu că am ajuns şi ceasul în care fraţii din Bucovina să-şi dea mâna cu cei din Ardeal. Vorbi după dânsul părintele Dr. Luţia într'un ton mai energic cerând întregirea neamului românesc şi alipirea întregii Bucovine până la Nistru la Patria-Mumă, dela care am fost răpiţi. Luă cuvântul profesorul Cătălin, caracterizând în termeni şi mai energici politica vitregă a Austriei, care ne-a adus cu miile la temniţe şi pe feciorii noştri la căsăpie. N'are destulă încredere în omul impus de sus şi face propunerea să se aleagă şi alţi delegaţi, care să spună în faţa adunării din Cernăuţi fără înconjur şi şovăire ceia ce dorim.

Luă cuvântul inspectorul şcolar judeţean D. Teleagă, spunând că Românii au sângerat în războiu fără să ştie pentru ce, devenind din oameni voinici oameni fără vlagă şi nişte schilozi.

Se sculă apoi comisarul silvic A. Sbiera, adânc mişcat de solemnitatea momentului înfieră încă odată politica meschină a Austriei faţă de Români şi ceru alipirea Bucovinei întregi la România. Vorbirea comisarului Sbiera făcu o impresie adâncă, domnia-sa trecând până acuma drept un Român moderat şi făcând parte din personalul prefecturii din Câmpulung. Acest ton radical a surprins pe mulţi.

Şi cuvântarea inginerului Reus fu ţinută în acelaş sens.

Probabil că a mai vorbit cineva, dar nu-mi mai aduc aminte.

Impresiile noui spulberă aşa de uşor pe cele vechi, mai ales, dacă aceste nu sunt destul de consistente. Dar nici nu era lipsă de mai multă vorbă. Mai elocvent vorbiau lacrimile, ce se prelingeau pe faţa celor mai mulţi. Parecă fiecare ar fi voit să spună : Vorbiţi voi, căci vorba vine şi din inima noastră.

S'a ales apoi o delegaţiune pentru Cernăuţi, alcătuită din gerentul Iacoban, V. Alboi-Şandru, care o lună mai târziu a fost în delegaţiunea bucovineană, care înmână M. S. Regelui Ferdinand actul de unire al Bucovinei cu Patria-Mumă.

Delegatiunea aceasta avea să susţină înaintea adunării din Cernăuţi următoarea rezoluţiune, primită cu unanimitate : 1. Intelectualii şi poporul din Câmpulung sunt pentru unirea tuturor Românilor într'un singur stat. 2. Intelectuali şi popor sunt contra divizării Bucovinei.

Dela noi se cerea încă multă diplomaţie, mai ales în alegerea termenilor, neştiind încă ce curs vor lua evenimentele din Austria. Cehii îşi proclamară statul lor dar era încă vorba de o confederaţie de state în monarhia habsburgică, care era să rămână neştirbită. Se vorbia că Wilson e pentru menţinerea Austro-Ungariei. Deci un singur pas greşit ne putea duce la vecinice prigoniri, dacă evenimentele luau alt curs.

Se mai primise o propunere : alipirea Bucovinei la România, dar ea a fost suprimată ulterior, delegaţia aflând-o inoportună şi

superfluă, fiind numai o specializare a moţiunii cardinale. Astfel ne-am despărţit dela consfătuire, adânc mişcaţi, însă cu aspecte diferite în viitor. Unii vedeau în gândul lor o Românie mare, bogată şi respectată între neamurile lumii, alţii vedeau unirea Bucovinei cu Ardealul într'o provinţă autonomă sub sceptrul Habsburgilor, dela masa cărora o fărâmătură de pâine căzuse şi în mâna lor, sub aceiaşi funcţionari cesaro-regeşti, pe cari îi îndrăgiseră aşa de mult.

Numai ce ne despărţirăm dela consfătuire, şi jandarmeria austriacă începu a face cercetări şi interogatorii, voind să afle cine şi ce a vorbit. Arestări însă n'au urmat şi asta era pentru noi o dovadă mai mult pentru agonia complectă a statului.

Delegaţia noastră plecă în fine la Cernăuţi. Aveam deplină încredere în ea, dar mai puţină în convocatorii adunării. De ce au fost invitaţi numai primarii şi gerenţii comunelor, asta nu ne eşia din gând.

Gândul ni sbura apoi şi la „Glasul Bucovinei" şi la lupta îndârjită ce o ducea un grup de bărbaţi pentru nouile idei de libertate a popoarelor. Ieşi-vor aceste învingătoare? Cu greu, căci nedreptatea poartă acum de multă vreme sceptrul lumii.

De aceea, nespus de mare ne-a fost bucuria, când delegaţia întorcându-se aduse vestea că constituanta din Cernăuţi a primit în esenţă aceleaşi deciziuni, ce le-am luat şi noi, Câmpulungenii, că constituanta a cerut contelui Etzdorf, şeful guvernului bucovinean, predarea cârmuirii în mânile Românilor, că toţi Românii din Bucovina s'au înţeles, că în fine toţi deputaţii români au aderat după unele ezitări la noul curs, reprezintat prin „Glasul Bucovinei", că se crede că în scurtă vreme stăpânirea ţării va trece în mânele Românilor, că d-l Iancu Flondor e luat în vedere ca preşedinte al ţării şi că noi să nu întreprindem nimică, până ce nu vom primi ordin dela comitetul executiv al constituantei.

ISIDOR BODEA

LA MOARTEA DOCTORULUI ISIDOR BODEA

de A. M.

A murit Doctorul Isidor Bodea. Năprasnic ni l-a răpit o moarte pe care parecă a căutat-o . . . Dar cine l-a cunoscut mai de aproape pe acest inimos şi dârz frate bănăţean, nici n'ar putea să se mire că doctorul Bodea moare înfruntând primejdii, pe cari atâţia alţii nu le-ar fi riscat. Ca de atâtea ori Doctorul Bodea a luat avionul pentru Bucureşti; de data aceasta pentru a fi prezent şi el la omagiul pe care Capitala Ţării îl aducea marei noastre Regine Maria, înainte de a lua calea lăcaşului de veşnică odihnă dela Curtea de Argeş. Căci aşa a fost totdeauna Doctorul Bodea: Vibrând adânc şi din tot sufletul la orice întâmplare ce atingea soarta Neamului nostru; înţelegând să fie faţă oricând şi oriunde îl chema luminata sa conştiinţă de vajnic patriot român; nepregetând niciodată de a fi printre cei dintâi în afirmarea cu orice riscuri a drepturilor noastre româneşti.

Il cunoaştem pe Doctorul Bodea de mai bine de patruzeci de ani. Bănăţean de origină, medicul I. Bodea, hotărît să se stabilească definitiv în Bucovina noastră, cere un loc de medic la spitalul din Cernăuţi. Cum însă ca Bănăţean era pe atunci — pe la 1898—99 — supus ungar, iar pentru obţinerea unui serviciu public în Cernăuţii Bucovinei avea nevoie de cetăţenia austriacă şi deci de apartenenţa la una din comunele Bucovinei, răposatul se adresează conducerii comunei Pătrăuţi pe Suceava, unde pe acele vremuri păstoria preotul Constantin Morariu, şi obţine astfel apartenenţa la această comună şi apoi dreptul de cetăţenie.

Timp de mai bine de patruzeci de ani Doctorul Bodea şi-a îndeplinit în mijlocul nostru greaua, dar atât de frumoasa, chemare

de medic, specializându-se ca medic de copii şi dând fiinţă şi conducând ca un adevărat părinte zeci de ani în şir spitalul de copii din Cernăuţi. Desigur nu este casă românească în Cernăuţi care să nu-l fi cunoscut şi apreciat pe răposatul Doctor Bodea, şi nu este oraş sau sat în Bucovina care să nu fi auzit de numele şi faima acestui medic şi neaoş Român.

In vremurile de asuprire a Bucovinei Doctorul Bodea a fost totdeauna printre cei dintâi animatori şi luptători pentru dreptele revendicări ale Românilor bucovineni. In desăvârşita sa identificare cu interesele şi durerile noastre zace taina sufletească a trainicei şi indisolubilei legături ce s'a ţesut între Doctorul Bodea şi Bucovina. Deaceea a fost, este şi rămâne al nostru!...

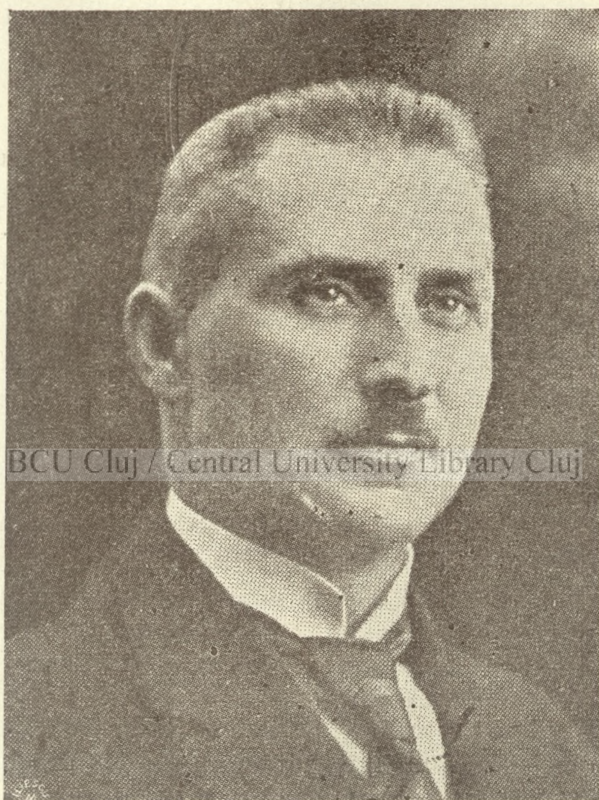
Când, în preajma marei Uniri, un mănunchi de buni şi inimoşi Români bucovineni iau iniţiativa patriotică a editării publicaţiei periodice *„Glasul Bucovinei"*, vedem că apelul — îndrumare, care apare în Nr. 1 din 22 Octomvrie 1918 al numitei publicaţii, este semnat şi de Dr. Isidor Bodea. „Vrem să rămânem Români pe pământul nostru strămoşesc şi să ne-o cârmuim singuri... nu mai vrem să cerşim dela nimeni drepturile cari ni se cuvin... ci să ne plăsmuim viitorul în cadrul mare al Românismului"...; astfel glăsuia către noi toţi slova pe care, fără teamă de stăpânirea străină ce încă fiinţa la Cernăuţi o iscălia şi Doctorul Bodea!

Viaţa sa întreagă a muncit harnic şi conştiincios. In Bucovina desrobită a trudit şi cu mai mare elan. Doctorul Bodea n'a fost dintre aceia cari se mulţumesc cu îndeplinirea doar a serviciului încredinţat, ci mereu şi cu devotement s'a pus la dispoziţie oriunde a văzut că este de îndeplinit o muncă în cadrul operei de organizare şi consolidare a stăpânirii şi drepturilor româneşti.

Este, desigur, în amintirea tuturora rolul hotărâtor pe care acest entusiast l-a avut în acţiunea de cucerire a Teatrului Naţional din Cernăuţi. Dar şi în atâtea alte însărcinări şi atribuţii ce i-au fost încredinţate, ca de pildă în Consiliul Casei de Economii din Cernăuţi, în conducerea fostei Bănci Regionale,

astăzi a băncii populare „*Grigorie Filimon*" din Cernăuţi, şi ca preşedinte al Regiei Uzinelor municipiului nostru, Doctorul Bodea a fost permanent pildă de abnegaţie, cinste şi luminat patriotism românesc.

Pământul Bucovinei îl primeşte acum la sânul său ca pe unul din cei mai buni şi dragi fii ai săi. Iar noi, cei ce l-am cunoscut, l-am apreciat şi iubit atât de mult, plângem dispariţia dintre noi a acestui mare Român şi patriot . . . Chipul său viguros şi atât de simpatic, inima sa caldă şi sufletul său ales şi drept, vor stărui mereu pilduitor printre noi. Fie-i ţărîna uşoară şi amintirea neştearsă.

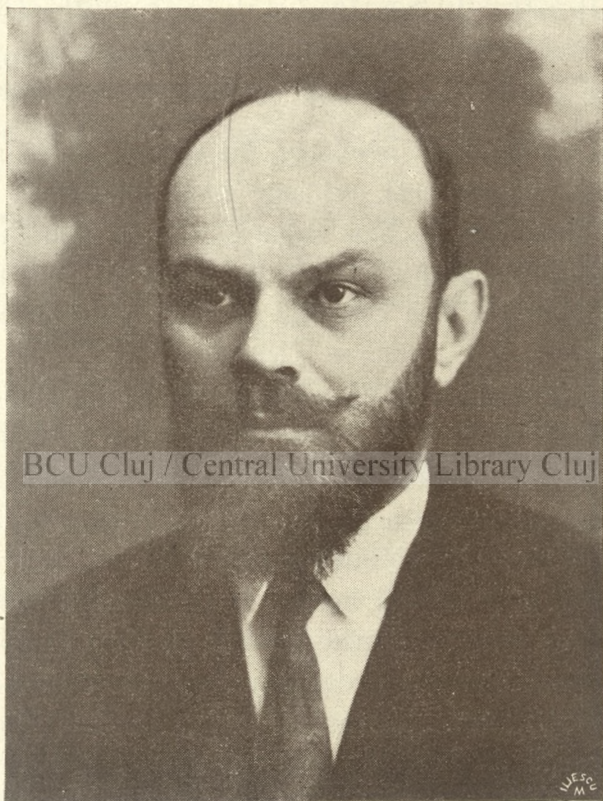

VASILE BODNĂRESCU

CUVÂNTUL LUI VASILE BODNĂRESCU
IN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL

Cernăuţi, 1918 Noembrie 12.

Am avut ocazia să văd înainte de câteva zile în Iaşi pe un domn, care figurează ca membru în Consiliul naţional. E d-l Dr. Aurel Onciul. D-lui avea ştirea despre rezoluţia constituantei din 27 Octomvrie şi despre demersurile prezidiului consiliului naţional la Iaşi, şi totuşi s'a încumetat să se prezinte guvernului român cu nişte documente, cerând ca guvernul român să nu trimită trupe în Bucovina. A prezentat şi un memoriu scris în care declară că cedează o parte mare din ţară Rutenilor. Cât am aflat din altă parte, d-l Onciul a avut şi cereri de natură financiară. A crezut însă să salveze situaţia proprie, făcând propunerea să trateze el cu Românii bucovineni pentru alipirea Bucovinei la România (Strigăte de: „furi, ruşine“). A subscris actul aşa: Dr. Onciul ca administrator al Moldovei de sus. Ţin de datoria mea să Vă aduc la cunoştinţă faptul acesta. Şi cred că e bine să se instituie un juriu de arbitri, compus din 5 membri care să raporteze până în 15 zile dacă d-l Onciul, după cele ce a făcut, poate să rămână membru al Consiliului naţional. Fac deci propunerea formală în sensul acesta.

VICTOR BODNĂRESCU

IMPRESII ŞI AMINTIRI DESPRE UNIRE

de Dr. V. BODNĂRESCU
fost membru al Consiliului Naţional

Indată ce în urma revoluţiei ruseşti Basarabia s'a declarat de republică independentă, cei mai mulţi intelectuali bucovineni aflători pe atunci în Vechiul Regat şi cari nu erau mobilizaţi, au trecut la Chişinău pentru a pune la dispoziţia guvernului basarabean serviciile lor şi a contribui cu toate puterile lor la unirea factică şi sufletească a tuturor Românilor.

Pe acele vremuri capitala Republicii Moldoveneşti era încă în toate oraşul rusificat şi colonia Românilor bucovineni forma acolo o frumoasă citadelă de cultură şi spirit românesc. Oriunde era vorba de manifestarea acestui spirit şi a sentimentelor de solidaritate românească, noi bucovinenii eram printre cei dintâi la datorie. Totdeauna uniţi şi hotărîţi în chestiuni naţionale, ne-am câştigat repede dragostea moldovenilor şi stima celor străini. Şi în viaţa noastră particulară domnea cea mai frumoasă armonie, invidia era o noţiune necunoscută şi toţi eram însufleţiţi de spiritul unirii şi al dragostei de fraţi cu aceleaşi năzuinţi.

Acesta era spiritul cel bun care călăuzea grupul destul de mare al bucovinenilor, plecaţi pe alte meleaguri româneşti, nu pentru a se „refugia", ci pentru a contribui fiecare cu ce îi era în putinţă la realizarea marelui ideal românesc, posibilitatea înfăptuirii căruia a devenit evidentă oricărui adevărat român, îndată ce după isbucnirea războiului mondial şi după gruparea puterilor beligerante în două tabere mari, nu mai putea încăpea îndoială în care din aceste tabere se va găsi România.

Aşa fiind, găsesc că pe nedrept ni se spunea „refugiaţi". Sigur că vor fi fost şi de aceştia, dar ei n'aveau nimic comun

cu noi. Şi indivizi refugiaţi de sentimentul de abnegaţiune şi jertfire de sine pentru un ideal comun erau destui rămaşi şi pe acasă.

După precipitarea evenimentelor cari trebuiau să ducă la prăbuşirea Austriei, noi cei porecliţi refugiaţi nu ne gândeam la nimic alta decât la momentul prielnic pentru a ne putea întoarce în Bucovina, ca împreună cu fraţii rămaşi acasă să ne putem spune în mod hotărît cuvântul nostru cu privire la viitorul patriei.

Ultima întâlnire înaintea plecării spre casă a bucovinenilor aflători pe atunci la Chişinău s'a făcut în modesta locuinţă a subsemnatului.

Ce plăcere era să vezi la fiecare din noi bucuria că jertfele noastre n'au fost zădarnice şi că putem să ne întoarcem în scumpa Bucovină, care peste câteva zile trebuia să devie iarăşi pământ românesc pentru vecie.

Cuvântul de ordine cu care ne-am despărţit în acea zi a fost ca, întorşi pe la vetrele noastre, să nu uităm de legăturile strânse dintre noi şi să rămânem şi pe viitor uniţi în strânsă colaborare pentru binele patriei mărite.

Cu aceste sentimente frumoase am plecat pentru a lua parte la măreţul act al unirii.

A descrie emoţia fericirii trăite a marelui act, nu găsesc cuvinte.

Totuşi această fericire pentru mine nu era netulburată. Rezerva cu care „refugiaţii“ am fost primiţi la întoarcere, precupeţirea rolurilor ce aveam să le aibă unul şi altul, în vederea actului unirii, eventualele avantaje ce ar putea rezulta pe viitor din aceasta şi prăpastia de vederi dintre unii şi alţii, au fost de natură să deştepte în mine dureroase prevederi pentru viitor.

Din păcate ele s'au adeverit.

Interesele personale divergente, dorul de parvenire cu orice preţ şi politica pe partide ne-au desbinat.

In situaţia economică grozavă în care ne sbatem astăzi cu toţii, în vederea poftelor redeşteptate ale duşmanilor noştri mile-

nari din cuprinsul ţării şi de peste hotare, a sosit ceasul suprem pentru ca toţi fiii buni ai neamului să se înţeleagă pentru binele patriei.

Dee Atotputernicul ca proxima aniversare a zilei de 28 Noembrie să o facem în deplină unire sufletească într'o patrie bine consolidată şi în plină înflorire.

GHEORGHE BONCHEȘ

CUVÂNTUL LUI GHEORGHE BONCHEŞ
IN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL

Cernăuţi, 1918 Noembrie 13.

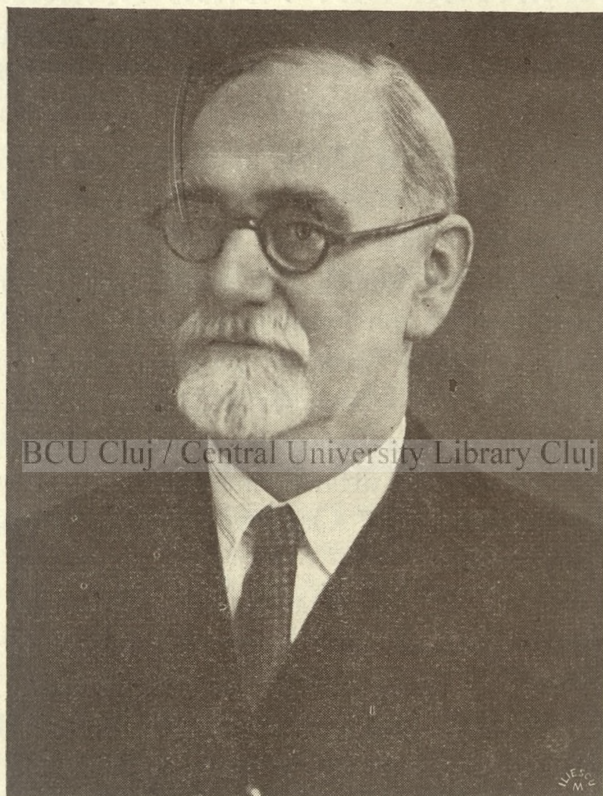
S'a vorbit mult, au vorbit oameni de ştiinţă, doctori, profesori etc. S'au amintit multe lucruri frumoase, dar nu s'a amintit ruina întreagă a Bucovinei. De trei ani de zile, până cu un an înainte, am mai avut din cele strânse ca gospodari, acum nu ne-a rămas nimic, şi mai ales în partea muntelui, care era floarea întregii Bucovine. Acum a rămas partea muntelui cea de pe urmă, unde ţăranul nu are nici un grăunte, nici o barabulă Eu mă adresez guvernului, să se dee muntenilor hrana care lipseşte. Muntenii acuma nici nu au vite, nici bani, şi chiar au trebuit să-şi iee straiele şi să le aducă ţăranilor cari au avut lipsă de dânsele, pentru a le schimba pe hrană. Nu ni-au rămas nici vite, nici oi, şi acum muntenii n'au nici din ce să-şi facă îmbrăcăminte. Aş dori să se facă cât de în grabă paşii doriţi, pentru a ne uşura traiul.

Nu numai noi am rămas cu lipsa, dar toată ţara sufere de nenorocirea ce a picat pe ea de patru ani de zile. Nici case nu sunt, nici nu sunt lemne pentru a clădi altele. Aş ruga guvernul să ne dee lemne din fondul religionar. Ni s'a spus din partea guvernului astriac că ne va sprijini, însă el avea expediente şi zicea că nu are mijloace. Acum s'au întors fraţi de-ai noştri din război şi nu au aflat nici casă, nici gospodărie şi nu au unde să se adăpostească. De aceea aş ruga să se dee administratorilor ordin ca la oamenii cari sunt goi, flămânzi, fără adăpost să se dee lemn din pădurile fondului, ca să aibă cu ce să-şi facă câte un bordei. Apoi iarăşi, ceva parale să li se dee, un sprijin pentru clădire. S'a vorbit că ministerul austriac a dat

patru milioane. Districtul nostru nu a căpătat nici o lețcaie. Pentru ieşirea din case, acolo unde au fost lupte, ni s'a încuviinţat un ajutor, dar nu s'a dat nimic. Ceea ce a produs pământul, buruiana, s'a recvirat, şi pentru asta nu ni s'a dat nici o para.

Iarăşi fac propunerea să se aducă o mie de oi, să se împărţească la oamenii lipsiţi, ca să-şi întocmească din nou gospodăriile.

Şi iarăşi să vedem de unde a venit Bucovina noastră cea frumoasă într'aşa o ruină. Nu din partea duşmanilor cari s'au luptat în ţară, dară s'a iscat din mijlocul nostru. Individul cel mai mare a fost pus de noi ca apărător, dar el a fost nimicitorul nostru. Acela a fost un domn, care se cheamă Fischer. Ce a făcut de a călcat ţara sub picioare, care a luat pe Români, pe care cum i-au prins, şi i-au înfundat în lagăre care le-au rămas ca tabără până în ziua de azi, de nu s'au întors acasă. Nu avem noi o pedeapsă să dăm individului Fischer, după cum a administrat el cu guvernul lui biata Bucovină? Dacă individul ăsta a avut duşmănie pe poporul român, atunci a fost guvernul pus în frunte ca să guverneze şi să apere poporul. Ce numai a avut ţara fecior de bătaie, şi tatăl său, a fost scos de pe pământul lui şi dus în străinătate, unde se sbătea ca un peşte care a fost scos din apă şi pus pe uscat. Noi eram văzuţi în ochii străinilor ca cei mai răpitori oameni care au fost în Bucovina. Cum luaţi d-voastră închipuirea că omul acesta există'n mijlocul nostru? Nu i se poate da răsplata cuvenită? Dacă veţi lua şi veţi constata, veţi aduce multe fapte de-ale lui. Intre multe fărădelegi, s'a întâmplat că un jandarm a scris sentinţa de moarte şi a spânzurat doi copii. Rog domnilor, luaţi o deciziune asupra individului acestuia ca să fie judecat şi pedepsit după cum i se cuvine. Asta mi-a fost pe inimă şi asta am spus-o. Fac propunerea să se aducă la judecată ca toţi cei ce au făcut vre-o fărădelege să răspundă pentru faptele lor. Să luaţi paşii necesari. Fac propunerea să-l scoateţi la judecată pe Fischer înaintea lumii. Şi vom veni toţi şi vom mărturisi câţi am suferit din partea lui.

DIMITRIE BUCEVSCHI

AMINTIRI DIN ANUL UNIRII

de DIMITRIE BUCEVSCHI
fost membru al Consiliului Naţional şi membru în delegaţia pentru prezentarea Actului Unirii Bucovinei.

Au trecut 20 ani dela Unirea Bucovinei cu Patria mumă.

Să mai numărăm oare aceşti ani? Nu eram noi Românii bucovineni întotdeauna uniţi cu fraţii noştri?

Ba da! dar în faţa istoriei, Bucovina a avut soarta vitregă de a fi fost detrunchiată din hotarele naţionale şi alipită, prin fals şi forţă imorală, la statul austriac. Deaceea, după 144 ani de vremelnică îngenuchere a Românilor bucovineni a fost nevoie să marcăm în istorie revenirea Bucovinei la statul Român, la naţiunea mamă, deapururi şi definitiv întregită în hotarele naţional româneşti. Pentru aceasta 27 Octomvrie rămâne o dată istorică, demnă de comemorare.

Iată de ce este necesar să aniversăm momentele de unire, epocile de afirmare, în faţa lumii şi a istoriei, a drepturilor noastre, a acţiunilor noastre şi a consolidării noastre naţionale.

20 ani dela Unire constituie o etapă în munca de consolidare a statului, în lupta pentru unificare, în străduinţa de a arăta lumei că poporul român, odată unit sub acelaş sceptru, este unul şi indestructibil, menit de istorie să stea neclintit în faţa oricăror evenimente şi să fie santinelă vrednică de purtarea armei ce i-a fost încredinţată de Roma cea bătrână, după cum a spus poetul Alexandri (inspirat şi el multă vreme pe plaiurile Bucovinei).

* * *

Formându-se un comitet pentru comemorarea zilelor mărețe de afirmare naţională ale anului 1918 şi propunându-se ca fiecare fost membru al Consiliului naţional, ce a activat la hotărîrile în

legătură cu alipirea Bucovinei la România, să-şi scrie amintirile despre acţiunea desfăşurată şi despre momentele la care a participat, am fost învitat şi eu să-mi depun aducerile aminte.

Nu mă voi erija în critic al vremurilor nici al oamenilor; nici nu vreau să-mi fac autobiografia, după cum nici rolul de cronicar nu-l voi putea împlini.

Din toate voiu spune câte ceva, aşa după cum memoria şi aprehensiunea îmi vor da voie.

Port pe umeri trei sferturi de veac şi'n acest răstimp m'am învrednicit şi eu de oarecari fapte pe tărâmul naţional. Intre altele mă mândresc şi cu aceea că, în timpul războiului, Direcţiunea de Poliţie din Cernăuţi, a prezentat un dosar care cuprindea 136 pagini contra mea pentru motive de mişcare naţional-românească, în statul austriac.

Dând la o parte modestia, voi mai afirma că mă mândresc şi cu acea îmbrăţişare românească pe care o acordam tuturor tinerilor români, şi pe care-i ajutam cu un sfat şi cu orice, după umilele-mi puteri, ajungând să fiu considerat „Uncheşul" pentru orice Român care găsia în mine pe „bunul Român D. Bucevschi".

Cu asemenea trecut, sub dominaţia austriacă, am participat şi la mişcarea noastră a Românilor bucovineni din anul 1918.

Astfel am colaborat şi în comitetele restrânse pentru pregătirea mişcării de liberare; am făcut parte şi din Constituanta din 27 Octomvrie 1918, precum şi din Consiliul Naţional care a hotărît unirea Bucovinei cu România şi am fost desemnat şi ca membru în Delegaţiunea de predare a actului Unirii către M. S. Regele României şi către Guvernul român.

* * *

Consiliul Naţional a ţinut un congres la 15/28 Noemvrie 1918. Cu această ocazie s'a votat Moţiunea următoare:

„Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, Joi, în „15/28 Noemvrie 1918 în sala sinodală din Cernăuţi;

„considerând că, dela fundarea principatelor române, „Bucovina, care cuprinde vechile ţinuturi ale Sucevii şi

„Cernăuţilor, a făcut pururea parte din Moldovă, care în „jurul ei s'a închegat ca stat;

„considerând că în cuprinsul hotarelor acestei ţări se „găsesc vechiul scaun de domnie dela Suceava, gropniţele „domneşti dela Rădăuţi, Putna şi Suceviţa, precum şi multe „alte amintiri, scumpe din trecutul Moldovei;

„considerând că fiii acestei ţări, umăr la umăr cu fraţii „lor din Moldova şi sub conducerea aceloraşi domnitori, au „apărat dealungul veacurilor fiinţa neamului lor împotriva tu= „turor încălcărilor din afară şi a cotropirii păgâne;

„considerând că în 1774, prin vicleşug, Bucovina a „fost smulsă din trupul Moldovei şi cu deasila alipită co= „roanei Habsburgilor:

„considerând că 144 de ani poporul bucovinean a în= „durat suferinţele unei ocârmuiri străine, care îi nesocotia „drepturile naţionale şi care prin strâmbătăţi şi persecuţii căuta „să=i înstrăineze firea şi să învrăjbească celelalte neamuri, cu „cari el voieşte să trăiască ca frate;

„considerând că în scurgerea de 144 ani, Bucovinenii „au luptat ca nişte mucenici pe toate câmpurile de bătălie „în Europa sub steag străin pentru menţinerea, slava şi mă= „rirea asupritorilor lor, şi că ei drept răsplată aveau să în= „dure micşorarea drepturilor moştenite, isgonirea limbii lor „din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică;

„considerând că în acelaş timp poporul băştinaş a fost „împiedicat de a se folosi de bogăţiile isvoarelor de câştig „ale acestei ţări şi despoiat în mare parte de vechia sa „moştenire;

„considerând că, în toate acestea, Bucovinenii n'au pierdut „nădejdea că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi sufe= „rinţă, va sosi şi că moştenirea lor străbună, tăiată prin gra= „niţe nelegiuite, se va reîntregi prin alipirea Bucovinei la „Moldova lui Ştefan, şi că au nutrit veşnic credinţa că marele „vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate ţările „române dintre Nistru şi Tisa într'un stat naţional unitar;

„Constată că ceasul acesta mare a sunat!

„Astăzi, când după sforțări și jertfe uriașe din partea „României și a puternicilor și nobililor ei aliați, s'au întronat în „lume principiile de drept și umanitate pentru toate neamurile, „și când în urma loviturilor sdrobitoare monarhia austro-„ungară s'a sguduit din temeliile ei și s'a prăbușit, și toate „neamurile, încătușate în cuprinsul ei, și-au câștigat dreptul „de liberă hotărîre de sine, cel dintâi gând al Bucovinei des-„robite se îndreaptă către Regatul României, de care întot-„deauna am legat nădejdea desrobirii noastre.

„Drept aceea noi, Congresul general al Bucovinei, în-„trupând suprema putere a țării și fiind învestiți singuri cu „puterea legiuitoare, în numele suveranității noastre națio-„nale hotărîm:

„Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, „în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, „cu Regatul României".

Această moțiune a Consiliului bucovinean s'a numit *Act al Unirii Bucovinei cu Patria-Mumă,* și s'a hotărît în acelaș Congres ca Actul Unirii să fie prezentat M. S. Regelui României de către o delegație, formată din reprezentanții tuturor claselor sociale și ai tuturor ramurilor de activitate socială din Bucovina: proprietari, clerici, profesori, liber-profesioniști, meseriași și țărani.

Delegația a fost formată din următorii aleși:

Iancu Flondor,
Mitropolitul Vladimir Repta,
I. Nistor,
Dionisie Bejan,
Eudoxiu Hurmuzachi,
Octavian Gheorghian,
Radu Sbiera,
Vasile Bodnarescu,
George Șandru,
Vasile Marcu,
Dimitrie Bucevschi,
Gheorghe Voitcu,
Vasile Alboi-Șandru,
Ion Candrea,
Stanislaw Kwiatkowski.

In aceeași zi când s'a hotărît Unirea, delegația destinată a preda Actul Unirii, a plecat la Iași spre a se prezenta în au-

dienţă la M. S. Regele. Audienţa fusese solicitată prin d-l prof. Sextil Puşcariu, trimis special de Consiliul Naţional bucovinean la Iaşi în acest scop.

In ziua de 16/29 Nov. 1918, am ajuns la Iaşi, unde am fost întâmpinaţi de un reprezentant al Guvernului şi unul al Mitropoliei, care ne-au condus la Mitropolie şi de acolo la Comandamentul Corpului IV Armată, unde, la ora 11, trebuia să ne prezentăm Regelui.

In sala de onoare a Corpului IV Armată, ne-am postat în semicerc, aşteptând intrarea MM. LL. In aceeaşi sală se afla şi Generalul Coandă, Preşedintele Consiliului de Miniştri de pe atunci, precum şi alţi demnitari.

La ora fixată, se anunţă sosirea Regelui şi la un moment dat, intră M. S. Regele Ferdinand, însoţit de M. S. Regina Maria, care se apropie de noi.

Moment înălţător dar plin de emoţiune, ceea ce se observă pe feţele tuturora.

Cu nespusă mândrie, preşedintele delegaţiunii, neuitatul Iancu Flondor, prezentând *Actul Unirii*, rosti următorul cuvânt:

MAJESTATE,

Aducem Majestăţii Voastre, Rege al tuturor Românilor, inima unei ţări întregi.

Această ţară a avut vechi temeiuri curat româneşti pe vremea când păstorii români străbăteau munţii galiţieni şi când cu pluguri române se colonizau satele din ţara Haliciului. Spre aceste locuri româneşti s'au îndreptat mai întâi Voevozii descălecători, venind din Maramureş ca să facă ţară nouă, pentru neamul lor.

Acolo la noi, la Rădăuţi, s'au amestecat în pământ oasele întemeietorilor Moldovei, acolo la noi, în Suceava, s'a aşezat cea dintâi mitropolie pentru toate ţinuturile acestei domnii a Românilor. Acolo, la noi în Putna, ctitoria lui Ştefan cel Mare, cel mai mare din înaintaşii Majestăţii Voastre, şi-a ales veşnicul loc de odihnă a

oaselor lui trudite, nu numai pentru apărarea naţiei sale, ci şi pentru a creştinătăţii răsăritene întregi şi a apusului creştin, în faţa căruia stă zăgaz nebănuit vitejia lui. Acolo la noi arta de clădire moldovenească a săpat în ziduri, unde azi clopotele bătrâne sună pentru unirea noastră cu partea rămasă liberă a ţării, cele mai mari triumfuri ale ei.

Această ţară ţi-o închinăm Măria Ta, noi toţi, nu numai urmaşii vajnicilor luptători romani de pe vremuri, cari n'au uitat nici odată de ce trup naţional fac parte, ci şi reprezentanţii tuturor neamurilor cari cu vremea au venit să se aşeze sub blânda şi omeneasca oblăduire a domnilor români ai Moldovei şi cari ştiu că România de azi a moştenit toate bunele tradiţii ospitaliere ale acelei Moldove.

Acum 144 ani ne-a desfăcut de Moldova o pace încheiată între Turcii cari n'aveau dreptul să ne înstrăineze şi între Austriacii cari înainte de a călca graniţa moldovenească nu se îngrijiseră de a întreba locuitorii de voia lor. Astăzi puterea lor nu mai este şi nici umbră de legitimare pe care a creat-o un tratat cumpărat cu bani nu mai există pentru a păstra un hotar, fără sens, pe care niciodată în chip liber n'am declarat că-l acceptăm.

Plecaţi mai puţini, ne întoarcem acum mai mulţi. Sufletul cel vechiu e neschimbat, l-am transmis oaspeţilor şi fraţilor noştri de alt neam, cari împreună cu noi vin înaintea Majestăţii Voastre. Nu e o cucerire a armelor, ci întoarcerea la vatră a fraţilor despărţiţi, cari în Majestatea Voastră găsesc pe părintele de mult pierdut şi mult dorit.

* * *

Pronunţând aceste cuvinte adânc simţite, expresia profundului românism din Bucovina, prin rostul delegaţiei bucovinene, s'a consfinţit realipirea Bucovinei la Patria-Mumă.

M. S. Regele Ferdinand I, vădit emoţionat, a răspuns că primeşte cu bucurie Actul Unirii Bucovinei cu Patria-Mumă şi

că asigură pe nouii săi credincioşi de toată dragostea, ocrotirea şi grija părintească.

Apoi M. Sa Regele dă mâna frăţeşte cu fiecare ins al delegaţiei întreţinându-se cu fiecare în parte.

* * *

Aceste momente istorice, petrecute la Iaşi, erau tocmai în ziua când se pregătea plecarea Familiei Regale, a Guvernului şi a autorităţilor pentru a intra în Capitala Ţării, la Bucureşti.

In vederea reintrării în Capitala Ţării, ce avea să aibă loc Duminică la 18 Noembrie (1 Decembrie) 1918, delegaţia bucovineană a fost invitată de însuşi M. S. Regele să participe la acest eveniment. In acest scop ni s'au pus la dispoziţie locuri, chiar în primul tren cu care pleca Marele Stat Major, Guvernul şi parte din Curtea Regală. Acest tren plecă imediat, aşa că noi, cei din delegaţie, am pornit dela audienţă, direct la gară pentru a ne îmbarca.

Pe ruta Paşcani-Mărăşeşti-Ploeşti podurile fiind rupte, trenul a parcurs via Vaslui-Bârlad.

Era vreme ploioasă, cu mari revărsări de ape. Drumul s'a făcut cu greu; şi deabia Duminică 18/XI (1/XII) 1918, la ora 7, am fost la Ploeşti, unde ne-a ajuns din urmă şi trenul regal. Continuând drumul, am ajuns la Bucureşti pe la ora 8,30.

In timpul călătoriei membrii guvernului ne-au înconjurat cu toată atenţia, discutând cu fiecare delegat bucovinean despre vremurile trecute.

Ajunşi la Bucureşti am fost primiţi şi conduşi la apartamentele ce ni se rezervaseră pentru timpul cât rămânem în Capitală, şi ni s'a comunicat şi invitaţia de a participa la defilarea trupelor, indicându-ni-se tribuna în care aveam locurile rezervate: stânga statuiei Mihai-Viteazul.

Duminică 18/XI (1/XII) 1918, pela orele 11, ne-am ocupat locurile rezervate în tribună. Lumea era imensă. Vremea frumoasă. Parcă şi Dumnezeu şi natura se bucura de bucuria Românilor cari-şi vedeau iarăşi pe Regele lor, Dinastia, Armata, şi

realizarea visurilor de veacuri, după un coşmar pe care-l suferiseră sub cotropirea vremelnică din 1916 până în 1918. La ora 11 se aud sunetele de trompetă şi fanfare. MM. LL. şi AA. LL., urmaţi de victorioşii generali, veneau în fruntea armatei falnice şi oţelite în luptă.

Un entuziasm de nedescris anima mulţimea, care răguşise de strigătele şi uralele şi manifestarea bucuriei ce se simţia de fiecare asistent

MM. LL. Regele şi Regina, călări, au luat loc în faţa statuiei Mihai Viteazul, unde au primit defilarea drapelelor, trupelor române şi a trupelor din armatele aliate cari au luptat pe teritoriul român.

Neuitate momente măreţe, când am văzut ostaşul român înaintând mândru şi falnic, semeţ şi parcă dornic încă de luptă. Covârşitor fu momentul când au trecut drapelele tuturor corpurilor de trupă care veniseră să arate prezenţa lor alături de capul oştirii, să arate prin zdrenţuirea lor de gloanţe c'au luptat, au rezistat în faţa tuturor greutăţilor şi iarăşi au biruit ca în toate războaiele trecute, duse de strămoşi.

Grandios a fost când generalul Berthelot, în fruntea trupelor franceze, a defilat în faţa Regelui nostru, arătând înfăţişarea şi unitatea latină, cum şi dragostea Franţei faţă de sora ei mai mică, România.

* * *

Defilarea trecută, delegaţia bucovineană a fost invitată la Hotel Grand, unde a luat masa împreună cu delegaţia basarabeană. Aici ni s'a comunicat, că delegaţia bucovineană este invitată seara la Palatul Regal, la dineu.

Inainte de ora 9 seara, ne-am prezentat, toţi membrii delegaţiei, la Palat, unde se mai găsiau: miniştrii plenipotenţiari ai statelor reprezentate la Bucureşti, toţi membrii guvernului român, generalii români, generalul Berthelot cu statul său major, cum şi alţi înalţi demnitari români.

La ora 9 e anunţată sosirea Suveranului şi a membrilor Familiei regale.

MM. LL. se întreţin cu membrii asistenţi, apoi Regele a conferit generalului Berthelot şi lui Iancu Flondor decoraţiuni cu marele Cordon. Cu ocazia decorării preşedintelui delegaţiei noastre, Flondor, M. S. Regele Ferdinand a urat la toţi bun sosit în Capitala ţării şi după aceea s'a dat semnalul ocupării locurilor la masă prin aceea că M. S. Regele s'a aşezat la locul său.

Dineul a decurs în cea mai cordială atmosferă.

La şampanie, M. S. Regele a toastat pentru armata română, pentru armata franceză şi în onoarea armatei franceze şi în onoarea aliaţilor. Muzica a însoţit toasturile cu intonarea imnului naţional român şi a celui naţional francez.

După toasturi dineul a luat sfârşit, MM. LL. şi AA. LL. s'au mai întreţinut câtva timp cu cei prezenţi, după care s'au retras, iar invitaţii s'au împrăştiat.

Ca titlu de document, prezint aci *Menu-ul* ce s'a servit la

DINER

DU 18 NOVEMBRE / 1 DECEMBRE 1918

VELOUTÉ CARMEN
TARTELETTES VENDÔME
FILET DE BŒUF À LA RICHELIEU
CANNETON LAMBERTY
DINDE À L'ANGLAISE
SALADE MONTE-CRISTO
PARFAIT VICTOIRE
ÉTOILES AU CHESTER
FRUITS.

PALAIS ROYAL DE BUCAREST.

acest memorabil dineu şi pe care am obţinut câteva autografe întru imortalizarea momentelor în care s'a afirmat prezenţa delegaţiei bucovinene care a desăvârşit voinţa poporului român din Bucovina, votată în Congresul naţional din Cernăuţi.

Autografele sunt ale: M. S. Regina Maria, A.S.R. Prin-

cipelele Nicolae, I. P. S. S. Pimen Mitropolitul Moldovei, General Coandă, — pe atunci Preşedinte al Consiliului de Miniştri — M. S. Regele Ferdinand I şi I. I. C. Brătianu.

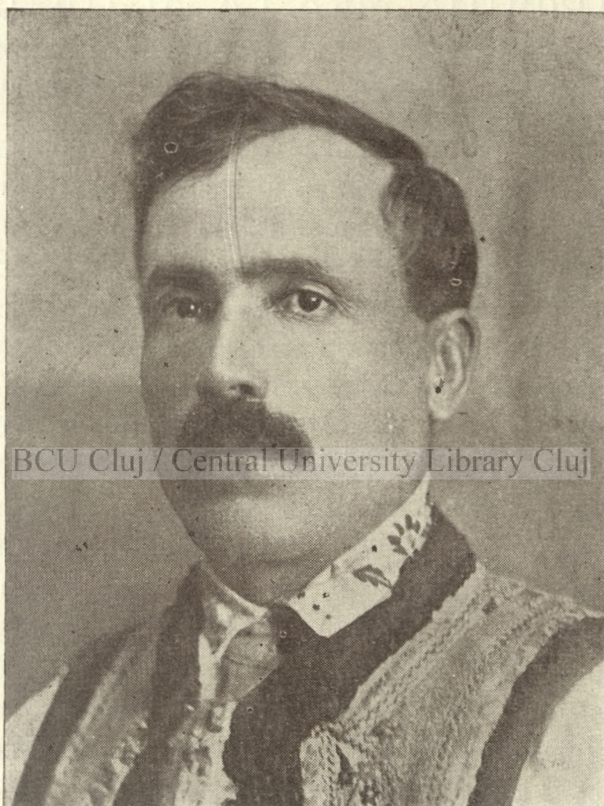
A doua zi, 19/XI (2/XII) 1918, dimineaţa am fost invitaţi la ceaiul în localul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri (Ministerul de Interne). Cu această ocazie Generalul Coandă, Preşedinte al Consiliului de Miniştri şi toţi membrii Guvernului, au prezentat felicitări delegaţiei pentru actul măreţ înfăptuit de cetăţenii Bucovinei, după care noi, ca plenipotenţiari ai Consiliului Naţional din Cernăuţi, am subscris Actul Unirii ce-l adusesem ca mărturie a Unirii definitive şi de veci a Bucovinei cu Patria-Mumă

* * *

Săvârşindu-se astfel misiunea delegaţiei bucovinene din Noemvrie 1918, s'a început înalta misiune de consolidare a Statului român.

Dintre cei ce-au prezidat şi au activat la actele măreţe de pregătirea şi înfăptuirea Unirii, cei mai mulţi au trecut în rândurile dispăruţilor. Fie ca exemplul lăsat de măreţia faptelor şi de sufletele lor, de vajnici luptători pe tărâmul naţionalist român, să fie îndreptarul celor ce au menirea să ducă steagul românesc mai departe spre mărirea şi afirmarea neamului românesc deapururi.

Iar noi, mai bătrâni, cari i-am ajutat pe cei ce s'au dus, ne vom strădui, ca atât cât puterile ne vor ajuta, să continuăm a mai da modestul nostru concurs ca Unirea ce am consfinţit-o prin glasul şi semnăturile noastre, să fie consolidată prin fapte mari de unificare sufletească şi de pecetluirea pământului Bucovinei ca unul ce a fost, este şi va fi românesc.

IOAN CANDREA

CONTRIBUȚIA MEA LA ACTUL UNIRII

de **IOAN CANDREA**
fost membru al consiliului național al Unirii

Subsemnatul Ioan Candrea domiciliat în comuna Dorna-Candrenilor județul Câmpulung, în calitatea-mi de membru în Consiliul Național pentru Bucovina, în fruntea căruia se afla vrednicul și vânjosul luptător Dr. Iancu Cavaler de Flondor, în ședința din 25 Noemvrie 1918, am propus ca pământul să fie dat țăranilor, care propunere a fost primită cu unanimitate de voturi. Mai departe fără de nici o frică am votat Unirea Bucovinei cu Patria Mamă, cu toate că jandarmeria austriacă era încă în plină putere. Reîntorcându-mă dela ședința în care s'a votat Unirea Bucovinei cu Statul Român, am fost urmărit de vagmistrul de jandarmi Harth din Vatra-Dornei, care căuta numai-decât să mă aresteze numindu-mă de trădător de țară. Fără nici o frică am plecat a doua zi iar la Cernăuți, fiind numit în Comisiunea pentru semnarea actului *Unirii.* De acolo am plecat apoi la Iași, unde am fost primit în audiență de Majestatea Sa Regele Ferdinand I-iu. La propunerea Majestății Sale am plecat dela Iași la București unde am luat parte la serbarea sfântă, relativă la intrarea triumfală în Capitala României a MM. LL. Regale. A doua zi după această sărbare m'am prezentat în fața Prim-Ministrului și Președintelui Consiliului al Statului Român, împreună cu alți bărbați în calitate de soli ai poporului român din Bucovina, cu care ocazie am semnat *actul Unirii* Bucovinei pentru vecie cu Patria Mamă, punând acest colț de Moldovă sub steagul nostru tricolor al Statului Român.

CORNELIU CLAIN

AMINTIRI DIN ANUL 1918

de CORNELIU CLAIN
fost membru în consiliul național al Unirii

In anul 1918 eram inspector școlar districtual în Storojineț. Vremuri de grea cumpănă și de restriște pentru școala românească și în general pentru cultura românească întru cât ori ce manifestare în interesul școalei sau culturii românești era privită cu ochi răi și stigmatizată ca iredentism românesc. Autoritățile de stat austriace și în deosebi prefectura era în slujba ucrainismului și a germanismului din acel județ, totul se făcea numai la ordinul lui Coco Vasilco.

Până la venirea subsemnatului la Storojineț la finele anului 1917 școala românească era supraveghiată de inspectorul ucrainean și de cel german. In astfel de condițiuni școala românească neavând dela izbucnirea războiului nici un organ de control român pierduse enorm de mult din punctul de vedere național și cultural.

Fiecare pas era controlat și supraveghiat. Luând contact cu regretatul Dr. Iancu Flondor, cu care avusem legături de activitate națională încă de prin anul 99 și 900 când amândoi am cutreerat satele din fostul județ Sirete, pentru organizare națională, a fost deosebit de satisfăcut de restabilirea legăturii. Ne-am înțeles, ca cel puțin unde se poate să ridicăm moralul românilor începând cu Storojineț. Având contact cu prefectura am stăruit să-mi adun informații utile pentru atitudinea ce a trebuit s'o observ spre a nu cădea fără rost într'o capcană. In vara anului 1918, spre surprinderea mea, am aflat că Iancu Flondor stă sub cea mai strictă supraveghere polițienească. L'am vizitat și i-am comunicat confidențial situația în care se găsește, lucru care l'a impresionat foarte neplăcut întrerupând orice contact cu lumea

din afară. Ii mai strecuram din când în când unele informaţiuni ce găseam necesare.

Tot în vara anului 1918 se pregătea participarea la con= gresul ucrainenilor din Lemberg. Având ucrainenii deplină liber= tate şi sprijinul autorităţilor, afară de aceasta dispuneau de o pleiadă de intelectuali demobilizaţi şi mobilizaţi pe loc, lucru de care românii erau aproape complect lipsiţi, le=a succes ca să trimită la congres reprezentanţi chiar din comune româneşti de ex. Carapciu pe Siret, pentru a cere Bucovina până la Siret pentru Ucraina.

In frământările şi nesiguranţa aceasta ne apropiam de des= nodământul fatal pentru Austria din toamna anului 1918.

Pe la începutul lui Octombrie au sosit la Storojineţ dece= datul Sava Muntean şi Mitrofanovici, fiul directorului şcolar din Cupca, ambii ofiţeri în armata austriacă comunicându=mi intenţia de a trece cu orice preţ la Iaşi. Nefiind posibilă o convorbire în Storojineţ ne=am dat întâlnire la directorul şcolar Mitrofanovici din Cupca. Aici le=am dat informaţiunile de cari dispuneam şi am nominat persoanele de absolută încredere din Tereblecea şi Stăneşti pe Sirete pe unde trebuia aceşti doi să treacă frontiera fără incident, aceea ce s'a şi întâmplat. După vre=o săptămână am avut de furcă cu directorul şcolar Mitrofanovici care cerea dela mine cu toată insistenţa informaţiuni despre fiul său, ajun= sesem într'o situaţie penibilă.

A venit vestea despre prăbuşire, frământările au început, pleava a început să=şi arete colţii. Iancu Flondor plecase la Cernăuţi, se încerca şi un jaf la moşia lui. Am făcut apel la intelectuali şi oameni mai de seamă împreună cu judecătorul Gheorghe Jemna formând o gardă naţională care a stavilit întru câtva excesele. Am fost informat că s'a hotărît ridicarea româ= nilor mai de seamă prin legionari ucraineni. Trebuia să ne păzim. Ziua activam pentru susţinerea ordinei şi alte chestiuni impuse de împrejurări, noaptea făceam naveta între Storojineţ şi Cernăuţi informând pe Iancu Flondor despre cele ce se petrec la Storojineţ.

Legionarii ucraineni în număr de 7 pe cari i-am întâlnit într'o noapte plecând spre Storojineț pe când eu plecam spre Cernăuți, nu și-au îndeplinit misiunea, pentrucă se zvonise că trupele române se apropie. Acest zvon care din timp a fost intenționat răspândit ne-a scăpat de multe neplăceri.

Intre timp se formase și consiliul național al Unirii al cărui membru am fost.

La Rădăuți au început să sosească trupele române, am așteptat cu înfrigurare sosirea lor și la Storojineț, atât din punctul de vedere al Unirii cât și al siguranței căci situația neclară în care ne găseam ne exasperase cu desăvârșire.

Intr'o zi am fost chemat la telefon de către comandamentul armatei române din Rădăuți comunicându-mi-se că în Hliboca (Adâncata) se găsește un tren cu un detașament care intenționează să plece spre Storojineț, însă nu are informațiuni despre situația de acolo. Am răspuns că detașamentul poate pleca spre Storojineț fără grije.

Am fost pus în legătură cu detașamentul din Hliboca, care mi-a cerut ca o delegație să vină până la Hliboca care va avea însărcinarea să intre în fruntea detașamentului. La Storojineț, cerându-mi-se garanții de siguranță, am răspuns că n'am mijloace de transport și am cerut să se detașeze mașina dela tren și s'o expedieze la Storojineț. Cu această mașină ne vom înapoia la Hliboca. A sosit mașina însă nimeni afară de mine n'a plecat în întimpinare. Vestea despre sosirea armatei s'a răspândit.

In tren am dat informațiunile necesare și garanția personală că detașamentul poate să intre în Storojineț fără orice pericol. Pe la orele 9 noaptea am sosit cu detașamentul în Storojineț, o noapte îngrozitor de întunecoasă. Am descins din tren și detașementul cu steagul tricolor în frunte a parcurs străzile principale ale Storojinețului. Obloanele și storurile erau lăsate în jos, nici o suflare de om pe stradă. Cu mare greutate am determinat pe proprietarul unui restaurant să deschidă prăvălia spre a găzdui pe ofițeri. Am înștiințat pe vre-o câțiva români despre sosirea

acestui detaşament însă afară de D-l Gheorghe Jemna n'a sosit nimeni. După încartiruirea detaşamentului ne-am despărţit.

La şedinţele consiliului naţional care se ţineau în palatul Societăţii pentru cultură şi literatură din Cernăuţi luam regulat parte sosind din Storojineţ.

La 27 Octombrie am luat parte la şedinţa plenară unde s'a hotărît unirea necondiţională, iar la 11 Noembrie am asistat la actul solemn de întimpinare al generalului Zadic, la 28 Noembrie în sala Sinodală am semnat actul măreţ al Unirii.

NICU COJOCARIU

IMPRESII DIN ZIUA UNIRII.

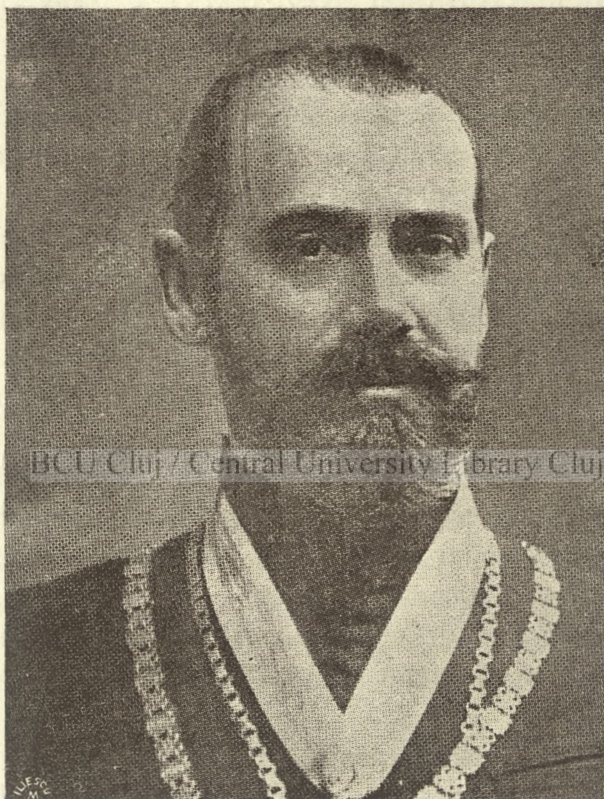
de NICU COJOCARIU
director şi fost inspector şcolar

Nu s'a văzut pelerinaj mai sfânt, decât acela, ce mă ducea spre Cernăuţi pentru ziua în care eram destinat să reprezint şcoala poporului la marele act al Unirii—28 Noemvrie 1918—.

Ce am simţit când m'am văzut în faţa momentului decisiv, nu pot descrie; în sufletul meu se resfrângea fericirea unui Neam.

Din Cetatea Sucevii adunasem dorul întregirii — gând sublim — conceput din timpul copilăriei, în mijlocul camarazilor de liceu, pe când băteam mingea şi făceam lecţiile în faţa vechilor ruini de glorie trecută.

In sala de marmoră a Mitropoliei s'a desprins acest gând, prefăcându-se în realitate şi lăsând în urma-i o dâră de lumină pe ale cărei fire aurii vedem înşirate nădejdile de viitor ale Bucovinei.

NICOLAE COTLARCIUC

BISERICA ȘI ROMÂNIA MARE

de Dr. N. COTLARCIUC-MITROPOLITUL NECTARIE

Inaintea treptelor — până ieri — înalte ale tronurilor împăraților popoarele se închinau și țineau de mare cinste de a fi admise să vadă fața unui cap încoronat „din voia lui D-zeu" și să-i sărute poala. In organizarea unui stat totul părea a exista numai cu scopul de a da glorie împăraților și familiilor lor.

Evoluția a prefăcut pe de o parte referenți sociale, din cele ce păreau a fi de tot înrădăcinate și pe de altă parte a schimbat cu desăvârșire și opinia publică, despre omnipotența coroanelor moștenite din străbuni.

Lumea întreagă se preface. Impărății se dărâmă. Capete încoronate, cari se păreau că au de scop a detrona chiar și pe D-zeu spre a se pune în locul lui, astăzi sunt depuși, trimiși în exil, întemnițați, împușcați.

Popoarele s'au deșteptat. Ele au luat singure destinele guvernării în mână și reformează toate după spiritul timpului și după bunul plac.

In această revoluție mondială trebuie să ne dăm seama ce e cu aceea împărăție, despre care adese auzim vorbindu-se în sf. scriptură. Și biserica e o împărăție. Ea nu e numai o împărăție cerească, ci și o împărăție pământească, între care Domnul nostru Isus Hristos, ca împărat ne-a făcut membrele corpului său mistic, unindu-ne astfel în această împărăție pământească, în care și prin care ne conduce la împărăția cea cerească.

Intrucât e și această împărăție de natură pământească ne-am aștepta ca și aice marea revoluție a spiritului timpului să-și exprime verdictul. Dar aici vedem că scriptura omenească muțește când vorbește sf. scriptură D-zeească. E și explicabil. Aici capul

încoronat e Domnul nostru Isus Hristos, care e cu noi până la finea veacurilor. Oficiul episcopilor şi al preoţilor e continuarea văzută a oficiului mântuitorului lumii. Revoluţiile mari de stat de până acuma nu s'au atins de biserică ca să o prefacă. Cel mult a hotărît statul de a declara biserica societate privată, precum s'a întâmplat în Franţa, dar această situaţie vedem că nu i-a stricat absolut nimic.

In ajunul României-Mari toate cer reformă. S'o fi gândind lumea de bună seamă şi la acea societate a creştinilor români cari fac biserica. Se poate deci întâmpla că şi pe acest teren să ceară spiritul timpului reforme şi schimbări.

Aceste nu pot însă atinge partea esenţială, ci doară numai referinţi de natură neesenţială. „Alt temeiu nime nu poate pune afară de cel ce este pus, carele este Isus Hristos", o zice sf. apostol Paul (I. cor. 3, 11).

Organizaţia, se înţelege în spiritul neştirbit ortodox, va trebui făcută şi pe terenul bisericesc în România-Mare. Biserica nu e un institut petrificat. Ea ţine însaşi cont de spiritul timpului şi sigur se va aclimatiza evoluţiunei moderne. Dară graba adeseori strică treaba. Deaceea orice fel de reforme pe acest teren vor ţretrebui făcute cu multă prudenţă şi precauţiune. Din smintelele cutului trebuie să ne tragem învăţăturile. Ereziile şi schizmele cele mai mari s'au iscat din lipsă de precauţiune, din lipsă de judecată cu sânge rece, din fapte precipitate României-Mari îi trebuie acum o biserică mare şi tare, una şi nedespărţită, care să împreune toată suflarea românească şi aceasta vom avea-o numai în deplina înţelegere cu întreaga biserică română.

NICOLAE COTOS

28/15 NOEMVRIE 1918

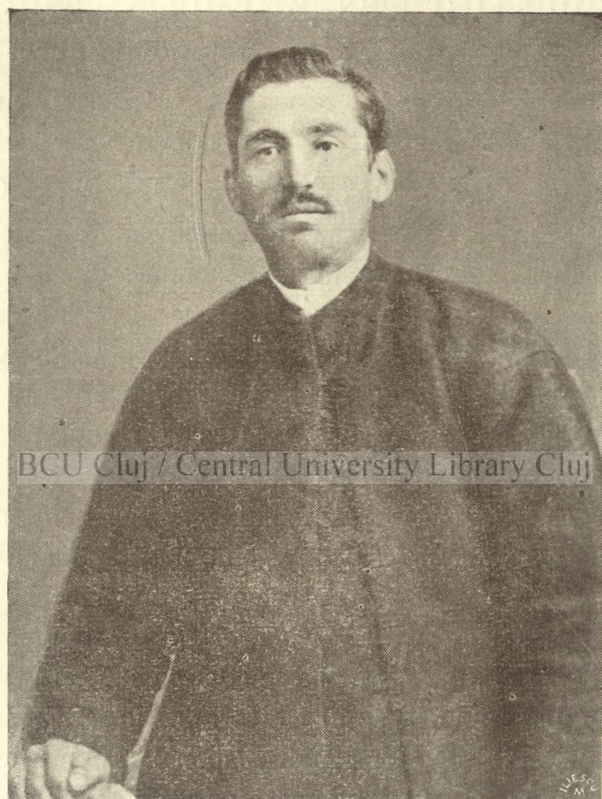
de Dr. NICOLAE COTOS
profesor universitar

A trecut ce a fost urît. 140 ani de sclăvie s'au sfârşit, răpirea ruşinoasă a Bucovinei a fost ispăşită astăzi prin realipirea necondiţionată la patria mare. S'a şters toată urma gunoiului în care vroia să ne îngroape duşmanul secular. Impotriva tuturor machinaţiunilor politice, tuturor silniciilor şi a toată forţa a triumfat conştiinţa naţională şi dreptatea atâta vreme înăbuşite. Tresar de bucurie în morminte străbunii şi tovarăşii noştri de luptă, morţi pentru o credinţă. Se bucură tot neamul românesc din Bucovina că şi-a ajuns soarta pe care a meritat-o mai presus de orice margine. Se bucură toţi propovăduitorii şi cârmuitorii cei buni ai Românilor bucovineni. Osteneala lor plină de atâta lepădare de sine, n'a fost zadarnică, nădejdile tuturora s'au împlinit, suferinţele lor sunt răsplătite. In veci va fi fericită de către urmaşi generaţia aceasta de jertfă pentru aceste mari clipe din istoria neamului care le-a pregătit cu atâtea îndurări şi jertfe, pe cari le trăieşte azi cu atâta însufleţire şi le vede cu ochii în lacrimi de fericire.

Ziua Unirii, cea mai luminoasă stea din zodia Bucovinei, va fi pentru vecie izvorul din care generaţiile viitoare vor lua însufleţire, încredere şi credinţă în neamul românesc, care se ţine totdeauna la înălţimea chemării şi faptei naţionale. Când răsăritul şi centrul Europei s'au prăbuşit sub însăşi artificialitatea şi sâlnicia pe care se sprijineau, când state mari din jurul nostru s'au înecat în desordine şi anarhie, când sistemul austro-maghiar de apărare şi nimicire a vremurilor subjugate turba mai neînfrânat când însăşi România liberă era călcată în picioare de cutropirea

dușmană, neamul românesc de pretutindeni stă drept, fără să-și piardă o clipă cumpătul, conștient la datorie, dându-și seama de ceeace face și ceeace are să mai facă. Unirea Basarabiei și acum Unirea Bucovinei.

Dovezile acestea ale calităților de rasă (neam) românești sunt garanția unui viitor așa cum trebue să fie. Unirea așa cum s'a făcut înseamnă că noi nu ne-am molipsit de nici una din nebuniile barbare din jurul nostru, ea dovedește că simțul bun și drept, că instinctele sănătoase latine, au rămas neschimbate în sufletul poporului nostru, prin două mii de ani izbucnind acum în flacăra sacră a unirei care a cuprins toată suflarea românească de pretutindeni. Acum soarta românismului se hotărește. Tot ce se numește astăzi român știe, că neamul românesc va fi ceeace trebuie să fie, or nu va fi. Știm cu toții ce cerem. Avem un Dumnezeu, un pământ, o limbă, o țară și un rege. Acestea ni le cere istoria, evoluția firească, caracterul rasei noastre. Pentru acestea s'au străduit și au luptat înaintașii noștri, pentru ele luptăm, trăim și murim și noi. Strajă a umanității în calea noroadelor barbare am fost așezați aci, și nu ne-am părăsit postul. Unirea pe care am făcut-o astăzi o dovedește. Și la neamul românesc din Bucovina s'a adeverit, că sângele apă nu s'a făcut. Vom fi vrednici și în viitor de menirea noastră.

GHEORGHE I. CUCIUREAN

AMINTIRI DIN VREMEA UNIRII

de GHEORGHE I. CUCIUREAN
fost membru în Consiliul Naţional,
agricultor din Ciudei

Domnule Profesor,

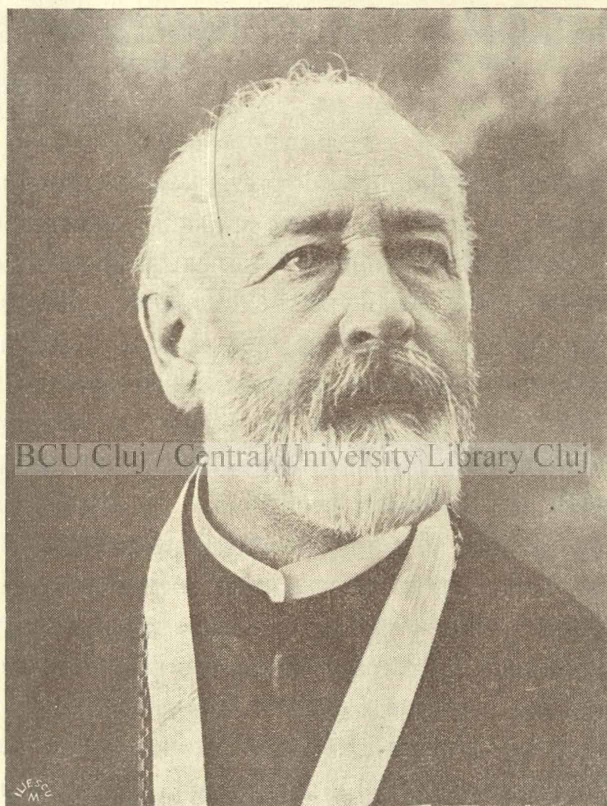
Cetind în „Glasul Bucovinei“ nr. 5447 din 5 Oct. 1938, că în 28 Noemvrie 1938, când se împlinesc 20 de ani dela Unirea Bucovinei cu Patria mamă şi cumcă cu această ocazie va apărea o carte festivă, cuprinzând acte şi amintiri din vremea Unirii şi prin care se cere foştilor membri ai Consiliului Naţional şi ai Congresului General al Bucovinei, cari nu au trimes Domniei Voastre amintirile asupra acestui memorabil act istoric, sunt invitaţi a trimite până la 20 Octomvrie 1938 la adresa Domniei Voastre actele şi amintirile ce le au împreună cu o fotografie pentru tabloul festiv al membrilor, ce va apărea. Neavând eu cunoştinţă despre aceasta până în prezent, cu onoare vin a Vă molesta cu trimiterea actelor mele în original ca fost membru al Consiliului Naţional şi anume: telegrama copie, Cernăuţi 1, 430 26 din 26/11 „George Cuciurean Ciudei. Sunteţi ales membru al Consiliului Naţional. Veniţi numai decât Joi 28 Noemvrie unsprezece ore dimineaţă Cernăuţi la Congresul Naţional reşedinţa mitropolitană. Consiliul Naţional“; actul de învitare la şedinţa Consiliului Naţional român din Bucovina, pe ziua de 13 Faur 1919, cu nr. 2/19 din 6/II 1919: „Consiliul naţional român al Bucovinei. Nr. 2/19. Cernăuţi, la 6 Faur (24 Ianuarie) 1919. Domniei Sale Domnului Gheorghe Cuciurean în Ciudei. Avem onoarea a Vă invita la şedinţa plenară a consiliului naţional român din Bucovina, care se va ţinea în Cernăuţi (sala dietei) Joi în 13 Faur st. n. (31 Ianuarie st. v.) 1919 la orele 4 după amiazăzi. Ordinea de zi este alăturată.

Preşedintele: Dionisie Bejan. Vicepreşedintele: Dr. Vasilovici. Directorul biroului prezidial Bancescu"; ordinea de zi pentru şedinţa consiliului naţional român din Bucovina din 13 Faur st. n. (31 Ianuarie st. v.), 1) alegerea de 24 membri în comisiunea pentru discutarea reformei electorale, 2) alegerea de 18 membri în comisiunea pentru discutarea reformei agrare; şi în fine următoarea adeverinţă: „adeverim prin aceasta că d. Cuciureanu George este membru al comisiunei agrare, care-şi ţine de prezent şedinţele ei în Cernăuţi. Susnumitul este din cauza ţinerei şedinţei de astăzi nevoit să plece în decursul nopţii la locuinţa sa în Cernăuţi. Toate autorităţile civile şi militare sunt rugate a-i permite susnumitului libera trecere în raionul oraşului Cernăuţi. Cernăuţi, la 6 Martie 1919. Secretar-şef pentru interne: Stefanovici (L. S.)".

Am colaborat cu mulţi domni, ca reposaţii Iancu Flondor, Vasilică Bodnarescu, Dionisie Bejan şi mulţi alţii ai vremurilor. La unele adunări au luat parte şi d. General Zadik, Dorimedont Popovici şi multă lume. Dacă cartea festivă va fi scoasă în mai multe exemplare, poate şi pentru vânzare, mă abonez şi eu la una. Vă rog, domnule Profesor, să binevoiţi a dispune cele de cuviinţă.

Rămân al Domniei Voastre cu stimă şi supunere.

Ciudei, la 7 Octomvrie 1938.

DIMITRIE DAN

PROIECT PRIVITOR LA PARCELAREA MOŞIILOR FONDULUI RELIGIONAR

de DIMITRIE DAN
protopresviter şi consilier eparhial

Curentul social al timpului prezent adus la suprafaţă de războiul mondial a prins puternice rădăcini în mijlocul tuturor popoarelor. Şi poporul român n'a rămas ferit de acest curent. El imperios îşi ridică glasul său exclamând: „Noi vrem pământ!". Această cerere justă ce face poporul reflectând la moşiile particularilor şi mai ales la proprietăţile bisericii, aşa numite „manus mortui", pe noi preoţii ne atinge această cerere întru cât ea priveşte averea bisericii noastre. Eu sunt de părerea ca să nu împiedicăm realizarea pretenţiunei poporului românesc — şi numai de el poate fi vorba — cu toate că daniile făcute de domnitorii şi boierii moldoveneşti erau menite numai pentru biserică şi pentru înstrăinarea lor erau puse grele blăstămuri şi afurisenii însă fiindcă la Români în timpurile vechi biserica era sinonim cu naţia şi biserica noastră a fost, este şi trebuie să rămâie naţională, românească, de aceea este consult ca biserica română să ajuture poporul român în lupta lui pentru existenţă, dându-i din prisosul pământului ce-l posede şi anume o mare parte a pământului arabil în proprietate prin vânzare, prin care transacţiune biserica nu şi-ar ştirbi de fel averea ei trebuincioasă pentru exercitarea cultului divin.

Spre mai bună orientare aş împărţi proprietăţile arabile ale fondului religionar în 4 categorii şi anume:

I. Moşii cu clădirile necesare de gospodărie.
II. Moşii fără clădirile de gospodărie (arse şi distruse).
III. Locuri arabile în complexe mai mici şi răzleţe.

IV. Locurile ţinute în arendă de herghelia fostului stat austriac.

La un loc ar avea să se parceleze şi vândă un areal de 6—10.000 hectare din averea bisericii.

Intrebarea cui să se vândă parcelele din locurile bisericeşti, cred să se rezolve în următorul mod şi anume:

1. la agricultori sărmani români;

2. la soldaţi sărmani români, întorşi acasă de pe câmpul de luptă;

3. la invalizi sărmani români, şi

4. la văduve şi orfani sărmani şi români, rămaşi după soldaţii căzuţi în războiu.

Modalităţile de vânzare ar fi cam următoarele:

1. agricultorii, ar trebui să plătească preţul cumpărăturii în bani gata;

2. soldaţii întorşi din războiu, în rate anuale, cari se vor fixa mai târziu;

3. invalizii, văduvele şi orfanii ostaşilor căzuţi în lupte, în rate şi cu preţ redus.

Intrebarea cât areal să poată cumpăra o singuriță persoană, aş răspunde-o într'acolo, ca acele persoane cari posed cel puţin un hectar loc arabil să poată cumpăra încă 3—4 hectare, acele însă cari posed mai puţin de un hectar de loc arabil sau nimică să poată cumpără maximul de 5 hectare.

Pădurile fondului să nu se parceleze nicicând, căci trecând ele în mâni private s'ar devasta, ceea ce ar fi în detrimentul climatului şi ţării întregi.

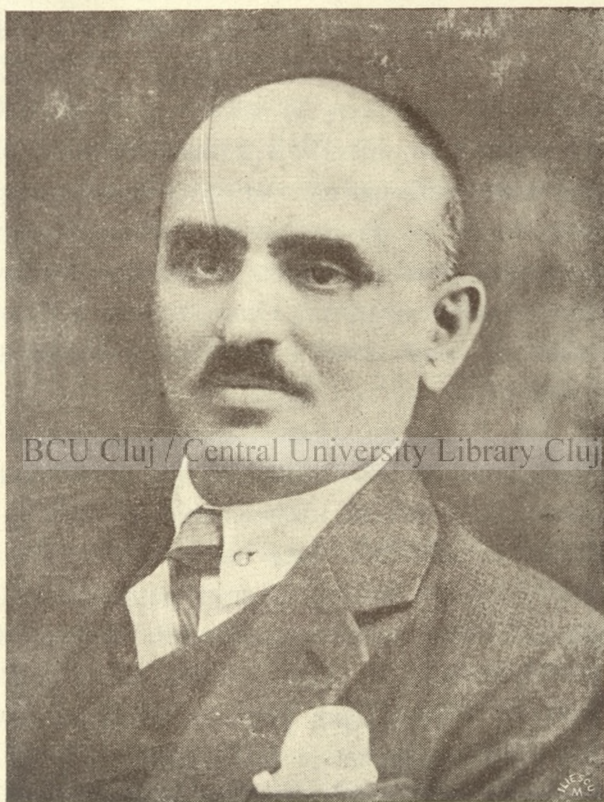
Banii încasaţi din vânzarea locurilor amintite ar trebui să se întrebuinţeze pentru cumpărarea de păduri şi locuri de păduri dela persoane private.

La vânzarea amintitelor locuri bisericeşti la persoane private ar trebui observate cam următoarele cantele fixate în respectivele contracte şi anume: Locurile vândute trebuie să rămâie în mâna cumpărătorului, respective urmaşilor lui statorindu-se dispoziţiunea în contracte, că ele nu se vor putea înstrăina nici parcela. La

caz că proprietarul acestor locuri, silit de împrejurări, ar trebui să vândă parcelele cumpărate, atunci biserica şi-ar rezerva dreptul de a le cumpăra îndărăt, se înţelege spre a le vinde iarăşi la alte persoane române, cari au lipsă de locuri arabile.

Cumpărând fondul bisericesc cu sumele încasate din vânzarea parcelelor sale păduri şi locuri de păduri ar săvârşi o operaţiune foarte salutară în interesul obştesc.

Eu cred, că fondul bisericei noastre nu se poate da în lături faţă de necesitatea de a da ascultare curentului timpului prezent, căci vânzând el o parte din averea bisericii poporenilor români, una că nu pierde nimică, dar dă ajutor neamului românesc. Neamul românesc a dat moşiile bisericii şi biserica să le deie neamului românesc!

FILARET DOBOŞ

IN PREAJMA ZILEI DE 28 NOEMBRIE 1918

de FILARET DOBOŞ
profesor, ofiţer voluntar, fost membru al
Consiliului naţional din Bucovina

Inceputul toamnei anului 1918 aducea sfârşitul marelui cataclism deslănţuit de trufia germano-maghiară cu patru ani în urmă.

Prăbuşirea fronturilor de pe Somme, Piave şi dela Salonic a zguduit din temelii puterile centrale şi mai ales Austro-Ungaria, carcera seculară a atâtor neamuri. Dintre ruinele ei blestemate ţâşnea vijelios valul de viaţă nouă a libertăţii popoarelor şi a închegării statelor naţionale.

Românii din Bucovina trăiseră ani de groază şi de urgie. Trei invazii ruseşti şi tot atâtea reveniri ale soldăteştei austriace lăsaseră în urma lor ruină şi sărăcie. Fiii cei mai buni ai meleagurilor lui Ştefan cel Mare, dacă nu se stinseseră încă în iadul de schijă şi fum, îşi mai duceau martiriul pe toate fronturile lumii, prin atmosfera încruntată a Siberiei sau prin lagărele Italiei.

O mână de oameni, pe care credinţa nestrămutată în destinele neamului, ne mânase spre hotarele Vechiului Regat, unde am adus tributul nostru de sânge şi de suflet în epopeea jertfelor legendare ale anului 1917, ne înăbuşiam acum pe plaiurile Basarabiei amarul din suflete cu mângâierea de a fi putut închina o parte modestă de jertfă pe altarul unirii acestei provincii cu patria mamă. In dorul cuiburilor sfărmate din Bucovina, ofiţerii, preoţii, profesorii, învăţătorii şi studenţii bucovineni înpânzeau în vara anului 1918 toate instituţiunile de ordine, de gospodărie şi de cultură ale Moldovei dintre Prut şi Nistru, unde în cea mai bună armonie cu cărturarii Basarabeni ne străduiam să picurăm balsalmul tămăduirii peste suferinţele robiei seculare.

După trei luni de cursuri cu învăţătorii basarabeni ţinute la

Bălţi împreună cu d-nii prof. Dr. I. Cuparencu şi inst. Gh. Poranici sub conducerea d-lui prof. Dr. L. Marian, fusesem trimis în Septembrie ca profesor la liceul din Cahul. La începutul lunei Octombrie am plecat la Iaşi şi Chişinău pentru a aduce manuale didactice şi unele îndrumări pentru liceu. La Iaşi, cu toată vigilenţa censurii germane ştirile dezastrului puterilor centrale se precipiteau. Intors la Chişinău am aflat grupul bucovinean condus de d-l prof. Dr. I. Nistor în plină fierbere. După o întrunire din sala sinodală, la care vorbise şi regretatul Gh. Tofan, entuziasmul s'a revărsat nestăvilit pe străzile oraşului, într'o mare demonstraţie antiaustriacă. Câţiva germanofili imprudenţi numai cu greu au putut fi salvaţi de furia mulţimii. Razele fierbinţi ale ciasului mântuirii Bucovinei se simţeau. Ele deşteptaseră la viaţă nouă şi energiile atâta timp înăbuşite de furia austriacă ale celor de acasă. Un sol scump Vasile Şulea, care a avut soarta hoplitului dela Maraton, ni le aducea la Chişinău prinse într'un mănunchi de nădejdi viguroase: „Glasul Bucovinei".

In astfel de momente nu mă mai puteam gândi la liniştea catedrei din Cahul. Am expediat încolo printr'un curier cele necesare, iar eu am plecat la Iaşi la Marele Cartier cerând să fiu mobilizat în cea dintâi unitate, care va intra în Bucovina. Am fost ataşat ca ofiţer informator pe lângă d-l General Neculcea, care se afla la Fălticeni şi avea să ocupe sudul Bucovinei.

In ziua de 26 Octombrie, după ce un batalion fusese dirijat prin fostul punct de vamă Cornuluncii în direcţia Gura-Humorului—Câmpulung iar un alt grup cu d-l Maior Ionescu peste Suceava spre Rădăuţi, am intrat cu d-l General Neculcea şi Maior Bagdat prin punctul Buneşti în Bucovina înaintând spre Suceava. Se împlineau aproape patru ani de când urmărit de Ruşi trecusem în România prin acelaşi punct.

Sub seară am ajuns la Suceava. Oraşul părea mort. Nici o licărire de entuziasm. Ici colo câte-o umbră de om pironită în trotuar ne privea mirată şi dispărea apoi grăbită. Nu de mult se strecuraseră pe aici împrăştiind teroare ultimele resturi ale armatei şi jandarmeriei austriace, iar cu două zile în urmă mulţimea ma-

halalelor devastase sărăcăcioasele depozite de alimente ale armatei. Populaţia stătea încă sub impresia acestor evenimente şi nu îndrăznia nimeni s'o lămurească asupra noii situaţii. La prefectură trona încă prefectul austriac, despre care ni se spunea în surdină, că ar fi predat conducerea judeţului şi a oraşului în seama d-lui prof. Dr. Eusebie Popovici.

Am mers la mânăstirea Sf. Ioan ca să ne înquartirăm. Dintr'o chilie ne-a întâmpinat mirat un călugăr. Arătându-ne scopul venirii noastre ne-a răspuns că în lipsa egumenului nu poate face nimica, deoarece camerele stăreţiei sunt destinate numai pentru musafiri. I-am răspuns că suntem musafiri cari nu vor ma pleca şi ne-a pus la dispoziţie două camere.

A doua zi am ieşit în oraş şi întâlnind câţiva tineri cunoscuţi i-am organizat pentru o manifestaţie, ca să aducem puţină înviorare. Era necesar ca mai întâi în oraş să se stabilească convingerea că Austria s'a prăbuşit şi stăpânirea românească vine să înoade firul domniei româneşti, tăiat acum 140 de ani. Chiar cărturarii din oraş erau încă sceptici după tragedia din 1917, când armata română primită cu entuziasm a trebuit să se retragă după câteva zile din Suceava în urma defecţiunii Ruşilor, iar Austriacii reveniţi au târât în temniţele Vienei pe profesorii Severin Procopovici, Gh. Palamarescu, Simion Ivanovici ş. a. Am improvizat în faţa Primăriei un cor şi mai puţin de oră strada principală a Sucevii era străbătută de o mulţime imensă care intonând cântece naţionale aclama armata ormână, regatul liberator şi dinastia salvatoare. In faţa prefecturii am spus: „Fraţi Suceveni, un veac şi jumătate de ruşinoasă robie a cetăţii falnicilor voevozi ai Moldovei se pravale astăzi în neant. Steagurile încărcate de gloria Mărăşeştilor ale armatei române au trecut hotarele Bucovinei, ca să fâlfâe aici pe vecie. In această prefectură, unde atâta amar de vreme s'au făurit lanţurile sclăviei, de azi înainte să se întroneze duhul dreptăţii româneşti. Strigând din toată inima, trăiască România Mare, uitaţi trecutul ruşinos!"

Ca dintr'un glas mulţimea a intonat cântecul funebru „Vecinica pomenire" pentru răpăusata Austrie.

De prin sate veniau ştiri alarmante. Mulţimea celor desmoşteniţi şi oprimaţi provocată de acte de profundă inconştienţă a unor elemente minoritare, cum a fost murdărirea pereţilor bisericei şi casei parohiale din Ilişeşti, începuse a se deda la acte de teroare contra evreilor, cum a fost cazul la Bosanci şi Bălăceana. Anarhia ameninţa să ia poporţii, cum ni-o comunicau cu disperare fruntaşii ţărani ai satelor. La sate nu se ştia încă nimica, nici de acţiunea consiliului naţional din Cernăuţi, nici de sosirea armatei române. Pentru a împrăştia acest început de anarhie am pus să se afişeze în oraş şi am expediat în toate comunele judeţului următorul apel:

Fraţilor,

De o sută patruzeci şi trei de ani plaiurile Bucovinei, cari adăpostesc în sine osemintele marelui Ştefan Voevod şi cele mai scumpe odoare ale trecutului nostru glorios au fost rupte din trupul Moldovei şi alipite la împărăţia Austriacă.

Câte au îndurat moşii şi părinţii noştri sub „oblăduirea" acestei împărăţii o ştim cu toţii.

Mulţi însă nu ştiu că Austro-Ungaria a făcut războiul numai cu scopul ca să slăbiască din temelii neamul nostru românesc şi alte neamuri, cum sunt Cehii, Polonii, Italienii, Sârbii şi Slovenii, cari cu toţii împreună nu aveau altă vină decât aceea că cereau să ni se dea şi nouă dreptul de a trăi liberi cu limba, legea şi obiceiurile noastre strămoşeşti, drept de care se bucurau în dauna noastră numai Nemţii şi Ungurii.

In scopul de-a ne slăbi pentru totdeauna, regimentele noastre româneşti, feciorii şi fraţii noştri iubiţi, au fost mânate în războiu şi au trecut prin valuri de sânge şi foc. Dar glasul sângelui lor şi al lacrimilor voastre s'a ridicat la ceriuri şi răsplata cea straşnică asupra capului vinovaţilor n'a întârziat. Vitejia fără margini a fraţilor noştri din România liberă unită cu puterea, curajul şi iubirea de dreptate a Francejilor, Englejilor, Italienilor şi Americanilor a sfărâmat armele meşteşugite şi viclenia Germanilor şi Ungurilor şi au făcut să răsară pentru toată lumea şi pentru toate

vremile soarele unei păci, care ne va da şi nouă unirea întregului neam românesc dela Nistru până la Tisa. După bogata Basarabie se întoarce şi frumoasa Bucovină la sinul Moldovei lui Ştefan cel Mare.

Ardealul îndurerat, care a primit jertfa sângelui lui Mihai Viteazul şi a văzut groaza patimilor atâtor mucenici ai neamului, a sfărmat lanţul robiei de o mie de ani şi primeşte cu steaguri şi cu flori pe vitejii marelui nostru rege, cari vin să mute hotarele blestemate tocmai la apele Tisei. Toţi cei cari ne-au dorit prăpădul au căzut în întunericul urgiei lor, din cari nu se vor mai ridica niciodată. Armatele vrăjmaşe s'au desfăcut lăsând în mânile aliaţilor noştri armele şi soarta Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei şi Turciei.

Toate neamurile asuprite îşi făuresc state şi întocmiri după placul lor.

Armata română, care în anul trecut la Mărăşeşti şi Oituz a sfărmat diviziile germane şi le-a silit acuma să depună armele şi să plece cu ruşine de pe pământul sfânt al României, soseşte în ţară ca să aducă pacea şi să închege unirea cu patria mumă.

S'o primim cu dragoste frăţească căci vine în numele celui mai sfânt şi curat ideal. Noi cari sub scutul României libere am avut putinţa să ridicăm mai degrabă la Bucureşti, Iaşi, Chiev şi Chişinău steagul libertăţii şi Unirii, dorim din suflet ca şi sfatul Constituantei din Cernăuţi, ca Bucovina să se întoarcă întreagă la obârşia ei şi toţi Românii să formeze la un loc o Românie Mare, o ţară fericită cum n'a fost şi nu va fi alta pe pământ. Ca să puteţi auzi poveţele noastre şi să putem vesti solia Unirii în toate unghiurile ţării, vom veni din sat în sat şi ne vom sfătui ca să fim toţi într'un suflet şi într'un gând. Până atuncia fiţi liniştiţi şi nu pătaţi prin nimica ceasul cel mare şi sfânt al Libertăţii. Trăiască armata română liberatoare!

Trăiască România Mare!

Pentru Comitetul Bucovinenilor refugiaţi:

Prof. Filaret Doboş

In calitate de şef al biroului de informaţii de pe lângă Comandamentul din Suceava am împărţit judeţul în mai multe sectoare prevăzute cu posturi de siguranţă şi propagandă. Fruntaşii satelor au fost convocate apoi la Suceava în două mari adunări ţinute în curtea mănăstirii Sf. Ioan, în cari le-am arătat importanţa unirii fără condiţii cu patria mumă, dându-le poveţe pentru înţelegerea măreţului act al Unirii.

Abia la câteva zile după intrarea armatei române în Cernăuţi constituanta, care se alcătuise încă dela 27 Octomvrie, a început să dea semne de viaţă administrativă şi în judeţul Suceava. Resortul ei de interne începu a instala prin sate posturi de jandarmi. Dar cum aceşti jandarmi erau în cele mai multe cazuri aceiaşi sbiri de cumplită memorie ai generalului Fischer şi purtau încă uniforma pătată de sângele nevinovat al atâtor martiri ai Bucovinei, apariţia lor pe la sate nu numai că profana măreţele clipe ale unirii, dar producea şi confuzie, întrucât funcţionarea lor nu fusese pusă în prealabil în concordanţă cu măsurile de ordine luate de comandamentul militar din Suceava. Pentru a preîntimpina incidente regretabile ne-am văzut nevoiţi să desarmăm aceste posturi de jandarmi şi să îndrumăm cercetări contra căpitanului Kuczynski, fostul comandant al companiei austriace de jandarmi din Suceava, care în cursul verii anului 1918 patronase mari furturi de vite şi oi din satele de pe frontiera Moldovei. Bande organizate de jandarmii lui treceau în vara anului 1918 ziua mare în judeţele Dorohoi, Botoşani şi Suceava, apucau de pe câmp cirezile şi turmele ţăranilor şi le mânau în Bucovina pentru a le trece apoi pentru bani grei comisiunilor de aprovizionare ale armatei austriace. Auxiliarii lui Kuczynski erau trimişi acuma în satele de pe fosta frontieră ca să cimenteze unirea. Kuczynski a fost arestat şi trimis la Cernăuţi, de unde nu ştiu prin ce întâmplare s'a putut strecura închis într'o ladă peste frontieră în Polonia.

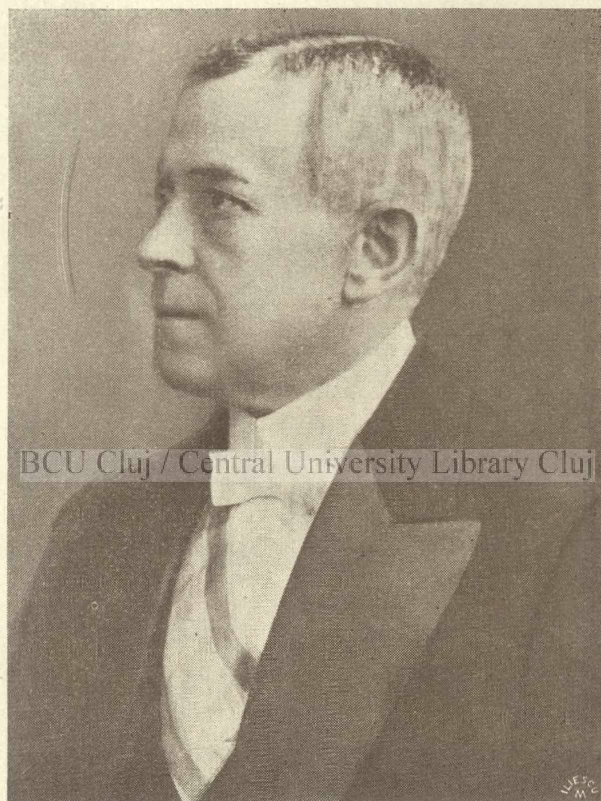
Ne mai dădeau mult de lucru şi numeroasele convoiuri de „repatriaţi“, cari, venind dela Viena peste Sighetul Marmaţiei, erau aduse sub excortă până la Comandamentul din Suceava,

din cauza corespondenţei suspecte ce se găsea totdeauna asupra lor. In corespondenţa aceasta am descoperit şi scrisori ale fostului deputat austriac Keschmann, care îşi îndemna pe conaţionalii săi din Bucovina la rezistenţa naţională, sfătuindu-i să-şi trimită reprezentanţi în primul parlament, care se va alege în România. D-lui îşi oferia serviciile pentru acest scop, dacă va fi chemat acasă în momentul oportun. Toţi refugiaţii aceştia erau trimişi după cercetări prealabile la Cernăuţi la serviciul de informaţii al Div. 8.

Zilnic se descoperiau în Suceava şi judeţ furturi din avutul statului şi din averea refugiaţilor şi luptătorilor de pe front, cari fuseseră patronate de jandarmeria austriacă. Toţi reclamanţii îşi primiau reparaţia materială şi morală, dacă vinovaţii nu reuşiseră încă să se pună la adăpost, căutându-şi salvarea în fugă.

Un mare entuziasm a produs la Suceava în preajma zilei de 28 Noemvrie sosirea refugiaţilor din Iaşi şi Chişinău, cari sub conducerea regretaţilor Gh. Tofan şi Fediuc au trecut cu trenul prin gara Iţcani spre Cernăuţi.

Astfel judeţul Suceava, pacificat şi purificat de pângăritorii săi aştepta cu entuziasm marea zi a sărbătorii din 28 Noemvrie. La această sărbătoare numeroşi delegaţi ai tuturor satelor din judeţ sub conducerea subsemnatului au depus în sala sinodală din Cernăuţi jurământul de credinţa marelui Rege Ferdinand, întregitorul hotarelor neamului românesc. Suceava leagănul de glorie al Moldovei, intrase în ritmul larg de viaţă naţională al României Mari. Altarele voevodale străluceau de lumina rugilor strămoşeşti, suferinţele martirilor neamului erau răsplătite, iar sufletele celor ce văzuseră ceasul mântuirii clocoteau de neţărmurită bucurie.

IANCU FLONDOR

CĂTRE POPORUL ROMÂN

Cernăuți, 12 Noemvrie 1918.

de Dr. IANCU FLONDOR
fost președinte al Congresului General
al Bucovinei

Rezbelul mondial, lupta gigantică a dreptății și libertății în contra militarismului și imperialismului asupritor, a dat naștere și libertății națiunilor subjugate.

Românii bucovineni, folosindu-se și ei de dreptul suveranității naționale, recunoscut acum de toată lumea, au hotărît, în Constituanta lor din 27 Octomvrie 1918, să stăpânească singuri țara lor Bucovina, sfântul lor pământ strămoșesc.

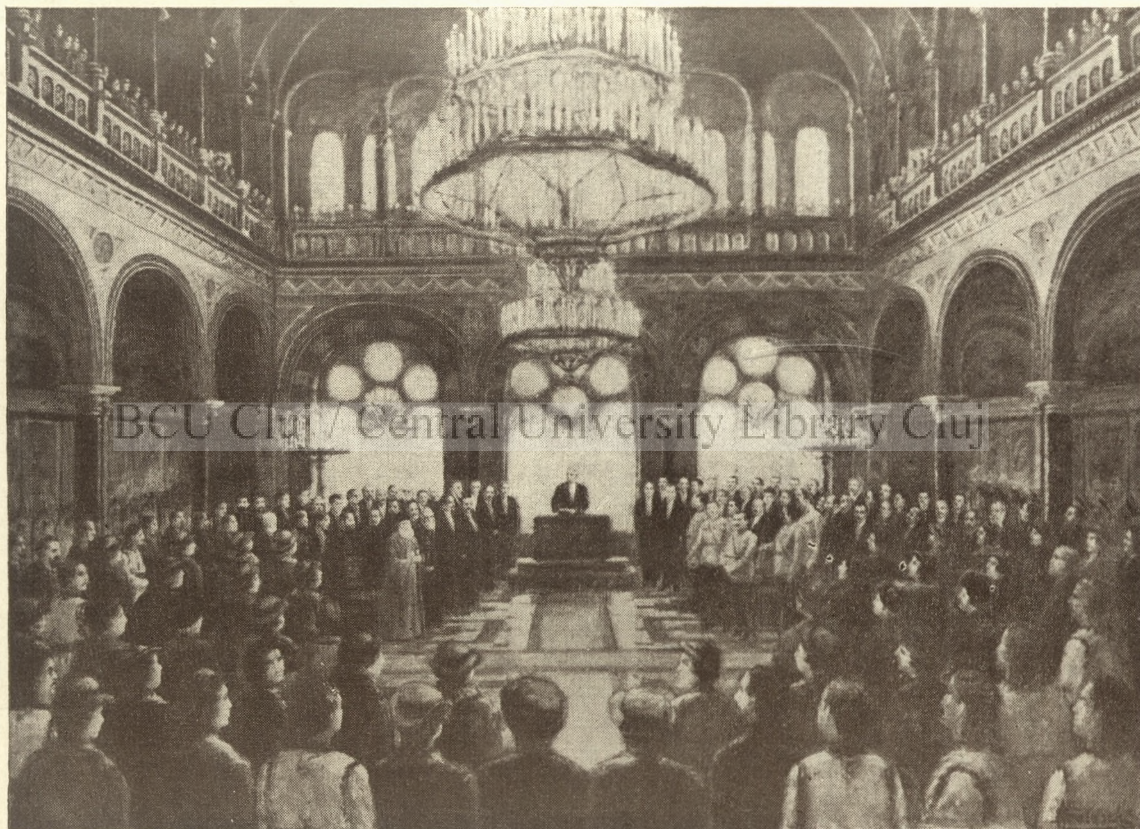
Fostul guvern austriac s'a opus la această cerere îndreptățită, a cedat însă forței Rutenilor. Astfel a trecut puterea țării în mâna Rutenilor și s'a deslănțuit în urmă anarhie peste toată țara.

In fața acestor împrejurări, Consiliul Național, reprezentanța legitimă a poporului român, a fost nevoit să recurgă la ajutorul fraților din Regat, cerând intervenția oastei românești.

Maiestatea Sa Regele României, răspunzând la această cerere întemeiată, a dispus intrarea armatei în țară.

Spre a restabili dreptatea și ordinea, Consiliul Național a luat în ziua de 10 Noemvrie în seamă stăpânirea țării și va exercita puterea prin guvernul său.

Locuitorii acestei țări de altă naționalitate sunt provocați, chiar în interesul lor bineînțeles, să se supuie acestui Guvern, care va ști să ia în considerare interesele lor firești.

Actul Unirii

CUVÂNTAREA PREŞEDINTELUI IANCU FLONDOR

IN FAŢA CONGRESULUI GENERAL AL BUCOVINEI

Cernăuţi, 1918 Noemvrie 28.

Onorat Congres, înainte de a trece la ordinea de zi, am datorinţa, ca preşedinte al Congresului, să binecuvântez pe d-nii delegaţi ai Consiliului de Directori din Chişinău.

Onorat Congres, ca după o iarnă lungă şi grea, când toată viaţa naturii pare moartă sub sloiul de ghiaţă, primele brânduşe ne vestesc că se apropie primăvara, când toată natura sub razele calde ale soarelui îşi serbează învierea, astfel şi fraţii noştri din Basarabia, cu prezenţa lor la Congresul bucovinean, ne vestesc că sub razele strălucitoare ale Coroanei Române, se deşteaptă tot Românul la o viaţă naţională fericită.

Iubiţi fraţi basarabeni, sângele strămoşilor noştri, vărsat împreună pe plaiurile Moldovei, s'a amestecat şi închegat astfel, că toată cruzimea şi viclenia duşmanilor noştri n'a izbutit să desfacă această sfântă legătură. Din adâncul inimilor noastre Vă zicem bine aţi venit pe acest vechiu pământ al Moldovei, care nu este numai al nostru, ci şi al vostru. Trăiască fraţii basarabeni!

Trecând la ordinea de zi, am onoarea a Vă face propunerea să votaţi „moţiuna de Unire". După votarea moţiunii, d-l Flondor ridică şedinţa Congresului cu următoarele cuvinte înălţătoare:

„Onorat Congres! Când istoriograful va avea odată să cerceteze nexul cauzal al istoricului act săvârşit astăzi în sala aceasta, el fără îndoială, se va opri la hotărîrea Consiliului de Coroană al României de a intra în lupta cea gigantică alături de puterile „Antantei". El va constata că această hotărîre decisivă era strâns legată de persoana Regelui Ferdinand I, care a ştiut să-şi împlinească misiunea Sa istorică. Cronicarul va putea urma mai departe firul cauzalităţii, căci la întrebarea, de ce a domnit în

România pe vremea cea mai critică a istoriei neamului nostru tocmai Regele Ferdinand I, el nu va afla alt răspuns decât: „Providenţa".

Iară noi, contimporanii Regelui, cari împreună cu El am suferit şi ne-am bucurat, avem impresia nemijlocită a tuturor întâmplărilor. Noi nu vom uita până la ultima suflare jertfele cele fără asemănare, pe care le-a adus Regele ca fiinţă omenească pentru înfăptuirea idealului naţional. Ştim bine că numai Lui avem să-i mulţumim dacă rezbelul mondial ne-a adus România Mare, care dealtfel rămânea pururea numai un ideal naţional nerealizabil. Deci să îndreptăm sufletele noastre către El şi să-I jurăm vecinică, nestrămutată credinţă".

NICU FLONDOR

CUVÂNTAREA LUI NICU FLONDOR

IN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 13 NOEMBRIE 1918, DESPRE ACORDUL CU UCRAINENII ŞI DESPRE ROMÂNII DE PESTE NISTRU

S'a spus să ne înţelegem cu Ucrainenii. Eu sunt ultimul care aş fi contra unei înţelegeri. Preşedintele Wilson a desfăşurat un program după care ne orientăm şi noi, însă ce priveşte o înţelegere cu Ucrainenii, eu sunt foarte pesimist. De câte ori am căutat să facem o înţelegere a fost imposibil. Modul lor intransigent e atât de primitiv, încât nu poţi sta de vorbă cu dânşii. Mi-aduc aminte de un cuvânt al lui Hussarek, care a împărţit popoarele, din punctul de vedere politic, în popoare majore şi minore. Ucrainenii se arată în manifestările lor ca un popor politiceşte nematur. Cine a văzut cum Sâmbătă, înainte de a părăsi oraşul, ei s'au repezit asupra Palatului naţional, cum au împuşcat în femei şi copii, cum au pătruns în Palatul naţional şi au distrus şi au spart totul în calea lor, poate să-şi facă o idee de caracterul lor.

Ei pot să fie doar comparaţi cu boşii — acesta e, precum se ştie, numele ce-l dau Francezii Germanilor. In momentul când în sara aceea, m'am refugiat cu octogenarul nostru preşedinte Bejan în podul Palatului naţional, atunci am avut impresia vie, ce a trebuit să sufere sărmanii Belgieni, când brutalitatea boşilor s'a deslănţuit asupra lor. Cine crede că e posibilă o înţelegere cu astfel de oameni, greşeşte foarte. In momente istorice fiecare popor îşi desvoltă însuşirile cele mai înalte. Ucrainenii s'au manifestat prin instinctele cele mai primitive.

Cu privire la Românii de peste Nistru aş spune următoarele. D. Grigorovici a zis că abia din carta etnografică amintită

de dânsul, am aflat despre existenţa Românilor de peste Nistru. Nu, eu am avut ştire cu mult mai înainte despre aceşti români. In anul 1905 m'a vizitat d. Iorga şi cu dânsul am făcut o călătorie prin Basarabia. Am trecut pela Soroca, ne-am urcat într'un vapor şi, pela Dubăsari, ne-am pornit de-alungul Nistrului la vale. Atuncia am aflat de existenţa Românilor de peste Nistru. D. Iorga a făcut chiar o schiţă a dislocării lor. La Dubăsari, la Balta, ne-am coborît din vapor şi am vorbit cu poporenii, cari vorbiau numai româneşte. Aceşti Români eventual s'ar putea transplanta pe teritoriul României viitoare, căci războiul prezent a arătat că ideea transplantării e realizabilă. Ruşii au mutat din Polonia rusască vreo trei-patru milioane de oameni, pe cari i-au dus până la Taşchent. In două, trei săptămâni, aceşti oameni au început să se aclimatizeze şi să-şi întocmească aşezăminte stabile. Dar eu am teamă că ideea nu va fi de realizat pentrucă ţăranul ucrainean nu va voi să părăsească pământul de peste Prut, ca să se întoarcă în Galiţia. De altmintrelea acesta e un proiect, care e discutabil.

PETRU FORFOTĂ

DORNENII ŞI UNIREA

de PETRU FORFOTĂ
fost comandant al Gărzii Naţionale
şi vice-preşed. al Consiliului Naţional
din Vatra-Dornei

Tatăl meu Ştefan Forfotă, fost primar timp de 12 ani în oraşul Vatra Dornei, murise încă în primăvara anului 1918, din cauza suferinţelor îndurate în ultimii doi ani de deportare, sub pază poliţienească la Praga, unde guvernul austriac îl adusese cu întreaga familie, pentru atitudinea sa dârză românească, atât înainte cât şi în timpul marelui războiu.

Eu, persecutat şi suspectat în armata austriacă, — actele mele personale purtând faimosul stigmat P. V. (politisch verdächtig), — mă aflam în concediu la Vatra Dornei.

Acest oraş, care era centrul de concentrare şi aprovizionare a tuturor trupelor austriace şi germane, cari luptau pe frontul românesc, pela începutul lunei Octombrie, a fost invadat de hoardele răzvrătite, cari se retrăgeau în debandadă spre interiorul ţării, pustiind tot ce găsiau în calea lor.

Depozitele militare prădate, distruse şi incendiate de vandalii turmentaţi, de băuturile găsite acolo, începuseră să jefuiască magazinele particulare, creind o panică şi groază de nedescris în toată regiunea Dornelor.

In faţa acestui spectacol şi a durerii populaţiei româneşti, care-şi vedea distrusă ultima brumă de avere scăpată de furia războiului, autorităţile stăteau nepăsătoare, ba chiar vedeau cu ochi buni această răzbunare a armatelor imperiale, faţă de populaţia românească, a cărei trădare o socoteau cauza prăbuşirii monarhiei.

Văzând dezastrul crescând şi ameninţând să prefacă regiu-

nea Dornelor şi în special oraşul, într'o mare de flăcări şi ruine, am făcut cel dintâiu demersuri pe lângă autorităţile civile să ia măsuri de ordine.

Spre marea mea durere n'am găsit decât scuze de neputinţă, ba la unii şefi de autorităţi ochii plini de lacrimi, după drăguţul de împărat, însoţite de explicaţii că ei sunt funcţionari austriaci, că au jurat credinţă împăratului şi că deci nu se pot opune armatelor lor orice ar face ele, căci Austro-Ungaria va dăinui şi mai departe şi ei nu pot să-şi calce acest jurământ.

In urma acestor constatări am văzut că dela autorităţile civile sau mai bine zis dela şefii lor de atunci, nu se putea aştepta nimic şi că salvarea trebuia să vină din partea populaţiei româneşti, care era direct ameninţată.

Am luat deci hotărîrea de a urma sentimentelor mele româneşti, secondate de avântul tineresc, căci naveam decât 26 de ani, şi de a încerca să salvez ce se mai putea salva, luând lupta cu hoardele armatei austro-ungare în descompunere.

Incă în ziua de 6 Octombrie 1818 am adunat în jurul meu un număr de peste 50 de români, parte soldaţi ce se întorceau de pe front, parte bărbaţi bătrâni de peste 50 de ani, cari erau refugiaţi prin păduri şi cari apăreau acum pela vetrele lor, după ce luau cunoştinţă de răsmeriţa armatei austro-ungare, am creat cu aceştia o gardă naţională-română sub comanda mea, procurându-ne armele necesare, la început în lupta cu pumnul sau ciomagul şi pe urmă în lupte de stradă piept la piept cu hoardele armatei austro-ungare în retragere.

După două zile garda naţională număra peste 100 de inşi cu ajutorul cărora am pus stăpânire pe oraşul Vatra Dornei, suspendând autorităţile civile în frunte cu subprefectul şi primarul oraşului, cari plângeau după Franz Iosef.

In locul acestor autorităţi civile suspendate am instituit un consiliu naţional în frunte cu inginerul silvic Arcadie Procopovici, ca preşedinte şi subsemnatul ca vice-preşedinte.

Astfel Consiliul Naţional Român şi Garda Naţională au preluat conducerea oraşului, reuşind în colaborare strânsă să

restabilim într'o săptămână ordinea complectă şi dezarmând toate grupurile de soldaţi austro-ungari în retragere, expediindu-i cu paza gărzii naţionale, în direcţiile patriilor lor.

In acest timp am dezarmat de arme şi trenuri de aprovizionare, vehicule şi animale ca boi, vaci, cai, etc., diferite grupuri de pioneri, infanterie, coloane de tren, etc.

Animalele, vehiculele şi alimentele le-am împărţit populaţiei române şi în special soldaţilor români, cari se întorceau depe front şi nu găsiau la căminele lor nici cenuşa'n vatră, astfel că prin acest ajutor trimis din partea Consiliului Naţional şi a Gărzii Naţionale au putut să-şi înfiripeze din nou gospodărioarele lor, alinându-şi întru câtva durerile cauzate de pagubele enorme aduse de marele războiu şi începând o viaţă nouă pe ruinele trecutului.

Armele au fost predate armatei române şi anume la Vatra-Dornei detaşamentului de grăniceri de sub comanda d-lui maior Tomescu şi la Câmpulung, comandantului militar d-lui maior Thell, de către garda naţională, care a funcţionat până la sosirea armatei române, pe la începutul lunei Noembrie, chemată de noi.

La sosirea armatei române ordinea era complect restabilită şi menţinută de garda naţională de sub comanda mea. Garda naţională după primirea armatei române a predat sectorul Dornelor d-lui maior Tomescu în cea mai mare linişte şi cu cel mai mare entuziasm din partea populaţiei, care se întorsese deja în mare parte pe la vetrele ei, venind aproape toţi soldaţii români, cari au fost mobilizaţi în armata austro-ungară.

In timpul celor trei săptămâni cât a lucrat garda naţională sub comanda mea şi în strânsă legătură cu consiliul naţional, al cărui vicepreşedinte eram, am avut mai multe ciocniri cari erau adevărate lupte cu armatele în retragere aşa că am avut mai mulţi răniţi şi chiar şi un mort un anumit Rudolf Zipenfenig din armata austriacă. Eu personal fiind întotdeauna în fruntea gărzii naţionale eram să cad de mai multe ori în aceste lupte şi numai graţie faptului că am fost totdeauna mai iute de mână şi destul de viguros, am scăpat numai cu câteva răniri uşoare.

Consiliul naţional a mai funcţionat şi după sosirea armatei române, cu care a colaborat în cea mai complectă armonie, înfingând stindardul vieţii româneşti în adevărata putere a cuvântului, pe frumoasele plaiuri ale Dornei.

Deşi toate cele arătate mai sus s'au petrecut înainte de intrarea armatei române precum şi înainte de proclamarea unirei Bucovinei cu Patria-Mumă, deci într'un timp când nu se ştia încă cum se va sfârşi soarta războiului pentru Bucovina, care era sub dominaţia austro-ungară, eu şi cu membrii consiliului naţional şi membrii gărzii naţionale, nu ne-am sinchisit de toate acestea, lăsând curs liber sentimentelor noastre naţionale, stăpâniţi fiind de dreptatea cauzei pentru care luptam şi fericiţi fiind în acelaş timp că soarta ne-a hărăzit să avem fericirea de a putea lupta şi pune şi noi o pietricică cât de mică la prea frumoasa operă de clădire a temeliei României Mari de azi, visată şi râvnită prin secole de moşii şi strămoşii noştri, cari au trebuit să închidă ochii fără a putea vedea înfăptuit acest ideal, eram mândri în conştiinţa noastră că ne putem face această sfântă datorie, şi că noi suntem generaţia marei fericiri a împlinirii visului secular.

Astăzi când se împlinesc 20 ani dela unire îmi reamintesc cu bucurie aceste momente de frământare în cari s'a plămădit unirea pe veci a tuturor Românilor şi mă îndrept cu gândul meu către cel Atotputernic, mulţumindu-i că m'a învrednicit să contribui şi eu cu această părticică mică la realizarea unirei tuturor Românilor cu Patria-Mumă.

OCTAVIAN GHEORGHIAN

ELOGIUL Dr. OCTAVIAN GHEORGHIAN

PENTRU „GLASUL BUCOVINEI" IN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 13 NOEMBRIE 1918

Domnilor, ştiţi cu toţii că nu am fost politician. Cum mă găsesc astăzi aice, nu ştiu singur. Voi fi aparţinând unui partid pe care nu-l cunosc. Doar dacă voiţi să numiţi partid pe acei şapte bărbaţi care am înjghebat ideea „Glasul Bucovinei" şi care cu alţii opt — la un loc cincisprezece — am ajuns să o realizăm, ca să avem şi noi un jurnal care să reprezinte interesele româneşti, fără considerare la partide. D-lor, trebue să ne înţelegem bine. Acesta a fost scopul grupării noastre în jurul „Glasului" şi astea sun cele ce am avut să spun despre „partidul" nostru.

VASILE GHEORGHIU

BISERICA NOASTRĂ

de V. GHEORGHIU
profesor universitar

Când Bucovina înainte de 143 de ani e ruptă dela sânul maicei sale, Moldova de pe atunci şi e încorporată imperiului austriac, biserica ţărişoarei noastre era curat românească şi episcopului de pe atunci al Rădăuţului, Dosoftei Herescul, i s'a dat prin cuvânt împărătesc asigurarea, că biserica aceasta va rămâne cea singură dominantă în toată ţara şi nu se va întreprinde nimic ce ar putea altera caracterul său. I s'a garantat după cum se spune în scrisorile de pe atunci „status quo ante".

Dară puţini ani mai în urmă (1786) biserica ţării o vedem supusă în cele dogmatice şi spirituale mitropoliei sârbeşti de Carloviţ. Urmarea acestei legături nefireşti a fost, că în biserica noastră s'au strecurat pe încetul elemente slave şi s'a îndrumat astfel un curent străin slavofil.

Drept aceea când Marele Mitropolit al Transilvaniei, Andreiu baron de Şaguna, în anul 1864 invită biserica bucovineană ca să se desfacă de legătura ei cea nefirească cu Carloviţul şi să între în legături ierarhice cu Mitropolia Sibiiului formând o episcopie sufragană a lui, episcopul de pe atunci al Bucovinei Eugenie Hacman (Hetman), rutean de origine, condus fiind numai de ambiţia deşartă de a deveni şi însuşi mitropolit, precum a devenit colegul său Şaguna refuză de a întra în legătură cu Sibiiul mai întâiu inducând ca motiv, că are teamă, că bogatul nostru fond religionar va fi întrebuinţat pentru scopurile mitropoliei din Sibiiu, iară după ce i s'a dat asigurarea, că de una ca aceasta n'are să aibă teamă, a indus alt motiv, că adecă biserica noastră n'ar mai avea caracter curat românesc şi spre a-şi

putea dovedi aserţiunea sa aceasta şi prin fapte, a chemat din Leov mai mulţi teologi greco-uniţi în ţară de i-a primit în cler şi şi-a hierotonit preoţi pentru biserica Bucovinei şi Dalmaţiei (1873). Legăturile cu Carloviţul încetează dar în schimb biserica Bucovinei din acel timp înainte, nu mai trece în ochii guvernului austriac de biserică curat românească. Guvernul austriac caută de acum înainte chipuri şi mijloace ca să reducă pe deoparte prevalenţa covârşitoare a elementului românesc în biserică, iar pe de altă parte să sprijinească din răsputeri aspiraţiunile din ce în ce tot mai impetuoase şi neruşinate ale ucrainilor aduşi cu duiumul din Galiţia în ţară. Toate protestele şi meetingurile făcute de Români în contra acestor apucături nedrepte rămân neauzite de împăratul austriac.

A venit şi războiul acest mondial. Guvernul austriac a crezut acum momentul potrivit să dea bisericii noastre ultima lovitură de graţie. „Bate păstorul şi se va risipi turma".

Pre Înalt Prea Sfinţitul nostru Mitropolit ni l'au dus din ţară, i-au stors cu puterea şi terorizmul subscrierea pentru câte guvernul avea trebuinţă şi în cele de pe urmă fără să i se fi făcut proces canonic îl desridică din conducerea bisericii.

Acesta este rezultatul străduinţelor guvernului austriac faţă de biserica noastră în cursul celor 143 de ani, de când şi-a întins aripele sale de vultur răpace asupra ţărişoarei noastre. Asigurările date cu cuvânt împărătesc, că caracterul românesc al bisericii noastre va fi păstrat şi că biserica noastră va rămânea cea dominantă în ţară nu s'au înplinit, ci s'au adeverit falşe, asigurări perfide.

Bunul Dumnezeu nu ne-a părăsit însă, ci a auzit suspinurile şi rugăciunile noastre fierbinţi. Lăudat şi binecuvântat fie numele Domnului în veci!

Am ajuns iarăşi să fim uniţi cu ţara noastră mumă.

Drept aceea în primul rând în cât priveşte biserica noastră ne ocupă chestia Capului nostru bisericesc. Preoţimea a fost totdeauna de acord, că Inalt Prea Sfinţia Sa Mitropolitul Dr. Vladimir de Repta i-a fost, îi este şi-i va fi, ajutând Domnul,

încă prin mulţi ani capul său bisericesc. Stând lucrurile astfel nu încape, ca preoţimea să ia oarecare ingerenţă încât priveşte rehabilitarea Inalt Prea Sfinţitului nostru cap bisericesc. Guvernul austriac vechiu i-a luat conducerea bisericii pe nedreptul din mâni. Rămâne în seama noului guvern naţional român să declare acele măsuri injuste şi nevalabile şi să-l invite Pre Inalt Prea Sfinţitul nostru Mitropolit să se considere din nou în funcţie şi să reia conducerea bisericii noastre în mâinele sale. Preoţimea la rândul său va avea să se înfăţişeze înaintea Prea Sfinţiei Sale şi aducându-i omagiile sale îl va asigura din nou de iubirea şi alipirea sa fiască şi-şi va exprima în acelaş timp bucuria sa mare de a-l vedea în fruntea bisericii pe vechiul şi bunul ei păstor.

Legătura erarhică a Mitropoliei noastre cu biserica Dalmaţiei va trebui să înceteze. Rămâne însă în seama Mitropolitului nostru ca să renunţe şi formal la drepturile sale mitropolitane asupra episcopilor sufragani dalmatini din Zara şi Cattaro. Incă până cu 2 luni mai înainte se vorbea de înjghebarea unei legături ierarhice a bisericei noastre cu Sibiiul. Se credea adică, că Bucovina şi Transilvania vor primi o autonomie în cadrele imperiului austriac. Astăzi un imperiu austriac nu mai există şi noi ne-am declarat gata de a ne alipi în toate de Regatul român. Dreptaceea astăzi nu mai putem vorbi altfel, decât să dorim ca Mitropolia noastră să fie ataşată ca a treia Mitropolie la Mitropoliile cele două ale ţării româneşti. Ea poate să rămână o Mitropolie onorară, dară s'ar putea face şi aşa, ca Mitropoliei noastre să i se supună Episcopia Chişinăului ca episcopie sufragană. Reînfiinţarea vechiei episcopii a Hotinului de prezent nu poate fi actuală din mai multe motive, pe care le vom discuta altă dată mai pe larg.

VASILE GRECU

GÂNDURI DIN ZIUA CEA MARE A UNIRII

de VASILE GRECU
profesor universitar

De obiceiu, când scriu ceva, caut ca persoana mea să dispară cât mai mult; nu-mi place să-mi afişez simţămintele. De astă dată mi se cer însă amintiri şi impresii personale din ziua cea mare a Unirii Bucovinei cu regatul liber al României. Neştiindu-mă om cu înzestrări literare, nu pot decât să o spun scurt şi retezat că acea zi de iarnă timpurie, ziua de Joi, 28 Noembrie 1918, mi-a rămas în amintire ca ziua cea mai fericită din viaţa mea. Şi, iată dece!

Incă de elev de prin clasa a 4-a de liceu, visul nostru de aur era sfărâmarea Austro-Ungariei şi întoarcerea teritoriilor ei româneşti la România. Aşa era pe atuncea; pe la începutul secolului acestuia, al 20-lea. Precum tineretul şcolar de azi e cuprins de un elan sportiv, aşa pe atuncea ne stăpânea excluziv elanul naţional patriotic panromânesc. Aveam societăţi secrete, în care erau ţinute discursuri patriotice panromâneşti şi erau cântate cântece naţionale; harta Austro-Ungariei, aşternută pe duşumea, era împărţită. În şedinţe tainice ţinute pe sub zidurile cetăţii lui Ştefan cel Mare şi prin văile de la Zamca din Suceava, juram pe tricolor a rămânea credincioşi visului nostru.

Nu voiu uita nici odată, cu câtă grijă şi iubire a fost cultivat acest elan al nostru patriotic panromânesc de vechiul Regat liber al României. Ziare, reviste şi cărţi, le primiam fără nicio plată.

Prin vara anului 1904, cu încă un student, Octavian Isopescu, mort acuma, am vizitat pentru întâia oară Constanţa. La întoarcere am adormit la Mărăşeşti, unde aveam să schimbăm

trenul pentru Burdujeni; ne-am trezit în Adjud, în garnitura pentru Piatra-Neamț. Duși în fața șefului gării, se constată că am pierdut cursa și biletele nu mai sânt valabile. Bani, nu mai aveam deloc. Șeful gării, un om care să fi tot avut 30 de ani și de numele cărui nu-mi mai pot aduce aminte, ne întreabă: „Cine sunteți?“ — „Studenți bucovineni!“ — Dintr'o dată omul se luminează la față din întunecat și sever ce era. — „Și așa, după moartea lui Franț-Iosef, Bucovina vine înapoi la noi!“ — au fost cuvintele lui. Ne-a ospătat, ne-a primit bine, ne-a vorbit ceasuri întregi despre unirea tuturor Românilor și ne-a făcut rost să ne putem continua cu trenul următor drumul spre casă.

In vara anului 1906, am vizitat expoziția jubilară din București. Eram împreună cu regretatul Vasile Lițu, om cu o inimă de aur, vesel și întreprinzător. După câteva zile de cercetare a expoziției, ce ne vine în cap? Mergem la gara de nord, la un înalt funcționar, cu numele Caragea sau Catargiu, dacă nu mă înșel. — „Suntem studenți bucovineni, am văzut expoziția și am dori să mai vedem România!“ — Cu toată dragostea și deosebit de prevenitor, ne-a dat o serie de permisuri de clasa întâia și atunci am văzut pentru întâia oară cu însuflețirea celor 20 de ani ce-i aveam, Curtea de Argeș, Craiova, Turnu-Severin, Vârciorova, Galați, Brăila ș. a.

Nu vom stărui în această ordine de idei asupra unor lucruri mari, ca excursia din 1908 la Iași aranjată de d-l N. Iorga, cursurile de vară dela Vălenii de munte, ajutoarele date de guvernele românești, de instituțiuni și particulari mișcărilor culturale din Bucovina robită, lucruri mari pentru întărirea elanului nostru patriotic panromânesc, cari nu vor rămânea uitate. Am ținut însă să scap din negura uitării întâmplări mici și neînsemnate, însă atât de caracteristice pentru felul cum a știut să se preocupe vechiul regat liber al României de cea mai grea și însemnată problemă politică pe care trebuia s'o deslege: Unirea politică a tuturor Românilor.

În Noembrie 1914, când războiul cel mare se încetise deabinelea, în credința tare că în câteva luni Austro-Ungaria se va

prăbuşi, Bucovina va veni la România şi mă voiu putea întoarce acasă înapoi la rosturile mele, am trecut în vechiul regat liber. Am fost întâmpinat pretutindeni cu atâta grijă şi iubire, de nu le voiu putea uita niciodată. Tuturor refugiaţilor li se punea în vedere să-şi facă rost de traiu după pregătirea şi destoinicia fiecăruia, dându-ni-se cel mai larg sprijin în scopul acesta, căci credinţa generală era, spre durerea noastră cea mare, că războiul va ţinea mult timp. Astfel până în Decembrie 1914 am fost corector la Monitorul Oficial, apoi profesor suplinitor la liceul „Mircea cel Bătrân" din Constanţa, până la intrarea României în războiul cel mare, în ziua de 16 August 1916; după aceea în servicii în legătură cu războiul, până la demobilizarea întâmplată pe urma nenorocitei păci de la Bucureşti din Martie 1918.

Sânt dintre acei oameni cari sânt legaţi cu toată puterea de locurile unde s'au născut şi au crescut. Deaceea pe la începutul anului 1918 mângăierea mea era, că mă voiu putea întoarce cel puţin în colţul dela Suceava care era încă tot ocupat de trupele româneşti. Am fost extrem de nenorocit în ziua, când s'au publicat condiţiile păcii dela Bucureşti, din cari am aflat că nici o palmă din pământul Bucovinei nu poate rămânea la România.

Vara anului 1918 a fost vară fără nici o nădejde pentru mine, petrecută la Chişinău cu lecţii de română pe la şcoli ş particulari. Între refugiaţii bucovineni destui de numeroşi la Chişinău se găsea şi părintele Constantin Morariu, care era de un optimism aproape profetic despre sfârşitul norocos al războiului nostru. Când eram mai deprimaţi în urma vreunei noui biruinţe nemţeşti, el o ţinea într'una: „N'o să le ajute nimică! La urmă tot o să fie bătuţi şi noi ne vom întoarce acasă, în Bucovina liberă!"

De altcum, încă mulţi ani înainte de începerea războiului mondial, l-am auzit pe părintele C. Morariu, de mai multe ori în diferite asociaţii de idei, spunând cu o profundă credinţă: „Eu, când voiu muri, am să fiu îngropat în pământ liber românesc!" — Şi odată, îmi aduc aminte, că i-am răspuns: „Se poate,

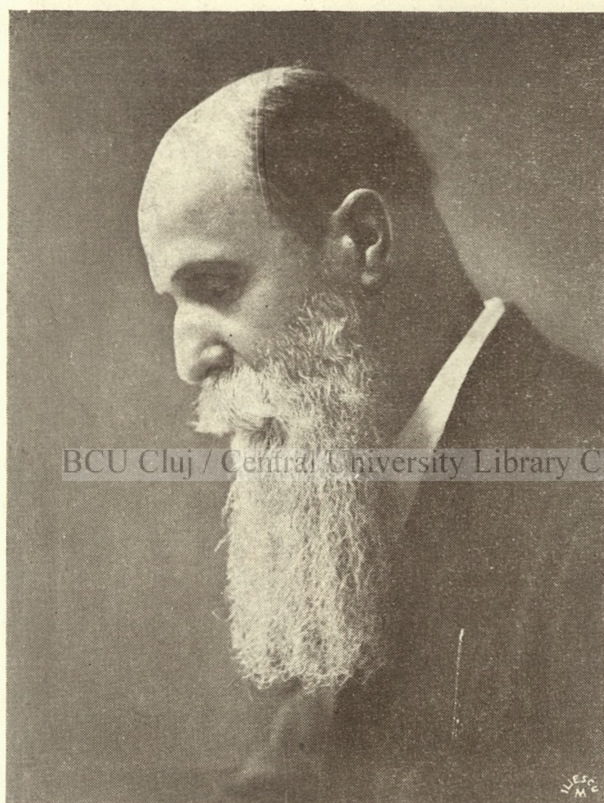
dacă vă veţi muta la Bucureşti!"[1]) — Cu supărare ascunsă mi-a întors: „Nu, nu! Aici în Bucovina!" Şi scris i-a fost să i se împlinească gândul.

Nădejdea în steaua cea bună a neamului românesc a început a mi se întări, când pe la mijlocul lui Octombrie 1918 ştiri bune despre importante succese ale marilor noştri aliaţi pe toate fronturile au început să se răspândească tot mai stăruitor.

La 2 Noembrie 1918 se întrunesc în sala cea mare a Zemstvei din Chişinău 51 de reprezentanţi din toate părţile Bucovinei şi din toate centrele de pribegi şi voluntari şi-şi aleg un comitet executiv în frunte cu d-l Ion I. Nistor ca preşedinte şi cu regretaţii T. V. Stefanelli şi Gh. Tofan ca vicepreşedinţi. În Chişinău s'au mai ţinut încă două şedinţe plenare şi nouă şedinţe de ale comitetului executiv. Rostul acestor şedinţe era pregătirea de întoarcere acasă, dar mai ales discutarea şi chibzuirea tuturor mijloacelor cari să ducă în mod sigur la unirea necondiţionată a Bucovinei întregi şi neştirbite cu România. A zecea şedinţă a comitetului s'a ţinut la 23 Noembrie 1918 în tren între Dărmăneşti şi Dorneşti, iar a 11-a şi ultima, duminică în 24 Noembrie 1918, în Palatul Naţional, în sala de şedinţe a Societăţii pentru Cultura şi Literatura Poporului Român din Bucovina în Cernăuţi. Cu nesfârşită bucurie, d-l Ion I. Nistor ne face cunoscut că şi conducătorii români rămaşi acasă sunt lămuriţi asupra necesităţii unirii necondiţionate. În şedinţa de a doua zi, luni în 25 Noembrie 1918, Adunarea Constituantă va coopta 12 reprezentanţi ai refugiaţilor şi voluntarilor şi va hotărî convocarea pentru Joi, 28 Noembrie 1918, a unui Congres general al Bucovinei care va hotărî şi va proclama unirea necondiţionată şi pe veci a întregii Bucovine cu Regatul liber al României, ceeace s'a şi făcut întocmai în sala sinodală a reşedinţei mitropolitane, într'o bucurie şi însufleţire generală ne mai văzută.

[1]) Inainte de războiu, părintele C. Morariu făcea mereu planuri despre înfiinţarea unui mare Institut Biblic românesc la Bucureşti.

Visul meu de aur încă de pe când eram elev de liceu şi pe care atuncea îl credeam realizabil după sute de ani, l-am văzut aevea şi înfăptuit definitiv, iar în locurile dragi pe unde m'am năs ut şi crescut, puteam să mă întorc şi să trăesc în voie şi neoprit de nimeni. Iată, de ce Joia de 28 Noembrie 1918 a fost cea mai fericită zi din viaţa mea.

GHEORGHE GRIGOROVICI

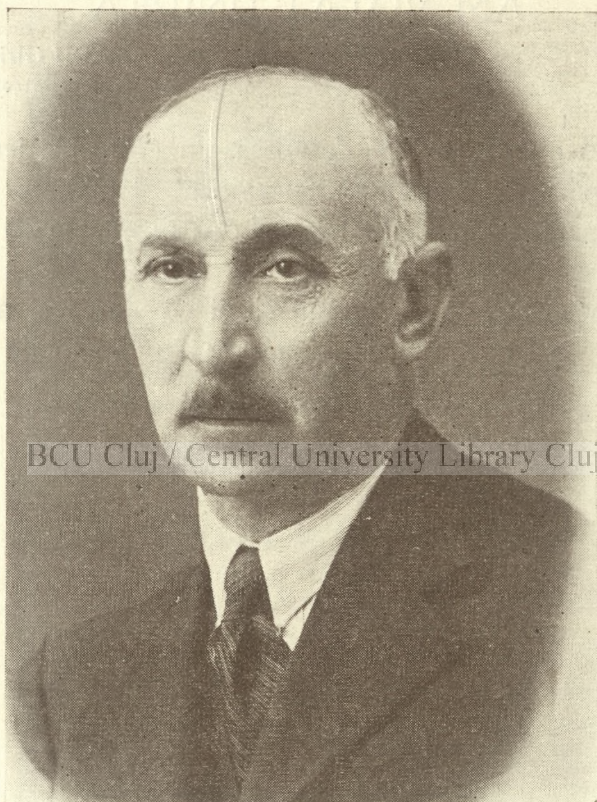
CUVÂNTAREA D-LUI GHEORGHE GRIGOROVICI

IN PRIMA ȘEDINȚĂ A CONSILIULUI NAȚIONAL

Cernăuți, 1918 Octombrie 27

Depinde de noi și nu de guvernul din Viena, care va fi viitorul națiunii române și al țării noastre. Cu cât mai curând și mai bine ne vom constitui cu atât mai mari drepturi ne vom asigura. Cu Ucrainenii și cu celelalte națiuni conlocuitoare trebue să ne înțelegem într'un mod oarecare. Dar, organizându-ne astăzi și luând conducerea și afacerile țării asupra noastră, grija noastră cea mai mare trebue să fie *aprovizionarea*, pe care vom înlesni-o, căutând să intrăm în strânsă legătură comercială cu România și cu Basarabia.

Declară, ca democrat socialist, că intră în consiliul național și e gata să conlucreze, dar nu va depune drepturile sale de deputat al muncitorimii, pe care va reprezenta-o și aici ca ori și unde. D-sa voește o Românie Mare, care să cuprindă toate teritoriile românești, dar o Românie cinstită și dreaptă, căci d-sa mai are pe lângă sentimentele sale naționale încă și altele, adică cele umane care, după părerea d-sale, stau mai presus de toate. Crede că nu vom lua pildă dela Maghiari, ci vom căuta să facem dreptate egală, prin care vom alipi mai ușor și mai curând pe cei străini.

RADU GRIGORCEA

AM VOTAT UNIREA

de **RADU GRIGORCEA**
fost membru în consiliul național

Lipsind mai multe zile de acasă am cetit abia ieri Nr. din 3 Octombrie (al „Glasului Bucovinei“ 1933), în care sunt enumărați membrii consiliului național cari au votat în 28 Noembrie 1918 Unirea.

Cu onoare Vă fac cunoscut că și eu am fost membru în consiliul național și am votat Unirea în 28 Noembrie 1918.

ION GRĂMADĂ

O SCRISOARE DIN TRANŞEE A EROULUI ION GRĂMADĂ

Onorată Doamnă,

Nu vă mai trimit scrisori prin soldaţi. S'a terminat cu de-legaţiile, căci pe front, unde mă aflu acu, aşa ceva e foarte greu. Deaceea voiu fi mai puţin guraliv şi mai sgârcit la vorbă, ceea-ce desigur că n'o să-mi strice.

Aici, mi-am schimbat viaţa şi adâncindu-mă în sufletul meu, m'am revăzut pe *mine*, stând de multe ori de vorbă ore ntregi cu mine însumi. Adesea îmi fac bilanţul vieţii mele şi mă întreb ce *bine* am făcut eu pe pământ. Şi totdeauna regret că n'am putut lucra mai mult, spre a aduce mai multă fericire *altora*. Căci atât rămâne după fiecare pe lumea asta: binele ce l-a făcut *altora*. Încolo totul e praf şi cenuşă, pe care le spulberă vântul.

Constatarea aceasta nu rezultă din gândurile negre ce poat m'ar preocupa. Nu. Mă gândesc foarte puţin la moarte şi nu mă tem de loc de ea. Sunt pregătit s'o înfrunt. Nu mă sperie nici mulţimea păcatelor ce le-am comis, căci aşa de sfântă şi de dreaptă înaintea lui Dumnezeu este cauza pentru care atâta tine-ret s'a îmbrăcat cu cămaşa morţii, încât pe toţi ne aşteaptă viaţa de veci.

De asta sunt sigur. Războiul nostru este *sfânt*.

Cum v'am spus, regret numai că nu mi-am legat numele de o faptă nepieritoare, care să aducă folos *altora*. Dar sper că în lupta ce mă aşteaptă încurând îmi va ajuta Dumnezeu să în-deplinesc o faptă, care să mă treacă la nemurire. (Dumnezeu ştie însă dacă nu păcătuiesc şi acum cu orgoliul meu).

Mă mir numai că sunt atâția oameni, rămași la vetre, cari nu înțeleg câtă frumusețe sublimă cuprinde jertfirea de sine, jertfirea făcută de bună voie. Sunt momente când simți parcă însă-și suflarea Dumnezeirii, cum îți atinge fruntea ca o adiere binefăcătoare. Și atunci uiți tot ce ai iubit în viață, tot ce-i călător ca nisipul pustiului și nu regreți de loc lumea ce ai lăsat-o în urmă. Inainte, tot mai departe spre un miraj de strălucire necunoscută lașilor . . . Dacă-l ajungi, te așteaptă răsplata de veci. Necunoscutul acesta, spre care mergi, mulțumirea că-ți faci *toată* datoria, *suprema* datorie; intensitatea cu care trăiești viața ce ți-a mai dăruit-o Dumnezeu, constituie un farmec de care vibrează toată ființa ta.

Scriu șirurile aceste . . . (șters de cenzură) . . . pot vorbi aici. Doamne ajută-mi să fiu tare, să fiu vrednic și neînfricat, spre a putea răzbuna lacrimele ce le-au vărsat ai mei vreme de una sută cincizeci de ani de robie.

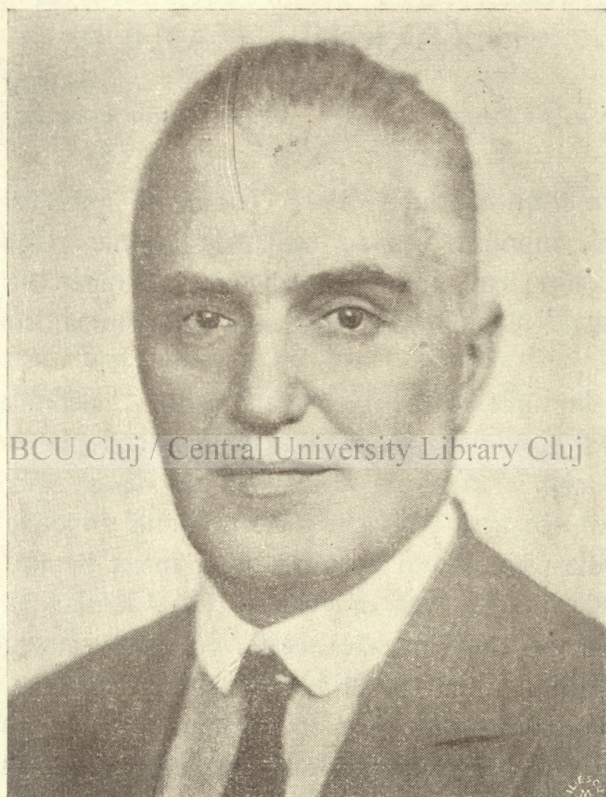
Vă rog, — dacă nu vă supărați, — trimiteți-mi o cruciță și un port-carte *mic*, nu *mare*, spre a-mi putea ține bani și niște suveniruri ale mele, pe care le-ar putea distruge ploile.

Vă sărută mâinile cu respect,

Elevul plut. ION GRĂMADĂ
Bat. I, Reg. 8 Vânători, Div. 8,
Armata II de operații

(Scrisoare, adresată unei doamne din înalta societate românească, e scrisă cam două săptămâni înainte de moartea eroică a neuitatului Ion Grămadă. Sublinierile sunt ale autorului).

MAXIMILIAN HACMAN

PRIMUL SFAT PENTRU UNIRE LA DOCTORUL I. BODEA

de M. HACMAN
profesor universitar şi fost membru
în Consiliul Naţional

Era în toamna anului 1918. Monarhia bicefală zăcea pe patul morţii, cuprinsă deja de spasmele agoniei. Popoarele din care se compunea mozaicul static austro-ungar se pregăteau pentru ceasul mântuirii, pentru momentul întoarcerei la vatra părintească.

Incă din Iulie fusesem eliberat, pe timp nelimitat, de serviciul militar şi numit „funcţionar cu contract“ la serviciul, de curând înfiinţat, al refacerei Bucovinei pe lângă guvernul provincial. Cum în acest serviciu lucram numai în orele de dimineaţă, eu foloseam timpul liber de după masă pentru a continua studiile mele în biblioteca universităţii din Cernăuţi.

In una din după-mesele aceste, era spre sfârşitul lui Septembrie, prietenul meu Sextil Puşcariu care profesa pe atunci încă la universitatea din Cernăuţi, venind la mine, mă învită la o mică întrevedere în una din sălile de lecţie goale. Aici, dupăce inchisese bine uşa, el îmi zise într'un ton din care vibra o profundă emoţie cam următoarele.

Acum când toată lumea se mişcă, noi Românii din Bucovina nu putem sta de o parte. Trebue să pornim şi noi pentru a pregăti unirea Bucovinei cu România. Altcum imposibilitatea noastră ne-ar putea hărăzi o nouă soarte vitrigă, poate şi mai vitrigă ca până acum. Vino deci astăzi seara după cină la mine, vor mai fi şi alţii să vorbim ce-i de făcut.

O simplă strângere de mână şi înţelegerea a fost făcută şi am mândria să susţin că această strângere de mână ne lega,

unul de altul, mai puternic decât orice alt jurământ solemn pe cruce sau pe evanghelie.

Venind seara la Sextil Puşcariu, găsii acolo încă şi pe mult regretatul doctorul Isidor (Dodo) Bodea, unul dintre cei mai incercaţi şi vajnici luptători naţionali din câţi am avut şi pe Alecu Procopovici. Nu-mi aduc aminte ca la aceasta a noastră primă întâlnire să mai fi fost încă cineva, dar se poate. In acest cerc intim, Sextil ne-a expus mai pe larg planul său de acţiune. In fond, două chestiuni formau obiectul principal al discuţiunilor noastre, eşite din expunerile sale atât de animate. Erau crearea unui organ de publicitate şi cooptarea unui număr cât mai mare de aderenţi şi de conluptători.

Asupra primului punct am căzut foarte uşor de acord, existenţa unui jurnal de propagandă fiind recunoscută de noi, cum era şi firesc, ca o necesitate inexorabilă.

O discuţie mai lungă comporta a doua chestie, considerând că, în urma evenimentelor de război, rândurile noastre se răriseră simţitor. Lipseau mulţi de ai noştri, lipsea Iancu Nistor care împreună cu alţi luptători de marcă ca Grecul, Ieşan, Marmeliuc, fraţii Morariu, Tofan ş. a. se găsea încă în vechiul Regat, pe câtă vreme alţii, ca Iorgu Toma, erau, undeva, în captivitate rusească. Al treilea grup, în fine, compus din tinerii Luţia şi Grămadă, luându-ne pe noi toţi pe denainte, jertfiseră deja viaţa lor pentru realizarea visului pe care ne-a fost dat numai nouă, vai, nu şi lor s'o vedem cu ochii. Pe de altă parte însă, ne-am dat prea bine seama că numărul celor ce urmau să intre în luptă nu putea să fie prea mare, considerând că încă tot ne aflam sub regimul sever, pentru a nu-i zice altfel, al faimosului general de jandarmi Fischer care în repeţite rânduri dovedise Românilor din Bucovina că pentru „iredentişti trădători“ nu avea decât o singură pedeapsă, cea capitală. Dar mai trebuia să ţinem cont şi de aventura ucraineană a nesăbuitului Wilhelm de Habsburg care dorea pe atunci să se facă numai decât urmaşul eroului naţional al ucrainenilor Taras Bulba într'o Ucraină, din care să facă parte, pe cât se poate, chiar

Bucovina întreagă. Ceeace ne interesa mai mult a fost că unele organizări clandestine ale ucrainenilor din Bucovina credeau în realizarea acestei fantasmagorii şi începeau chiar să-o dorească şi să o pregătească.

Iată dece, după discuţii mai lungi, nu ne-am putut gândi decât la un număr destul de mic de prieteni asupra cărora ne-am înţeles să-i iniţiăm şi să-i aducem la adunarea noastră constitutivă. Iar în ce priveşte aceasta adunare, Dodo Bodea s'a oferit să ne puie la dispoziţie locuinţa sa spaţioasă din spitalul de copii al cărui director era. Am ales acest loc de întâlnire pentru situaţia sa cam izolată şi depărtată de ochii poliţiei şi ai jandarmilor. Data adunării am fixat-o pentru ziua de Vineri 11 Octombrie orele 9 seara, convenind încă ca să nu venim în grupuri, ci câte unul, cel mult doi.

In ziua şi la ora stabilită ne-am strâns cu toţii la doctorul Bodea. Eram, în afară de părintele Bejan, în total 15 persoane, anume toţi câţi am iscălit programul nostru şi încă alţi doi. Veteranul nostru, părintele Dionisie Bejan, lipsea numai, pentrucă vârsta lui înaintată îl împiedica să vie şi el la o oară atât de târzie. In schimb însă el declarase în prealabil lui Sextil aderarea sa necondiţionată la tot ce vom hotărâ. Prezida Sextil Puşcariu. Discuţiile erau doar pasionate în ce priveşte dorinţa nerăbdătoare a fiecăruia dintre noi de a pune puterile sale fizice, intelectuale, materiale şi de sentiment în serviciile neprecupeţite ale unei cauze, prea sfântă nouă tuturor, întoarcerea la căminul părintesc.

Multă vorbă n'au făcut, iar vorbării deşarte chiar de loc. Cu toţii am încredinţat conducerea noastră în acţiunea care ne preocupa lui Sextil Puşcariu şi am hotărât scoaterea unui ziar care să apară, pentru a se reduce cheltuielile de tipar, numai de două ori pe săptămână, Marţi şi Vineri. Oareşcare discuţie s'a încins în jurul numelui ziarului. La propunerea lui Vasilică Bodnărescu am hotărât ca noul făt-frumos politico-literar să se numească Glasul Bucovinei, numit mai târziu de unii dintre minoritarii noştri de limba germană: Der Glazul. Editor şi redactor responsabil a primit să fie părintele Dionisie Bejan care

fiind vorba de o cauză națională, nici de data aceasta n'a ezitat să fie în primul rând al luptătorilor.

Cu data de 22 Octombrie 1918, apare primul număr al Glasului în format de revistă și în cuprins de 16 pagini. In fruntea sa el aduce articolul-program al nostru, al „celor iscăliți“, articol scris de pana magistrală a lui Sextil Pușcuriu într'un stil atât de limpede, atât de convingător, cum numai Sextil Pușcariu știe să scrie, convingător și impresionant mai ales, pentrucă lipsindu-se și de data aceasta de orice frazeologie de reclamă de bâlciu, autorul parcă ar fi dorit să sublinieze și mai puternic măreția actului căruia el dedica acest articol. Iată cuprinsul integral al acestui articol cu adevărat istoric.

Ce vrem.

Evenimentele se precipită.

In vremurile mari cari se pregătesc, nu mai e voie să mergem izolați, fiecare pe drumul său, ci trebue să ne strângem rândurile, să ne sfătuim unul cu altul și din sfaturile noastre să răsară o orientare pentru publicul mare.

Din conștiința acestei trebuințe se naște publicația periodică „Glasul Bucovinei“.

Cei ce iscălim acest articol-program nu vrem să alcătuim un nou partid politic, ci ne-am adunat spontan la această manifestare românească, convinși că de acum nu mai e vreme de așteptare. Suntem încredințați că orice Român se va alătura programului nostru.

Știm foarte bine că nu aici, în Bucovina, se va hotărî asupra sorții noastre și că nu o mână de oameni, oricât de bine intenționați ar fi ei, vor putea decide asupra unei chestiuni, care nu mai e numai a noastră, ci alcătuește o parte a marei probleme europene. Dar dacă aiurea se va hotărî asupra sorții popoarelor, ele vor fi întrebate mai întâiu de voința lor. De aceea trebue să știm de pe acuma ce vrem și să o spunem cu glas tare, împiedicând din vreme orice acțiune care s'ar întreprinde în detrimentul intereselor românești.

Vrem: *să rămânem Români pe pământul nostru strămoşesc şi să ne ocârmuim singuri, precum o cer interesele noastre româneşti.*

Nu mai vrem: *să cerşim de la nimeni drepturile care ni se cuvin, şi în schimbul jertfelor de sânge, aduse în acest război, — jertfe mai dureroase decât ale altor popoare —*

pretindem: *ca împreună cu fraţii noştri din Transilvania şi Ungaria, cu care ne găsim în aceeaşi situaţie, să ne plăsmuim viitorul care ne convine nouă în cadrul românismului.*

Cerem: *să putem aduce la congresul de pace aceste postulate ale noastre prin reprezentanţi aleşi de noi înşine din mijlocul naţiunii noastre.*

Stăm pe punctul de vedere al principiilor lui Wilson, adoptate şi de ministrul austro-ungar de externe. Nu vrem decât ceeace după drept ni se cuvine şi, eluptând drepturile noastre, nu vom scurta pe nimeni în drepturile lui. Dar ceea ce după drept ni se cade, acum când zorile dreptăţii au răsărit pretutindeni, o vom cere neînfricaţi şi nu există jertfă pe care să n'o aducem cu drag pentru împlinirea idealului nostru.

Cernăuţi, 11 Octombrie 1918.

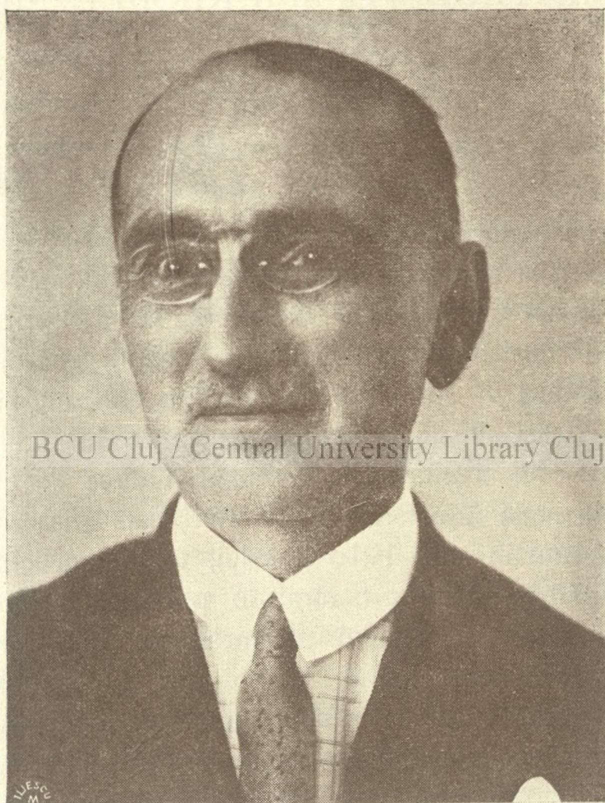
George Bancescu
Dionisie Bejan
Dr. Isidor Bodea
Dr. Vasile Bodnarescu
Dr. Octavian Gheorghian
Dr. Max Hacman
Dr. Cornel Homiuca
Dr. Vasile Marcu
Dr. Alecu Procopovici
Dr. Eudoxie Procopovici
Dr. Sextil Puşcariu
Gheorghe Şandru
Dr. Valerian Şesan
Alexandru Vitenco

Astăzi, după 20 de ani, recitind acest produs al celui mai desăvârşit clasicism românesc şi al celui mai încrezător idealism, alocuri poate chiar prea încrezător, simţesc încă fiorii care mi-au cutremurat inima, atunci, când mi-a fost dat şi mie să pun numele meu sub acest document atât de preţios al istoriei noastre.

Viaţa de mai târziu mi-a oferit mai multe demnităţi înalte

şi onorande în ierarhia societăţii româneşti. Cu toate aceste o mărturisesc foarte sincer, în nici o situaţie, creată de aceste demnităţi, eu n'am simţit atâta satisfacţie sufletească şi atâta mândrie, ca în ziua memorabilă de 11 Octombre 1918, când mă aflam şi eu printre acei cari, făcându-se în ceasul hotărâtor interpreţii fideli ai sentimentelor neamului românesc obijduit din Bucovina, au cerut cu glas tare ca să fie pretutindeni auziţi: Vrem să rămânem Români pe pământul nostru strămoşesc!

Cernăuţi, 11 Octombre 1938.

CONSTANTIN HOMIUCA

AMINTIRILE ŞI IMPRESIILE MELE IN JURUL UNIRII BUCOVINEI CU PATRIA-MAMĂ

de Dr. CORNELIU HOMIUCA
fost membru în Consiliul Naţional

Sufletul poporului român dela vlădică până la opincă era de mult pregătit pentru Unirea, când a sunat ceasul ei în zilele memorabile din Octombrie şi Noembrie 1918. Decenii în urmă s'au străduit intelectualii şi conducătorii noştri, povăţuind poporul şi îndrumându-l în spre culmile sublime ale unităţii naţionale. Şi cum aceleaşi situaţii şi aceleaşi cauze produc aceleaşi efecte, şi Românii din Transilvania aşteptau Unirea lor cu vechiul Regat, cum arată următorul epizod din viaţa mea de pribeag.

Petreceam în anul 1916 la Cluj, unde funcţionase Administraţia Fondului Bis. ort. rom. în pribegie. Făcând odată o excursie în periferia oraşului, întâlnesc un biet român, prost îmbrăcat şi mai prost hrănit, la aparenţă un simplu lucrător. Intrând în vorbă cu el, la început nu s'a prea încrezut în mine. Abia pe urmă convingându-se că nu am intenţii rele, l-am mai putut discoase. Şi mi-a destăinuit bietul om, mai mult în şoaptă, cât de mult aşteaptă el o schimbare a situaţiei, cât de prost o duc românii sub stăpânirea ungară şi cât de mult ar dori el ca „rumânii din Ardeal să fie la un loc cu cei de dincolo de munţi".

Această spovedanie a unui simplu muncitor m'a impresionat adânc într'o vreme, când România nu intrase încă în războiu şi nu s'a putut prevedea finalul groaznicului măcel mondial.

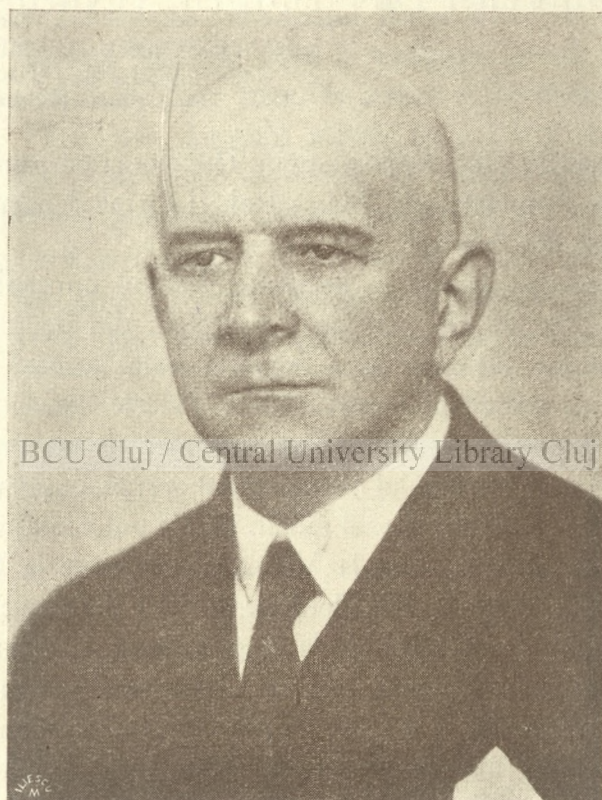
Când pe urmă în anul 1918, prin vrednicia soldatului român Unirea tuturor Românilor sub un singur steag a început

să se contureze din ce în ce mai accentuat pe orizontul politic, trăiam zile de o rară emoţie sufletească. Entuziasmul de care am fost străbătut atât cu cât şi toţi bunii Români din acest colţ de ţară creştea cu fiecare fapt nou, care ne apropia de realizarea idealului nostru, începând cu hotărîrea Consiliului Naţional din 27 Octombrie 1918, sporind apoi foarte considerabil cu intrarea Armatei Române în ţară, care ne-a adus după atâta timp de zbucium ordinea şi linişte şi ajungând la apogeu în memorabilul congres naţional din 28 Noembrie 1918.

Cuvintele greu pot reda tot ce am simţit în aceste zile memorabile. Vibra sufletul de bucurie, aflându-se într'o continuă emoţie fericită Mi-aduc încă bine aminte de fiorii de bucurie şi mândrie naţională ce m'au cuprins la serviciul divin, când s'a pomenit la sfânta liturghie pentru prima dată numele Regelui Ferdinand şi a Reginei Maria. Nu a fost o simplă vagă senzaţie, produsă prin noutatea faptului, ci un profund sentiment de adevărată bucurie şi satisfacţie, că după atâtea peripeţii, prin cari am trecut, am ajuns în sfârşit la adăpostul firesc, la singurul liman posibil pentru noi Bucovinenii.

Congresul naţional desfăşurându-se amăsurat importanţei sale epocale cu un sfat deosebit în prezenţa autorităţilor precum şi a reprezentanţilor celorlalte ţări alipite, s'a întipărit adânc în inimile noastre.

Unirea cu ţara-mamă, votată de acest congres cu o însufleţire fără seamăn, mi-a apărut atunci şi se menţine cu aceeaşi intensitate în eul meu sufletesc şi astăzi, după 20 ani, ca o uriaşă stâncă de demarcaţie, care închide un trecut puţin prielnic fiinţei noastre etnice şi deschide largi perspective pentru un viitor mai falnic şi fericit.

ALEXANDRU HURMUZACHI

AMINTIRI DIN TIMPUL UNIRII

de ALEXANDRU HURMUZACHI
fost Mareşal al Ţării şi membru
în Consiliul Naţional

Evenimentele premergătoare unirii Bucovinei cu patria mamă m'au găsit în demnitatea de Mareşal al Ţării şi deputat în camera austriacă din Viena.

In Viena s'au format, în urma manifestului imperial din 17 Octomvrie 1918, consilii naţionale, compuse din deputaţii diferitelor naţiuni, cu misiunea de a organiza statul austriac pe bază federativă şi pe principiul naţionalităţilor. Aceste consilii însă nu şi-au putut îndeplini misiunea, iar evenimentele se precipitară, astfel că manifestul împăratului n'a mai putut opri prăbuşirea statului.

Indeosebi consiliul naţional român nu s'a putut întruni, fiindcă o parte din deputaţi se aflau la Viena, şi altă parte la Cernăuţi, iar comunicaţiile dintre aceste două oraşe fură întrerupte. Deputaţii români din Viena şi-au declarat, prin mine, adeziunea lor la hotărîrile Consiliului Naţional din 27 Octomvrie şi s'au pus cu însufleţire la dispoziţie. Cu toate acestea Consiliul Naţional român din Viena a adus mai târziu servicii importante, formând, până la înfiinţarea legaţiunii regale române, comisiunea de lichidare, care, sub conducerea neuitatului Constantin Isopescu-Grecul, a îngrijit de interesele româneşti la lichidarea averii statului austriac, la demobilizarea armatei şi la repatriarea soldaţilor români din Bucovina, Transilvania şi Banat.

In acele zile istorice a avut de îndeplinit şi fosta administraţie autonomă a Bucovinei o misiune foarte grea, îmbinată cu multă responsabilitate. Căci în timpul de tranziţie, după împrăştiarea armatei austriace şi după retragerea guvernului, a fost foarte greu a menţine intactă averea ţării şi îndeosebi a garanta func-

ționarea spitalurilor, pe atunci pline de bolnavi și răniți de război. Misiunea aceasta a fost cu atât mai grea, cu cât ordinea publică a fost grav amenințată în acele timpuri, când diferite bande desordonate au știut să acapareze armele din căzărmile părăsite, amenințând populația și avutul public.

Guvernul provizoriu, alcătuit din inițiativa unor patrioți bucovineni, sub președinția neuitatului Iancu Flondor, care a luat asupra sa puterea statului, după o înțelegere avută cu ultimul guvernor austriac în casa mea, în ajunul Constituantei din 27 Octomvrie 1918, și-a dat toată silința, cu cea mai mare bunăvoință, în lipsa unei puteri executive, să mențină ordinea în țară. Dar abia intrarea glorioasei armate române a pus capăt stărilor acelora îngrijorătoare, restabilind ordinea și liniștea publică.

Am luat parte cu mare însuflețire la votarea Unirii din 28 Noemvrie 1918, prin care s'a realizat visul nostru secular de aici.

MIHAI IACOBAN

AMINTIRI DIN ZIUA UNIRII

de MIHAI IACOBAN
fost membru al Consiliului Naţional

Ca fost membru al Consiliului Naţional reprezentând oraşul şi judeţul Câmpulungului Moldovenesc, unde pe aceia vreme eram primarul oraşului Câmpulung, îmi reamintesc că după o şedinţă a Constituantei Bucovinei în sala Societăţii pentru cultură în Cernăuţi, unde s'a hotărît unirea Bucovinei cu Patria-Mumă, am plecat la Câmpulung şi am convocat pe toţi fruntaşii români din oraş şi judeţ la o consfătuire pe ziua de 4 Noemvrie 1918 cu ocazia căreia am comunicat populaţiei în piaţa de lângă Primărie hotărîrea definitivă a constituantei: ca Bucovina să fie alipită Patriei-Mume, din al cărei sân a fost răpită la vremea sa.

ALEXANDRU IEŞAN

ÎN ERA NOUĂ

de Dr. ALEXANDRU IEŞAN
profesor universitar, fost membru
al Congresului General

„România trebue să stee bine cu toate puterile şi abia în momentul ultim, când totul se surpă, trebue să fie cu acea putere, despre care crede că va ieşi învingătoare“.

Această politică o recomanda Bismark într'o scrisoare către tatăl regelui Carol, pe la anul 1868.

El recunoştea, încă de pe atunci, îndreptăţite aspiraţiunile poporului român la unitatea sa etnică, le punea însă în legătură cu necesităţile politice internaţionale.

Risipirea închegărilor din jurul statului român s'a întâmplat în condiţii, cum nu le-ar fi putut ghici nici Bismark; iar unitatea poporului român se înfăptuieşte în alte împrejurări decât unitatea Italiei lui Cavour sau a Germaniei lui Bismark.

Pe atunci, un om de stat cu vederi largi şi energie răzbătătoare, era un factor hotărîtor şi conducea acţiunile de stat fără să se pună de acord cu aspiraţiunile popoarelor, pe socoteala cărora îşi făureau planurile.

Astăzi, oamenii de stat îşi dau seama, că, numai acţiunile politice care răsar din pornirile adânci ale popoarelor, pot avea rezultate durabile şi că, îndeosebi în războiul acesta, se împlineşte cea mai mare revoluţie politică şi socială a istoriei. In sensul acestei adânci prefaceri se săvârşeşte şi întregirea neamului românesc. Un proces deschis pentru întreaga omenire şi purtat cu mare tărăgăneală, a răzbătut peste cele mai îndărătnice împotriviri, şi poporul român intră, pe o cale firească, în drepturile sale elementare.

Nu oamenii de stat au descoperit această cale; ei aveau numai să vegheze asupra piedicilor ce le avea de întâlnit poporul,

şi să dea semnalul când să pornească şi el după cursul unei mişcări mondiale.

Faţă de străduinţele aşa de organice ale unui neam întreg, cântărirea meritelor oamenilor de stat din România veche şi ale inimoşilor conducători din celelalte părţi ale Românismului trebue să treacă pe planul al doilea.

Cauza, nu omul se accentuează şi aiurea: succesele armatei la Salonic se datoresc de bună seamă şi acţiunii de o deplină amploare a adevăratului om de stat francez, care este Briand, combătut tocmai pentru acţiunea aceasta cu vehemenţă de Clemenceau. Acesta, ajuns la cârmă, n'a exclus din formula sa „guerre totale“ (războiu integral) nici frontul dela Salonic. Iar nu de mult Briand, când i se aduceau elogii pentru acţiunea sa, răspundea jovial: „Eu am avut ideea, dar succesorul meu a ştiut să o înfăptuiască. Clemenceau este un adevărat om de stat“.

Politica reală, fără resentimente sterile şi plicticoase, se impune şi pentru Românii din toate părţile. Oamenii de stat români sunt dintr'odată liberaţi de sarcina politicei machiavelice, — de jocul echilibristicei între vecini primejdioşi. Dar tocmai acuma se ridică din nou problema mai atrăgătoare pentru puterea creatoare a oamenilor de stat. Pentru prima dată în desvoltarea neamului, o întorsătură politică bruscă coincide cu o nouă orientare a conştiinţei întregii lumi; pentru prima dată, curente de ordin moral şi cultural, pregătite în lineşte de demult, se întâlnesc cu realităţi economice de o complexă varietate, şi toate acestea alături de o adâncă înrâurire şi zguduire a maselor prin întâmplările războiului. Nime nu poate prevedea cum va influenţa noua ordine politică şieconomică asupra vieţii culturale a întregului neam; fapt însă este că nicicând n'au fost timpuri mai încărcate de probleme şi de îndemnuri pline de fiori pentru toate puterile productive ale neamului.

Şi Românii din Bucovina încep de acuma, pe un drum nou, o desvoltare organică. Ei scapă de o atârnare, în care îşi cheltuiau energia pentru conservarea proprie, fără să le mai rămâie un prisos pentru prestaţiuni culturale, sau erau pe nesimţite absorbiţi şi asimilaţi unei forme de viaţă streine.

Fiindcă situaţia politică s'a schimbat peste noapte, se ivesc şi greutăţi de trecere. Căci îndeletnicirile oamenilor, adaptarea la o viaţă nouă nu se pot zori cu acelaş tempo. Iar masele poporului, păstrătorul limbii şi obiceiurilor naţionale, prin inerţie, n'au nici ele sentimentul de solidaritate şi instinctul de rasă destul de ţari. In decursul războiului o bună parte din popor a făcut o experienţă economică de mare folos, iniţiative îndrăzneţe au răsărit spontan.

„In războiul esta", — spunea un gospodar, — „am învăţat mai mult, decât dacă aş fi făcut opt ghimnăzii". Dar respectul pentru autoritate e pretutindeni scăzut sau chiar dispărut, şi aceasta nu atât prin lucrarea ideilor, cât mult mai primejdios, sub imboldul suferinţelor în războiu şi a sălbătăciilor pe care le-au petrecut. In lipsa de orientare, o nerăbdare plină de pofte aţâţătoare a cuprins sufletele multora. Intr'o adunare electorală, Lloyd George rostea înainte de vreo zece ani aceste cuvinte: „Cel dintâi lucru ce-l am pe inimă şi voiesc să vi-l spun este acesta că, pentru un reformator, nu e piedică mai mare decât mai întâi indulgenţa unui popor în suportarea nedreptăţilor, iar apoi, când a ajuns la conştiinţa nedreptăţii, nerăbdarea aceluiaşi popor. D-Voastre vedeţi cum un popor sufere nedreptate, asuprire şi înşelăciune, din generaţie în generaţie, în decurs de veacuri, fără măcar un murmur de nemulţumire; deabea dacă scoate un suspin. Răbdarea poporului e minunea tuturor timpurilor. Apoi, deodată, când se trezeşte la conştiinţa nedreptăţii, se ridică cu toată puterea şi voieşte să vadă dintr'odată ştearsă o nedreptate de secole". Constatarea aceasta se potriveşte şi la stările dela noi.

Faţă de aceste greutăţi sunt lipsă conducătorii de valoare personală şi cu iniţiative folositoare. Stăm, se spune, în preajma organizării administraţiei, se lucrează la rezolvirea chestiunii agrare. Iar din greutăţile care cer imperios soluţionarea, credem că va răsări şi o puternică reacţiune de muncă productivă. Avem lipsă de comercianţi cu experienţă şi vederi moderne, de şcoli comerciale care să pregătească înţelegerea necesară în acest ram capital din viaţa economică. Aşteptăm ca pădurile şi alte bogăţii ale ţări

să fie exploatate în interesul populației și pentru refacerea țării. Inițiativa pentru asociații agricole, cooperațiuni pentru cumpărarea sau arendarea de unelte sau mașini ar revoluționa condițiile economice ale țării și ar transforma-o într'o țară bogată și plină de viață. Statul român de mâine va fi, ca țară agricolă, o clădire luminoasă în care va fi lipsă și de mobilierul corespunzător; o industrie pentru trebuințele țării se va desvolta văzând cu ochii, dată fiind și bogăția atâtor materii prime.

Iar alături de sporirea puterilor economice se va înălța o școală în contact cu realitățile vieții și totuși cu proiecțiuni ideale spre viitor, pentru opera de cultură a întregului neam și pentru creșterea de intelectuali cu puternice reliefuri morale. In deosebi pe acest teren avem o sumă de puteri mărunte, dar cu spor la lucru.

In concretizarea prin fapte a atâtor cerinți care se impun stă adevărata greutate, și de aceea pretutindeni sunt lipsă oameni cu competența necesară și cu tragere de inimă. Căci, — zice Eminescu, — „inimă foarte caldă și minte foarte rece se cer de la un patriot chemat să îndrepteze poporul său".

CONSTANTIN ISOPESCU-GRECUL

AMINTIRI ASUPRA EVENIMENTELOR DIN 1918

de CONSTANTIN ISOPESCU-GRECUL
fost președinte al Consiliului Național din Viena

Cernăuți, 1 Noembrie 1936.

Imbrățișez cu plăcere ocazia de a expune în mod sumar evenimentele cari s'au petrecut în luna Octombrie a anului 1918 la Viena, când odată cu prăbușirea monarhiei austro-ungare, s'a apropiat realizarea visului nostru secular al unei Românii întregite. Sper că expunerile mele vor complecta întrucâtva tabloul întâmplărilor din acele timpuri decisive și vor adăoga amănunte noui asupra evenimentelor cunoscute. Nu vreau să fac istorie! Mă voiu mulțumi a înregistra câteva date marcante din epoca aceea, hotărîtoare pentru tot viitorul nostru național. Sunt numai spicuiri din memoriile mele, care în parte le-am și redactat, nepublicându-le însă până acum, din multe motive.

Cine a trăit viața Bucovinei în ultimii 40 de ani, știe că ideia iredentistă s'a prezentat la Români, acum 30 de ani, ca un sentiment liric, a cărui realizare se presupunea într'un viitor îndepărtat și necunoscut, un vis a cărui înfiripare se credea că doar strănepoții noștri o vor vedea.

Numai Gheorghe Popovici, luând într'un timp contact intim sufletesc cu tineretul universitar, a știut să activeze un spirit național mai conștient, militant și agresiv în tinerile generații de atunci. Și a reușit. Din activitatea lui, apoi a regretatului Iancu Flondor și a mai multor tineri, s'a născut partidul național român din Bucovina, a cărui direcție politică a desemnat calea națională, până la emanciparea Românilor din această provincie.

Totuși, avându-se în vedere situațiunea existentă din Austro-Ungaria, patrioții români așteptau mântuirea națională numai dela

o minune. Şi atunci a isbucnit războiul mondial. Avea să aducă el poate minunea dorită? Cei mai mulţi au ignorat importanţa evenimentului, s'au n'au cutezat să creadă în mult aşteptatul desnodământ final. Numai foarte puţini au presimţit sfârşitul fatal pentru monarhia austro-ungară. Iar factorii răspunzători pentru soarta conaţionalilor — reprezentanţii naţiunilor din Austro-Ungaria — având în vedere persecuţiunile la cari ar fi expus poporul lor pe vremea când Statul era în lupta pentru existenţa sa, n'au putut mări aspiraţiunile, pretenţiunile şi manifestările naţionale decât numai în etape şi în proporţie cu slăbirea monarhiei în războiu.

Această desvoltare treptată s'a putut observa la Poloni, Cehi, Sârbi, Croaţi, Sloveni şi Italieni, ca şi la noi Românii. La noi, a jucat un rol deosebit şi faptul că între vechiul regat şi noi n'a existat nici odată un contact organizat şi permanent de informaţii, precum şi faptul că vechiul regat sacrificându-se pe sine însuşi şi viteaza sa armată pentru idealurile prietenilor aliaţi, a fost scos la un moment dat din combinaţiile unei politici active româneşti dincolo de frontieră. Iar reprezentanţii Românilor din Austro-Ungaria au putut să recurgă — strânşi fiind în reţeaua oficialităţilor străine şi a zidurilor chinezeşti ale statului, păzite de spioni şi tranşee — numai la informaţiile întâmplătoare ale celorlalte naţiuni conlocuitoare şi prietene din Austro-Ungaria, cari însă nici ele nu erau, adesea, mai bine informate. Mai mult: informaţiile ce le veniau pe vremea războiului despre vechiul regat, erau în mare parte defetiste.

Şi totuşi reprezentanţii parlamentari ai Românilor au fost, dintre toate naţiunile de pe teritoriul Austro-Ungariei, cei dintâi cari, la momentul oportun, au declarat în mod hotărît emanciparea naţională, în vreme ce celelalte naţiuni au evitat să pronunţe ultimul cuvânt, un fapt apreciat peste tot locul, dar numai la noi nu.

Abia în luna Septembrie a anului 1918, se evidenţiază în mod mai real şi neîndoielnic slăbirea Austro-Ungariei, când odată cu prăbuşirea frontului bulgar, situaţiunea armatelor centrale devenise mai mult ca precară. Atunci, într'o întâlnire cu prim-mi-

nistrul Austriei, baronul Husarek-Heinlein — care convocase în ziua de 18 Septembrie pe fruntaşii partidelor naţionale, spre a le impune manifestaţii pentru monarhia în pericol — împreună cu regretatul deputat Teofil Simionovici am declarat că refuzăm orice manifestaţie, declinând în acelaşi timp şi orice răspundere pentru atitudinea ce o va lua poporul român de pe teritoriul austro-ungar, amărît din cauza modului cum i-au fost tratate dezideratele sale naţionale de către guvernele monarhiei.

In acelaş fel, m'am pronunţat eu şi faţă de împăratul Karl, în ziua de 4 Octombrie când am fost chemat în audienţă, împreună cu ceilalţi preşedinţi ai cluburilor parlamentare. Ba, mai mult: chiar în aceeaşi zi, ca preşedinte al clubului parlamentar român, am făcut, în Camera parlamentului austriac, declaraţia că, în baza principiului naţional, cele patru milioane de români din Austro-Ungaria cer autodeterminarea lor, în cadrul unui stat propriu.

Precipitându-se evenimentele în mod vertiginos, i-am comunicat imediat regretatului Iancu Flondor într'o scrisoare — care trebue să se găsească în arhiva sa, deoarece am văzut-o cu trei luni înaintea morţii sale — atât situaţiunea din Viena cât şi declaraţiile noastre, informându-l că, în cercurile politice din Viena se aşteaptă o schimbare absolută, dacă nu chiar disolvarea Austriei, în cel mult trei luni. Scrisoarea am trimis-o printr'un soldat rănit, care se întorcea acasă în Bucovina, fostului prefect Teofil Nedelcu, omul nostru de încredere în tot decursul războiului. El a trimis-o lui Iancu Flondor.

Dar n'au trecut nici acele trei luni până ce monarhia a căzut în descompunere. La 17 Octombrie 1918 a apărut manifestul împăratului Karl — fapt apreciat prea puţin — prin care Austria s'a decretat Stat federal, ce avea să se reconstitue cu ajutorul naţionalităţilor de pe suprafaţa Austriei reprezentate prin deputaţii lor, în consilii naţionale. Despre Ungaria şi naţionalităţile cuprinse în ea, manifestul nici nu pomeneşte, cu toate că şi acolo se accentuase o puternică mişcare iredentistă şi cu toate că, numai cu o zi înainte, Românii de acolo, prin rostul energic al d-lui Vaida-

Voevod dăduseră cunoscutele declarații categorice de emancipare a poporului român din Ungaria.

Chiar în ziua proclamării manifestului imperial din 17 Octombrie s'a constituit Consiliul Național Român din Austria în care a intrat și deputatul social-democrat George Grigorovici, care în vederea importanței momentului, s'a atașat cu un gest patriotic operei naționale. Acest Consiliu s'a declarat drept „Constituantă" și, la propunerea deputatului Simionovici, m'a ales pe mine, care fusesem și președintele clubului parlamentar român, președinte al Consiliului Național.

Toate acestea le-am comunicat fruntașului nostru Iancu Flondor la Storojineț, rugându-l să se pună, la momentul oportun, în fruntea mișcărilor din Bucovina, care trebuiau să fie îndrumate, fără nici o rezervă. Intre altele, i-am scris, că o întoarcere în Bucovina a arhiducelui Wilhelm este exclusă. Acesta, sub protecția Austriei, ocupase într'un timp cu legionarii ucraineni Bucovina ca un eventual pretedent al tronului din Ucraina. Dar, la intervenția noastră, a fost îndepărtat de statul major, din această provincie.

I-am scris deci lui Iancu Flondor că ar fi bine să câștige pentru cauza noastră regimentele 41 de infanterie și 32 din miliția teritorială, regimente alcătuite în majoritate din Români, o măsură care peste puțin timp a și fost aplicată, mai ales de către Cehi, Slovaci și Croați. Scrisoarea aceasta am trimis-o tot printr'un curier, — interesant e faptul că chiar printr'un jandarm-curier al colonelului Fischer, dar român și devotat cauzei noastre naționale — regretatului Iancu Flondor prin mijlocirea prefectului Nedelcu.

La 18 Octombrie, fiind primit pentru ultima dată de împăratul Karl, am insistat asupra punctului de vedere menținut în audiența anterioară și — la întrebarea expresă a împăratului asupra atitudinii ce ar lua-o Românii în cazul opțiunii preconizate de formula Wilson — am declarat, fără înconjur, că după convingerea mea, toți Românii din Austro-Ungaria ar vota contra monarhiei. A fost o scenă dramatică a cărei descriere întrece însă cadrul acestei scurte expuneri.

Lipsea însă şi o declaraţie publică din partea Românilor austriaci în sensul acesta.

Manifestul împăratului Karl şi atitudinea guvernului ungar, care declarase, în urma lui, că Ungaria abandonează uniunea reală cu Austria şi recunoaşte numai uniunea personală cu privire la persoana monarhului — ne-au dat binevenitul pretext să scoatem în relief, în marea publicitate, situaţiunea tuturor Românilor din monarhie. Simţeam că acţiunea noastră de informaţie şi propagandă în Europa, şi mai ales pe lângă puterile aliate trebuia să cuprindă întreg complexul chestiunei provinciilor româneşti în străinătate, şi că, pe de altă parte, trebuia să angajeze şi pe celelalte popoare neungare, limitrofe Ungariei.

Şi atunci, în sensul acesta am ţinut ca eu, în calitatea mea de preşedinte al Consiliului Naţional, şi Grigorovici, ca deputat bucovinean, în faţa unei asistenţe covârşitoare de public, sub forma desvoltării unei interpelări, semnate de Români şi Cehi asupra situaţiunei din Ungaria, să rostim, în ziua de 22 Octombrie, în Camera parlamentului austriac, două discursuri, cari au înfierat atitudinea insuportabilă, creiată de guvernele din Austria şi Ungaria. Aceste discursuri au culminat cu cererea de emancipare şi autodeterminare a Românilor din toată Austro-Ungaria într'un stat unic. Discursurile s'au bucurat de simpatia majorităţii parlamentului, afară doar de Ucraineni şi conducătorul lor Nicola Vasilko, care revendicând partea de nord a Bucovinei pentru Ucraina, a fost combătut în mod vehement şi convingător, de către G. Grigorovici.

Atingând în discursul meu şi chestiunea germanilor din Ungaria — aşa numitul Burgenland — au fost angajaţi în desbatere, cu elogii pentru punctul nostru de vedere, şi alţi deputaţi, între cari renumiţii parlamentari dr. Renner (ulterior cancelar de Stat) şi dr. Lodgmann conducătorul germanilor naţionali. Interpelarea a întrecut astfel efectul aşteptat de noi. De atunci înainte, chestiunea Românilor a preocupat, o bucată de timp, interesul public şi ziaristica internaţională. Amintesc că această şedinţă a interpelării româneşti a fost şi ultima şedinţă a parlamentului vechii Austrii.

Am transmis imediat discursurile, atât regretatului Iancu Flondor cât şi ziarelor din Bucovina. Ele au apărut în ziarul cernăuţean „Morgenblatt" în ziua de 27 Octombrie şi mai târziu într'o broşură redactată de d-l Constantin Graur, intitulată: „Prăbuşirea unei monarhii" (Atelierele societăţii „Isbânda", str. Sărindar No. 22, Bucureşti); precum şi în „Convorbiri literare".

A doua zi după această şedinţă, ceilalţi deputaţi români au plecat în Bucovina, în timp ce Teofil Simionovici şi eu am rămas la Viena, pentru a nu pierde contactul şi orientarea cu lumea mare politică din capitala Austriei şi cu celelalte Consilii Naţionale. Aflând însă că la Cernăuţi a şi pornit mişcarea de emancipare naţională, am dat telegrama noastră de aderenţă, fără rezervă, telegramă tipărită în „Glasul Bucovinei", organul refacerii naţionale de atunci şi ne-am decis a ne reîntoarce şi noi acasă, pentru a colabora la opera măreaţă, îndrumată în Bucovina.

In ziua de 25 Octombrie, am părăsit Viena cu trenul, luând direcţia prin Cracovia şi Lwów, spre Cernăuţi. Dar nu ne-a fost menit să sosim acolo. La Przemysl, unde se angajase o luptă vehementă între ucraineni şi poloni, am găsit podul de peste San aruncat în aer de către ucraineni, chiar cu puţin timp înainte de trecerea trenului nostru. Neputând obţine dela comandamentul Consiliului Naţional polon, către care ne adresasem, un automobil pentru Cernăuţi, am fost nevoiţi să renunţăm, în ploaia gloanţelor ucrainene, la continuarea călătoriei noastre şi să ne întoarcem la Viena. Nu însă fără să înştiinţăm, printr'o telegramă expediată chiar dela Przemysl, Consiliul Naţional din Cernăuţi, despre cauzele lipsei noastre dela manifestaţiile naţionale îndrumate în Bucovina, anunţându-i totodată planul nostru de a lua contact la Viena cu Românii din Ungaria, în deosebi cu d-l Maniu, a cărui sosire se aştepta acolo.

Intorşi la Viena, am găsit aci pe d-l Maniu şi am reuşit după o insistenţă hotărîtă să obţinem dela ministerul de războiu austro-ungar ca, Consiliul Naţional din Viena care dela sosirea d-lui Maniu se complectase ca reprezentanţa oficioasă a intereselor tuturor românilor din fosta Austro-Ungaria — să ia sub

comandă proprie naţională toate regimentele româneşti din fosta monarhie. Aceste regimente au şi depus juramântul de credinţă pe steagul românesc, tricolor, al Consiliului Naţional, rămânând ca locul de concentrare al soldaţilor români, reîntorşi de pe toate fronturile, să fie cazarma predată nouă de minister. Din realizările diplomatice de pe vremea aceea cea mai importantă îmi pare expedierea telegramelor din 4 Noembrie 1918, trimise în numele Consiliului Naţional al nostru din Viena — prin mijlocirea legaţiunei franceze — guvernelor din Roma, Paris, Londra şi Washington şi cuprinzând declaraţia hotărîtă de emancipare a tuturor Românilor din fosta monarhie austro-ungară, precum şi cererea lor de a fi priviţi uniţi pentru vecie cu România liberă. Celelalte lucrări ale Consiliului Naţional oricât de interesante s'ar prezenta ele şi oricât de importante au fost, trebue să le exclud din declaraţiile prezente, deoarece înregistrarea lor ar întrece cadrul unei simple expuneri.

Sigur e că, până în ziua memorabilă de 1 Decembrie, toate gândurile şi năzuinţele noastre erau îndreptate spre evenimentele cari inspirate de d-l Maniu erau să se hotărască la „Alba-Iulia".

GEORGE A. JEMNA

MEMORII ASUPRA UNIRII BUCOVINEI CU ROMÂNIA

de GEORGE A. JEMNA
fost membru în Consiliul Național al Unirii

Sărbătorind aniversarea a douăzecea a Unirii Bucovinei cu România, îmi reamintesc, înainte de toate, anii copilăriei, petrecuți în casa părintească, unde se afla un tablou al familiei Hormuzachi, asociat de cuvintele Elenei către soțul ei Alecu: „Să grijim ca în acest amestec de limbi, copiii noștri să rămâie ceea ce sunt."

Toate generațiile de buni români dela răpirea Bucovinei până la 1918, n'au încetat de a ținea trează conștiința națională în Bucovina, pe care autoritățile austriace voiau să o înstrăineze cu orice preț. Pe deoparte „Societatea pentru Cultură și Literatură Română din Bucovina", pe de altă parte Societatea „Școala Română" și profesori ca Ștefan Ștefureac, Eusebie Popovici, Simion Florea Marian, Constantin Cosovici, Vasile Bumbac și alții știură să deștepte în noi idealul național. In decursul studiilor universitare, Societatea academică „Junimea" ni-a fost izvorul nesecat de energii și oțelire a conștiinței noastre naționale.

La izbucnirea războiului mondial, mă aflam judecător la Storojineț. Admirația ce o aveam totdeauna față de marele român Iancu Flondor, pe care îl cunoșteam din politica sa națională în dieta țării, mă apropie repede de dânsul. Impreună cu Iancu Flondor, Alecu Procopovici, Emil Slușanschi și Aurel Morariu nutream nestrămutata credință, că oricum ar fi sfârșitul războiului și orice atitudine ar lua România în conflagrația mondială, Bucovina trebuia să ajungă acolo, de unde fusese detrunchiată.

La 14 August 1916, vizitându-l pe Iancu Flondor, acesta mă întâmpină cu proclamația M. S. Regelui Ferdinand către țară și armată. O cetirăm cu lacrimi de bucurie și Flondor exclamă: „Acum putem fi siguri că unirea noastră cu România nu mai e departe." Trecerea victorioasei armate române peste Carpați ne încurajă până într'atâta încât și față de autoritățile rusești, cari ocupaseră Bucovina, ne manifestam credința, că Bucovina face parte integrantă din regatul vecin. Cea mai mare grijă a noastră era de acum înainte ca zestrea ce urma să o aducă Bucovina României, să fie cât se poate de însemnată.

In scopul acesta căutam, atât Flondor, ca primar, cât și eu, ca ajutor de primar, să zădărnicim rechizițiile, ordonate de autoritățile rusești în județul Storojineț.

Intransigența lui Flondor în privința aceasta merse atât de departe, încât la o ședință a comisiei de alimentare, refuză să semneze un proces verbal, în care nacialnicul Ruth fixase pentru rechiziție un cuant mai mare de vite, decât intra în vederile sale. Când inzistențele nacialnicului începură a se transforma în amenințări, Flondor îi răspunse: „ai puterea să mă împuști, să mă trimiți în Sibiria sau în judecata curții marțiale, dar nu mă poți constrânge să semnez un act fals."

Comandantul etapei îmi spunea adese, că la retragere, Flondor va avea mult de suferit. I-am comunicat acest lucru pentru a preîntimpina neajunsurile ce-l așteptau. La retragere își lua refugiul în spital, unde își asigură întrucâtva viața, dar moșia i-a fost complet jefuită și edificiile aprinse.

In vara anului 1918, când, după retragerea rușilor din Bucovina, armata austriacă înainta spre frontiera română, descoperirăm simptomele de descompunere a imperiului austriac. Stând de vorbă cu soldații; constatarăm că pe toți îi preocupă ideea națională și că ziua în care aveau să depuie armele, nu mai era departe. Și în adevăr, nu după multe zile, aflându-mă pe strada Cernăuțului, un grup de soldați, care venea dinspre Cernăuți, dând salve în aer, anunțau izbucnirea răzmiriței.

Incepură zile de anarhie și nesiguranță. Bande ucrainene,

încurajate de instalarea guvernului ucrainean la Cernăuţi, traversau străzile şi începură a prăda magaziile şi depozitele militare.

In acest timp Iancu Flondor cu Dionisie Bejan strângeau rândurile româneşti, pregătind actul măreţ al Unirii. Am luat şi eu parte la toate şedinţele pregătitoare. Impreună cu prietenii mei Adrian Onciul şi Cornel Clein formarăm o gardă naţională pentru stavilirea exceselor ce începură.

Ne-a şi succes să salvăm o mare parte în magaziile serviciului refacerii şi depozitele militare.

In noaptea zilei de 27 Octombrie 1918 am străbătut drumul spre Cernăuţi pentru a mă înfăţişa şi eu, ca delegat al judeţului Storojineţ, în Constituanta Românilor Bucovineni.

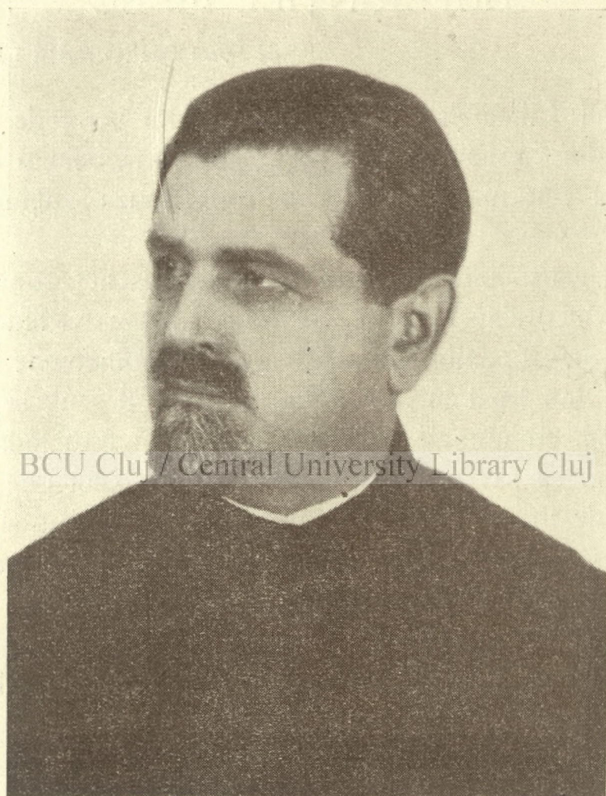
Nu voiu uita nicicând entuziasmul, cu care s'a săvârşit, în sala Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română, actul Unirii.

Mai trecură câteva zile de haos. Viaţa şi avutul cetăţenilor erau periclitate, până ce în una din nopţile lui Noembrie un gardist grăbit mă înştiinţă, că armata română îşi făcea apariţia. Am alergat imediat înaintea acelora, cari veneau cântând, să consfinţească actul Unirii. Era o companie de roşiori sub comanda ofiţerilor Alexandrescu şi Şerbănescu.

Urmează zile de înălţare sufletească şi de înfrăţire, cari şi-au aflat punctul culminant Joi, în 28 Noembrie 1918, când sosind şi fraţii noştri bucovineni, cari au contribuit la Unire cu obolul lor preţios în alte împrejurări, s'a săvârşit marele act istoric, în Congresul naţional din Reşedinţa Mitropolitană.

In amintirea acestui act, am înfiinţat la Storojineţ Societatea culturală „Unirea". Impreună cu prietenii mei Adrian Onciul, Cornel Clein, Erast Hostiuc, Orest Prelici şi George Popescu am cumpărat apoi pentru această societate o realitate în centrul oraşului, pe care am adaptat-o pentru scopurile unei case naţionale, care formează şi azi centrul de cultură al judeţului Storojineţ.

In recunoaşterea activităţii mele pentru unire, populaţiunea Storojineţului m'a trimis în anul 1920 în senatul României întregite.

GHEORGHE LANIVSCHI

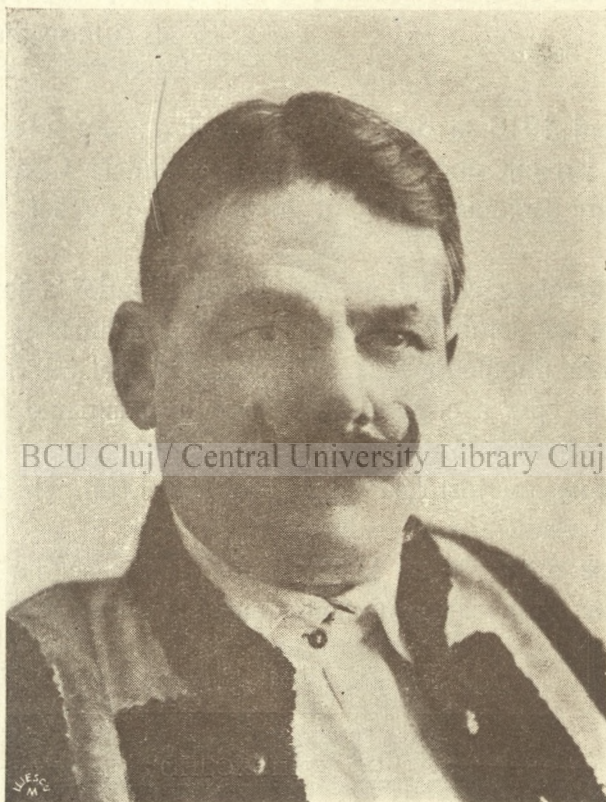
SUFERINȚILE MELE

de Preot GHEORGHE LANIVSCHI

Preotul Gheorghe Lanivschi, actualul preot de serviciu la Catedrala din Cernăuți, a suferit în timpul războiului din partea Austriacilor cele mai grozave chinuri din cauza sentimentelor sale românești.

Zbirii generalului de tristă memorie, Fischer, supranumit călăul Bucovinei, s'au aruncat cu furie asupra victimelor, preoți români nevinovați, dintre cari a fost și preotul Gheorghe Lanivischi. Pe acesta l-au legat în lanțuri cu un țigan desculț și sdrențuros din Badeuți, cu numele Toader Bancilă, și l-au târît prin toate orașele țării, ca să fie scuipat, batjocorit și bătut de jidovi, cari se țineau de mari patrioți. Dupăce a fost întemnițat și amenințat cu spânzurătoarea și dupăce i s'a nimicit toată averea, consiliul de războiu l-a aflat cu totul nevinovat și l-a achitat.

Patru ani a fost supraveghiat de jandarmi și abia armata română, intrând triumfal în Cernăuți, i-a curmat suferințele dându-i deplina și mult dorita libertate.

GHEORGHE LAURIC

PARTICIPAREA MEA LA UNIRE

de GHEORGHE LAURIC
fost membru în Consiliul Național

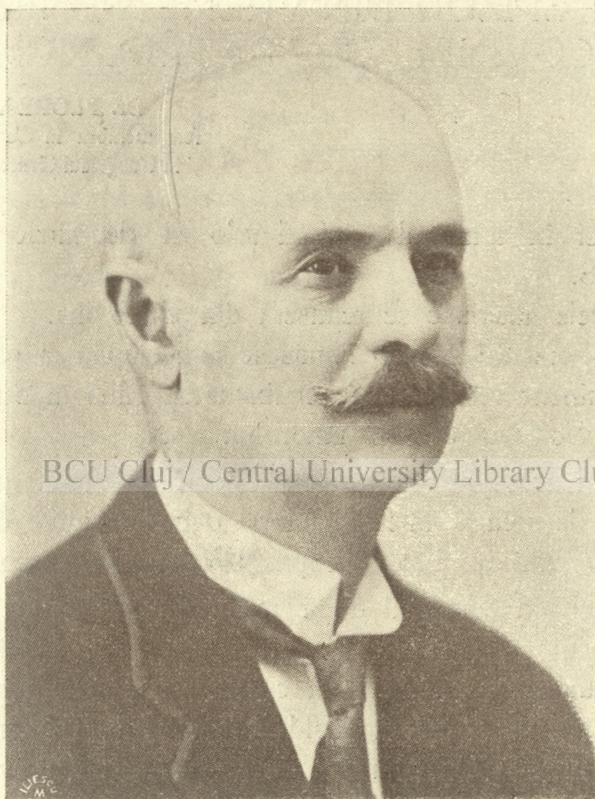
In anul 1918 la data de 26 până la 29 Noemvrie mă aflam în Cernăuți unde luam parte la ședințele Consiliului Național și am participat cu votul meu la Congresul General al Bucovinei.

Imi amintesc când regretatul Iancu Flondor a fost ales cu unanimitate de voturi ca președinte al Constituantei și a fost după aceasta împuternicit să se prezinte la palatul administrativ din Cernăuți spre a supune guvernatorului austriac doleanțele poporului român din Bucovina.

Totodată am fost față când sau înfipt primele drapele românești pe clădirea guvernului și la Primărie.

Aceste momente au fost cele mai frumoase din viață.

Aceste sunt toate amintirele mele de atunci.

FLOREA LUPU

UN EPIZOD DIN VREMEA UNIREI BUCOVINEI CU PATRIA-MUMĂ

Dr. FLOREA LUPU
fost membru în Consiliul Naţional
şi în Congresul General al Bucovinei

A fost în amurgul sării dintr'o zi de târzie toamnă a anului 1918.

Armatele austriace se retraseră din Bucovina.

Ţara şi oraşul Cernăuţi rămăsese fără stăpân şi pază şi Legiunile ucrainene revoluţionare străbătuseră până în Sudul Bucocovinei, la Solca şi Gura-Humorului.

Venind acasă în str. Mircea Vodă No. 18, am găsit ograda casei plină de soldaţi austriaci, întorşi depe fronturile de războiu, toţi înarmaţi până în dinţi şi cuprinşi de o furie îngrozitoare.

Intrei ei am cunoscut după rozetele depe şăpci şi câţiva ofiţeri.

Intrebându-i ce caută ei în curtea casei mele (credeam că e o năvală de jaf), unul din soldaţi mai răsărit (plutonier major) a răspuns: „D-le Dr., din noi tinere catane puţini vă cunosc, „dar noi ştim din părinţii noştri, că D-ta eşti un om bun şi cu „dreptate. Noi am îmbrăţişat credinţa moscăcească de slobozenie, „*Svoboda*", ne-am întors depe frontul de războiu aşa precum „ne vedeţi, înarmaţi până în dinţi şi vă rugăm să ne ajutaţi a „scoate ţara Bucovina din ghiarele bogătaşilor şi cămătarilor. „Noi ştim că D-ta ai mulţi duşmani, dar să nu Te temi de ei, „pentrucă noi suntem gata chiar azi să-i împuşcăm pe toţi. Noi „voim să facem Republică din Bucovina şi voim să vă punem „Preşedinte al Republicei Bucovina. Vă rugăm să ne faceţi „sfaturi cătăneşti precum le au Moscalii din Rusia şi să ne

„ajutați a pune la cale treburile obștești, așa precum le-au pus „la cale catanele moscalești în Rusia".

La aceasta am răspuns: „Inainte de toate vă mulțumesc pentru încredere".

„Vreți să faceți un așa feliu de rânduială în țară?

„Dacă vreți să faceți un așa feliu de rânduială, atunci „faceți-l singuri și lăsați-mă pe mine la o parte, căci eu la bă„trânețe nu mi-oi călca cinstea în picioare — măcar să știu că „voiu pieri de zece ori nu odată.

După puțină sfătuire și răsgândire, purtătorul de cuvânt al soldaților mi-a răspuns scurt și cuprinzător: „Dacă așa stă treaba, „D-le Dr., atunci nu ne trebue consiliile cătănești, căci dacă „cineva ar îndrăzni să se atingă de palma noastră de loc sau de „*familia noastră, i-am da cu toporul în cap*".

„Dar ce e de făcut, D-le Dr., ca să ușurăm ceva și soartea „noastră"?

Le-am răspuns: „Mergeți liniștiți așa precum sunteți înar„mați la vetrele voastre și așteptați semnul meu, vom vedea ce „va fi de făcut".

Soldații s'au împrăștiat și au pornit-o spre vetrele lor.

Așa s'a sfârșit încercarea unei revoluții comuniste în Bucovina.

AL DOILEA EPIZOD DIN VREMEA UNIREI BUCOVINEI CU PATRIA-MUMĂ

A fost în Sala de Ședințe a Palatului Țării din str. Mircescu, în seara când s'a votat Alipirea Bucovinei cu Patria-Mumă.

Tocmai atunci sosise o delegație a Sfatului Național din Rădăuți, în frunte cu fostul Consilier de Tribunal Dr. Constantin Nastasi, pentru a notifica defunctului I. Flondor constituirea Consiliului Național din Rădăuți. D-l Flondor a declarat că nu recunoaște nici un Consiliu Național format în provincie și că unicul Consiliu Național îndreptățit de a dispune asupra sorții

Țării Bucovina este numai Consiliul Național din Cernăuți, în care se află toți deputații Țării.

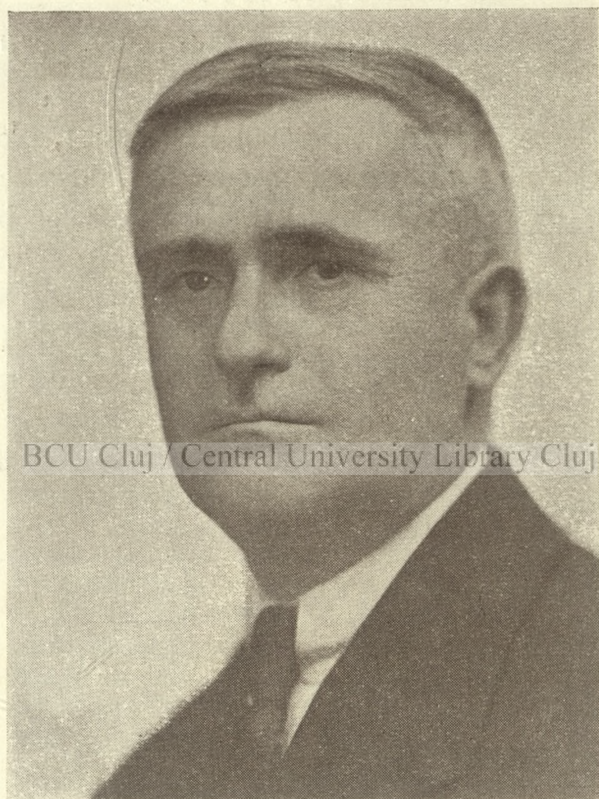
Atunci se frământase mereu în Sala de Ședință chestiunea dacă alipirea Țării să se facă condiționată de anumite postulate autonomice, sau necondiționată.

Stătusem la o parte ca de obiceiu și priveam uimit la sbuciumările sfetnicilor naționali.

Deodată se apropie de mine D-l Modest Scalat, azi avocat, și mă întreabă de părerea mea în vajnica chestiune de alipire.

I-am răspuns: „Votarea unei alipiri condiționate ar însemna „un vot de neîncredere la adresa Patriei-Mume, ar însemna „pentru noi, cari o viață întreagă am luptat și țipat pentru Unire „cu Patria Mumă, o *autopălmuire* pentru noi și o pălmuire ru„șinoasă a Patriei-Mume în fața Europei".

Alipirea s'a votat în fine necondiționat.

TEOFIL LUPU

ZILE NEUITATE

de **TEOFIL LUPU**
fost membru în Congresul General al Bucovinei

In „Zile neuitate" din „Neamul Românesc", No. 302 tălmăceşte tânărul Gheorghe Bratian, cu multă dragoste de neam şi sentiment ales, durerile sufleteşti ale Românilor bucovineni, mândri de a fi primit cei dintâi în Ianuarie pe fraţii lor pe vitejii dela Oituz. Zilele acele nu-s uitate, nu pot fi uitate, căci scăldate au fost în lacrimi de bucurie, dar şi de durere.

In sfârşit zilele de grea încercare, zilele posomorîte au trecut. Au sosit zile senine, zile mari.

Fie ca şi noi Românii să fim la înălţimea acestor zile mari.

AUREL MANIU

DIN AMINTIRILE MELE
PRIVIND EPOCA UNIRII BUCOVINEI CU PATRIA MAMĂ

de med. General (rez.) Dr. AUREL MANIU
fost membru al Consiliului Național Român din Viena

Deşi nu's bucovinean din naştere, totuşi ca unul, care şi-a câştigat apartenența sa precum şi dreptul de a fi considerat ca cetățean al acestei frumoase provincii — prin lunga sa activitate de mai bine de 3 decenii în capitala Bucovinei, prin calitatea sa de membru al Consiliului Național Român în Viena (cu delegație pentru Ardeal şi Bucovina) şi în plus întemeindu-mi şi căminul conjugal în această provincie — mă simt obligat de a contribui şi eu cu actele şi amintirile mele, adunate în timpul activității şi a defini şi rolul pe care subsemnatul l-am avut de îndeplinit la înfăptuirea marelui act istoric.

Mă simt deosebit de satisfăcut, că în situațiile şi posturile de conducere medico-militare, în cari am activat înainte şi după războiul mondial, mi-a succes ca să-mi câştig încrederea şi aprecierea unei întregi generații (de tineri cu termen redus) bucovineni, care au trecut pe sub ordinele mele. Sunt mulți intelectuali, profesori, medici, avocați, funcționari etc., cari întâlnindu-mă şi azi după atâția ani, îşi amintesc cu drag de timpul când au servit în corpurile de trupă, unde serviciul sanitar era condus de mine, precum şi de sfaturile binevoitoare şi de sprijinul românesc ce le-am dat atunci.

In categoria acestui gen de activitate națională intră şi cazul notoric al medicului Lt. Nicolae Dracinschi (Dracea), de care îmi amintesc, că deşi era debil de constituție, totuşi fusese trimis în anul 1916 de către Comandamentul Etapelor Austriace cu ordinul expres de a fi trimis şi izolat cu serviciul pe front, fiind un element nesigur din punct de vedere politic; subsemnatul

— în calitatea mea de ajutor al Medicului-Şef al Comandamentului VII Armată, — l-am repartizat la un spital de rezervă din Ticeu (Maramureş), unde l-am ţinut apoi până la prăbuşirea Monarhiei austro-ungare, salvându-i astfel viaţa, pentru ca mai târziu să poată ajunge la postul de Medic-Inspector General al Bucovinei, în care funcţie a decedat prea de timpuriu.

In ziua de 11 Noembrie 1918 st. n., după ce Generalul Zadik în fruntea soldaţilor Detaşamentului „Dragoş" a intrat în Cernăuţi şi a fost primit cu un fast deosebit, subsemnatul, înflăcărat de izbânda cauzei noastre naţionale şi bazat pe ordinul de dizolvare al armatei comune austriace, care a fost publicat în Viena la 3 Noembrie 1918 în mod oficial şi a ajuns după o săptămână la cunoştinţa generală, m'am pus chiar în aceiaşi zi la dispoziţia d-lui General Zadik, împreună cu cele trei spitale militare, ce se găseau în Cernăuţi, cu întreg personalul şi materialul lor intact, primind însărcinarea şi dela Prezidentul Guvernului bucovinean să conduc aceste stabilimente, funcţionând totodată ca Medic-Colonel şi în funcţia de Medic-Şef al Garnizoanei Cernăuţi.

Menţinerea în stare de funcţionare a stabilimentelor militare s'a dovedit a fi o foarte bună măsură de precauţiune, deoarece valul de scurgere a foştilor oşteni austriaci, cari se reîntorceau din Rusia la căminele lor, trecând prin nordul Basarabiei la Noua-Suliţa şi Cernăuţi înspre teritoriul ţării, ne-au adus deodată cu sosirea lor şi teribilul flagel al „gripei spaniole", care epidemie ne-a suprapopulat spitalele şi a secerat zilnic o mulţime de jertfe, fiind una din maladiile cu o intensitate foarte gravă şi nefastă mai ales prin complicaţiile multiple ce le manifesta.

Am condus efectiv aceste 3 spitale, primind mijloacele de subsistenţă a personalului medical şi a bolnavilor pe lunile Noembrie şi Decembrie 1918 dela Guvernul bucovinean, până când apoi marele Stat Major al Armatei prin ordinul M. C. G.-1 Eşal. I No. 798 din 16 Decembrie 1918 a ordonat că spitalele militare foste austriace din Cernăuţi să fie preluate de ar-

mata română. Această operație în sensul ordinului de mai sus s'a executat întocmai până la 1 Februarie 1919.

In acest timp subsemnatul am primit dela Prezidiul Consiliului Dirigent Român din Sibiu un ordin telegrafic ca să mă prezint de îndată acolo, pentru a primi o delegație specială.

Am fost solicitat să primesc această delegație în interesul cauzei naționale, deoarece eu eram singurul medic militar român din Transilvania, care funcționând ca medic-şef la Comandamentul Armatei a 7-a, cunoşteam în detaliu organizarea serviciului sanitar austriac în campanie şi în consecință ştiam ce cotă aparte ni se cuvine din acest material şi nouă, ca Stat succesor al Austriei.

In executarea acestei misiuni am plecat la Viena şi în ziua de 15 Martie 1919 m'am prezentat d-lui Prezident al Consiliului Național Român din Viena, prof. Const. Isopescu-Grecul, care mi-a dat instrucțiunile primite dela Consiliul dirigent din Sibiu.

La data de 27 Aprilie 1919 am fost autorizat şi din partea d-lui I. Nistor, ministrul-delegat al Guvernului bucovinean cu adresa Nr. 777 către Consiliul Național din Viena, ca să reprezint şi interesele Bucovinei, concomitent cu cele ale Transilvaniei.

Am activat în grupul de lichidare şi am apărat cu succes pretențiile Statului nostru până la data de 9 Mai 1919, când am depus raportul asupra activității mele şi m'am reîntors apoi direct în țară, unde aveam să primesc o nouă misiune în cadrul serviciului de organizare a Bucovinei şi făcând o călătorie cu mare înconjur peste Cehoslovacia (Bratislava, Koşice, Sátoraljauhely, Halmei şi Kraja), deoarece din cauza luptelor dintre bolşevicii unguri ai lui Bela Kuhn cu vecinii lui, toate comunicațiile directe internaționale erau închise.

Sosit la Koşice (Kaschau) la ora 14 în ziua de 9 Mai 1919 spre marea mea surpriză am aflat că ultimul tren de evacuare plecase deja înainte de masă la ora 10, deci mă aflam în situația neplăcută de a mă reîntoarce iar la Viena, dacă din în-

tâmplare n'aş fi întâlnit acolo pe maiorul cehoslovac Novak (cunoscut din fosta armată), care având în această gară comanda, mi-a pus la dispoziţie o locomotivă şi un vagon de clasă, ca să-mi pot continua călătoria până la Kraja, unde am sosit în dimineaţa zilei următoare, predând locomotiva şi vagonul Căilor Ferate Române.

In această epocă situaţia politică şi militară din Europa centrală era foarte încurcată. Divergenţele dintre aliaţi au îndreptăţit pe dictatorul bolşevic evreo-maghiar Bela Kuhn să presupună şi mai târziu să se convingă că aceştia nu sunt în stare să-i suprime regimul său de anarhie şi provocare şi că ei nu vor putea niciodată să realizeze înfăptuirea planului conceput de mareşalul Foch, pentru zdrobirea bolşevismului din inima Europei Centrale, printr'o acţiune militară represivă, executată de trupe franco-sârbe-române şi cehoslovace, în număr de cel puţin 200.000. Deci încurajat de această slăbiciune a aliaţilor, dictatorul bolşevic se hotărî să atace el însuşi pe vecinii săi. N'a îndrăznit să înceapă ofensiva în contra noastră, nici în contra Jugoslaviei, ocupată de armata franceză, dânsul s'a hotărît să atace Cehoslovacia, a cărei armată se găsea în stadiul de organizare.

Deci faţă de această armată, reuşita sa îi era sigură şi în plus această operaţie îi mai procura şi avantajul, că rupea legătura între armatele română şi cea cehoslovacă şi deschidea un coridor de comunicaţii spre Rusia bolşevică, de unde el aştepta ajutoare în oameni şi material de războiu.

Ofensiva bolşevică împotriva Cehoslovaciei a reuşit, deoarece forţele Cehoslovaciei erau cu mult mai slabe decât ale bolşevicilor unguri. Trupele cehoslovace s'au retras până după linia Eperjes-Kaschau, care a fost ocupată de către unguri.

Infrângerea Cehoslovaciei a influenţat în mod nefavorabil şi asupra situaţiei armatei noastre, deci pentru a împiedica ori şi ce pericol, detaşamentul dela Tokai, unde era un cap de pod, a primit ordin să se retragă în noaptea de 2—3 Iunie 1919 pe malul stâng al Tisei, rupând orişice contact cu inamicul.

Pentru a contrapara şi un alt pericol ce se desemna în

flancul trupelor noastre din Maramureş, unde detaşamente de bolşevici ucraineni din Galiţia de Est ameninţau cu întoarcerea aripei noastre, detaşamentul general Olteanu, s'a întins spre dreapta, ocupând linia Csáp—Munkács pe care a prelungit-o apoi spre trecătorile Körösmezö şi Iablonita din Carpaţi.

Această măsură a fost complectată cu alta şi mai eficace. La 22 Maiu 1919 Divizia 8-a din Bucovina primi ordinul de a înainta spre Nord-Vest în Pocuţia, spre a stabili legătura între armata română din Maramureş şi între armata poloneză. Trupele Diviziei 8-a s'au pus în marş pe 3 coloane, dar Galiţienii ucraineni în faţa înaintării noastre, s'au retras în debandadă, iar ai noştri ocupând Kolomeia, s'au apropiat de Stanislau.

Prin această operaţie aripa dreaptă a armatei noastre din Maramureş a fost consolidată, legăturile între Sighetul Marmaţiei şi Kolomea asigurate, iar legăturile bolşevicilor unguri cu bandele de ucraineni bolşevici şi cu Rusia au fost complect întrerupte.

Având-se în vedere situaţia tulbure din Centrul Europei precum şi necesităţile operative — din cauza hărţuelilor continue cu bolşevicii şi apoi în deosebi nevoile urgente de a organiza din punct de vedere militar toate teritoriile provinciilor alipite, Ministerul de Războiu cu consimţământul Consiliului de Miniştri şi cu avizul Şefului de Stat Major, a întocmit 2 decrete legi pentru chemarea treptată sub arme a ofiţerilor şi a trupei din ţinuturile alipite cu Nr. 1637 din 14 Mai 1919 şi cu Nr. 1639 din 15 Mai 1919, ambele publicate în Monitorul Oficial No. 26/1919.

In executarea acestor legi, Ministerul de Războiu a întocmit apoi deciziunea ministerială cu Nr. 224 din 15 Mai 1919 st. n., relativă la înfiinţarea brigăzii 57 Infanterie cu Tabelul No. 1 de personalul serviciului de organizare al Bucovinei; Personalul ofiţeresc: General Văitoianu Alexandru, însărcinat cu comanda brigăzei 57 şi cu organizarea militară teritorială a Bucovinei, un locotenent adjutant, Locotenent-colonel Ţurcan D., şef de stat-major, Maior Gheorghiu Dumitru, ofiţer de stat-major, Maior

Turtureanu Emil, ofiţer de stat-major, Căpitan Opaiţ V., ofiţer de stat-major, Medic locotenent-colonel Maniu Aurel, şeful serviciului sanitar. Intendantul-căpitan Cârâc Teodor, şeful serviciului intendenţei. Personalul inferior după trebuinţă."

Personalul ofiţeresc al serviciului organizărei Bucovinei sub conducerea Comandantului său General Alex. Văitoianu, şi-a început la 23 Mai activitatea organizărei, în primul rând al serviciilor sale proprii şi apoi procedând la încadrarea corpurilor de trupă şi a cercurilor de recrutare Cernăuţi şi Rădăuţi cu ofiţeri bucovineni proveniţi din fostele armate austriace şi cu cei din Vechiul Regat — puşi la dispoziţie din partea Ministerului de Război. Şefii de servicii au întocmit şi înaintat Ministerului de Război stările de cerere pentru materialele necesare la înfiinţarea brigăzii şi concomitent cu acestea au primit şi selecţionat cererile individuale ale ofiţerilor foşti activi bucovineni, cari au solicitat primirea lor în cadrele active ale armatei române. La 5 Iulie 1919 a apărut I. D. 2771 (Mon. Of. 65/1919) cu primirea lor în cadrele armatei române şi dela această dată a luat deja fiinţă brigada 57 infanterie bucovineană cu sediul în Cernăuţi, fiind chemată şi trupa sub arme, conform ordinelor susmenţionate.

Pentru adăpostirea şi tratarea bolnavilor proveniţi din această brigadă, subsemnatul, ca şeful serviciului sanitar, am intervenit la Ministerul de război pentru înfiinţarea unei infirmerii de garnizoană în Cernăuţi, ceeace s'a şi aprobat cu ordinul M. R. Direcţia VI Sanitară Nr. 13869 din 16/X 1919 către Serviciul de organizare a Bucovinei.

La data de 25 Octombrie 1919 această infirmerie a început să funcţioneze, ceeace s'a raportat şi Ministerului de Război Direcţia VI San., făcându-se concomitent şi propunerea, în interesul serviciului, de a se preschimba acest stabiliment sanitar într'un spital stabil. Aceasta cerere a fost repetată şi în luna Martie 1920 şi în sfârşit M. R. cu ordinul Nr. 156 din 1/4 1920 către Comandamentul Teritorial al Bucovinei a aprobat-o, aducându-ne la cunoştinţă că în proectul de buget pe anul 1920/21 este trecut „spitalul militar Cernăuţi", cu organizarea

unui spital militar divizionar categoria I-a cu 3 secţiuni şi că detalii pentru organizarea şi funcţionarea lui se vor da la timp. Acest spital militar din garnizoana Cernăuţi înfiinţat de către subsemnatul după învingerea multor dificultăţi tehnice şi materiale, a fost condus de mine 4 ani de zile până la 1/4 1924 şi astăzi este un stabiliment sanitar militar înzestrat cu toate mijloacele moderne ale ştiinţei medicale.

Serviciul de organizare al Bucovinei după terminarea organizării brigăzii 57 infanterie şi a cercurilor de recrutare cu data de 1 Noembrie 1919 a fost preschimbat în Comandamentul Teritorial al Bucovinei.

La 1 Septembrie 1920 Spitalul Ambulanţei Divizia 8-a a fost desfiinţat şi în locul său s'a creat un spital de ochi, care funcţionează şi azi tratând şi izolând bolnavii cu conjunctivită granuloasă de pe întreg teritoriul Corpului IV Armată.

In anii 1923—1927 am clădit pe lângă Spitalul Militar o capelă ortodoxă română şi o casă mortuară, din fondurile adunate prin contribuţia benevolă a marelui public şi aceste formează astăzi parte integrantă a Spitalului Militar Cernăuţi.

Aceste sunt pe scurt câteva înfăptuiri militare din prima epocă de după Unire a Bucovinei.

DIMITRIE MARMELIUC

ÎN PREAJMA UNIRII

FILE DE CARNET

de Dr. DIMITRIE MARMELIUC
profesor universitar, fost membru al Consiliului Național
fost Secretar de stat pentru apărarea națională în guvernul bucovinean

Epopeia românească se curmase în dezastru, pe care-l pecetlui pacea dela Buftea. Cei ce propagaseră războiul alături de Puterile Centrale triumfau acuma pe ruinele materiale și sufletești ale unui neam îngenunchiat și-și băteau joc de sfințenia unei mucenicii, care n'avea să dureze lungă vreme.

Pentru refugații ardeleni și bucovineni, mulți dintre ei proaspăt demobilizați de guvernul Marghiloman, Basarabia deveni o nouă patrie, în slujba căreia aceștia își puseră toate forțele spirituale, ajutând la consolidarea noii vieți românești în provincia dintre Prut și Nistru. Cu ospitalitate adevărat frățească, moldovenii din Basarabia ne primiră pe toți.

În Septemvrie 1918 ajunsei și eu profesor la Seminarul Eparhial.

Dar mult nu era să rămânem aci. Luptele vijelioase de pe frontul de Vest începură a sgudui moralul trupelor germane, care începură retragerea. Armatele aliate luară ofensiva și în Peninsula Balcanică, rupând frontul Puterilor Centrale la Salonic și înaintând spre Dunăre. Monarhia austro-ungară începu să se desfacă, fiecare popor căutându-și destinul în unirea și întregirea sa cu toate forțele de aceeași naționalitate.

La 6 Octombrie refugiații și voluntarii bucovineni se întruniră la Chișinău și aleseră un comitet în frunte cu d-l Ion I. Nistor, hotărînd trimiterea unei telegrame M. S. Regelui Ferdi-

nand I la Iaşi, prin care îşi exprimau voinţa, ca Bucovina întreagă să fie unită cu trupul Moldovei, din care fusese detrunchiată.

In parlamentul din Budapesta, d-l Dr. Al. Vaida-Voevod ceru la 18 Octombrie, în numele neamului românesc din Ardeal, pentru naţiunea română, „dreptul de a hotărî, în deplină libertate şi fără nici o influenţă streină, forma de stat şi raportul ei cu naţiunile libere".

La 21 Octombrie, ziua, în care cu un an înainte s'a proclamat autonomia Basarabiei, Consiliul naţional al refugiaţilor şi voluntarilor ardeleni şi bucovineni, a ţinut la Chişinău, prezenţi fiind ambasadorul Statelor-Unite ale Americei şi consulul Franţei, acel impozant meeting, în care s'a luat, cu însufleţire nesfârşită, rezoluţia, ca „întreg teritoriul din Monarhia habsburgică, revendicat de Statul Român, recunoscut şi garantat prin tratatele de alianţă încheiate de România cu puterile Inţelegerii, să fie liberat şi unit cu patria-mamă".

La 27 Octomvrie se întruni în Cernăuţi adunarea constituantă a Românilor bucovineni şi hotărî „unirea Bucovinei integrale cu celelalte ţări româneşti într'un stat naţional independent", alegând în scopul înfăptuirii acestei hotărîri un consiliu naţional de 50 membri.

Se constitui şi în Ardeal un consiliu naţional, care înfiinţă gărzi naţionale înarmate.

Imperiul german trebui să cedeze şi să ceară pace. Când generalul Berthelot trecu Dunărea, în fruntea trupelor aliate dela Sud, Marele Rege Ferdinand I decretă a doua mobilizare a armatei române (9 Noembrie 1918) şi înaintarea ei înspre Bucureşti şi înspre Cernăuţi, unde intră la 11 Noembrie.

Primind ordin de mobilizare, plecai în ziua de 14 Noembrie la Iaşi. In drumul spre Cartierul general, d-l general Artur Văitoianu, ministrul de interne de atunci, care mă cunoştea dela Oneşti, opri automobilul în strada Lăpuşneanu şi mă invită la Preşedinţia Consiliului de miniştri.

Găsirăm pe d-l general G. Coandă, preşedintele Consiliului de miniştri, cu ochii umbriţi de lacrimi. D-l general Văitoianu mă prezintă, spunându-i că sunt voluntar bucovinean şi potrivit pentru misiunea, pentru care m'au căutat.

„Bine că văd la mine astăzi şi alt bucovinean. Căci d-l Aurel Onciul mi-a înăcrit sufletul cu atitudinea sa de neînţeles", zise blajinul general, povestindu-ne apoi, cum Aurel Onciul vine de câteva zile necontenit la d-sa, cerându-i retragerea trupelor româneşti din Bucovina şi aranjarea situaţiei internaţionale a acesteia numai cu dânsul, numit comisar al poporului român din Bucovina.

„Pe D-ta generalul Văitoianu te-a ales pentru o misiune importantă în Bucovina d-tale. Vei pleca imediat cu avionul, rugând acolo pe d-l Iancu Flondor, căruia-i vei preda acest plic, să vină cât de curând la Iaşi tot cu avionul".

Ii obiectai că pentru mine plecarea cu avionul, cu care făcusem deseori recunoaşteri pe front, este o plăcere, dar că d-l Iancu Flondor, care este suferind, cu greu va risca o călătorie cu acest mijloc de locomoţiune.

Se dădu atunci ordin, ca la primul tren, care plecà din gara Iaşi pentru Cernăuţi, să se ataşeze un vagon-salon. Acest tren plecă la orele 2 p. m. Mai aveam deci timp să-mi iau cele trebuincioase pentru drum.

In Piaţa Unirii întâlnii atunci pe George Tofan, care auzind că plec la Cernăuţi, se hotărî să plece şi el. Era bolnav. Deabia-şi mişcà picioarele. Numai sufletul lui de jăratec îi rămase neatins şi se comunicà în văpaia ochilor săi mari, căprii, cari se aprinseră ca două lumini la ştirea ce i-o adusei.

Mă mai întâlnii cu câţiva voluntari bucovineni, cărora li povestii despre atitudinea lui Aurel Onciul. Erau între ei şi d-nii Nicu I. Russu şi Aurel Dorofteiu, cari în seara aceleiaşi zile împiedecară în gara Iaşi pe Aurel Onciul să plece la Cernăuţi.

Drumul spre Cernăuţi îl făcurăm numai amândoi, George Tofan şi eu, făurind planuri şi povestindu-ni amintirile anilor de războiu.

In gara Cernăuţi ne primi un ofiţer dela comandamentul Diviziei VIII-a, care ne conduse la hotel, pe mine invitându-mă de aici la Divizie. Era ora 5 fără un sfert dimineaţa. Găsii pe d-l general I. Zadik şi pe d-l colonel C. Rovinariu, şeful Statului Major al Diviziei, la mesele lor de lucru. Mă primiră ca şi când am fi fost prieteni de demult. Ii pusei în curent asupra noutăţilor dela Iaşi. D-Lor îmi arătară situaţia dela Cernăuţi, comunicându-mi că o unire necondiţionată a Bucovinei întimpină încă greutăţi.

La orele 7 am vizitat, împreună cu George Tofan, pe bunul nostru prieten Sextil Puşcariu, care era Secretarul de stat al Externelor în guvernul bucovinean de sub preşedinţia lui Iancu Flondor. Revederea noastră, după atâta timp de despărţire, a fost extrem de călduroasă. Două ceasuri întregi am povestit, la o ceaşcă de cafea gustoasă, tot ce putea să ne intereseze reciproc în acele clipe de hotărîre pentru destinul românesc. D-l Sextil Puşcariu istorisi despre toate evenimentele, ce s'au petrecut la Cernăuţi în ultimele 2 luni, iar noi îi înfăţişarăm scene din epopeia românească şi din viaţa pribegilor bucovineni, aşa cum le-am trăit amândoi. La despărţire d-l Sextil Puşcariu ne-a invitat să luăm parte la şedinţa Consiliului secretarilor de stat, care avea să se ţină în aceeaşi zi de 15 Noembrie la orele 11.

La orele 9 m'am prezentat d-lui Iancu Flondor, care ocupa o cameră mare în hotelul „Pajura Neagră". Era încă în pat. Suferia de o răceală. Deaceea m'a primit deabia la orele 10.

De statură mijlocie, mai mult mică decât mare, cu figura tăiată în linii drepte, cu colţurile gurii puţin lăsate şi înflorind într'un surâs ironic, cu înfăţişare de bărbat hotărît şi dârz şi cu o privire pătrunzătoare în ochii săi mari, căprui-întunecaţi, Iancu Flondor îmi strânse mâna ca unei vechi cunoştinţe, deşi nu-l văzusem până atunci decât în fotografie, aruncând doar o privire fugară asupra uniformei mele de campanie, puţin uzată.

Ceti scrisoarea cu atenţie, şi o umbră îi alunecă parcă pe faţa bronzată. Nu-mi dădu nici un răspuns. Era supărat de ceva,

de vr'o legătură a frazei din scrisoare, al cărei conținut nu-l cunoșteam, dar pe care l-am aflat mai târziu: Generalul Coandă îl invită să vină personal la Iași, pentru a hotărî împreună unirea Bucovinei.

Mă concedie, invitându-mă să fiu la orele 11 la Palatul Dietei Țării și să iau dejunul împreună cu d-sa. La orele 11 m'am prezentat, împreună cu George Tofan, la Palatul Dietei Țării. Revederea cu vechii noștri prieteni a fost înduioșătoare.

După scurte tratative între d-nii Iancu Flondor și Sextil Pușcariu am fost admiși să luăm parte amândoi la ședința Consiliului secretarilor de stat.

Aci, după îndeplinirea formalităților de deschidere, între cari președintele Consiliului Iancu Flondor ne-a salutat în termeni foarte călduroși, s'a discutat, pe lângă chestiuni de administrație locală, și chestiunea Unirii. Era în consiliu o minoritate, care o doria cu anumite condițiuni și garanții.

Ni s'a dat cuvântul și nouă. George Tofan se ridică, sprijinindu-se în baston, și cu glasul său limpede și armonios, pe care-l înduioșară lacrimile, isvorîte în ochii săi frumoși, pledă convingător pentru ștergerea oricărei condiții din actul istoric ce se va plini în zilele următoare. După cuvântarea lui, Consiliul rămase profund impresionat.

Eu vorbiam întâiași dată într'un astfel de sfat. Mă sculai de pe scaun emoționat. Ca într'un caleidoscop, pe dinaintea ochilor mi se mișcară fulgerător icoane din războiu: mii și mii de ostași morți de tifos exantematic și aruncați, claie peste grămadă, în gropi comune; crâncene atacuri de noapte și uriașe bătălii de zi, în cari cădea floarea curajului ostășesc; moartea eroilor bucovineni pe diferite fronturi; vedenia strălucitoare a unirii tuturor Românilor, care a călăuzit continuu pașii generației mele în tot ce a avut mai ales...

Vorbii. Prin glasul meu vorbiau toți morții, cari au căzut pentru desrobirea noastră, vorbiau mucenicii și martirii neamului românesc de peste veacuri, vorbia atmosfera tranșeelor...

Când terminai, văzui lacrimi în multe priviri. Dr. Octavian

Gheorghian sări de pe scaunul de lângă mine şi mă sărută pe amândoi obrajii. Majoritatea celor de faţă, în frunte cu Iancu Flondor, ai cărui ochi sfărâmau o lacrimă între gene, mă felicitară... Dar chestiunea rămase să se hotărească mai târziu, după întoarcerea dela Iaşi a d-lui Sextil Puşcariu, care a fost delegat să plece în capitala Moldovei în locul lui Iancu Flondor, şi a refugiaţilor, conduşi de d-l Ion I. Nistor.

In aceeaşi şedinţă Iancu Flondor mă numi, la propunerea d-lui Sextil Puşcariu, Secretar de stat al Apărării Naţionale, al cărui interimat îl ţinuse până atunci d-l Nicu Flondor.

După şedinţă luai dejunul cu Iancu Flondor. La o masă mică din restaurantul hotelului „Pajura Neagră", Românul curajos şi integru, despre care citisem atâtea lucruri frumoase înainte de războiu, şedea faţă în faţă cu mine, măsurându-mă cu privirea-i vulturească şi căutând să afle dela mine cât se poate de multe fapte şi gânduri.

Puţin comunicativ, mi-a mărturisit totuşi că i-a plăcut mult cum am vorbit, Tofan şi eu, în şedinţa Consiliului, dar că oameni ca d-sa cu răspunderea deslegării atâtor probleme importante trebuie să fie mai rezervaţi, mai prudenţi.

I-am răspuns, că nu există român, care s'ar putea îndoi de sentimentele lui Iancu Flondor. Când am adăogat însă, că în acele momente ar fi bine să meargă personal la Iaşi, să răstoarne cu prestigiul său uneltirile lui Aurel Onciul şi să facă cât de repede unirea necondiţionată, s'a ridicat solemn de pe scaun, şi-a încheiat jachetul şi, cu surâsul său ironic în colţul gurii, mi-a întins mâna, zicându-mi: „Vă mulţumesc pentru sfat!"...

S'a manifestat şi atunci acea hipersensibilitate a lui Iancu Flondor, care l-a făcut să sufere de atâtea ori în viaţă.

— „Numai cu entuziasm nu se pot face lucrurile mari" — spuse mai departe preşedintele guvernului bucovinean, reluând tonul liniştit al conversaţiei, care continuă, până la sfârşitul mesei, îndeosebi despre luptele armatelor române în războiul care încetase.

In după amiaza aceleiaşi zile am luat în primire serviciile

Secretariatului de stat al Apărării Naţionale, având ca secretar general pe d-l George Dorofteiu, căpitan de rezervă, care mai târziu s'a dovedit a fi atât de bun gospodar ca primar al oraşului Suceava.

După 2 zile, la 17 Noembrie, am plecat la Iaşi, unde am prezentat un raport amănunţit despre situaţia din Bucovina d-lui preşedinte al Consiliului de miniştri şi d-lui Ministru de interne, care în urma raportului acestuia m'a însărcinat să plec la Chişinău şi să comunic refugiaţilor bucovineni în frunte cu d-l Ion I. Nistor, că s'au pus la dispoziţia lor 3 vagoane de persoane şi unul de bagaje, pentru a se repatria, iar d-lui Ion I. Nistor special să-i spun că este invitat să vină la Iaşi cât se poate de curând.

La Chişinău am pus pe d-l Ion I. Nistor, preşedintele Comitetului refugiaţilor bucovineni, în cunoştinţă despre toate înfăptuirile din Cernăuţi, arătându-i şi eventualele obstacole în privinţa unirii necondiţionate. D-Sa a plecat la 19 Noembrie la Iaşi, unde a luat contact cu guvernul român, s'a întâlnit însă şi cu d-l Sextil Puşcariu, cu care s'au înţeles în privinţa acţiunii viitoare în Bucovina. (Vezi şi *Ion I. Nistor,* Unirea Bucovinei, Bucureşti 1928, p. 52 urm.).

Intâiul transport cu 100 refugiaţi plecă din Chişinău la 22 Noembrie. La Iaşi se urcă în vagoanele noastre d-l Ion I. Nistor. In gara Iţcani ne întimpină în numele Consiliului Naţional din Cernăuţi, d-l Dr. Vasile Marcu, la ale cărui calde cuvinte de bună sosire răspunse George Tofan. In gara Cernăuţi, frumos împodobită cu steaguri şi scoarţe româneşti, ne întimpină mulţime mare de români şi românce, în frunte cu muzica militară. La coborîrea din tren, doamnele şi domnişoarele ne acoperiră cu flori, iar venerabilul primar al oraşului, părintele Gh. Şandru, ne întimpină cu glasul lui sonor şi dulce, exprimându-şi nespusa bucurie pentru revederea atât de fericită dintre fraţi. Răspunse în numele refugiaţilor d-l Ion I. Nistor cu siguranţa omului, pe care-l aştepta, în Bucovina, un rol covârşitor... „Ne întoarcem astazi noi, cei ameninţaţi cu spânzurătorile, ca

triumfători şi răzbunători ai nelegiuirilor ce s'au petrecut pe acest pământ, timp de 143 de ani, împotriva elementului băştinaş. După un secol şi jumătate de sclăvie noi, Românii, am ajuns iarăşi stăpâni în ţara noastră... Să ne înfrăţim puterile pentru opera ce ne aşteaptă. Iar acum la muncă pentru Unire!"...

Cei sosiţi se încolonară apoi, împreună cu publicul, care i aşteptase, într'un impunător convoi, în frunte cu muzica militară. In Piaţa Unirii se încinsese o mare horă românească, simbol al revederii, al înfrăţirii şi al nestrămutatei hotărîri de unire.

Chiar în seara aceleiaşi zile fruntaşii refugiaţilor se întruniră cu întemeietorii „Glasului Bucovinei" în localul societăţii studenţeşti „Junimea" şi împreună hotărîră editarea numitei gazete ca ziar cotidian, având director pe d-l Sextil Puşcariu. Ziarul a apărut, în acest nou format, Duminică, 24 Noemvrie.

A urmat apoi, în ziua de 25 Noembrie, cooptarea a 12 reprezentanţi ai refugiaţilor şi voluntarilor în Consiliul Naţional. In aceeaşi şedinţă Iancu Flondor, în urma înţelegerii stabilite între guvernul bucovinean şi preşedintele refugiaţilor şi voluntarilor, făcu propunerea, primită cu entuziasm unanim, ca pe ziua de 28 Noemvrie, orele 11 să se convoace Congresul general al Bucovinei, „pentru a stabili raportul politic al Bucovinei faţă de Regatul român".

Ce frumoasă a fost acea zi de 28 Noemvrie 1918! Se bucura parcă şi cerul de fericirea noastră, trimiţându-ne, în acel început de iarnă, raze calde de soare.

Veniseră soli din toate părţile locuite de Români: din Moldova, din Muntenia, din Oltenia, din Ardeal şi din Basarabia, iar din Bucovina sosiră la Cernăuţi tot ce intelectualitatea şi ţărănimea românească avea mai curat şi mai bun. Şi pe când mulţimea, încă desdimineaţă, se îndrepta, pâlcuri-pâlcuri, spre Reşedinţa Metropolitană, în sala de marmoră a căreia era convocat Congresul, într'o cameră a hotelului „Pajura Neagră" d-l Ion I. Nistor redacta, împreună cu mine, moţiunea unirii necondiţionate a Bucovinei cu Regatul român.

Când am intrat în sala istorică a Reşedinţei, o privelişte impunătoare ni se prezentă ochilor. Sala tixită de lume, avea aspectul unei alese adunări, chemată să întoarcă destinul unui neam. Primele rânduri erau ocupate de membrii Consiliului Naţional şi de reprezentanţii minorităţilor etnice. La dreapta mesei prezidenţiale era masat corpul ofiţeresc, la stânga autorităţile şi magistratura.

La masa dela mijloc luară loc Dionisie Bejan, venerabilul preşedinte al Consiliului Naţional, şi Iancu Flondor, preşedintele guvernului bucovinean. Masa din dreapta o ocupă d-l Ion I. Nistor cu fruntaşii refugiaţilor, iar masa din stânga generalul I. Zadik, ca şeful Statului Major al Diviziei 8-a.

In aclamaţii puternice Iancu Flondor a fost ales, la propunerea lui Dionisie Bejan, preşedinte al Congresului. Lui i-a fost dat să pronunţe verdictul reparaţiei istorice a nelegiuirii din 1774, cetind moţiunea de unire necondiţionată şi veşnică a Bucovinei cu România...

Ropote de aplauze acoperiră ultimele cuvinte ale moţiunii, rostite cu glas emoţionat de Iancu Flondor, în ochii căruia se iviră două lacrimi mari, prinos al nesfârşitei sale iubiri de neam. Iar când d-l Ion I. Nistor se ridică cu faţa transfigurată, şi, cu glas în care răsunau suferinţele unui veac şi jumătate, rosti motivarea istorică a reparaţiei, care trebuia să se facă în acea zi, în toate sufletele se furişă fiorul mândriei noastre de neam, care ca şi stânca, viforită de atâtea furtuni, a rămas neatinsă, înfiptă în solul ce i l-a hărăzit Destinul.

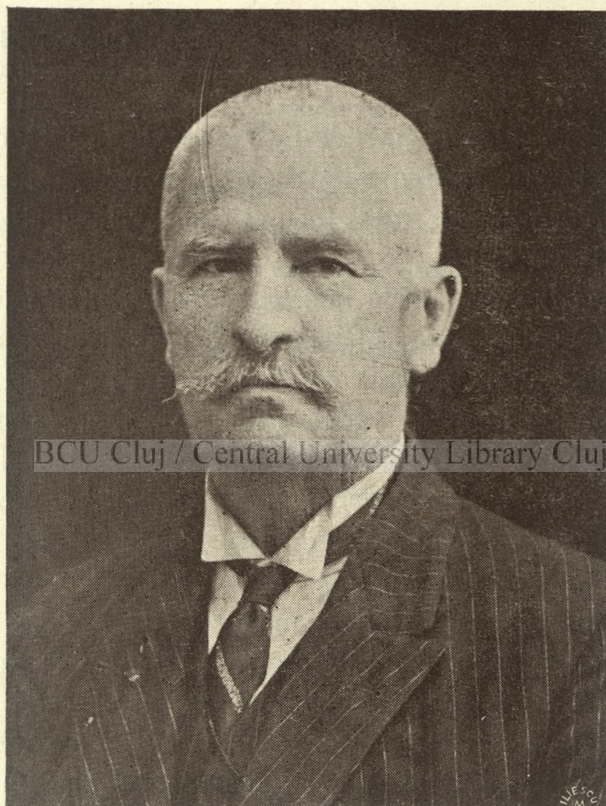
Sunt 20 de ani, decând s'au petrecut aceste măreţe şi înduioşătoare fapte. Pe dinaintea ochilor mei se perindă icoane, care par a fi din basme. Lupte eroice... sacrificii supraomeneşti... suferinţi de mucenici... schingiuiri de martiri... mii şi mii de morţi, cu mâinele întinse spre idealul Unirii... viteji ai faptei şi ai avântului, realizând acest ideal...

Mă trezesc parcă dintr'un vis cu sguduiri de cataclism şi cu reconstrucţii de minuni... Mă uit în juru-mi şi în zarea ochilor mei evenimentele se înlănţuesc cu suişuri şi coborîri, cu strălu-

ciri şi umbre, proectând pe ecranul vieţii româneşti istoria celor două decenii ce s'au scurs de atunci.

Pe ecranul acesta însă înfăptuitorii miracolului românesc din 1918 se văd tot mai rari. Figuri noui se îmbulzesc, orgolioase, la suprafaţă, căutând să despice, cu privirile aţintite numai înainte, zarea viitorului.

După două decenii de împreună trăire, invităm obştea românească la acest popas de reculegere şi de retrospecţiune în tainele făuririi trecutului nostru mai apropiat prin sacrificiile şi virtuţile unei generaţii de eroi, mucenici, martiri şi viteji, care cu sânge şi cu lacrimi a înscris în cartea Neamului minunea Unirii tuturor Românilor.

NICOLAE MIHALESCU

BUCURIA DE A VOTA UNIREA

de NICOLAE MIHALESCU
fost membru în Constituanta Bucovinei

In calitatea mea de membru al Constituantei Bucovinei, în adunarea dela 28 Noemvrie 1918 am avut marea onoare şi bucurie de a contribui cu votul meu la unirea Bucovinei pe vecie cu patria mumă.

Această hotărîre, unică în istoria Bucovinei, s'a luat la iniţiativa şi propunerea celor mai luminaţi bărbaţi şi vrednici conducători politici ai ei, în frunte cu Dr. Iancu Flondor şi Dr. Iancu Nistor, a unor bărbaţi cu vederi largi şi mari, prevăzători şi pătrunzători, conduşi fiind numai de binele Ţării şi al Românilor, fără nici o patimă, fără egoism, cu abnegaţiune de sine şi curaj nestrămutat, cu o dragoste neţărmurită pentru fericirea neamului românesc, cu voinţă şi tendinţă cristalină.

E o chestiune a celei mai mari arte retorice şi celei mai adânci cunoştinţi psihologice de-a putea da expresie prin cuvinte sentimentului de bucurie şi sublimului moment, când s'a votat unanim hotărîrea de realipire necondiţionată a Bucovinei la sânul Maicei ei, dela care a fost răpită, detrunchiată în mod barbar prin fărădelegea austriacă.

Fiorul de extaz şi bucurie ce ne-a sguduit în ziua şi ora măreţului act de reintegrare, a aprins şi redeşteptat în inimele noastre flacăra de iubire a neamului românesc, a trezit nădejdea noastră în un viitor strălucit şi ne-a dat voinţa şi puterea de a birui toate obstacolele ce se vor încerca a le pune în calea desăvârşirii sufleteşti a unirii, de a păstra şi apăra cu jertfa vieţii patrimoniul neştirbit ce l-am primit drept moştenire dela străbunii noştri daco-romani.

Aceste sentimente şi idei s'au manifestat în inimele şi conştiinţele tuturor românilor şi în entuziasmul ajuns la paroxism am ridicat gândul meu la cer, exclamând în taină următoarea rugăciune :

„Doamne al puterilor multe, mari şi minunate sunt lucrurile mânilor Tale. Multe, mari şi minunate sunt căile Tale pe care ne porţi. Mulţumescu-ţi că m'ai învrednicit să ajung ceasul, în care am văzut îndeplinit visul idealului tuturor românilor. De-acum îndură-Te de noi şi mai departe şi ne dă ajutorul Tău, că nimeni altul nu ne poate ajuta, şi lucrează cu noi după buna voinţă şi ştirea Ta. Fereşte-ne, Doamne, de inimicii noştri externi şi interni. Susţine şi întăreşte pe conducătorii noştri şi fă, Doamne, să dispară orişice discordie dintre fraţii noştri. Aşa să fie !".

Aceste cuvinte formează şi în ziua de astăzi refrenul rugăciunilor mele.

AUREL MORARIU

AMINTIRI SCUMPE

de Dr. AUREL MORARIU
fost membru în Consiliul Naţional
şi în Congresul General

Deşi sunt douăzeci de ani de atunci, nici nu pare atât de îndepărtată ziua de 28 Noemvrie 1918. Aveam şi în anul 1918 o toamnă lungă şi senină, una din acele toamne cari prin duioasa lor frumuseţe fac faima regiunii noastre.

Dar toamnă mai bogată şi mai rodnică pentru Bucovina şi neamul nostru decât toamna 1918, noi n'am mai avut! Chiar din primele ei zile pornise pe frontul de vest marea ofensivă a mareşalului Foch. Până pe la 30 Septembrie a aceluiaş an aliaţii zdrobiră linia Hindenburg. De pe la mijlocul lui Septemvrie armata aliată dela Salonic, comandată de generalul Franchet d'Espérey, se ridică vijelios împotriva frontului bulgaro-german şi-l sfărâmă. La 28 Septemvrie Bulgaria capitulează. Generalul Ludendorff determină a se ţine la Spa o conferinţă, ale cărei concluziuni culminează în formularea de către Germani a unei suplici adresate preşedintelui Wilson, cerându-i clemenţă. La 4 Octombrie Ferdinand al Bulgariei abdică, refugiindu-se la Viena. Intre timp uraganul deslănţuit de aliaţi e în continuă avalanşe, zdrobind resistenţa germană. La 17 Octombrie 1917 apare manifestul Kaiserului dela Viena, care pune Austro-Ungaria în lichidare. La 9 Noembrie se produce abdicarea Kaiserului Wilhelm II. La 11 Noemvrie 1918 se închee armistiţiul general şi războiul ia sfârşit... In aceiaşi zi renunţă la tron şi împăratul Karl al Austro-Ungariei...

Imi amintesc cu ce tresăriri de bucurie primeam aceste mântuitoare ştiri în Chişinăul Basarabiei noastre, unite cu ţara mamă încă dela 27 Martie 1918...

Dar evenimentele din toamna acestui memorabil an continuă a se precipita. Armata aliaţilor dela Salonic, având acum în frunte pe generalul Berthelot, este la Dunăre. Aliaţii noştri trec Dunărea şi înaintează spre Capitala Ţării. România mobilizează. Trupele române reocupă treptat teritoriile invadate de inamic şi intră, chemate de consiliul naţional dela Cernăuţi şi în Bucovina, aducându-i siguranţă şi linişte.

Suntem acum în preajma congresului general al Bucovinei, chemat să voteze marea Unire. In pregătirea unui eveniment de o atât de covârşitoare importanţă istorică, era prea firesc ca discuţiunea să fie vie între cei ce aveau în sarcina şi răspunderea lor organizarea congresului. In cele din urmă — şi aci e locul să stăruim asupra acestui adevăr, pe care îl cunoaştem ca martori oculari ai acelor zile — cererea categorică a d-lui profesor Ion I. Nistor izbuteşte; şi astfel formularea rezoluţiunii votată apoi de Congresul general al Bucovinei adoptă Unirea **necondiţionată şi pentru vecie** a Bucovinei în vechile ei hotare istorice cu Regatul României.

* * *

Spre amiaza zilei de 14/28 Noemvrie 1918 timpul pornise a se însenina. Ceaţa se ridicase şi soarele mijia printre frânturile de nori cenuşii de toamnă târzie. Pâlcuri-pâlcuri delegaţii cărturari şi săteni români bucovineni se îndreptau spre palatul mitropolitan din Cernăuţi. Impreună cu un grup de gospodari de-ai noştri din părţile Sucevii am intrat în sala sinodală a reşedinţei mitropolitane.

Intr'o înălţătoare atmosferă conducători şi reprezentanţi ai vieţii obşteşti a Românilor bucovineni se întruniseră din toate unghiurile Bucovinei. Toţi membrii consiliului naţional sunt de faţă în frunte cu preotul consilier Dionisie Bejan. In dreapta estradei străjueşte generalul I. Zadic, înconjurat de ofiţerii diviziei a opta. Iată, soseşte şi Iancu Flondor împreună cu d-l I. Nistor şi cu membrii guvernului local al Bucovinei.

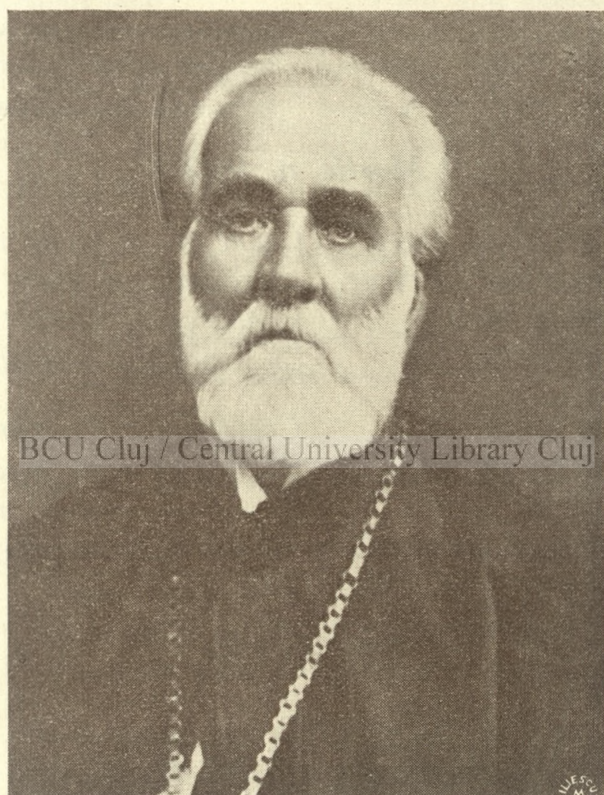
Părintele Bejan e proclamat preşedinte al congresului. Profesorul I. Nistor motivează amplu dreptatea cauzei noastre; fie-

care din precizările învăţatului istoric este o documentare de neînlăturat, fiecare din conclusiunile sale un protest şi o prea dreaptă revindecare.

Iancu Flondor dă cetire rezoluţiunii. In momentul sublim al votării acestei resoluţii un steag treicolor ce acoperea o parte a peretelui din faţă se dă la o parte. In faţa noastră apar două mari tablouri reprezentând pe Regele Ferdinand şi pe Regina Maria. Intreaga sală e în delir. Toţi se îmbrăţişează; lacrimi de sfântă şi de cea mai curată bucurie strălucesc în ochii tuturora...

Afară muzicele cântă... Tunul românesc bubue adânc, vestind cu glas de tunet izbăvirea şi unirea noastră...

Ne îndreptăm cu toţii spre Piaţa Unirii. In faţa primăriei generalul Zadic rosteşte o înflăcărată cuvântare... Se încinge o mândră horă a unirii peste toată piaţa... Insuşi generalul comandant al oştirii româneşti e în fruntea horei... E un entuziasm, o înfrăţire şi-o voie bună cum numai o zi ca cea de 14/28 Noembrie 1918 putea să le dea Românilor Bucovinei noastre...

CONSTANTIN MORARIU

CÂTEVA POEZII

de preot CONSTANTIN MORARIU
fost consilier eparhial, fost membru
al Consiliului Național și al Congresului General al Bucovinei

7 Martie n. 1892 [1])

*Cucul de pe crengi uscate
Ne-a cântat un veac în spate,
A cobit, tot în urgie
Țara-Fagilor să fie.*

*Cucul vine, pribegește,
Deșteptarea tot sporește
Și dă roduri de unire
Pentru-a noastră mântuire.*

*Cucul azi ne cântă'n față,
Prorocindu-ne viață.
Cântă, cuce, cântă tare
La a noastră deșteptare!*

*Crească-ți, cuce, mare ciocul,
Să ne poți vesti norocul
Și vestitul, vechiul nume
La toți frații de prin lume!*

Imprejurările

*Împrejurările se zice
Că-l fac pe om. Ei! dar pe care!
Pe cel ce numai după stele
Se'ncearcă pe-a vieții Mare!*

*Dar cine are și-o busolă
Spre portu și poate să se ducă;
El prin furtuni și chiar naufragii
Împrejurări o să* **producă!**

[1]) Ziua memorabilă în care, sub conducerea înflăcăratului Iancu Zotta, Românii bucovineni s'au înfrățit în societatea politică naționalistă „Concordia".

Libertate

Libertate, sfântă zină
Fiică a lui Dumnezeu
Cât de iute părăsit-ai
Căile traiului meu!

Şi de-atunci, orfan de tine
Te desmierd, cum un avar
Din tezaure-şi desmiardă
Giuvaerul cel mai rar.

Duşmani şi amici făţarnici
Prea curând mi te-au răpit,
Iar eu numai chipu-ţi moaşte
De l-am mai adăpostit;

Libertate, sfântă zină,
Fiică a lui Dumnezeu,
Scris mi-a fost în cartea sorţii
Să te cat, oftând mereu.

Dar în loc de blânda-ţi mână,
Să simt ghiara tiraniei
Cum îmi hăituieşte traiul
Şi mi-l dă pradă urgiei.

Dac'aşi putea'nnoi al vieţii drum...

Dac'aşi putea trăi a doua oară
Viaţa ce-am trăit-o pân' acum,
De-a dreptu-aşi merge pe acelaşi drum
Ce-aşi şti sigur că inima-mi omoară.

Iubind, ea arde — şi un pic de fum,
Prinos sărac, încet spre ceruri sboară...
Cum să fi înţeles că ó să-i doară
Pe zei, încât să-mi facă traiul scrum?

Azi înţeleg. Azi zeii zac în tină,
Trecutul meu se umple de lumină,
Eu sânt acuma viu, ei — vraf de scrum.

O, adevăr, mă'nchin puterii tale!
Neabătut m-aşi duce pe-a ta cale,
Dac'aşi putea'nnoi al vieţii drum!

PREOTUL CONSTANTIN MORARIU DESPRE UNIRE

Constantin Morariu, martirul arborosean dela 1877 al iredentei româneşti, dupăce o viaţă întreagă a luptat cu fapta şi cu peana pentru dreptul sfânt al graiului strămoşesc de pe plaiurile Bucovinei, a fost unul dintre fericiţii bătrâni cari şi-au „văzut visul cu ochii", Unirea mântuitoare, dar aceasta abia după negre suferinţi, îndurate în pribegie, care l-a dus până la Elisabetgrad, în inima Ucrainei, unde a stat dela 18 Septemvrie 1917 până la 26 Martie 1918. Ocupaţia germană a Ucrainei l-a silit să se refugieze la Chişinău; aice a văzut lacrimi de fericire la Unirea Basarabiei, dar nu i-a fost dat să fie apoi de faţă şi la marea sărbătoare a Bucovinei, căci nu s'a putut întoarce în Pătrăuţul păstoriei sale decât la 9 Februarie (vechiu) 1919.

Într'un caiet legat, de 282 pagini, el ne-a lăsat într'un scris rar de limpede şi caligrafic, memoriile sale, intitulate „Cursul vieţii mele" [1]).

Nu putea să lipsească în însemnările acestea ideia Unirii; totuşi locurile, privitoare la ea, sunt cu mult mai puţine decât cum le-ar fi aşteptat cineva la cel ce pentru idelul acesta trăise. Le găsim abia în capitolul „Scurte însemnări din timpul războiului mondial".

Iată-l deci pe bătrânul preot, în August 1914, după ce fiul său Leca, plecase la răsboiu, în armata austriacă, — iată-l rugându-se: „Domnul Dumnezeul şi Mântuitorul nostru . . . *pune atotputernica Ta mână asupra bietului* nostru *neam românesc,* asupra scumpului meu copil Alexandru". . . Şi iarăşi, o imploră pe Sfânta Născătoare, pe sf. Ioan Botezătorul şi pe Sf. Ioan cel Nou dela Suceava şi toţi sfinţii şi sfintele, mucenici şi mucenice: *„rugaţi-vă Domnului să-şi puie atotputernica Sa mână asupra bietului nostru neam românesc".*

Iar când, la 14/27 August 1915, îl poate vedea pe scumpul

[1]) Câteva capitole din memoriile acestea s'au publicat în revista „Făt-frumos".

său Leca, la Hajdu—Böszörmény în Ungaria acesta „arătându-ne harta războiului, ne-a spus că, deoarece România are forma unei cupe nedepline, el, împreună cu colegii săi intimi, îşi doresc în corespondenţa dintreolaltă: „Trăiască cupa plină, *adecă România întregită cu Ardealul şi cu Bucovina*".

Această imagine iredentistă revine apoi într'o scrisoare a bătrânului din Noemvrie 1916 şi anume, ca sfidarea ironică a cenzurei austriace să fie mai cu haz, în nemţeşte: „Wiewohl wir keine Zecher, kommt doch der volle Becher"... Dar iată acum profund-impresionanta şi unica mărturisire a fericirii ce o simţia şi veteranul luptător după înfăptuirea idealului:

„Dar la bătrâneţe am primit cea mai dulce răsplată pentru toate chinurile ce le-am suferit mai înainte. Căci întreb din nou: poate fi o durere şi o suferinţă mai cumplită, decât să ştii că eşti născut într'o ţară, care odată a fost culmea gloriei neamului tău, iar tu s'o afli temniţa, în care neamul îţi e încătuşat de străinismul cel mai hain ca şi în celelalte ţării surori? Şi să-ţi vezi apoi o parte a neamului sfărâmându-şi cătuşele [1]), ba să ajungi a trăi chiar în completa libertate a marelui, şi întregitului său corp naţional, nu-i aceasta cea mai dulce răsplată, nu-i aceasta o milă Dumnezeească, pentru care n'ai fi în stare să mulţămeşti, măcar mii de vieţi de ai avea?"

Totuşi, nici un cuvânt, în aceste memorii, despre serbarea dela Chişinău, la care doară asistase, nici un cuvânt despre Unirea Bucovinei. E ca şi cum sentimentul de fericire l-ar fi copleşit, impunându-i tăcere...

---

[1]) cu Războiul pentru Neatârnare.

LECA MORARIU

DEŞTEAPTĂ-TE ROMÂNE

de **LECA MORARIU**

După mai cinci ani de zile ne-am întors — câţi ne-am mai întors — acasă, noi cei ce pe câmpiile Rusiei şi în codrii Carpaţilor şi în apele Italiei şi în stâncile Muntelui din Munţii Negri am căutat potcoave de cai morţi pentru împăraţii nemţilor!... şi-am intrat în Ţara noastră şi să vă spun cum am găsit-o!

Ţara am găsit-o bună: frumoasă ca nealte ţări şi, mai presus de toate, slobodă, scăpată de jugul nemţilor şi al jidanilor, un trup şi un suflet fiind din Moldova lui Ştefan cel Mare şi din România noastră — a tuturor Românilor. Ce-i drept, poate că de unde ne întâmplasem a sosi într'o zi cam posomorîtă, drumurile şi satele ne părură mai pustii ca altă dată, oamenii mai răriţi, casele mai povârnite. Le şi vedeam arse până la pământ unele, fără de garduri şi fără de obişnuitele împrejmuiri gospodăreşti, bisericile dărăpânate, ţintirimele pustii, mormintele fără cruci... O sută de ani pare c'ar fi dus-o cineva înapoi ţărişoara noastră, cu sute de ani, până'n vremea strămoşilor noştri încălcaţit de Tătari şi de altă păgânătate! Şi cum o vedeam acum, aburind încă din atâtea rane deschise, dar curăţită de buruiana străină, ne părea că-i chiar Moldova cea bătrână, a lui Ştefan, acu-acu mântuită de litfa cea păpână... Şi dragă ca'n Moldova lui Ştefan ne-a fost nouă intrarea în Bucovina noastră! În cale ne întimpina odrăslirea cea plină de nădejde şi alinătoare de dureri a primăverii... Ţara deci am găsit-o bună!

Dar oamenii să vă spun cum i-am găsit. Vorbesc, se înţelege, de oamenii noştri: Creştini şi Români. Ca omul la drum, ne dăm noi în vorbă. Şi care ne fu atunci mirarea, şi care măh-

nirea, când am văzut că bietul nostru ţăran nici azi nu-şi dă seama, ce mare şi sfântă minune s'a săvârşit în vremea din urmă!... Tu aştepţi să-l auzi chiuind de bucurie, că numai este azi petec de pământ românesc robit stăpânirilor străine, şi, când colo, el prinde a se miorcăi după bunătăţile şi fericirile avute dela jidovitul împărat al Austriei, tu crezi c'o să-l vezi mândru şi îndrăzneţ şi viteaz şi stăpân, şi el, mai rob decât toţi robii, plânge după bătăile şi biciul jandarmului austriac!

Atâta întunecime şi atâta rugină ne-a lăsat în suflete, de zeci de ori blestemata stăpânire a împăraţilor dela Viena!

Deşteaptă-te Române, că are să rămâie de poveste nemernicia acelora, ce plâng de dorul liftelor străine!

Dar, mare-i Dumnezeu! Mai sunt ele şi minţi deştepte cari ştiu unde e dreptatea şi ştiu care-i adevărul! Câtă bucurie am simţit când întâmplându-mă în ziua de 1 Mai 1919 în Mitocul Dragomirnei şi sfătuind cu mai mulţi gospodari am dat şi de Români, aprigi şi năvalnici, gata oricând să se arunce în foc şi la moarte pentru România noastră de azi! Şi ţi se ridică inima la cer de bucurie când îl auzi pe un aşa Român verde cum e vrednicul Emilian Coclici din Mitocul Dragomirnei, strigând cu îndârjire: „Să ştiu bine că trag în plug în România mea, mai bine aşa, decât să fiu domn şi slugă la Neamţ"!

Aşa-i! Numai cei ce domni ori slugi au fost nemţilor numai aceea se scâncesc după fericirile avute dela Austria: cutare primar (să nu-i zic pe nume!) cutare girent de primărie, pus de stăpânirea jidovească a Austriei ca să tulbure apa, ori cutare cărturar fără de suflet, scăpat la ranguri şi la măriri, la boerii şi la te-miri-ce, numai aceştia, oameni fără de Dumnezeu, îngrijiţi numai de averile şi moşiile lor, trăiţi în bine şi'n huzur, numai ei ticăloşiţii, plâng după putregaiul Austriei!

Dar mucenicii flăcăi dela sate, cari 5 ani de zile au fost robii robilor în armata austriacă — ei nu plâng!!! Dece? Întrebaţi-l de pildă de medicul jidan Dr. M... dela Câmpulung dece; acel Dr. M... care pe feciorii români dela regimentul bucovinean nr. 41, ciungi şi cu glontele în piept, de zeci de

ori îi trimitea în foc, pentru ca să-i poată îndosi şi cruţa pe Jidanii săi! Şi întrebaţi-l pe căpitanul ...... dela compania a ... a regimentului 41, dece, care căpitan în luptele dela Ivangorod, (în Octombrie 1914) pe bieţii flăcăi români abia ieşiţi din foc, plini de foc şi de sânge, cu biciul i-a bătut peste obraz de i-a înăbuşit sângele! Şi întrebaţi-i pe atâţia alţi flăcăi ai regimentului 41, care au fost schingiuţi de căpitanii nemţi .... şi ....!

Şi întrebaţi-i iară pe atâţia oameni de inimă, cari de groaza ştreangului şi a plumbilor călăului general de jandarmerie Fischer au trebuit să apuce calea pribegiei.... Aceştia toţi nu plâng de jelea Austriei! Şi orice suflet de Român adevărat chiuie de fericire că o vede prăpădită şi de veci vecilor dărâmată ticăloasa şandrama austriacă, această „temniţă a neamurilor", cum atât de potrivit a ocărît-o cel mai mare învăţător al nostru, profesorul Nicolae Iorga dela Bucureşti.

Deşteaptă-te Române, şi fii stăpân şi domn acum!

Şi să vă mai spun una! Ţara asta, Bucovina nu-i numai a voastră, cari faceţi azi umbră pământului ei! Nu! Ci-i şi a celora cari de mult mai multe zeci şi sute de ani dorm în pământul ei şi cer dreptate şi strigă răzbunare! La Putna e mormântul lui Ştefan cel Mare, la Suceava cetatea lui, de unde — cum spune cântecul — când se aiepta ca leul

„punea pieptul la hotare
ca un zid de apărare" —

şi toată Bucovina e presurată cu bisericile şi mănăstirile Lui... „Unde-a călcat Ştefan, sfânt a rămas locul şi pe urma lui numai flori au răsărit" — aşa mi-a cuvântat în ziua de 3 Mai 1919 un inimos bădică din Pătrăuţi pe Suceava....

Lespezile mormintelor strămoşeşti şi zidurile străvechilor biserici tresar şi se bucură azi de slobozenia Bucovinei! Mai vii sunt moartele pietre azi decât acei morţi vii dintre Români cari nu vreau să înţeleagă că un trup şi un suflet suntem azi cu toţi Românii din lume!

Voi morţilor de vii, voi sărmani întunecaţi la minte de ticăloşia austriacă, deşteptaţi-vă!

Şi iară să luaţi aminte, ţara asta nu-i numai a voastră, cari vremelniceşte o stăpâniţi azi! Nu! Ci ea-i şi a dorobanţilor Români, cari cu opinca şi cu mamaliga lor şi cu pieptul şi cu baioneta lor au înfruntat toată urgia tunurilor gheneralului Mackensen, de-au oprit la Siret singuri, fără de nici un ajutor întreaga grozăvie de Nemţi şi Austrieci hămesiţi, ce se aruncau asupra Moldovei ca s'o zugrume! Da Bucovina-i şi a armatei româneşti şi-a întregului neam românesc, care nu vă cerşeşte pomană, ci care a venit să-şi ieie un drept sfânt al lui, să-şi ieie ceeace din moşi-strămoşi a lor a fost! Cu hapca şi cu viclenie ne-a detrunchiat acum 144 de ani stăpânirea austriacă dela trupul maicei noastre Moldova. Cu braţele deschise şi lacrimi fierbinţi ne aruncăm iară la sânul României noastre dragi!

Bre! Să vă mai spun una. Or nu vă mai spun nimica, pentrucă vorba lungă-i sărăcia omului. Scurt şi retezat: ori că vreţi ori că nu vreţi, dreptatea e gata făcută!

Bucovina-i azi ţară slobodă, ţară românească! Dreptatea cea sfântă s'a făcut şi se face şi fără de ajutorul celor ce n'au dorit-o şi n'o doresc. Dreptatea are să se facă şi mai departe cu toate cârtelile ruginiţilor la suflet, cu toate uneltirile vânduţilor la străini şi cu toată prostia celor ce-şi apleacă urechile momelelor viclene! Dreptatea-i azi deasupra! Dreptatea — pentrucă atât de încărcat îi întregul văzduh de duhul dreptăţii, încât până şi celor mai mici noroade azi dreptate li s'a dat.

Au nu vedeţi cum de groaza dreptăţii cei răzbunătoare până şi cei mai straşnici împăraţi stau ascunşi în fundul lumii, — Wilhelm al Germaniei, care şi-a pierdut şi scaun şi ţară şi tot şi acum bun-bucuros ar fi măcar zilişoarele să şi le mântuiască!

Şi numai tu, întunecatule, care plângi de jelea Austriei pierite numai tu vrei să dormitezi? Deşteaptă-te! Deşteaptă-te — din somnul tău de moarte —

„Şi acum ori niciodată
Croieşte-ţi altă soarte,
La care să se închine
Şi cruzii tăi duşmani!"

VICTOR MORARIU

UNIREA LA SUCEAVA

de VICTOR MORARIU

A fost tot ce poate fi mai firesc ca Suceava, vatră a iredentei româneşti, mereu pândită şi denunţată de Austriaci, să se grăbească, cu sărbătorirea Unirii, s'o anticipeze. Într'adevăr, la trei zile după intrarea României în răsboiu, la 17/30 August 1916, s'a aclamat întâia oară pe pământul Bucovinei România Mare, printr'o manifestaţie în cuprinsul ruinelor Cetăţii. Iniţiativa venea ce-i drept de peste hotarul atât de apropiat, dela societatea „Dacia Română" din Burdujeni, iar în fruntea grupului de intelectuali din Suceava, îndeosebi profesori, cari au luat parte, a fost ,,moşul" *Severin Procopovici,* care a şi vorbit — „crimă" pe care o va ispăşi apoi cu multe luni de închisoare austriacă, împreună cu G. Palamarescu. Eus. Cozmiuc, Sim. Ivanovici şi alţii.

În ziua aceea, pe bătrânele ziduri, s'a văzut fluturând tricolorul libertăţii naţionale, dar alături şi steagul cuceritorilor ruşi, „prieteni" şi „aliaţi", dar încă de pe atunci cu sentimente cât se poate de îndoielnice faţă de România.

Au urmat crâncenele dureri ale înfrângerii, apoi suferinţele fără nume ale acelei ierni 1916/17, dar şi reînvierea nădejdilor în primăvara 1917, şi gloria dela Mărăşti şi dela Mărăşeşti.

Toate peripeţiile acestea, Suceava le-a trăit sub ocupaţia rusească, dar a trăit şi delirul revoluţiei ruseşti, urmat de desagregarea progresivă, din ce în ce mai evidentă, a ceea ce fusese falnica armată a Ţarului.

Ziua de 2 Februarie 1918 îi aduse apoi Sucevei marea surprindere şi bucurie a ocupaţiunii româneşti; dar deocamdată a fost o iluzie, un vis de scurtă durată, căci la 8 Martie trupele

românești părăsiau Bucovina, iar în aceeași zi, după amiazi, întra în Suceava cea dintâiu patrulă austriacă. Încep acum arestările „trădătorilor“ Severin Procopovici și ceilalți.

Ultima garnizoană austro-ungară pe care a mai văzut-o Suceava a fost apoi un regiment croat. Ni erau simpatici nouă Românilor oaspeții aceștia, în cari îi vedeam pe tovarășii de luptă ai fraților noștri Ardeleni împotriva opresiunii maghiare. Așa se făcu că aranjând ei un concert, cu caracter național croat, la 30 August, au avut și concursul unor elemente din reuniunea „Ciprian Porumbescu“.

Evenimentele se precipitau: la 30 Septemvrie, gazetele ne vestiau că Bulgarii încheie armistițiu; urmează abdicarea țarului Ferdinand, proclamarea Poloniei independente, tardiva încercare a împăratului Karl de a-și salva monarhia, federalizând-o.

Se intețesc zvonurile, aduse acum până și de patrioți chesaro-crăiești, că „vin Românii“, că armatele austro-ungare s'au desorganizat, s'au bolșevizat. La 16 Octombrie ne sosește din închisoare Severin Procopovici, întimpinat de elevi cu cor!

La 22 Octombrie apare „Glasul Bucovinei“, iar la 27 Oct. se întrunește Constituanta Bucovinei și hotărește „unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într'un stat național independent“ — rezoluție totuși oarecum echivocă, întrucât nu se vorbește de unirea cu România. Ni se reîntorc la Suceava și colegii Ivanovici și Palamarescu.

La 2 Noemvrie, garnizoana croată din Suceava proclamă și ea revoluția națională, soldați și ofițeri rup rozetele dela chipie și le înlocuesc cu tricolorul lor național.

Totuși, în atmosfera aceasta, se mai face, la 4 Noembrie, tedeu pentru împăratul Karl, pe când el era acum în Șvițera, fiindcă la Viena se proclamase republica. În aceeași zi „căpitanul“ județului (prefectul) Korn îl institue primar al Sucevei pe prof. Dr. Eusebie Popovici.

Se formează o gardă a orașului, din soldații demobilizați cu dela sine putere, hotărîți să-i păzească numai pe creștini.

A doua zi, la 5 Noemvrie, comandantul gardei trimite o

delegație la primărie, cerând deschiderea magaziilor militare de provizii.

După amiazi mulțimea a prădat magazinul militar de cereale, apoi două magazii evreești. Seara împușcături, strigăte. Noapte sinistră. Dar în dimineața de 6 Noembrie ne vine vestea: *au intrat Românii în oraș*. Erau grănicerii dela Fălticeni sub comanda maiorului Anton Ionescu, care în prima ordonanță afișată, ne aducea solia de bucurie: *„Graniță între Români de astăzi înainte nu trebue să fie.* De aceea noi grănicerii am venit cei dintâi la voi să Vă zicem: bine v'am găsit". Îi chemase noul primar român, Dr. Eus. Popovici, ca să facă sfârșit deslănțuirilor bolșevice, pornite în ajun.

La 11/24 Noemvrie 1918, în preajma proclamării Unirii la Cernăuți, (15/28 Noembrie), a fost apoi *zi de sărbătoare la Suceava;* liturghie în sobor, la Sfânt, cu doxologie pentru Regele Ferdinand și Regina Maria. „Au fost clipe înălțătoare" scrie „Glasul Bucovinei (nr. 19), „când sub străvechile bolți ale bisericii lui Bogdan și a lui Ștefăniță Vodă s'au pomenit întâia oară numele Acelora cari de mult sunt Suveranii inimilor românești din Bucovina".

Corul mixt al reuniunii „Ciprian Porumbescu" intonează cu mândră însuflețire „Trăiască Regele"; atunci în mulți ochi am văzut lacrimi de fericire. Seara a fost *concert festiv „Ciprian Porumbescu"*, sărbătorind *„intrarea glorioasei armate române liberatoare"*. Rândurile dinainte ale salei arhipline erau ocupate de corpul ofițeresc, care apăruse complet, în frunte cu colonelul Gh. Liciu.

Serbarea a deschis-o cel ce scrie rândurile de față, cu un discurs, în care, plecând dela soarta tragică a românismului în răsboiul mondial, a reamintit fazele de durere, dar și cele de înălțare și mândrie ale răsboiului; a evocat umbrele acelor luptători bucovineni, cari au murit fără să fi văzut cu ochii visul neamului împlinit. A insistat îndeosebi asupra lui Ciprian Porumbescu, compozitorul imnurilor „Pe-al nostru steag" și „Tricolorul", „martirul dela 1875 al cauzei ce triumfă astăzi". A

urmat, după Imnul Regal, concertul, având ca puncte culminante cele două marşuri „La arme" (Iosif — Castaldi şi Eminescu — Mehul) şi îndeosebi măreaţa compoziţie a lui Porumbescu „Altarul mănăstirii Putna". Serbarea s'a încheiat cu un tablou vivant: România desrobind Bucovina, Basarabia şi Transilvania. — A urmat dans, cu muzica fanfarei regim. 16 inf. Fălticeni — aceeaşi care şi pe vremea stăpânirii austriace ne venea adese de Sânzieni, dar la 1909, după faimoasa „expulsare" a lui Nicolae Iorga din tot cuprinsul monarhiei austro-ungare, n'a mai fost îngăduită să treacă frontiera — expulsată oarecum şi ea.

Festivalul acesta dela 24 Noembrie se datora iniţiativei reuniunii „Cipr. Porumbescu", nu avea deci caracter oficial. Sărbarea oficială a Unirii în Suceava a urmat la 8 Decembrie, cu un tedeu, unde a cântat iarăşi corul reuniunii. Acelaş cor a mai cântat apoi la *pomenirea lui Ştefan cel Mare*, care s'a săvârşit a treia zi de Crăciun, cu parastas în sobor şi iarăşi cu un mare concert festiv seara.

O memorabilă serbare a Unirii a fost apoi, la 20 Ianuarie 1920 şi inaugurarea liceului „Ştefan cel Mare", noul liceu românesc, atât de vechiu totuşi, redat în sfârşit menirii sale adevărate; — liceu, denunţat de străini ca „Hochschule der rumänischen Irredenta", care se învrednicise să-i dea armatei române pe eroii Ion Gramadă, Lascar Luţia, fraţii Ambrosie şi Silvestru Micuţariu, Dr. Mihalaş, Vasile Popescu şi Teodor Turturean! . . .

GRIGORE NANDRIŞ

VITEJII ROMEI

de GR. NANDRIŞ
profesor universitar, fost ofiţer voluntar în Legiunea Română din Italia

A sosit primul detaşament de legionari români din Italia. Ni se întorc voinicii satelor, dela munte până'n şesul Prutului, voioşi şi plini de viaţă ca o zi bogată de soare sub acel cer de unde au pornit acum o lună de zile. Ne vin aşa cum ni i-a îngrijit o soră mai mare şi cum nimeni altul nu ni i-ar fi putut îngriji, nici chiar noi înşine. Aşa de puternic a vorbit dragostea unei surori îndepărtate, în acea seară liniştită de început de primăvară, parcă şi ea adusă de acolo din ţara soarelui strămoşilor, încât şi cele mai strânse suflete nu au putut rămâne nemişcate, când au văzut sărind sprinteni din vagoane în vuietul uralelor şi a goarnelor, bravii legionari trimişi de Roma. In acele clipe sfinte de înălţare sufletească, când toate sufletele se contopesc într'un puternic val, când inimele îşi unesc bătăile pentru a încălzi acelaş gând, departarea spaţiului dispăruse şi ne simţeam atât de aproape de acel generos suflet, aşa de înrudit cu al nostru, al Italiei, care ne-a trimis mândrie, nădăjde, mângăiere şi nesfârşită credinţă în viitorul greu ce ni se deschide.

Am simţit atâta tărie în sufletele noastre când am privit cu lacrimi în ochi rândurile de fier ale legionarilor, ce ni-i trimite sora mai mare Italia, căci am văzut atât de aproape de noi, cei înstrăinaţi şi duşmăniţi din toate părţile, un suflet devotat de prieten şi frate.

Pentru acest spor de credinţă şi de energie ce ni-l trimite Roma cu atâta dragoste, cum numai între sufletele înrudite poate să existe, ii trimitem toată recunoştinţa şi toată dragostea sufletului nostru.

Accia cari, scoşi din lagărilc de prizonieri, au fost îngrijiţi, instruiţi, echipaţi pentru a fi trimişi în triumf îndărăt în ţara lor desrobită, vor duce cu ei în satele lor conştiinţa originei pe care poate o uitaseră în anii îndelungei robii, dar care s'a trezit cu revoltă în sufletele lor când au venit în atingere întâia oară, după 1800 ani, cu sufletul din care s'a rupt şi sufletul lor. Ei vor spune copiilor şi nepoţilor cu câtă nesfârşită căldură au fost căutaţi în ţara Italiei surori, care şi când i-a pornit la drumul lung peste mări a avut grijă să le dea merinde, care să le aibă încă şi ajunşi acasă şi haine cât au putut duce.

Numai fraţii buni se despart aşa.

Sufletele îşi au tainele lor nepătrunse, care sclipesc o clipită, pentru a dispărea apoi ca un fulger pe care nu-l poate prinde ochiul, iar viaţa se conduce după legile de fier pe care civilizaţia omenească le poate stânjeni pentru un timp, dar nu le poate desfiinţa. S'a putut la începutul conflagraţiunii europene ca miile de soldaţi cu suflet latin prinşi într'o drăcească disciplină de rutină medievală, să fie mânaţi împotriva ţării obârşiei lor latine. In sufletul lor s'au creat simţiri minciunoase, dar fondul acestui suflet nu s'a schimbat. El a rămas în subconştientul lui acelaş şi a izbucnit cu putere, când a ajuns în apropierea Latinilor fraţi, înfiorat ca după un somn urât din care s'a trezit pe marginea unei prăpastii.

In Sibiiu, unde conştiinţa lor indignată nu a putut suferi să vadă ofiţerii din armata, în care ei au robit purtându-şi încă insigniile, care lor le amintesc robia, un legionar îndemnat să respecte acele insigne câştigate în luptă, a răspuns: „In luptă? — Nu! — Prin sângele nostru s'au ridicat ei! Ne-au înşelat, ne-au vândut, ne-au minţit pe noi să luptăm pentru o ţară străină, ca să se ridice ei. Datoria lor de oameni luminaţi era să ne arate adevărul".

Peste pământul acestei ţări au trecut în anii marelui războiu toate neamurile câte trăiesc pe acest pământ. Toate s'au dus cum au venit după ce şi-au luat partea lor de jaf. Acum se

întorc unii după alții copiii acestei țări, aceia cari sub acest cer au văzut lumina soarelui și după ce au făcut ocolul lumii, aici vin să lupte, să trăiască ori să moară.

Apele umflate se retrag încet la matca lor și neamurile își caută potolirea și revenirea la locurile pe cari și-au plămădit firea. Aceasta vorbește mai mult ca toate teoriile despre dreptul unui popor asupra unui colț de pământ.

Iată pentru ce însoțind pe drumul pripuros de la gară legionarii cari pășiau voinicește în accentele muzicei militare, uitând greutatea ce le apasă umerii și uimind prin ținuta lor admirabilă pe toți străinii adunați să admire pe „strașnicii Italieni" m'am gândit că ei ne aduc și altceva: Conștința mai vie a unui drept, a acelui drept, în care ne-a așezat acum 1800 de ani, Cel ce ne-a adus pe toți de acolo, de unde ne vin atăzi mândrii legionari.

Deaceea, iubiți copii ai acestei țări, vă strig — cu toată căldura sufletului: Bine ați sosit! Vă înbrățișăm pe pământul țării noastre libere, pentrucă așa ați vrut-o, cu toată dragostea ce unește sufletele de frați, care au suferit împreună robia de veacuri și cari pot răsufla în libertate.

Drumul vostru lung din Tarento peste mare până la Constanța noastră și până la Sibiu și Cernăuți va rămâne simbolul căii pe care trebuie să ne îndreptăm în viitor.

Calea pe unde am venit la începutul secolelor ne e tăiată. Voi ați deschis un drum nou!

ZILE TRĂITE IN BUCOVINA

de GR. NANDRIȘ

Pe pământul de glorios trecut al Bucovinei, s'au întors vremurile de mărire strămoșească.

După o iarnă grea și prea amară de 144 de ani, sufletul neamului românesc din aceste sfinte plaiuri a izbucnit cu putere elementară și și-a deschis cu impetuositatea torenților de munte,

când scapă din cătuşile iernii, drum liber la o viaţă potrivită firii lui.

Ceea ce s'a petrecut săptămâna trecută în Cernăuţii vechilor staroşti, nu e graiu omenesc să o poată spune. Iar bătrânul cronicar, când va încerca să prindă în scrisul său sufletul acestor zile, se va opri mişcat la ziua de 15 Noemvrie şi o va trece apăsat şi tremurând în cartea neamului.

Aceasta este ziua mântuirii neamului românesc din Bucovina.

Sufletul Bucovinenilor, care, de la intrarea armatelor mântuitoare pe pământul lor, a trăit într'o continuă încordare şi beţie de entusiasm, a ajuns culmea fericirii în această zi istorică.

Bucovina a trăit zile de mărire naţională, vrednice de trecutul ei. Osemintele de eroi, care sfinţesc acest pământ, îşi vor regăsi odihna turburată de usurpătorii vicleni ai acestor locuri.

In ultima şedinţă a Consiliului Naţional român, Guvernul provizoriu a cerut şi Consiliul a votat cu unanimitate convocarea unui Congres general pentru ziua de 15 Noembrie 1918, spre a hotărî raportul politic al Bucovinei faţă de România liberă. Guvernul a cerut totodată urgenţa pentru a linişti, pe deoparte, spiritele agitate în ţară, pe de altă parte, pentru a arăta străinătăţii voinţa ţării.

Consiliul Naţional, care reprezintă voinţa supremă a Românilor bucovineni, e alcătuit din deputaţi din toate păturile sociale şi de toate culorile politice.

Intre fracurile strălucitoare apar ţăranii munteni în cămeşi albe şi cojoace miţoase, înving sfiala ce li-o insuflă această lume de domni, prin credinţa dreptăţii lor, şi calcă dârji de ocupă locurile în bănci. Mitropolitul Vladimir, acest blând păstor bisericesc, care nici prin vârsta sa, nici prin demnitatea unei vieţi de muncă şi abnegaţie n'a mişcat sufletul de câne al calăului stăpân de ieri, apare chip de patriarh, şi publicul aclamă frenetic pe principele său bisericesc, reintegrat în drepturile sale din care îl alungase brutalitatea vicleană a foştilor stăpâni.

Desbaterile urmează după toate regulele protocolare. Dacă

dăunăzi, în Camera română, Basarabenii au putut fi învinuiţi de inexperienţă parlamentară, această vină nu se poate aduce oamenilor politici din Bucovina, cari vor putea uimi prin formalismul învăţat dela foştii stăpâni.

Fotoliul preşedintelui e ocupat de vice-preşedintele Consiliului, profesorul Eusebie Popovici, un bărbat demn şi distins. Banca ministerială e ocupată de Iancu Flondor, Erast Tarangul, Dori Popovici.

Propunerea Guvernului de a convoca un Congres bucovinean e primită cu unanimitate.

Cere cuvântul deputatul socialist Grigorovici, care întreabă care este atitudinea Guvernului faţă de naţiunile conlocuitoare ale ţării. Guvernul, prin răspunsul hotărît al lui Iancu Flondor şi prin declaraţia clară a referentului Guvernului, Radu Sbiera, îşi expune punctul de vedere în chestia naţionalităţilor din ţară. Declaraţie categorică: Toate naţionalităţile vor trăi viaţă liberă naţională, potrivit caracterului lor etnic. Ele se vor putea desvolta în toată libertatea în cadrele Statului naţional român. Românii nu vor face altora nedreptatea ce li s'a făcut lor.

Ministrul-preşedinte a mai declarat că s'a pus în contact cu naţionalităţile, invitându-le să iea parte şi ele prin reprezentanţii lor la Congresul din 15 Noemvrie. Cei mai dispuşi la o înţelegere s'au arătat Polonii. Ei nu vor fi adversari ai Unirii. Nu a primit dela ei un răspuns formal, căci Polonii, având obligaţiunile lor faţă de Comitetul central din Varşovia, aşteaptă instrucţiunile cerute de acolo. Nici Germanii nu sunt adversari categorici; au cerut însă asigurarea unei vieţi de desvoltare culturală liberă în viitorul Stat român. După declaraţiile Guvernului se aşteaptă şi dela ei un răspuns afirmativ. In restanţă sunt Evreii; iar cu Rutenii nu s'a putut ajunge la o înţelegere, fiind intransigenţi în pretenţiunile nedrepte.

A urmat o expunere Guvernului în chestia agrară, răspuns la o interpelare a deputatului ţăran Candrea. Răspunsul ministrului-preşedinte a fost desăvârşit, ca fond şi ca formă. El arată că autorul său e un bărbat politic cu experienţă, cu demnitate

şi hotărît, sincer şi cu mult bun simţ în înţelegerea împrejurărilor. Nici o şovăire, nici un subterfugiu, nici o frază încâlcită, ce ar putea da loc la un echivoc sau vre-o portiţă de scăpare aşa de obişnuită în viaţa politicianismului român. Pământ se va împărţi ţăranilor, atât din Fondul bisericesc, cât şi din proprietatea mare: vreo 60 de mii de fălci de pământ arabil. Aceasta însă nu se poate face nici într'o săptămână, nici în două. Ministrul-preşedinte se leagă prin cuvântul său de cinste să facă aceia ce făgăduieşte. Mai degrabă îi va seca limba în gură decât să spuie un neadevăr, el care niciodată în viaţa lui n'a minţit. Lumea prezentă întăreşte acest adevăr prin aplause. Dar Guvernul în acţiunile sale nu se lasă intimidat de nimeni. Datoria deputaţilor ţărani şi a fiecărui Român e să lumineze lumea satelor asupra acestor lucruri şi să-i arate că împărţeala ce au făcut-o ei prin samovolnicie nu va rămâne, nu poate fi temelia dreptăţii, şi cine scoate sabie de sabie moare, a zis Hristos apostolului Petru. De acest adevăr se poate convinge orcine astăzi, când vede doborît şi înfrânt pe acela ce a voit să robească lumea.

De aceia ţăranii români să nu se facă de râs.

Dacă Guvernul, care are puterea să pedepsească aspru, până astăzi n'a făcut aceasta, e pentru că el a făcut ca un părinte, ce aşteaptă îndreptarea copilului rătăcit. Dar şi părintele de la o vreme pune mână pe o vargă şi pedepseşte. Ţăranul va avea pământ, şi parcelarea se va face până cel târziu la toamna viitoare. Orice lucru cere răbdare, şi ţăranul care a răbdat timp de 144 de ani nedreptatea şi asuprirea străină, să aştepte, că-i va veni dreptatea Guvernului român. Să nu se facă de ruşine şi de blăstăm în faţa istoriei.

Acest răspuns al ministrului-preşedinte a fost adresat direct ţăranilor, şi atât fondul, cât şi forma e simplă, clară, părintească, plină de bunătate severă, fără de linguşire. Această declaraţie, care cu drept a fost hotărîtă pentru o largă răspândire în popor, prin publicitate şi viu graiu, e un model de stil curat, simplu, pe înţelesul ţăranului, şi ce păcat că până astăzi Guvernul nu a încercat să lumineze ţăranul şi prin alte manifeste de felul

acesta! Răspunsul acesta va rămânea un act istoric de mare importanţă şi un model de graiu pe înţelesul poporului.

Să poarte grijă conducătorii să se aducă la îndeplinire! Trebue câştigată încrederea ţăranului!

Toată lumea a rămas mulţămită de aceasta expunere în chestia agrară.

Al doilea fapt de relevat în aceasta şedinţă a fost discursul deputatului Grigorovici.

La o interpelare a d-lui Marmeliuc, care, cu drept cuvânt, cerea Guvernului să procedeze cu energie împotriva agitatorilor poporului şi „să puie la răcoare elementele netrebnice“, cum le-a numit altădată preşedintele Guvernului, se ridică deputatul Grigorovici şi-şi expune, într'o cuvântare cu mult fond, vederile sale, care merită respectul oricărui om de bună credinţă. Intr'un graiu românesc încet şi blând, fără a fi lipsit de energie, desveleşte adevăruri de o realitate crudă. Deputatul democrat-social — cum se numeşte el, şi nu social-democrat, după limba germană, — cere să nu fie confundat cu bolşevicii. Socialismul n'are nimic cu bolşevismul. Ceia ce îl preocupă în vorbire e fondul, şi ceia ce cucereşte în această vorbire e puterea logicei şi sentimentul cald de blândeţă pentru toate suferinţele omului, ori de unde ar veni. Acest socialist e în fond un suflet de adevărat Român. Puterea sângelui e atât de covârşitoare, încât nu se poate şterge, chiar când încerci să te ridici de-asupra „castelor“ naţionale printr'o concepţie pe care o crezi superioară. Sufletul blând şi bun al acestui socialist îi arată categoria naţională în care trebue să între ca om.

A vorbit cu durere despre o samă de feciori de ţărani, cari printr'o greşită educaţie ajung domni şi se înstrăinează de pătura din care au ieşit. Ajung „domni“ în loc să ajungă creierul neamului lor. Dacă ţăranii, în frământările acestor zile tulburi, când un om cult se orientează greu, şi-au pierdut cumpătul, dedându-se şi la desordini, crezând să-şi dobândească astfel un drept ce li s'a promis mereu în ultimii patru ani şi jumătate de sufe-

rinţi, creierul naţiunii să nu fie prea aspru în pedepsirea lor, ci să li se judece vina.

Insistă asupra abisului ce s'a creat cu timpul între pătura conducătoare şi popor şi arată cum cea dintâiu, ieşită din cea din urmă, şi-a făcut un drept de stăpânire asupra unor lucruri pe care poporul i le-a încredinţat spre pază. Cere Guvernului să intervină pe lângă armata română ca să ridice starea de asediu şi să lase liber dreptul la adunare. Deputatul Grigorovici o face aceasta cu bună credinţă.

Acest lucru se pare bun şi posibil în teorie, dar absolut inadmisibil în realitate, căci, dacă e un om de cinste care păgubeşte în parte pe urma acestei stări de lucruri, se vor găsi în celalt caz zeci şi sute de oameni fără suflet cari vor păgubi înzecit şi însutit mai mult interesele generale şi ordinea, atât de necesară astăzi. Intre două lucruri rele, alegi răul mai mic. Binele se poate face însă şi supt stare de asediu.

Deputatul Grigorovici cere mai departe Consiliului să delege din sânul său membri cari să vorbească poporului în adunări pe la sate şi să-l lumineze asupra chestiunilor zilei. El singur, care, cum se ştie, nu s'a apropiat cu socialismul său de populaţia satelor, se pune la dispoziţia Consiliului în acest scop.

Cât despre părinţii poporului, despre cari a vorbit I. Flondor, să nu se uite că există şi mulţi părinţi răi, cari nu au grije de copiii lor. Iar azi ţăranul român „şi noi toţi cari suntem Români şi dorim alipirea la România“, ne gândim la părinţii răi ai poporului de ţărani din România, cari benchetuiau în desfrâuri şi nu se gândiau la copiii lor ce se sting în mizeria bordeelor şi mor de boli şi sărăcie de te îngrozesc statisticele de mortalitate, mai îngrozitoare decât în oricare altă ţară.

Se declară deplin mulţămit cu proiectul agrar al Guvernului, şi persoana d-lui I. Flondor e garanţia că acest proiect nu va rămâne literă moartă ca atâtea proiecte ale foştilor stăpâni. Trebuie însă să se întreprindă o acţiune de propagandă pentru a insufla şi ţăranului această încredere şi a-l sfătui la răbdare. Pentru aceasta Consiliul Naţional să se puie în cotact direct cu

poporul şi să-l întrebe dacă are răbdare să aştepte până în toamna viitoare, ca să se poată face un lucru definitiv, trainic şi legal sau să facă, aşa cum a cerut deputatul ţăran Boancheş, spunând foarte bine că ţăranul, când se va apuca de muncă va uita toate gândurile rele ce i le-au băgat străinii în cap şi să se facă o parcelare provizorie până va veni cea definitivă. Consiliul Naţional să aibă încredere în bunul simţ al ţăranului român şi în înţelepciunea lui, căci el, după ce va fi luminat cu cinste, îşi va da seamă de fiinţa lucrurilor, şi el va înţelege că pentru această operă e nevoie de timp. Ţăranul e meşter desăvârşit în chestiunile ce-l privesc, şi e greşită credinţa că cel ce poartă lumina e şi mai deştept.

Cu discursul deputatului Grigorovici, şedinţa se închee la ora zece şi jumătate seara, hotărîndu-se definitiv trei puncte în programul Guvernului: Chestia naţionalităţilor, chestia agrară şi convocarea Congresului General pentru ziua de 15 Noembrie 1918.

* * *

Veni ziua Congresului, aşteptat cu fiori de nerăbdare de toată suflarea românească. Fiecare ştia ce se va hotărî în acest Congres, dar, precum credincioşii în ziua Învierii se îndreaptă cu evlavie către altarul credinţii lor, aşteptând cuvântul cunoscut al Mântuirii pentru a răspunde din tot sufletul: „Adevărat că a înviat“, astfel din zorii zilei de 15 Noembrie Românii Bucovinei se îndreptau în pelerinagiu către Reşedinţa metropolitană din Cernăuţi. Străzile spre Reşedinţă se umplură de lume, care într'un singur gând se grăbia să ieie parte la cea mai mare sărbătoare a neamului românesc din Bucovina.

Bătrâni cu ochii înlăcrămaţi de bucurie după ce au trăit o viaţă străină, băieţandri cu feţe pline de fericire, doamne din elita societăţii alături cu femeia din suburbia oraşului, ţinuta de sărbătoare a boierilor lângă sumanul munteanului venit din creierul munţilor să ia parte la sărbătoarea ţării, preoţi şi învăţători, foşti ofiţeri în armata austriacă, cu tricolorul la roseta chipiului, tineri şi bătrâni, treceau cu suflete înălţate de mărirea acelor clipe

sub măreţul portal învelit în tricolor al Reşedinţei metropolitane, această pompoasă operă arhitectonică de o dubioasă valoare artistică.

Mult înainte de ora Congresului măreaţa sală sinodală de marmoră albă se umplu de lume. Cine şi-a ocupat locul nu mai voia să se desprindă de el. Pereţii înalţi sunt înfloriţi cu ornamentaţii de sculptură. Pe coloane de marmoră neagră se sprijină înaltă boltă strălucitoare în colori. Acest decor de poveste dă cel mai solemn cadru momentelor de sărbătoare. Altarul de unde urmează să se vestească Mântuirea e aşezat în partea de răsărit a sălii, la picioarele portretului Voevodului dela Putna, care parcă străjuieşte cu privirea sa de vultur faptele plăieşilor săi.

Lumea care a ocupat balconul de sus şi jumătatea sălii împreună cu toate încăperile laterale aşteaptă, cu răsuflarea oprită, ceasul cel mare.

De-a dreapta tribunei locurile sunt ocupate de deputaţii Consiliului Naţional, stânga o ocupă ofiţerii garnizoanei, cu generalul Zadic în frunte şi ofiţerii bucovineni voluntari în armata română, acei cari într'o lungă pribegie plină de suferinţi au purtat în sufletul lor nădejdea acelei zile.

Astăzi li se pare acestor luptători totul un vis frumos, pe care abia îl cred realitate. Credinţa care li-a mânat sufletele peste toate piedicile unor vremuri grele şi nesigure a adus acestor fii ai ţării mântuirea lor, părinţilor şi copiilor lor.

Bătrânul preot Dionisie Bejan binecuvintează această zi a dreptăţii, — şi în momentul acesta se aprind toate candelabrele din sală, — urează tuturor bun-sosit şi propune ca preşedinte al Congresului pe cel mai ales fiu al neamului românesc din Bucovina, pe Iancu Flondor.

Numele acesta stârneşte ropote de aplause ce nu vor să înceteze. Vrednicul profesor Radu Sbiera, ales secretar al Congresului, dă cetire telegramelor sosite. Basarabenii îşi trimit odată cu bucuria frăţească, adânca recunoştinţă şi mulţămire pentru sprijinul ce li-au dat fiii pribegi ai acestei ţări la realizarea unirii lor. Ardelenii pribegi îşi trimet cu duioşie lacrimile de bucurie, urând tot binele acestor fraţi de pribegie şi suferinţă cari cu o

oră înaintea lor au putut săruta pământul țării lor. Generalul veteran Marcu, în numele Craiovei, salută pe cei ce se întorc astăzi la sânul patriei mume. Toate cuvintele frățești sunt primite cu entusiasm.

Președintele congresului arată rostul acestei adunări și cere să se ia în discuție problema raportului politic ce urmează a se stabili între Bucovina, trunchiată din trupul Moldovei, și țara mumă.

Se anunță la cuvânt profesorul universitar Iancu Nistor, membru al Academiei Române, fiu de sătean din Bucovina. După ce a făcut istoricul deslipirii Bucovinei de Moldova și a arătat nedreptățirea elementului autohton al acestui colț de pământ românesc pe terenul politic, cultural și economic, întemeindu-se în tot discursul-conferință pe argumente istorice puternice, al căror adevăr nu l-ar fi putut clinti nici cel mai mare dușman al adevărului, sfârșește cu o inimoasă perorație, arătând, cu puterea de convingere a unui savant istoric, că nedreptatea dela 1774 trebue îndreptată în aceste zile ale dreptății și pământul furat din Moldova lui Ștefan, care păstrează cele mai scumpe amintiri și cele mai sfinte moaște ale trecutului nostru istoric, trebuie redat necondiționat, în întregimea lui istorică, Moldovei.

Sala se ridică, și aplauzele se prefac într'un lung vuet de codru bântuit de furtună.

Nimeni nu dorește continuarea discuției. Vin la cuvânt reprezentanții națiunilor polonă și germană. Polonii recunosc dreptul istoric al Românilor asupra teritoriilor din Sudul Nistrului și cer unirea cu România, convinși că în această țară li se va asigura dreptul religiei catolice și limba în școală și biserică. Termină strigând: „Vivat România Mare“, iar sala li răspunde în urale nesfârșite și strigăte de: „Trăiască Polonia Mare“. Reprezentanții poloni au fost în repetate rânduri obiectul unor vii aclamații. Aceiași declarație o dă și reprezentantul german, cu o singură rezervă: dacă se va uni Transilvania și Banatul cu România. Rutenii au fost reprezentați neoficial, iar Evreii s'au abținut cu totul, în mod ostentativ.

Au vorbit din partea Basarabiei I. Pelivan şi P. Halippa, care a relevat unirea necondiţionată a Bucovinei, unire pe care ei n'au putut-o face astă primăvară, când în România veche stăpânea încă duhul trecutului autocrat; îşi exprimă nădejdea într'o regenerare democratică a noului Stat român, care astăzi a apucat drumul cel bun. Crede în colaborarea tuturor elementelor democratice din Basarabia, Bucovina, Ardeal şi din vechea Românie.

Salutul Ardealului l-a adus Gh. Crişan, chemând pe toţi Românii la sărbătoarea Ardealului, ce urma să se serbeze peste trei zile în cetatea istorică Alba-Iulia.

Se citeşte încă odată rezoluţia votată, care prevede realipirea necondiţionată a Bucovinei în vechile ei hotare istorice la România, şi se aduc omagii de credinţă celui mai mare Român, M. S. Regele Ferdinand. Sala se ridică în picioare şi jură credinţă, ridicând mânile în sus, iar uralele nu se opresc. Pânza se dă la o parte, şi mai jos de portretul lui Ştefan apar portretele Suveranilor. Aplauzele şi uralele se ridică în ropote puternice, ca o ploaie torenţială şi ţin mai multe minute, încetează puţin pentru a reîncepe cu mai multă vehemenţă, de crezi că nu se vor mai opri. Din sala laterală răsună imnul regal. Mulţimea se linişteşte şi ascultă cu evlavie ca un imn de rugăciune. Când încetează cântecul, pornesc valurile de aplauze. Şi, de câte ori se rostea numele Suveranilor, urma acelaş mare entuziasm.

Lumea porneşte apoi în cortegiu, cu muzica militară în frunte, spre centrul oraşului. Străzile se umplu repede şi se prefac într'un râu mişcător de capete. Toţi îşi caută cunoscuţii, se îmbrăţişează, se sărută, urându-şi viaţă lungă, ca în cea mai mare zi de sărbătoare. Ajunşi în piaţa principală din faţa Primăriei, găsesc aici altă lume care aşteaptă vestea mântuirii. Din balconul Primăriei se anunţă deciziunea Congresului, iar lumea izbucneşte într'un delir de entuziasm, în aplause şi strigăte. Se fac ovaţiuni nesfârşite Regelui şi Reginei, iar muzica militară intonează Imnul Regal. Primarul anunţă că, în amintirea actului de astăzi, piaţa principală va purta numele „Piaţa Unirii", şi în

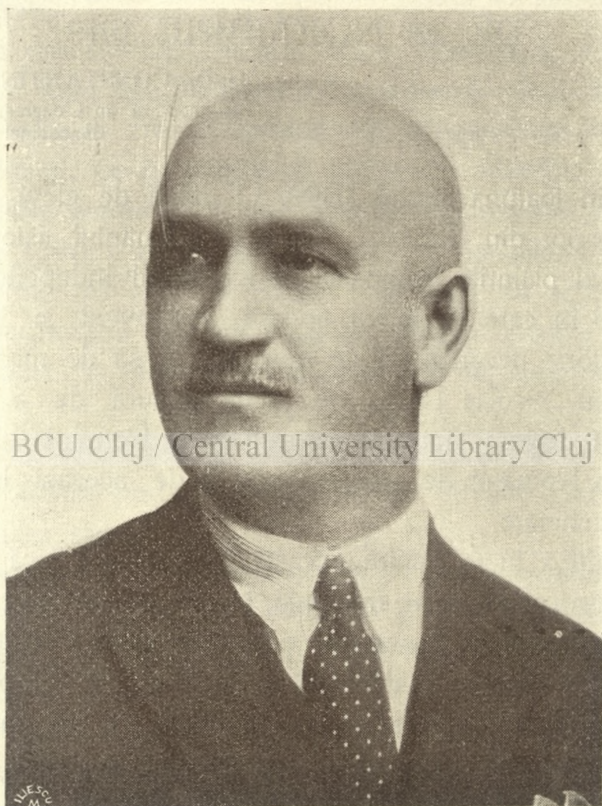
acel moment în piaţă se ridică table în trei colori cu inscripţia „Piaţa Unirii".

Generalul Zadic anunţă ostaşilor cari formează în faţa Primăriei un zid de fier, neclintit, hotărîrea zilei de astăzi. Armata izbucneşte în urale şi lumea duce zgomotul mai departe ca un clocot de pădure.

Odată cu ruperea rândurilor se leagă o horă, care creşte tot mai mare, se lărgeşte şi într'o clipă cuprinde toată piaţa cea largă. Braţele vânjoase ale ostaşilor în cască de fier se prind de mânile domnişoarelor, generali şi coloneli alături de „leatul de rând", bătrâni preoţi cu bărbi cărunte se învârt în horă alături de flăcăiandri abia ieşiţi din copilărie, ţărani cu sumanul aspru şi boieri în haine de sărbătoare, toţi joacă hora Unirii, topind zăpada de supt picioare, care porneşte la vale în păraie. Lanţul se măreşte, se rupe, se leagă alte două, trei, străinii trebue să se dea în lături, căci numai e loc pentru spectatori, se lungeşte în străzile largi din apropiere şi nu vrea să înceteze. Iţi pare că Românii vor să cuprindă în lanţul acestei hori tot pământul frumoasei Bucovine. Şi a fost o horă ca'n poveşti, cu chiote şi strigăte care nu mai încetau: chiuiau cei tineri şi plângiau bătrânii în hohote de bucuria zilei.

Iar străinii, îngrămădiţi în ferestrele caselor din jurul pieţii, priviau miraţi şi se întrebau unde au stat ascunse aceste puteri de viaţă ale unui neam, şi din sufletul lor s'a şters în acea zi şi cea din urmă nădejde într'un trecut pe care-l aşteptau să se întoarcă.

Juca şi pământul supt picioare, pământul românesc al vechilor staroşti ai Moldovei-de-Sus. Şi a ţinut aşa un ceas şi două, şi nu era gând de încetare, dacă n'ar fi şoptit cineva o veste pe care toţi au vrut s'o creadă. Au pornit atunci val-vârtej cu muzica spre gară pentru a întâmpina pe Regele, despre care se zvonise că a venit în gară. Şi marea sărbătoare a Bucovinei s'a sfârşit cu ovaţiuni şi urale pentru Acela pe care îl aşteptă Bucovina.

CONSTANTIN NASTASI

MEMORII PENTRU MAREA ZI DE 28 NOEMBRIE 1918

de Dr. CONSTANTIN NASTASI
fost membru în Congresul General al Bucovinei

Era în toamna anului 1899. O mână de elevi dela gimnaziul superior din Suceava, trăind pe pământul istoric, văzând în fiecare zi plaiurile frumoase ale Regatului independent şi ruinele cetăţii în care au locuit domnii moldoveni şi începând a înţelege istoria necenzurată de austriaci, scrisă de marele apostol al neamului Nicolae Iorga, am făcut legătură de a întreprinde totul ca să dispară hotarele nefireşti dintre România şi Bucovina şi ca între Românii de acelaş sânge şi de aceeaşi lege să nu mai existe hotare.

Hotărîţi a lucra pentru această idee, cu toate că eram conştienţi de pericolul care ne ameninţa, în caz de descoperire, ne-am pus în înţelegere cu înaintaşul nostru Emilian Sluşanschi, care nu a ezitat a veni în scopul acesta la Suceava. După cuvântări înfocate pe Şeptelici, ne-am dat toţi mâna să fim fraţi de cruce şi am depus juruinţa solemnă la mâna lui Sluşanschi de a lupta din răsputeri pentru ajungerea scopului naţional.

Pământul Şeptelici şi ruinele cetăţii, către care ne-am îndreptat apoi ne-au părut atunci sfinte şi vedeam în ele simbolul unirii.

Prin studiul istoriei şi al literaturii române în completarea celui de tot restrâns în şcoală, prin contactul viu pe care îl întreţineam cu poporul la diferite petreceri şi serbări şi la cari accentuam întotdeauna ideea naţională, am urmărit această ţintă ca elevi. Devenind studenţi şi membri activi ai societăţii academice „Junimea“, cercul nostru de activitate s'a mărit şi lucrul nostru

este cunoscut Românilor din Bucovina şi conducătorilor naţionali din Regat cu cari stam în legătură.

Membrii societăţilor muzicale „Carmen" şi „Hora" pe cari am avut cinstea a-i saluta cu entuziasm românesc în Iţcani şi literaţii cari au venit la noi au constatat cu satisfacţie propăşirea ideei naţionale.

Câţiva din noi ca: Lucaci, Tofan, Scripcariu, Guşetu ş.a. nu mai sunt între noi, unii din ei apucând începuturile unirii tuturor Românilor, a visului urmărit, alţii stingându-se înainte.

In Rădăuţi, ca preşedinte al „Clubului Român", al Societăţii „Culturale Române" şi membru al Internatului de băeţi şi al Societăţii „Ştefan cel Mare" am avut o posibilitate largă de a lumina poporul, cu toate că oficiile superioare nu se bucurau de curajul judecătorului urmărit chiar penaliceşte pentru românism prea pronunţat şi calificat „Hauptagitator der jungrumänischen Partei".

Românii, societăţile şi şcolile cari treceau la Putna şi se opriau în Rădăuţi erau primiţi şi găzduiţi de noi dând nou nutremânt focului sacru.

Trăiesc încă mulţi vizitatori, cari auzind în oraţiunile şi convorbirile noastre accentuarea neascunsă a unirii s'au întors acasă cu simţământul că timpul pentru desfiinţarea hotarelor nefireşti între Români şi Români se apropie.

Şi de fapt s'a apropiat anul 1914. Fiecare îşi făcea calculele sale. Pentru noi Românii din Bucovina era o ipoteză sigură, România va lupta cu Austria sau contra Austriei, Bucovina se va realipi la ţara din care a fost detrunchiată cu 140 ani în urmă, căci România o va primi sau prin tratate sau o va lua cu forţa. Noi Românii din Bucovina eram atunci regionalişti, soarta noastră ne preocupa prea mult ca să ne mai rămână timp a ne ocupa şi de soartea celorlalţi Români în afară de Regatul liber cu toate că cântam la diferite ocaziuni ca şi în anul 1906 în arenele romane „La Arme". Soarta celorlalte ţări româneşti o lăsam în seama conducătorilor lor. Orice altă afirmare este nesinceră. După primele luni de război ne arăta ţinuta hotărîtă şi

politica corectă a Regăţenilor şi a solilor noştri fugiţi în Regat că, odată cu Bucovina trebue şi Ardealul să devină pământ liber românesc. Indată se fac tranşee şi în toate locurile de garnizoană apropierea sufletească a Românilor de pretutindene şi se închee legături de prietenie cu Sârbii, Italienii, Cehii. Lonzica, Austro-Ungaria trebue să dispară, naţiunile ţinute cu forţa sub sceptrul habsburgic trebue să devină libere se auzia din gura ofiţerilor şi a soldaţilor. La fiecare popotă, restaurant, cafenea şi orice alte locuri de întâlnire, ofiţerii şi soldaţii naţionalităţilor aveau mesele lor comune, separate de ale celorlalţi. In tranşee naţionalităţile fraternizau şi se ajutau întreolaltă, fiecare gândindu-se la patria sa odată liberă. Semnele descompunerii Austro-Ungariei erau vizibile şi nimene nu se mai temea a afirma aceasta la orice ocaziune.

Puterile centrale înfometate, secătuite de orice vlagă, Austro-Ungaria descompusă în două tabere, Germanii şi Ungurii într'o tabără, naţionalităţile şi chiar o mare parte de evrei, cari de regulă stăteau la mijloc, în altă tabără, nu mai puteau opri dezastrul. In Septembrie şi în deosebi Octombrie 1918 ostaşii tuturor naţionalităţilor formau în tranşee şi în orice loc de garnizoană sfaturi naţionale, se consultau şi ajutau întreolaltă. Era înainte dată parola de a se preda ca prizonieri la Italieni, Ruşi, Români, la începutul lunei Octombrie 1918 strigau toţi în unanimitate că, ne mai având pentru ce lupta, nu mai vor să intre în luptă. La acest rezultat au ajuns în Austro-Ungaria chiar Germanii şi Ungurii.

Ofiţerii cari se opuneau acestor stări de lucru şi încercau să menţină disciplina rămâneau fără stele şi erau de multeori maltrataţi de ostaşi. Trenurile erau ocupate de aderenţi a cadrelor verzi şi ofiţerii nu mai cutezau a călători cu trenul sau a se arăta în localurile publice. Nici manifestul împăratului Karl nu a mai putut opri prăbuşirea.

Eram atunci la Curtea marţială din Kassa. Sfatul naţional de acolo, compus în mare parte de evrei ne-au pus trenuri la dispoziţie şi Românii, Rutenii, Cehii, Polonii, Ruşii, Sârbii şi Italienii, foşti prisonieri se îndreptau spre patria lor. Ajunşi până

la Juravice înainte de Przemysl în condițiuni bune, am dat aici de lupte între Poloni și Ruteni pe ambele părți ale Sanului. Cu forța am acaparat vagoane și mașini, am năimit mecanici și fochiști și am trecut printre glonții din Przemysl pe linia muntoasă până la Cernăuți, când primiți omenește pe la stațiuni, când trebuind să ne luptăm cu cei ce încercau să ne desbrace. Cu groază îmi aduc aminte de bieții ofițeri și soldați desbrăcați și bătuți, cari veneau de prin Ungaria și se urcau în trenul nostru. Indată ce am trecut Siretul necazurile au încetat, căci ajunși la noi eram orișiunde bine primiți.

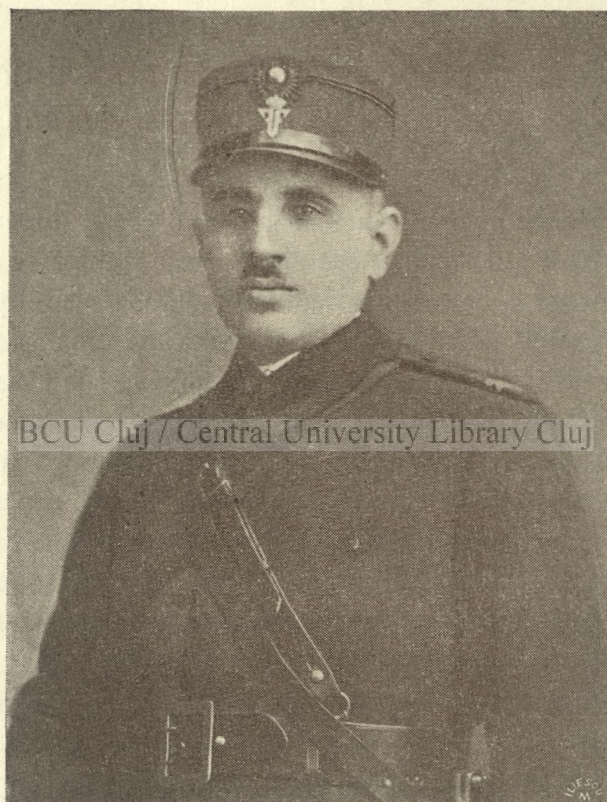
Incă la 6 Noembrie am conchemat împreună cu alți buni Români preotul, directorul școlar, primarul și 2 aleși din fiecare comună pentru 10 Noembrie 1918 la Rădăuți și am format Sfatul Național, al cărui președinte am fost ales.

Cu intrarea grănicerilor sub conducerea maiorului Anton Ionescu au început în Rădăuți zilele de sărbătoare. Telegrama trimisă la 10 Noembrie din adunarea Sfatului Național Regelui Ferdinand și Guvernului la Iași, prin care declarăm că lanțurile cari ne țineau încătușați fiind sfărâmate, noi înțelegem a ne repatria la țara dela care am fost detrunchiați, arată voința noastră.

Moțiunile Constituantei din 27 Octombrie, intrarea triumfală a trupelor Române în ziua de 11 Noembrie, hotărîrile Adunării Naționale, tuturor cunoscute sunt toate pregătiri pentru ziua festivă și istorică a zilei de 28 Noembrie 1918.

Când în această zi binecuvântată de Dumnezeu membrii Consiliului Național secondați de reprezentanții naționalităților minoritare au votat Unirea necondiționată și de veci a Bucovinei cu Regatul României, fiecare Român se simțea mândru și mulțumea lui Dumnezeu că l-a învrednicit să vadă împlinit idealul național urmărit de toți bunii Români prin secole.

Trebue să ne rugăm necontenit lui Dumnezeu ca să avem mintea luminată pentru a menține pe veci acest ideal împlinit.

SILVESTRU NETEA

CÂTEVA AMINTIRI DE ACUM 20 ANI IN URMĂ

ŞI O MODESTĂ CONTRIBUŢIE LA UNIREA BUCOVINEI

de SILVESTRU I. NETEA
căpitan în rezervă şi fost voluntar

După sosirea mea în Bucureşti, în anul 1915, după ce m'am făcut nevăzut depe frontul rusesc din Carpaţi şi după ce am trecut prin felurite peripeţii, cu care ocazie mi-am expus viaţa nu pot să trec cu vederea ca să nu amintesc, că persoana îndrumătoare şi binevoitoare cu care m'am întâlnit pe calea Victoriei în faţa Palatului Regal, era Profesorul Universitar Dr. Ion Nistor, fostul meu profesor dela Liceul din Suceava, care văzându-mă m'a oprit şi cel dintâi lucru ce a făcut, m'a întrebat cum am ajuns acolo, ce fac şi dacă am cu ce mă întreţinea. Cu toate că nu prea eram lipsit de mijloace băneşti, căci mai aveam la mine vreo 4.000 coroane şi vreo câteva sute de ruble ruseşti, totuşi gândindu-mă la viitorul meu şi reflectând să-mi caut o ocupaţie şi cu această ocazie explicându-i situaţia mea, D-sa mi-a recomandat să viu într'o anumită zi la Academia Română, depe Calea Victoriei Nr. 125 unde D-sa are să-mi facă rost să primesc un serviciu la această instituţie superioară de cultură. Promisiunea dată a fost împlinită spre mai marea mea bucurie, căci Academia Română m'a primit ca funcţionar provizoriu în Serviciul ei Central Administrativ, cu o retribuţie lunară de Lei 150, plus adausul de chirie etc. conform Deciziei de numire Nr. 1725 din 1/14 Sepemvrie 1915, semnată în original de *Dr. C. I. Istrate, pe atunci preşedintele Academiei Române*, şi de d-l Prof. Univ. *I. Bianu, ca Secretar-General.* La împlinirea anului de provizorat în 1916, prin Decizia Academiei Române Nr. 1620 din

31 August 1916, semnată pentru *Preşedinte de Barbu Delavrancea* şi de Secretar General de I. Bianu, primii încadrarea mea în rândurile funcţionarilor definitivi ai acestei instituţiuni cu un salar lunar de *Lei 234,* — plus adausul de chirie etc. *In felul acesta declararea răsboiului din 14 August 1916 de către România împotrva Austro-Ungariei, m'a găsit ca funcţionar definitiv la Academia Română din Bucureşti.*

Cu această ocazie ca fost militar în armata Austro-Ungară şi pus de data aceasta la dispoziţia Ministerului de Răsboiu român, fiind repartizat încă din timpul neutralităţii României la Reg. 46 Infanterie din Bucureşti, unde prezentându-mă la mobilizare am fost trimis mai departe de acest regiment pentru complectarea instrucţiei în româneşte la Şcoala ofiţerilor de rezervă dela Regimentul 37 din Botoşani.

Imi reamintesc prea bine cum în noaptea zilei de *15 spre 16 August 1916,* deci după 24 ore dela declararea răsboiului, a apărut deasupra Bucureştiului primul Zepelin german, care a vărât groază în sufletul tuturor observatorilor şi trecătorilor pe străzile capitalei, căci nu aveau mijloace ca să se apăre în contra ravagiilor ce le făcea asupra cetăţenilor capitalei.

In acele momente, dorinţa noastră a tuturor refugiaţilor români din ţinuturile subjugate, era să plecăm cât mai curând pe front, pentru a realiza visul nostru mult dorit. Ajuns la Botoşani, acolo ne-am întâlnit din nou o mulţime de români bucovineni, refugiaţi de prin toate colţurile Bucovinei. Printre aceştia se găsea şi Dr. Ioan Grămadă, eroul dela Cireşoaia, fost profesor secundar la liceul Militar dela Mănăstirea Dealului. Acesta fiind în legături oficiale mai intime cu mai mari demnitari ai României depe atunci, ne informa pe noi ăştilalţi refugiaţi Bucovineni despre toate evenimentele mai însemnate ale zilei. Cum contingentul nostru de refugiaţi Bucovineni, înscrişi ca voluntari în rândul Armatei Române, forma ca intelectuali, un număr de peste 500 înşi, cari aveam să devenim ofiţeri combatanţi pe front, conducerea şcolii ne-a repartizat pe cei mai în vârstă la compania a V-a, aşa că la această companie eram cei mai

mulţi Bucovineni. Am avut fericirea să fiu camarad în acelaş ploton cu *Dr. Ioan Grămadă, Dr. Dimitrie Marmeliuc, Grigore Nandriş, Ştefan Eşanu, Vasile Olariu, Eusebie Jemna, Dimitrie Ţigănescu* şi alţii a căror nume mi-au scăpat din memorie, aşa că la eliberarea noastră în Februarie 1917 dela şcoală ca elevi plotonieri cu termen redus, am fost fiecare repartizaţi la unităţile de front la care ne-am cerut. Eu unul am fost trimis la Reg. 54/56 Infanterie, care fiind rezerva lui 16 Infanterie dela Fălticeni, era în refacere în comuna Cordăreni din judeţul Botoşani. Aici iarăş m'am întâlnit cu voluntarii Bucovineni între cari *Costică Lucescu, Vasile Olariu, Levescu, Silvestru Micuţariu* şi alţii cu cari în ziua de 10 Maiu 1917, sărbătorind însemnătatea zilei istorice precum şi refacerea Regimentului 54/56, gata de plecare pe front, chiar a doua zi ridicând cantonamentul şi echipând efectivul Regimentului cu toate cele necesare, am plecat pentru o destinaţie necunoscută în direcţia spre Leorda, gara de îmbarcare a regimentului nostru şi din cauză de aglomeraţie prea mare acolo ne-am îmbarcat în gara Buceci, într'un tren regimentar, cu care am ajuns după o zi şi o noapte de drum în staţia Independenţa unde am debarcat. De acolo am mai făcut marşuri obositoare cu regimentul până la Reni şi pe urmă fiind aduşi pe malul stâng al Siretului, am tot schimbat cu unitatea noastră la dreapta până în primele zile ale lunei Iulie 1917 când am ajuns în dreptul Târgului Nămăloasa, de am trecut Siretul pe partea dreaptă în punctul de apărare format o potcoavă, unde în noaptea de 7 spre 8 Iulie 1917 am primit botezul de sânge şi în Armata Română la atacul Germanilor cari încercau mereu a ne da peste cap din acel sector de apărare depe malul drept al Siretului în dreptul Tg. Nămăloasa, iar în acelaş timp numai cu trei zile în urmă primirăm vestea marei bătălii dela Mărăşti din 11/7 1917.

Din sectorul potcoavă dela Nămăloasa, unitatea mea a trecut înapoi pe malul stâng al Siretului, şi cum eram cu o parte din unitatea mea pe valea Călmăţuiului, pe o zi cu arşiţă dogoritoare, iată că în trecere, m'am întâlnit cu camaradul Dimitrie

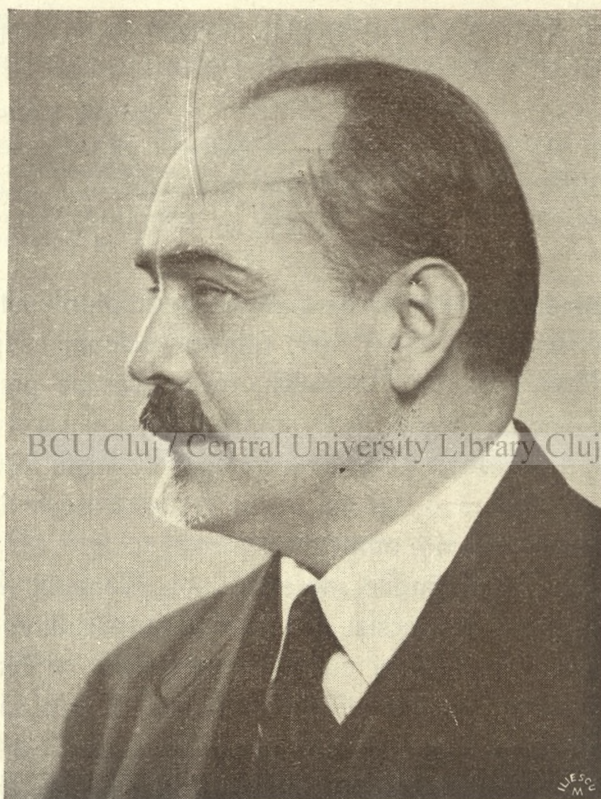
Marmeliuc dela Reg. 8 Buzău, care era deasemenea într'o mișcare de schimb cu unitatea sa. Prin mișcarea aceasta de schimb de unitate tot la dreapta pe malul stâng al Siretului, în timpul marei bătălii dela Mărășești din 6 August 1917, sectorul principal de luptă, ajunsem cu unitatea mea Reg. 54/56 din Divizia XIV-a în sectorul de luptă dela Pădureni, deci flancul drept al sectorului principal de luptă dela Mărășești în care din Divizia XIV-a au fost angajate numai două unități ca flangarde. După marea victorie națională dela Mărășești, o mare parte din voluntarii bucovineni depe la diferite unități de pe front, am fost trimiși la centrul de instrucție al Armatei I-a la Huși, pentru instruirea cadrelor noui de voluntari bucovineni și ardeleni veniți din prinsoarea Rusiei. Aici la Huși, fiind iarăși împreună cu camaradul și colegul meu de școală Ștefan Eșanu, din Reg. 51 Inf. apoi cu Dimitrie Marmeliuc, Costache Țopa, Vasile Olariu, Constantin Lucescu și alții voluntari bucovineni depe frontul românesc, ne-am întâlnit și recunoscut și cu camarazii voluntari veniți din Rusia, dintre care îmi reamintesc de: *Petre Luția, Cazimir Sahleanu, Nicolae Lutic, Ilie Eremia, Iosif Fochi, Ioan Covașă, Dimitrie Strugariu, Ianovici Maximilian* și mulți alții. Cu această ocazie am întărit și mai mult cercul nostru al Voluntarilor Bucovineni, față de cercul Ardelenilor și Bănățenilor, cari ca intelectuali erau cu mult mai puțini ofițeri voluntari în armata română, decât noi Bucovinenii. Nu după multă vreme, am fost apoi despărțiți dela centrul de instrucție din Huși și trimiși din nou la unitățile noastre pe front, pentru instruirea cadrelor din dărătul frontului, conform planului proiectat în vederea încheierii unui armistițiu cu germanii. Întors la unitatea mea pe front, pe care am aflat'o cantonând în cantonul Dobrânești comuna Nicorești Jud. Tecuciu, în care sector din dărătul frontului mai erau cantonate vr'o patru divizii și anume Div. V-a, a XIII-a, a XIV-a și a XV-a plus 2 regimente de artilerie.

Aici în comuna Nicorești am întâlnit pentru prima dată în timpul campaniei române pe prietenul *cunoscut, Dr. Aurel Morariu,* care fiind în serviciul siguranței și poliției Div. V-a,

stătea în cantonament cu un tovarăş al său Buzoian, la o familie de podgoreni vecin şi neam de aproape cu un cumnat şi o cumnată — sora soţiei mele de astăzi. Aici la Nicoreşti am stă-tut mai multă vreme şi anume din Decemvrie 1917 până la 7 Martie 1918, când prin înaltul Decret Nr. 443, din 1918 Ar-mata Română a fost în cea mai mare parte demobilizată. După demobilizarea mea pe data de mai sus în garnizoana Roman, am plecat la Iaşi, reluându-mi ocupaţiunea la Serviciul Acade-miei Române, care era acolo sub conducerea preşedintelui ei *decedatul Petre Poni, profesor universitar din Iaşi.* In acest timp mai aveam ca ocupaţiune secundară şi serviciu la Mini-sterul Armatei serviciul penziilor, unde activam dimpreună cu camaradul demobilizat Subl. Pop, actualmente maior activ şi co-mandantul Cercului de recrutare din Cernăuţi. Aci am stat până în toamna anului 1918, când m'am întors la Bucureşti la Ser-viciul Central al Academiei Române.

Momentele înălţătoare dela 28 Noembrie 1918, prin care s'a declarat Unirea Bucovinei cu patria mamă, nu mi-au fost hără-zite să le petrec la Cernăuţi, unde eram atât de strâns legat de începutul carierii mele de funcţionar şi poate zis şi de român-revoluţionar în luptă continuă pentru întregirea Neamului nostru, ci în Bucureşti la Academia Română, şi noi voluntarii şi refugiaţii bucovineni atât cei proveniţi din Armata Austro-Ungară, cât şi civilii, am contribuit cel mai mult la consfinţirea acelui moment hotărâtor de unire a Bucovinei cu patria Mamă, şi deci putem fi socotiţi ca adevăraţii premergători şi făuritori a proclamaţiunii de unire.

Aceste sunt modestele mele contribuţii şi amintiri neşterse pururi din minte pentru sărbătorirea a două decenii dela Unirea Bucovinei.

ION I. NISTOR

IMPOTRIVA DESMEMBRĂRII BUCOVINEI

MEMORIU ADRESAT REGELUI FERDINAND ŞI GUVERNULUI ROMÂN LA IAŞI IN 1918, MARTIE 24

de **ION I. NISTOR**
fost preşedinte al Comitetului refugiaţilor şi legionarilor bucovineni la Odesa, Chişinău şi Iaşi; fost membru în Consiliul Naţional şi în Congresul General al Bucovinei

In pofta lor neînfrânată de a râvni la drepturile altor neamuri, Ucrainenii, cari până mai ieri ridicau pretenţii asupra Cetăţii-Albe şi Hotinului din Basarabia, revendică de prezent pentru neamul lor nordul Bucovinei cu Cernăuţii, sau cel puţin Ţara Şipeniţului dintre Prut şi Nistru. Aţâţaţi de foştii lor patroni dela Viena, ei desfăşoară o agitaţie de ai crede că moştenirea lui Bogdan Hmelniţchi este în primejdie.

Faţă de provocaţiunile acestea, noi Românii Bucovineni, singurii băştinaşi ai acestei frumoase ţări, păstrătorii vechilor ei tradiţii politice, naţionale şi culturale, protestăm cu toată hotărîrea împotriva acestor uneltiri şi declarăm sus şi tare că vom lupta cu toată îndârjirea contra ştirbirii integrităţii teritoriale a ţării noastre.

Au mai încercat Ucrainenii la 1848 să taie Bucovina în două ca şi maica vitregă din Scriptură. Dară ca şi atunci, aşa şi azi, planul lor se va sfărma de bărbăteasca noastră împotrivire. Am luptat noi în timpuri şi mai grele contra lăcomiei lor, când ameninţau limba, legea şi avutul nostru bisericesc. Vom zădărnici planurile meschine mai lesne acuma, când tricolorul românesc fâlfâe falnic la Suceava şi Cernăuţi.

Şi în adevăr, am fi nişte urmaşi netrebnici ai marilor noştri înaintaşi, când ne-am întoarce din prinsoarea austriscă cu moşia ştirbită şi îngustată.

Țara Șipenițului are în urma ei un trecut românesc de 600 de ani. Românii descălicaseră acolo un voevodat care pe la mijlocul veacului al 14-lea era ocârmuit de Voevodul Ștefan-cel-Bătrân. Acesta ridică, cu ajutorul craiului polon Cazimir-cel-Mare, cetățile Hotin, Țețin și Hmelov împotriva Tătarilor. Sub scutul Țeținului s'a desvoltat, prin munca și hărnicia românească, târgul Cernăuți. Fiul și urmașul bătrânului Ștefan, Petru Vodă Mușat uni Țara Șipenițului cu voevodatul Bogdanizilor dela Baia, închegând astfel un stat mare și puternic: Moldova cu capitala Suceava sub oblăduirea Mușatinilor. Din vremea aceea până în zilele noastre, Țara Șipenițului face parte întregitoare din statul moldovean și această veche și istorică legătură va rămâne în vecii vecilor.

In acele zile bătrâne, Domnița Anastasia dărui mânăstirii dela Rădăuți moșia și satul Coțmani (1417), care până astăzi fac parte din domeniile fondului nostru bisericesc. Ceva mai târziu, Coțmanul devine centrul de apărare al Moldovei împotriva încălcărilor poloneze. Acolo ființa căpitănia de Coțmani, supusă direct starostelui de Cernăuți.

Nume de sate cu terminațiunea -eni și -ești ca Lehăceni, Orășeni, Mihuceni, Lențești, Mămăiești, Davidești, Găvrilești, apoi nume de ape ca: Părăul Negru și altele, arată, prin însuși numele lor, obârșia românească.

Un act de hotărnicie dela 1782 arată că la Șipeniți, vechea capitală a voevodatului cu acest nume, funcționa ca primar Grigoraș, iar ca sfetnici comunali Ion Mendrișor, Grigore Horia, Ion Cotârlă și alții. Hotarul satului începea la Prut „la mărul roșu", trecea peste părâul „Putredul" și tăia drumul „Tâlharului". Hotarul Oșehlibului din ținutul Coțmanului atingea „coada heleșteului, fântâna Terapușna și fântâna albă". Hotarul Crișceatecului din județul Zastavnei atingea „Stânca și Movila", ducând dealungul „părâului Ceretinului". Aceste și multe alte numiri românești, însemnate în textul nemțesc al protocoalelor de hotărnicie ne arată lămurit că pe vremea aceea populația țării Șipenițului era românească. Faptul acesta se confirmă și prin împrejurarea că guver-

natorul Bucovinei de pe vremea anexării, Generalul Enzenberg, vorbi la 1783 poporului ce se adunase la Coțmani în limba română.

La 1786 s'a înființat la Coțmani o şcoală românească care a funcționat până la 1824. Regulamentul diecezan dela 1786 prevede înființarea unei şcoli româneşti şi la Zastavna. Din faptele acestea vedem deci că pe vremea anexării Bucovinei, Țara Şipenițului era locuită de Români.

Ucrainenii veniră de se aşezară acolo ca lăturaşi prin satele româneşti numai în timpul administrației austriace, iobagi nenorociți de pe moşiile stăpânilor lor din Pocuția şi Podolia. La început ei nici nu erau ortodoxi, ci uniți cu biserica romano-catolică. Ca pribegi nenorociți, ei nici nu erau destul de numeroşi şi nici nu aveau mijloace suficiente pentru a-şi clădi biserici şi întreține preot de legea lor unită. Pentru aceasta ei începură să umble la biserica dreptcredincioasă a găzduitorilor lor români, pe cari ei până astăzi o numesc „biserică românească" (voloskaia țerkva). Toate protestările episcopatului rutean din Leov şi chiar al nunțiului papal din Viena rămaseră zădarnice. Ucrainii pribegiți în Bucovina îmbrățişară credința noastră şi continuă a se bucura de veniturile fondului nostru bisericesc, la care nici ei, nici înaintaşii lor din Galiția nu contribuiseră cu nimic.

Românii băştinaşi au tânjit în deszoltarea lor firească din pricina oaspeților lor nechemați. Unii îşi stâlciră rău limba, alții o uitară aproape cu totul, fără să-şi piardă conştiința obârşiei lor. In vechile sate răzeşeşti din Țara Şipenițului ca: Cuciur-Mic, Boianciuc, Cadobeşti, Chisilău, Doroşăuți, Iurcăuți, Tăuteni ş. a întâlnim până astăzi nume neaoşe româneşti. ca Arbore, Neculce, Frunză, Tutuescul, Brânzan, Breabăn, Baloşescul, Frațian, Vlaicu, Pădure, Spânu, Tăutu, Sorocean, Albotă, Băiețan, Goian, Păunel, Negură, Neagu, Şandru, Reus, Țopa, Zolă, Țintă şi altele, cari dovedesc că purtătorii lor sunt de obârşie românească.

Datele statistice oficiale din Bucovina nu arată populația după naționalitate, ci după limba de conversație. Aşa fiind, toți

Românii dintre Prut şi Nistru sunt trecuţi în rubrica celor ce se folosesc de limba de conversaţie ucraineană.

Un recensământ după naţionalitate ar arăta că mai bine de jumătate din populaţia acelui ţinut e de obârşie românească. Şi vom dovedi-o aceasta îndată ce împrejurările ne-o vor permite.

Pe teritoriul Bucovinei dintre Prut şi Nistru trăieşte o populaţie de 159.433 de suflete după statistica oficială dela 1910. In timpul războiului, populaţia din acest ţinut nu a sporit desigur din pricina luptelor necontenite care s'au dat aici. Populaţia aceasta este adăpostită în patru comune urbane şi anume: Boian, Sadagura, Coţmani şi Zastavna şi în 72 de comune rurale.

In fosta administraţie teritoriul acesta este împărţit în trei judeţe şi anume: Zastavna, Coţmani şi Cernăuţi. Judeţul Cernăuţilor se întinde şi pe malul drept al Prutului. Pe malul stâng al apei se întinde ocolul Boian şi al Sadagurei. Aceste două ocoale cu o populaţie aproape românească formează un unghiu ascuţit în cadrele ţinutului Hotinului din Basarabia. Pierderea lor ar îngreuia foarte mult comunicaţia cu Hotinul şi cu tot nordul Basarabiei. Nici Cernăuţii nu ar putea prospera prin fixarea Prutului ca hotar. Toate stabilimentele industriale ale oraşului ca fabricile de zahăr, fabricile de spirt şi chiar însăşi conducta de apă se găsesc pe malul stâng al Prutului. Intre Prut şi Nistru se găsesc vechile ctitorii ale bisericii bucovinene dela Coţmani şi Jucica etc., care împodobesc biserica noastră.

Iată deci motivele pentru care noi Bucovinenii ţinem cu atâta hotărîre la păstrarea integrităţii ţării noastre pentru care suntem hotărîţi să luptăm cu orice jertfă.

DECLARAȚIA DE UNIRE

A ROMÂNILOR BUCOVINENI AFLĂTORI IN MOLDOVA ȘI BASARABIA ȘI A CORPULUI OFIȚERESC ȘI DE VOLUNTARI, PREZENTATĂ REGELUI FERDINAND LA IAȘI ÎN ZIUA DE 6 OCTOMVREI 1918

Cu adâncă venerație și cu neclintită loialitate ne apropiem de scaunul domnesc, care vrem să fie al tuturor Românilor, fiind de mult convinși că Majestatea Voastră sunteți ocrotitorul înțelept al năzuințelor drepte și sfinte ale Românilor subjugați, pentru desrobirea cărora n'ați pregetat a aduce cele mai grele jertfe.

Cu deplină încredere în puternicul sprijin al Majestății Voastre, Românii Bucovineni, care au rupt toate legăturile cu Austria Habsburgică, V'au jurat credință ca oșteni, sunt gata să aducă orice sacrificiu pentru unirea politică a tuturor Românilor și pentru Dinastia indisolubil legată de destinele întregului nostru neam.

Cu nestrămutată credință în realizarea idealului nostru național, al cărui viu și mândru simbol sunteți Majestatea Voastră, îndrăznim a prezenta, în numele Românilor Bucovineni aflători pe teritoriul Regatului României, alăturata

DECLARAȚIE:

Românii Bucovineni aflători pe teritoriul Regatului Român, în numele nostru și al fraților subjugați de acasă, a căror conștiință e siluită și deci în imposibilitate de a se manifesta liber, declarăm cele ce urmează:

1. Cerem să fim liberați de sub jugul Monarhiei austro-ungare și suntem hotărîți să luptăm, prin toate mijloacele și pe toate căile, ca întreg neamul românesc să fie constituit într'un singur stat național și liber, sub Domnia Dinastiei Române.

2. Nu recunoaştem Monarhiei Austro-Ungare dreptul de a se ocupa de soartea Românilor din Bucovina, deoarece, veacuri dearândul, ne-a ţinut în cea mai ruşinoasă robie.

Toate încercările de federalizare ale Casei de Habsburg sunt gesturi disperate ale unei împărăţii osândite să se descompună şi să piară.

Soartea Românilor din Austro-Ungaria s'a hotărît prin războiul Regatului Român şi prin voinţa liberă a întregului popor românesc, şi o va consfinţi Congresul de pace generală, la care vor lua parte şi reprezentanţii oficiali ai României eliberatoare.

3. Cerem ca întreg teritoriul din Monarhia Habsburgică revendicat de Statul Român, recunoscut şi garantat prin tratatele de alianţă încheiate de România cu puterile Inţelegerii, să fie liberat şi unit cu Patria mamă.

4. Toate declaraţiile Românilor din Bucovina ce s'ar face împotriva acestor aspiraţiuni naţionale, le considerăm ca stoarse cu forţa de autorităţile duşmane şi aceste declaraţii nu vor putea induce în eroare opinia lumii, care a proclamat principiile de dreptate şi de libertate pentru toate neamurile asuprite.

Iaşi, 6 Octomvrie 1918.

In numele Românilor Bucovineni aflători în Moldova şi Basarabia şi al Corpului Ofiţeresc şi de Voluntari:

Comitetul executiv:

Ion I. Nistor,
Preşedinte

T. V. Stefanelli,
Membru

CUVÂNT CĂTRE STUDENȚI

ROSTIT LA CONGRESUL STUDENȚESC ÎN ZIUA DE 25 NOEMVRIE 1918

de ION I. NISTOR

Iubiți studenți și studente,

Reîntorcându-mă din calea lungă a pribegiei, sunt fericit de a mă putea urca din nou la înălțimea acestei catedre, de unde ani de-arândul, v'am propovăduit credința în izbânda cauzei noastre naționale. Cu jertfe grele și cu suferințe fără nume, această izbândă a fost dobândită. Ceasul izbăvirii a sunat. Constat însă cu duioșie că mulți dintre colegii și camarazii voștri sunt lipsă la prăznuirea acestei victorii. Unii și-au găsit moartea în deșerturile Galiției și colinile Carstului, luptând sub steag străin, iar alții, mai fericiți, ca frații Breabăn, Lascar Luția și Ion Grămadă, eroul dela Cireșoaia, și-au vărsat sângele alăturea de frații și camarazii lor din vechiul Regat, pentru sfărmarea obezilor seculare și făurirea unității noastre naționale. Joi la 28 Noemvrie Congresul General al Bucovinei se va întruni în sala de marmoră a palatului mitropolitan pentru a proclama unirea pentru totdeauna a Bucovinei cu țara-mamă România.

Ferice de noi cei ce vom putea fi martori la acest memorabil act istoric, de al cărui dor după vorba poetului ni-au murit și moșii și părinții. Epoca de zbucium și suferință se închee și o eră nouă de libertate și muncă națională începe pe toate tărâmurile. Zorile de lumină și mângâere ale înaltei învățături românești vor începe curând să se reverse din belșug și asupra acestei universități, din care duhul străin și ostil năzuințelor noastre culturale va trebui să dispară și să facă loc spiritului larg și generos al rasei noastre băștinașe, care a îndurat aci până în clipele prezente atâta insolență și umilire.

Inconştienţa unora dintre foştii mei colegi a mers aşa de departe, încât chiar în clipele acestea ale triumfului dreptăţii noastre naţionale, socotiau că-şi pot îngădui gesturi ca cele ale rectorului de a înlătura drapelul naţional de pe edificiul Universităţii. Dar pentru ca universitatea noastră să poată intra în ritmul comun de gândire şi simţire românească, vor trebui să dispară şi toţi acei cari au alimentat aci mereu spiritul de dispreţ şi intoleranţă faţă de naţiunea română, singura creatoare de bunuri culturale şi morale în această ţară şi apărătoare vajnică a hotarelor ei.

Vă invit cu însufleţire la' înfăptuirea acestei măreţe opere de renaştere ştiinţifică şi culturală a neamului nostru, liber şi independent, strigând din adâncul sufletului meu românesc : trăiască armata română izbăvitoare, trăiască viteazul ei căpitan, Majestatea Sa Regele Ferdinand, Intregitorul Neamului. Trăiască, crească şi înflorească Universitatea noastră de azi înainte românească.

DISCURSUL FESTIV

ROSTIT LA CONGRESUL GENERAL AL BUCOVINEI

Cernăuţi, Sala Sinodală, 1918, Noemvrie 28.

de ION I. NISTOR

Onorat Congres,

Statele sunt plăsmuiri vremelnice create prin forţă de mâna omenească, în vreme ce naţiunile sunt organisme vii, cari se nasc, se desvoltă şi-şi împlinesc rostul istoric prin voinţa lor şi graţia lui Dumnezeu.

Contrastul acesta între stat şi naţiune s'a remarcat în mod drastic şi în istoria poporului român. Naţiunea română este una şi nedespărţită dela Nistru până la Tisa. Aceeaşi obârşie, acelaşi graiu, aceeaşi doină, aceleaşi datini şi obiceiuri pretutindeni. Dară vitregia vremilor a impiedicat pe înaintaşii noştri de a crea un stat naţional unitar, care să cuprindă neamul întreg în hotarele sale etnice.

Leagănul copilăriei neamului nostru, Ardealul, a fost cuprins de Unguri înainte de 1000 ani şi înseşi Principatele Române, ce se înjghebară la poalele Carpaţilor, au fost stânjenite în desvoltarea lor, şi îngustate prin hotare nelegiuite.

Aşa s'a „detrunchiat" Moldova lui Ştefan prin răpirea Bucovinei, mai apoi şi a Basarabiei.

Era în toiul răsboiului ruso-turc dela 1768—1774, când Austria, îndată după împărţirea Poloniei, ceru Porţii o făşie din pământul Moldovei, pentru a-şi deschide un drum între Galiţia de curând răpită şi Ardealul subjugat de mai înainte. Consimţămîntul Porţii fu cumpărat cu bani grei şi cu daruri preţioase.

Când veni însă la delimitare, Austria nu se mulţumi cu o făşie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în „cordunul"

ei blestămat întreg ținutul Cernăuților și cea mai veche parte din ținutul Sucevei cu vechea cetate dela Suceava, cu gropnițele Descălecătorilor dela Rădăuți și cu însuși mormântul lui Ștefan-cel-Mare dela Putna, cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut și amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

Inzădar protestară boierii și clerul în frunte cu domnul lor Grigore Ghica, împotriva încălcării hotarelor țării, demonstrând Porții că Austria a cuprins două ținuturi întregi din pământul Moldovei, în loc de o fâșie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicație. Dară protestările Moldovenilor răsunau în pustiu, fiindcă diplomația austriacă vărsa aur îmbelșugat, pentru a face pe Turci de a nu le băga în seamă. Și așa s'a întâmplat ceea ce, după constelația de atunci, nu se putea împiedica: cesiunea celor două ținuturi de hotar, pe care Austria le boteza cu un nume impropriu „Bucovina", pentru a acoperi prada în ochii diplomației europene.

Actul de cesiune s'a încheiat fără consimțământul înaintașilor noștri, de Poarta suzerană, care, în virtutea vechilor capitulațiuni cu Domnii Moldovei, n'avea dreptul de a înstrăina nici o palmă de loc din pământul țării. Declarațiile de mai târziu ale părinților noștri nu pot avea putere legală, fiind stoarse de usurpatori dela o populație robită și desbrăcată de dreptul ei firesc de a se rosti liber asupra soartei sale politice.

Astăzi, când una din Puterile contractante, Austria s'a prăbușit sub greutatea păcatelor și crimelor ei seculare, noi, urmașii băștinașilor acestei țări, ajunși stăpâni deplini pe hotărîrile noastre, declarăm actul de cesiune dela 1775 nul și neavenit, și hotărîm realipirea țării noastre la Moldova, din trupul căreia fusese ruptă.

Hotărîrea noastră este firmă și nestrămutată, fiindcă Austria în curs de 144 ani s'a folosit de toate mijloacele pentru a ne desființa ca neam, bătându-și joc de drepturile noastre inalienabile asupra acestei frumoase și binecuvântate țări. Ea a desconsiderat sistematic drepturile limbii noastre, ne-a stânjenit în desvoltarea

noastră culturală şi s'a folosit de avutul nostru pentru scopurile ei şi împotriva intereselor noastre celor mai vitale.

Tot ce simţea româneşte în această ţară, era prigonit şi urgisit. Pentru manifestarea unei vieţi naţionale româneşti, nu era loc în hotarele Bucovinei, oamenii cei mai de seamă ai ţării erau siliţi să-şi părăsească ţara, pentru a putea trăi şi simţi ca Români. Pe moşiile bisericii Bucovinene se înfiinţară colonii străine, din venitul lor trăiau slujbaşi străini de neamul şi de legea ctitorilor moldoveni, în vreme ce ţăranul băştinaş, ajungând la sapă de lemn, era silit să emigreze. Şi mai ales în cursul acestui răsboiu, stăpânirea austriacă a căutat să distrugă neamul nostru din Bucovina prin mijloace fără scrupule. Drept acea sute de Români Bucovineni s'au înrolat în armata României liberatoare, spre a lupta pentru desrobirea ţării lor.

In timpul din urmă s'au făcut planuri de a împărţi Bucovina în două cu urmaşii pribegilor ruteni, cari se adăpostiseră pe vremuri în ţara noastră. Dară, ca şi altă dată, aşa şi acum, noi Românii, singurii păstrători ai vechilor tradiţiuni politice, istorice şi culturale din această ţară, ne vom împotrivi acestor tendinţe nelegiuite, fiindcă am fi nişte urmaşi netrebnici ai vitejilor noştri înaintaşi, dacă ne-am întoarce la sânul patriei mame cu moştenirea ştirbită.

Ţinând seamă de toate acestea, am onoarea de a recomanda onoratului Congres primirea moţiunii de Unire, propusă de dl. Preşedinte.

DECLARAȚIA DE UNIRE A BUCOVINEI CU ROMÂNIA

VOTATĂ ÎN CONGRESUL GENERAL AL BUCOVINEI ÎN ZIUA DE 28 NOEMVRIE 1918

de **ION I. NISTOR**

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, Joi, în 15/28 Noemvrie 1918 în sala sinodală din Cernăuți.

Considerând că, de la fundarea Principatelor Române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevii și Cernăuților, a făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s'a închegat ca stat;

Considerând că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsește vechiul scaun de domnie dela Suceava, gropnițele domnești dela Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte amintiri scumpe din trecutul Moldovei;

Considerând că fii ai acestei țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea acelorași domnitori, au apărat dealungul veacurilor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cutropirii păgâne;

Considerând că în 1774, prin vicleșug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de-a-sila alipită coroanei Habsburgilor;

Considerând că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferințele unei ocârmuiri străine, care îi nesocotia drepturile naționale și care prin strâmbătăți și persecuții căuta să-i înstrăineze firea și să învrăjbească celelalte neamuri, cu cari el voiește să trăiască ca frate;

Considerând că, în scurgere de 144 ani, Bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menținerea, slava și mărirea asupritorilor lor, și că ei drept răsplată aveau să îndure micșorarea drepturilor

moştenite, izgonirea limbii lor din viaţa publică, din şcoală şi chiar din biserică;

Considerând că, în acelaş timp poporul băştinaş a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogăţiile izvoarelor de câştig ale acestei ţări şi despoiat în mare parte de vechea sa moştenire;

Considerând că, cu toate acestea, Bucovinenii n'au pierdut nădejdea că ceasul mântuirii, aşteptat cu atâta dor şi suferinţă, va sosi şi că moştenirea lor străbună, tăiată prin graniţe nelegiuite, se va reîntregi prin alipirea Bucovinei la Moldova lui Ştefan, şi că au nutrit vecinic credinţa, că marele vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate ţările române dintre Nistru şi Tisa într'un stat naţional unitar;

Constată că ceasul acesta mare a sunat!

Astăzi, când după sforţări şi jertfe uriaşe din partea României şi a puternicilor şi nobililor ei aliaţi, s'au întronat în lume principiile de drept şi umanitate pentru toate neamurile, şi când în urma loviturilor zdrobitoare Monarhia Austro-Ungară s'a zguduit în temeliile ei şi s'a prăbuşit, şi toate neamurile încătuşate în cuprinsul ei şi-au câştigat dreptul de liberă hotărîre de sine, cel dintâi gând al Bucovinei desrobite se îndreaptă către Regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea desrobirii noastre.

Drept aceea noi, Congresul General al Bucovinei, întrupând suprema putere a ţării şi fiind investiţi singuri cu puterea legiuitoare, în numele Suveranităţii Naţionale, hotărîm:

Unirea necondiţionată şi pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuş şi Nistru, cu Regatul României.

HOMO BUCOVINENSIS

Cernăuţi, 1918, Decemvrie 10.

de ION I. NISTOR

Specia aceasta de bipezi s'a desvoltat în pepiniera politică a fostului regim austriac. E tipul renegatului lipsit de convingeri naţionale. Trăim în credinţa că războiul mondial va stârpi pentru totdeauna această specie; dară ne-am înşelat. Se vede că în Bucovina specia aceasta s'a bucurat de o îngrijire mai bună ca în celelalte provincii ale fostei împărăţii Habsburgice, căci ea a suportat toate grozăviile războiului şi, menţinându-se, îndrăzneşte să iasă din nou la iveală din bârlogul netrebniciei sale.

Bucovina a fost şi a rămas o ţară românească, atât prin tradiţiile ei istorice cât şi prin caracterul ei etnografic, faptul acesta indiscutabil a fost totdeauna un goz în ochii foştilor noştri guvernanţi şi de aceea ei au căutat chip şi fel de a şterge urmele trecutului şi a înnăduşi conştiinţa naţională la populaţia băştinaşă. In năzuinţa aceasta, fostul regim a găsit sprijin şi la concetăţenii noştri de altă limbă şi lege, care venind din alte părţi la noi, aveau un vădit interes de a sprijini o doctrină, care tindea să şteargă deosebirea între străini şi băştinaşi. Cum unii dintre aceştia n'aveau patrie, iar alţii o aveau în altă parte, ei începură să propovăduiască doctrina „bucovinismului" (Bukowinaerthum) aşa de favorită guvernului din Viena şi celui din Cernăuţi. Conform principiilor acestei doctrine, toate neamurile din Bucovina, în special Românii, trebuiau să se desfacă de convingerile lor naţionale, să rupă orice legătură cu conaţionalii lor de peste hotare, să-şi abandoneze limba şi să uite de datinele şi obiceiurile lor strămoşeşti pentru a se contopi cu celelalte neamuri şi într'o specie exotică bucovineană, cu limba de conversaţie germană. Şi era

sprijinită această doctrină de întreg aparatul administrativ şi de şcoală, dela Universitate până la şcoala primară. Ademenirilor ei nu s'au putut sustrage nici unii dintre Români, ca răposatul Mustaţă, care devenise unul dintre cei mai fervenţi propovăduitori ai acestei doctrine

Astăzi, când principiul naţional sărbătoreşte marele său triumf, când statele vechi se prăbuşesc şi pe ruinele lor se ridică întinerite state naţionale în hotarele lor etnice ale naţiunii, „bucovinismul" trebuie să dispară, iar cei, cari mai au interes la păstrarea lui, trebue să-şi dea seama că toate străduinţele lor stau în contrazicere cu învăţămintele culese din războiul mondial şi că trebue să ţie pas cu lumea.

In urma actului de Unire, din 15/28 Noemvrie, Bucovina s'a realipit la România, în hotarele cărora nu este loc pentru *homo bucovinensis* ci numai pentru *civis Romaniae.*

SPRE O NOUĂ ORIENTARE POLITICĂ

de ION I. NISTOR

Cernăuţi, 1918, Decemvrie 12.

În timpul celor 144 de ani de robie austriacă viaţa noastră politică a fost însufleţită de un singur gând: conservarea naţională. Luptam pentru apărarea fiinţei noastre naţionale şi pentru conservarea caracterului românesc al ţării cu toată energia unor oameni conştienţi de datoria lor. Asupra vieţii politice a neamului întreg n'aveam mare ingerenţă. În aşteptarea unor vremuri mai bune ne resemnam la o politică mai mult locală, nutrind credinţa că va suna odată ceasul desrobirii noastre şi atunci vom putea lua şi noi parte activă la viaţa politică, care să determine soarta întregului neam. Am aşteptat ceasul acesta la 1848 şi la 1866, dar el n'a sunat. N'am desnădăjduit, ci am grijit de a ne strânge rândurile pentru continuarea luptei de apărare. In 1848 am cerut autonomie *naţională*, şi în schimb ni s'a dat autonomie provincială, care ne-a stingherit în desvoltarea noastră naţională şi în împlinirea rolului nostru de popor conducător al Bucovinei. Am fost reduşi aproape la minoritate prin mijloace meschine. N'am disperat, fiindcă aveam credinţă nestrămutată în isbânda cauzei noastre.

Am cerut autonomie bisericească în legătură cu biserica din Ardeal. Ni s'a dat Mitropolia Bucovinei şi Dalmaţiei, pe care n'a cerut-o nimeni, fiindcă e aproape de mintea omului absurditatea de a vedea unite sub o mitră arhiepiscopală două ţări, una dela Soare-răsare şi alta dela Soare-apune, ca'n poveşti. Am cerut respectarea dorinţei ctitorilor fondului bisericesc; în schimb acestui fond i s'a dat un caracter confesional, pentru a

se da putinţa de a beneficia pe urma lui celor ce n'au contribuit cu nimic la întemeierea lui. Nu ne-am clătinat în credinţa noastră, ci am dus lupta mai departe.

Am reclamat dreptul nostru de a ne face instrucţia în limba noastră naţională; în schimb s'a contestat însuşi dreptul părinţilor de a dispune de naţionalitatea copiilor lor.

Am înjghebat modeste organizaţiuni economice, de care legam cele mai frumoase speranţe pentru regenerarea economică a ţării. Prin nepăsarea guvernului şi prin amestecul politicei, organizaţia s'a prăbuşit, iar populaţia a ajuns la sapă de lemn. Am îndurat şi această lovitură şi nu ne-am clătinat în credinţa noastră.

In toate străduinţele noastre naţionale şi culturale ne-am isbit de piedici şi de rea voinţă, n'am avut prieteni în această ţară, fiindcă cei veniţi se temeau de drepturile fireşti ale băştinaşilor. Pentru aceea ei făceau front comun împotriva noastră, accentuând *bucovinismul internaţional* în contra românismului autohton şi păstrător al tradiţiilor istorice, politice şi culturale ale acestei ţări.

Am luptat cu arme cinstite împotriva tuturor, şi am crezut cu tărie în izbânda cauzei noastre drepte.

Au încercat să ne desbine în partide pentru a ne putea răpune mai lesne conform principiului: *divide et impera*. Prin aceasta ne-au slăbit frontul, dar nu l-au rupt, fiindcă dragostea noastră de neam şi ţară a fost mai puternică decât mijloacele meschine de desbinare ale adversarilor.

Şi aşa în sfârşit, după o luptă grea şi istovitoare, purtată în condiţiunile cele mai neprielnice, am reuşit să ne păstrăm fiinţa noastră naţională şi să ne întoarcem la Moldova, din trupul căreia fusesem rupţi, cu moşia noastră neştirbită.

Am ajuns în sfârşit stăpâni slobozi pe hotărîrile noastre. Lupta noastră de apărare este încununată cu cea mai strălucită izbândă. Ca oameni cumpătaţi, cum am fost totdeauna, oferim tuturor adversarilor noştri de până acuma mâna de împăcare şi-i invităm la o colaborare pacinică şi cinstită pentru propăşirea cul-

turală şi economică a Bucovinei. Vechea ospitalitate moldovenească nu s'a stins din sufletele noastre. Suntem un neam tolerant şi îngăduim tuturor concetăţenilor noştri de altă limbă libera desvoltare a limbii şi culturii lor. Le recunoaştem drepturile dobândite, în schimbul loialităţii faţă de statul din care fac parte. Vom continua însă lupta contra tuturor acelora, cari vor încerca să uneltească în contra ideii de stat român, naţional şi unitar.

Unindu-ne cu fraţii noştri din Regat, din Ardeal şi Basarabia, în cadrele României-Mari, am încetat de a face o politică izolată şi inspirată numai de îngustele interese provinciale. Se impune deci o schimbare radicală în viaţa noastră politică de până acuma. Nu trebue să ne gândim numai la noi înşine, ci trebue să avem în vedere interesele întregului neam românesc.

Acestor interese superioare subordonăm întreaga noastră activitate politică. Politica locală bucovineană a încetat cu ziua Unirii.

Să păstrăm din ea numai părţile bune şi să ne lepădăm de toate apucăturile ei rele. Să ne simţim ca parte organică a întregului şi să lucrăm în deplină armonie cu celelalte părţi!

COMEMORAREA UNIRII BUCOVINEI LA ACADEMIA ROMÂNĂ

de ION I. NISTOR

Bucureşti, 1919, Mai 14.

Era în toiul războiului ruso-turc dela 1774, când Austria, îndată după împărţirea Poloniei, ceru Porţii o fâşie din pământul Moldovei pentru a-şi deschide un drum între Galiţia de curând rapită şi Ardealul subjugat de mai 'nainte. Consimţămîntul Porţii fu cumpărat cu bani grei şi cu daruri bogate. Când veni însă la delimitare, Austria nu se mulţumi cu o fâşie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinsese în cordunul ei blestemat întreg ţinutul Cernăuţilor şi cea mai mare parte din ţinutul Sucevei, cu vechea cetate domnească dela Suceava, cu gropniţele descălecătorilor dela Rădăuţi şi cu însuşi mormîntul lui Ştefan-cel-Mare şi Sfânt dela Putna: cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut şi în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

In zadar protestară strămoşii noştri contra încălcării hotarelor ţării, demonstrând Porţii că Austria a cuprins două ţinuturi întregi, în loc de o fâşie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicaţie. Dar protestările lor răsunară în pustiu, fiindcă diplomaţia austriacă vărsa aur din belşug pentru a face pe Turci a nu le băga în seamă. Şi aşa s'a întâmplat ceeace după constelaţia de atunci nu se putea împiedica: cesiunea celor două ţinuturi de hotar, pe cari Austria le boteză cu un nume impropriu: Bucovina, pentru a acoperi prada în ochii diplomaţiei europene.

Amintirea acestor întâmplări este deopotrivă de dureroasă,

atât pentru noi, cei ce fusesem robiţi, cât şi pentru voi, fraţilor mai mari, din braţele cărora am fost răpiţi. Ştim bine cât de mult ne-aţi jelit, ca pe nişte fraţi desmoşteniţi. De asemenea avem cunoştinţă că ursita n'a fost prea darnică nici faţă de voi, că prin multe cumpene aţi trecut şi că năprasnice furtuni s'au descărcat şi asupra capetelor voastre, de când ne-am despărţit.

Da, oricum, voi aţi rămas stăpâni în ţara voastră, cârmuindu-vă după obiceiul strămoşesc, în vreme ce ţărişoara noastră, îndată ce fu smulsă din corpul sângerând al Moldovei, fu încorporată Galiţiei şi guvernată după rigoarea legilor austriece, cari nu ţineau seama de noi şi de drepturile noastre de băştinaşi. Limba voastră n'a fost scoasă din vieaţa publică, din oficii, din şcoală şi pe alocurea şi din biserică, pentru a fi înlocuită prin o limbă străină, neînţeleasă de ai noştri. La noi, îndată după răpire, pământenii fură izgoniţi din slujbele pentru cari se cerea neapărat cunoştinţa limbii, datinelor şi obiceiurilor noastre strămoşeşti. Din gura slujbaşilor străini noi n'auziam niciodată un cuvânt bun şi prietenos, ci numai vorbe răstite şi cuvinte de ocară.

Dar Austria nu s'a mulţumit numai să ne desbrace de drepturile noastre moştenite, să ne răpească pământurile cele mai mănoase, să ne înlăture limba în vieaţa publică; ea a încercat şi toate mijloacele pentru a ne altera firea şi a ne înstrăina sufletul românesc, căutând să zădărnicească zămislirea conştiinţei de neam. Dar cu aceasta n'a izbutit. Această conştiinţă am păstrat-o ca o comoară, bine ascunsă în inimele noastre, fiindcă atât ne-a mai rămas curat şi neprihănit din zestrea noastră moldovenească.

Şi, cum această conştiinţă se alimentează pururea din amintirile trecutului şi găseşte expresia în limba naţională, Austriacii căutau chip şi fel de a şterge din inimele noastre amintirile istorice şi de a face să ne uităm limba pentru a ne folosi de limba lor, de a gândi ca ei şi de a simţi ca ei. Cu acest gând ascuns s'au grăbit a ne trimite prelaţi străini cari ne slavizară numele de familie şi funcţionari străini cari îşi băteau joc de limba noastră. Ce alta, dacă nu desfiinţarea noastră ca neam, urmăria Au-

stria prin închiderea vechilor şcoale moldoveneşti şi prin osândirea copiilor români de a purta chipul unui măgar la gât, atunci când săracii de ei îndrăzneau să vorbească în şcoală româneşte între ei.

Dar măsurile acestea draconice n'au produs efectul dorit de asupritorii noştri. Ne-am păstrat limba cu sfinţenie. Sunetele armonioase le îngâna copilul la sânul maicei sale, ele încremenesc pe buzele bătrânilor cari-şi ieau rămas bun dela lumea aceasta. Nu este putere în lume care să facă să amuţească o limbă pe care o desluşim de veacuri din freamătul codrilor noştri frumoşi şi din murmurul apelor noastre curgătoare.

In momente critice, când forţa noastră de rezistenţă era aproape de istovire, când încrederea în drepturile noastre începea să se clatine în sufletele unora, când însăş existenţa noastră ca neam era serios ameninţată, se produceau, ca prin minune, anumite evenimente politice cari, prin forţa lucrurilor, dărâmau zăgazurile de izolare şi ne puneau în legătură directă cu voi, făcând ca aceeaşi vieaţă să pulseze slobod dincoace şi dincolo de Molna.

Prin contactul acesta vremelnic reînodam vechile legături cu voi, ne primeniam sufletele, ca şi prin atingerea sfintelor moaşte, dobândind astfel puteri noui pentru lupta noastră naţională.

Aşa ne-am unit în mod trecător cu voi la 1788, când Austria cuprinsese Hotinul şi ţinuturile limitrofe din Moldova de Nord. Aşa am ajuns în contact direct cu voi la 1821, când mişcarea naţională umplu Bucovina cu refugiaţii din Moldova, cari se întâlniră la Cernăuţi la un mare sfat politic.

Petrecerea pribegilor moldoveni la noi a contribuit foarte mult la împrospătarea vechilor legături, care ne uniau, şi la întărirea conştiinţei noastre naţionale. Evenimentele anului 1848 ne-au dat fericitul prilej de a găzdui la noi tot ce Moldova, Basarabia şi Ardealul aveau mai distins ca sentiment, talent şi dragoste de neam. In vremea aceea avurăm cinstea de a saluta la Cernăuţi pe Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, pe Alexandru Cuza, Costache Negri, Anastasie Panu, Gheorghe Sion şi pe scriitorul basarabean Alecu Russu. La noi la Cernăuţi a redactat Kogălniceanu „Dorinţele partidei naţionale din Moldova". Prin sosirea

Ardelenilor: Gheorghe Bariț, Timoteiu Cipariu și Aron Pumnul, adunarea dela Cernăuți primia înfățișarea unui adevărat congres al intelectualilor români de pretutindeni cu observări așa de nimerite de N. Iorga, în care pulsa o vieață comună națională și frățească, literară și artistică, a prietenilor români din toate părțile. Sufletește Bucovina era din nou alipită la Moldova, la întreaga Românie.

După 1848 vine reacțiunea. Deșteptarea noastră națională nu cadra cu interesele stăpânilor noștri hrăpăreți. Un sistem diabolic de oprimare și înnăbușire a conștiinței naționale se introduce în Bucovina. Austriacii ghiciseră taina sufletului nostru și de aceea se puseră pe lucru ca să ne stârpească înainte de a ne vedea realizat visul. De atunci încoace traiul nostru a devenit un adevărat chin. Nu puteam pomeni de voi, fără să nu fim bănuiți ca trădători și urmăriți ca răsvrătitori ai ordinei publice. Modestele noaste revendicări naționale rămăsese fără a fi băgate în seamă iar drepturile noastre cele mai elementare fură călcate în picioare.

In năcazul nostru fără nume ne gândeam veșnic la voi, și vă așteptam să veniți pentru a ne desrobi. Copleșiți de acest tainic dor ne-au murit părinții, cari v'au așteptat în zădar la 1866. N'ați venit, pentrucă ați avut multe de făcut și de îndreptat la voi acasă. Aveați de făurit Unirea Principatelor, aveați de scuturat jugul turcesc și de pus temelia Regatului Român.

Dar cu toate năcazurile și greutățile voastre, n'ați uitat de noi, c ne-ați trimis mereu soli de mângâiere și trezitori de conștiințe. Scriitorii voștri cei mai de seamă, ca Alecsandri, Eminescu, Hașdeu, Sion, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga și transilvăneanul Bogdan-Duică, s'au interesat totdeauna de soarta noastră, găsind totdeauna cuvinte duioase de mângâiere și încurajare pentru noi. La opera acestor mari cugetători se asociară și fruntașii scenei românești, cari dela 1874 încoace își luaseră osteneala de a trece în Bucovina și de a contribui și ei, din prinosul artei și nobilei lor însufletiri, la trezirea și întărirea conștiinței noastre și la cimentarea legăturilor noastre cu voi.

Așteptarea noastră dela 1866 n'a fost cu totul zădarnică. In stadiul de desvoltare al vieții voastre politice de atunci nu vă

puteaţi gândi la desrobirea noastră şi la făurirea unităţii politice a tuturor Românilor. Ceeace însă nu puteaţi realiza atunci în domeniul politic, aţi ştiut să realizaţi în domeniul cultural prin crearea Academiei Române, un măreţ aşezământ de cultură, menit să propovăduiască unitatea culturală a tuturor Românilor. Şi era lucru firesc ca această unitate să premeargă unităţii politice, făurită astăzi, prin vitejia ostaşului român şi înţelepciunea şi hotărîrea marelui Rege al tuturor Românilor, Ferdinand I, vrednicul urmaş al lui Ştefan-cel-Mare.

Vă datorăm veşnică recunoştinţă, că la crearea Academiei v'aţi gândit şi la noi cei asupriţi, chemându-ne să colaborăm cu voi la măreaţa operă de unitate culturală a neamului nostru, despărţit prin hotare nelegiuite.

Am răspuns la apelul vostru, trimiţându-vă pe intelectualii cei mai distinşi din rândurile noastre. Au reprezentat Bucovina în acest înalt areopag al gândirii şi simţirii româneşti Ion G. Sbiera, Eudoxiu Hurmuzachi, Simion Florea Marian, şi azi, noi, modeştii urmaşi ai merituoşilor noştri înaintaşi. Eudoxiu Hurmuzachi s'a îndeletnicit cu studii istorice şi a pus temelia impozantei colecţiuni de documente privitoare la istoria Românilor, care poartă până azi numele marelui nostru compatriot. Răposatul Simion Florea Marian a colindat ţinuturile româneşti şi a adunat cu hărnicia unei albine obiceiurile şi datinele la naştere, la nuntă şi la înmormântare, precum şi volume întregi de tradiţie populară, lăsând în urma sa un bogat material folkloristic, de care se folosesc şi se vor folosi cu recunoştinţă toţi câţi vor îndrăgi studiile de limbă şi folklor. I. G. Sbiera a fost unul dintre cei mai harnici bibliografi români, care prin studiile şi cercetările sale conştiincioase a lăsat în urma sa contribuţiuni preţioase la istoria limbii româneşti. Vrednic de relevat este faptul că la noi, la Cernăuţi, în capitala Bucovinei, se editează de d-l profesor Sextil Puşcaru marea operă lexicografică: Dicţionarul limbii române, editat de Academie şi patronat de Majestatea Sa Regele României.

Mă mărginesc a constata că, în ciuda greutăţilor şi împrejurărilor neprielnice, s'au găsit şi în rândurile noastre oameni cari

au contribuit la îmbogăţirea capitalului nostru de cunoştinţe istorice şi literare şi prin aceasta la făurirea unităţii culturale a întregului nostru neam.

Inrâurirea Academiei asupra desvoltării vieţii noastre naţionale şi culturale a fost covârşitoare. Hotărîrile Academiei cu privire la limbă şi ortografie au fost pentru noi lege care nu putea fi călcată. Studiile publicate în Analele Academiei au dat directiva pentru orientarea noastră ştiinţifică. Aprecierile competente ale lucrărilor venite la premiile Academiei ne-au servit totdeauna drept îndrumare pentru desvoltarea gustului nostru literar. Academia a încurajat întotdeauna încercările literare şi studiile ştiinţifice ale scriitorilor noştri, decernând şi premii pentru unele din ele. Pururea îmi vor rămânea vii în memorie cuvintele cu cari unul dintre ai noştri a fost primit de Academie la intrarea sa în sânul acestui matur corp, prin rostul domnului Iorga, cu îndemnul de a se spune şi altora cu câtă bucurie am fost privit în Academie, „pentru locul de unde veneam, pentru durerile lui de azi şi speranţele lui de mâine". Speranţele de mâine, pe cari Academia le-a propovăduit şi întărit în sufletele noastre, s'au împlinit. Azi Românii din Bucovina, întorşi din robia austriacă şi reuniţi cu fraţii lor mai mari, aduc prin rostul meu Academiei Române, cu prilejul aniversării semicentenare dela înfiinţarea ei, omagii de mulţumire şi adâncă recunoştinţă pentru ajutorul şi încurajarea ce ne-a dat în timpurile posomorîte ale robiei noastre, şi-i urează şi pentru viitor spor la măreaţa operă de cultură şi civilizaţie pentru luminarea şi propăşirea întregului neam românesc.

EXPUNEREA DE MOTIVE

LA PROIECTUL DE LEGE ASURA UNIRII BUCOVINEI CU VECHIUL REGAT AL ROMÂNIEI, FĂCUTĂ ÎN ŞEDINŢA ADUNĂRII DEPUTAŢILOR DIN 29 DECEMVRIE 1919

Bucovina este o parte a Moldovei, care, înainte de 144 ani, a fost răpită prin intrigă şi unită de Habsburgi cu Austria.

In timpul acestei îndelungate robii, populaţia Bucovinei n'a pierdut nici o clipă conştiinţa naţională şi nădejdea că mai curând sau mai târziu va sosi ceasul isbăvirii.

Prin suferinţe fără nume, prin înjosiri şi umilinţe, ea şi-a afirmat pururea dreptul de a se uni cu conaţionalii săi din regatul României, cu care o lega aceeaşi origină, aceeaşi limbă şi aceleaşi tradiţii istorice şi culturale.

Dar niciodată suferinţele acestei populaţiuni n'au fost aşa de mari şi sdrobitoare ca în timpul ultimului răsboi, în cursul căruia urmaşii falnicilor plăeşi ai lui Ştefan-cel-Mare erau siliţi să lupte pe toate câmpiile de bătălie sub steagul asupritorilor şi pentru izbânda unei cauze care nu era a lor.

Jertfele şi suferinţele celor de pe front le împărtăşiau aproape în aceeaşi măsură şi cei rămaşi acasă în ghiarele crunte ale jandarmeriei faimosului Fischer, dar suferinţele acestea ale unui neam greu încercat n'au putut să înăbuşe conştiinţa naţională pe care o afirmau cu toată tăria refugiaţii Bucovinei pe frontul dela Mărăşeşti şi voluntarii Bucovinei, veniţi din Rusia cu hotărîre nestrămutată de a se jertfi pentru desrobirea patriei lor şi pentru înfăptuirea idealului naţional, visat de veacuri.

Şi a vrut bunul Dumnezeu ca să învingă cauza cea dreaptă: prin vitejia neclintită a oştirii române, s'a şters nedreptatea, făcută la 1774, vechei Moldove.

In ziua de 15/28 Noemvrie 1918, s'a adunat la Cernăuţi Congresul General al Bucovinei, care întrupând suprema putere a Ţării şi fiind învestit singur cu puterile legiuitoare, în numele suveranităţii naţionale, a hotărît unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colocin şi Nistru, cu regatul României.

Prin Decretul Lege Nr. 3771 din 18 Decemvrie 1918, M. S. Regele a binevoit să consfinţească voinţa Congresului General al Bucovinei, împlinind astfel pentru Bucovina dorul cel mai scump al unui neam întreg şi asigurând totodată temeliile României Mari.

Rămâne ca Adunarea Naţională, prin votul ei, să ratifice acel decret-lege şi să-l învestească cu putere de lege, inarticulându-l Constituţiei României Mari.

In scopul acesta prezint Jurnalul alăturat.

Preşedintele Consiliului de Miniştri
Alex. Vaida Voevod

Ministru de Stat fără portofoliu,
delegat cu administrarea Bucovinei
Ion I. Nistor

ZECE ANI DELA UNIREA BUCOVINEI

DISCURS FESTIV, ROSTIT ÎN ŞEDINŢA SOLEMNĂ A ACADEMIEI ROMÂNE ÎN ZIUA DE 11 MAI 1929

de **ION I. NISTOR**

Cu scurgerea vremii, evenimentele anului 1918 ne apar într'o lumină tot mai limpede şi mai strălucitoare. Actul Unirii dela Cernăuţi, cu pecetea zilei de 28 Noemvrie 1918, stâlpuieşte pentru toate timpurile graniţa între robirea şi desrobirea Bucovinei, grădina Moldovei şi diamantul cel mai scump din diadema voevodală dela Putna. Reîntoarcerea Bucovinei la sânul Patriei-Mame, prin hotărîrea liberă şi necondiţionată a plăeşilor ei, înseamnă biruinţa conştiinţei naţionale asupra încercărilor viclene de a o înnăbuşi în sufletele celor ce o cultivară cu dragoste şi cu încredere în viitor.

Prin actul unirii dela Cernăuţi s'a reparat o veche fărădelege şi s'a reîntregit un hotar ştirbit prin fraudă şi pângărit prin crimă. Prin fraudă s'a săvârşit răşluirea unei aşa de mari şi frumoase părţi din răzeşia Moldovei, şi prin mită josnică s'a potolit împotrivirea pretinşilor ei protectori, pravoslavnici şi musulmani, deopotrivă de condamnabili şi vinovaţi. Şi ce crimă mai oribilă putea înregistra cronica vremii, ca sinistra asasinare a voevodului protestator, chiar în clipele când la zaiafetul din Cernăuţi, emisarii pajurei răpitoare ciocneau paharele de veselie pe urma stoarcerii unui jurământ de supunere dela o populaţie orfană de oblăduirea Moldovei şi despărţită de fraţii ei de sânge şi credinţă, prin cerdacuri de pândă şi prin cordonuri de ciumă.

Crimele politice ce se comit împotriva unităţii unui neam nu se sting din lipsa de urmărire la timp. Răpirea de ţară şi

robirea unui neam, conştient de drepturile sale, nu pot constitui nici când un titlu de stăpânire definivă asupra unui pământ, oricare ar fi puterea usurpătoare. Renaşterea Statului Cehoslovac după o robire de trei sute de ani, restituirea Poloniei, după o împărţire de trei ori semicentenară între vecinii hrăpăreţi, precum şi înfăptuirea recentă a unităţii noastre politice, în hotarele etnice şi istorice ale naţiunii române, după frământări şi lupte milenare, constitue dovezi puternice şi incontestabile, că drepturile naţionale ale unui popor asupra pământului strămoşesc sunt şi rămân imprescriptibile şi inalienabile.

Sfetnicii împărătesei Maria Tereza cumpărară Bucovina dela Turci cu pungi de aur, iar generalul Spleny o luă în stăpânire cu învoirea vinovată a feldmareşalului Rumianzoff, sfetnic şi favorit al altei împărătese pravoslavnice, Caterina a II-a, orbit în judecata sa de focul briliantelor de pe tabacherea de aur ce i se oferise. Târgul ruşinos cu Turcii şi tocmeala urîtă cu Ruşii, nu puteau forma bază de drept pentru un odios furt de ţară. Actul de cesiune dela Constantinopol şi protocolul de hotărnicie dela Palamutca pe Nistru purtau stampila corupţiei şi a mituirii, un prea grav viciu de formă, pentru a putea fi investit cu puterea de lege internaţională.

In lipsa acestei investituri uşor a fost pentru noi, urmaşii detrunchiaţilor dela 1775, întruniţi în Congres General la Cernăuţi acum zece ani, să contestăm legitimitatea actului de cesiune din 1775 şi să-l declarăm nul şi neavenit, fiindcă acest act fusese încheiat fără consimţimântul părinţilor noştri. Declaraţiile de mai târziu nu mai puteau avea nici o putere legală fiind stoarse dela o populaţiune robită şi desbrăcată de dreptul ei firesc de a se rosti liber asupra soartei sale politice. Unde mai pui, că în clipele acele solemne, contractanţii dela 1775 nu mai fiinţau ca factori activi în politică, ci se prăbuşiseră lamentabil sub povara păcatelor şi crimelor seculare. Turcia renunţase încă la Plevna la dreptul ei de suveranitate asupra Moldovei, prin gestul simbolic al lui Osman-Paşa care predase sabia, ce fulgerase veacuri dearândul ameninţătoare asu-

pra ţărilor noastre, colonelului român Cerchez. Iar cât priveşte pe Habsburgi, dânşii ispăşiră năprasnic lăcomia lor de ţară prin pierderea tronului ce se răzima şubred pe tocmeli ruşinoase, pe foi de zestre şi precupeţiri matrimoniale. Spre ironia sorţii, pajura hrăpăreaţă care îşi înfipsese ghiarele blestemate în corpul sângerând al Bucovinei, nici în clipele de agonie nu se pocăi, ci încercă prin Czernin-ul ei la Brest-Litowsk să vândă Bucovina Ucrainţilor, cu preţul câtorva mii de puduri de grâu, de care avea nevoie pentru hrana populaţiei ei înfometate.

La 1918 se repetă la Brest-Litowsk târgul ruşinos dela 1775 privitor la Bucovina. Atunci Thugut, sfetnicul Mariei Tereza, cu pungi de aur şi bijuterii de preţ. După un veac şi jumătate contele Czernin, sfetnicul ultimului Habsburg, nu se sfii să vândă Bucovina Ucrainenilor cu preţul câtorva mii de puduri de grâu. La Palamutca ca şi la Brest-Litowsk, Ruşii interveniseră ca mijlocitori: la 1775 Feldmareşalul Caterinei Rumianzoff, iar la 1918 delegaţii Radei Ucrainiene din Kiev, Medwiediew şi Scharchrai!

Umbra acestui viciu iniţial apăsă ca un blestem asupra stăpânirii habsburgice în Bucovina, care a fost mereu stearpă şi văduvită de orice duh plăzmuitor. Tot ce admirăm astăzi în Bucovina, ca creaţiune de artă, poartă signătura specifică a vechiului geniu moldovenesc, activ, viu şi creator. Nimic trainic n'a rămas în Bucovina pe urma stăpânirii habsburgice, care şi-a irosit toate puterile în munca de Sisyph de a abate această ţară românească din matca desvoltării sale fireşti, pentru a o îndrepta spre Viena sau chiar spre stepele Ucrainei, ca şi cum ar fi posibil să se schimbe cursul râurilor noastre în direcţie opusă. Aşa se explică faptul că astăzi, când n'au trecut decât zece ani dela unire, aproape nimic nu mai aduce aminte, că şi Habsburgii ar fi hălăduit cândva în Bucovina.

Dându-şi poate seama de furtul săvârşit, oficialitatea habsburgică a trăit mereu chinuită de a nu-şi pierde prada din ghiare. La 1848 a izbutit să o apere numai cu ajutorul generalilor ruşi Lüders şi Paszkiewicz; la 1859 Austria încolţită rău în Italia,

tremura în fața convenției militare ce intervenise între Cuza-Vodă și Kossuth; la 1875 împăratul Franz Josef trebuia să renunțe de a participa la centenarul răpirii Bucovinei, de frica demonstrațiunilor ce se pregăteau la Cernăuți; la 1877 guvernul habsburgic opri femeile bucovinene de a face scamă și a aduna bandaje pentru răniții dela Plevna, iar în anul următor el aruncă în temniță mai mulți tineri curajoși cari trimiseră în numele țării detrunchiate o telegramă de aderență la Iași, unde se prăznuia centenarul morții lui Grigore Ghica, voevodul mucenic, al cărui bust de bronz, dăruit Iașilor de domnitorul Carol, se desvăluia acolo.

Dar scris este, că omul de ceeace se teme, nu scapă. Isbucnirea răsboiului mondial ne-a găsit mai oțeliți ca oricând și gata la orice jertfă pentru dobândirea libertății noastre. Prin sforțări supreme și jertfe supraomenești frații noștri liberi, alături de puternicii lor aliați, au izbutit să zdrobească puterea dușmană și prin loviturile lor concentrice să facă să se prăbușească Monarhia Austro-Ungară, temnița neamurilor desmoștenite și a viselor neîmplinite.

La razele calde ale libertății, așteptată atât de mult și dobândită așa de greu, o viață nouă a început să încolțească de sub ruine. Națiunile desrobite muncesc cu drag și râvnă la refacerea organizațiunilor de stat. Românii răzlețiți sub diferite stăpâniri se întorc veseli și plini de încredere în brațele fraților liberi, creatorii Piemontului românesc, revendicativ și biruitor.

Prin manifestul refugiaților bucovineni din Iași dela 6 Octomvrie 1918, prin proclamarea Constituantei dela Cernăuți din 27 Octomvrie 1918 și prin votarea actului unirii din 28 Noemvrie 1918 s'a manifestat în mod demn și hotărît voința Românilor Bucovineni de a se reîntoarce la matcă. Prin memorabilul act al unirii dela Cernăuți s'a închis, după un veac și jumătate, un vechiu proces istoric și s'au restabilit vechile hotare ale Moldovei la Ceremuș, Colacin și Nistru.

Astăzi, când prăznuim actele unirii, sufletul meu este copleșit de amintirea înălțătoarelor cuvinte cu care marele și în veci

neuitatul Rege Ferdinand răspundea, acum zece ani, la o adresă omagială, pe care avui cinstea de a i-o trimite în numele fraţilor mei bucovineni. „In momentele acestea mărețe, — zicea nemuritorul Rege, — când toată suflarea românească se îndreaptă cu rugi fierbinţi şi cu voinţă nestrămutată spre apropiata înfăptuire a visului de veacuri al neamului românesc, nu pot decât să mă bucur când văd cât de tare este între voi *credința în ideal, credința în dreptate și credința în virtuțile strămoșești.* Această credinţă m'a călăuzit când am luat armele şi ea nu m'a părăsit cu toate suferinţele şi cu toate durerile prin care am trecut. Eram sigur că această credinţă, purtată de milioane de inimi, în toate colţurile unde sună dulcele graiu românesc, va birui căci ea netezeşte orice cale, umplând văile şi sfărâmând munţii".

Şi în adevăr, credinţa în ideal, credinţa în dreptate şi credinţa în virtuţile strămoşeşti, a surpat zidurile despărţitoare ale Carpaţilor, a secat Molna şi Prutul ca ape de hotar şi a închegat toate ţările române sub adumbrirea aceluiaşi steag şi sub scutul puternic al Coroanei de oţel.

De zece ani de zile Bucovina se bucură de toate binefacerile oblăduirei româneşti. In răstimpul acesta s'au realizat progrese apreciabile pe toate tărâmurile vieţii publice şi particulare. Sub scutul păcii şi liniştei interne a sporit cultura intelectuală. Viaţa economică a primit un nou şi puternic imbold prin deschiderea vechilor fruntarii spre Moldova şi Basarabia şi prin refacerea vechei industrii bucovinene, îndeosebi a industriei forestiere.

Stăpânirea românească a înfăptuit şi în Bucovina reforma agrară, contribuind după puteri la îmbunătăţirea stării ţărăneşti. Nu este ramură de administraţie în care să nu se evidenţieze opera constructivă şi creatoare a oblăduirii româneşti, bună, blândă şi împăciuitoare. Astăzi nimeni în Bucovina nu se mai gândeşte la sprijin şi ajutor din altă parte, decât dela Bucureşti. Deaceea noi cu toţii, câţi am avut fericirea să colaborăm la încheerea actului unirii şi la desăvârşirea măreţei opere de civilizaţie, pe care statul român o înfăptueşte în Bucovina, simţim o adâncă mulţumire sufletească, văzând că astăzi cetăţenii acestei provincii, fără

deosebire de rassă şi credinţă, aderă din convingere la ideia de stat român şi nu precupeţesc concursul lor la întărirea unirii şi la îndeplinirea operei de înfrăţire sufletească.

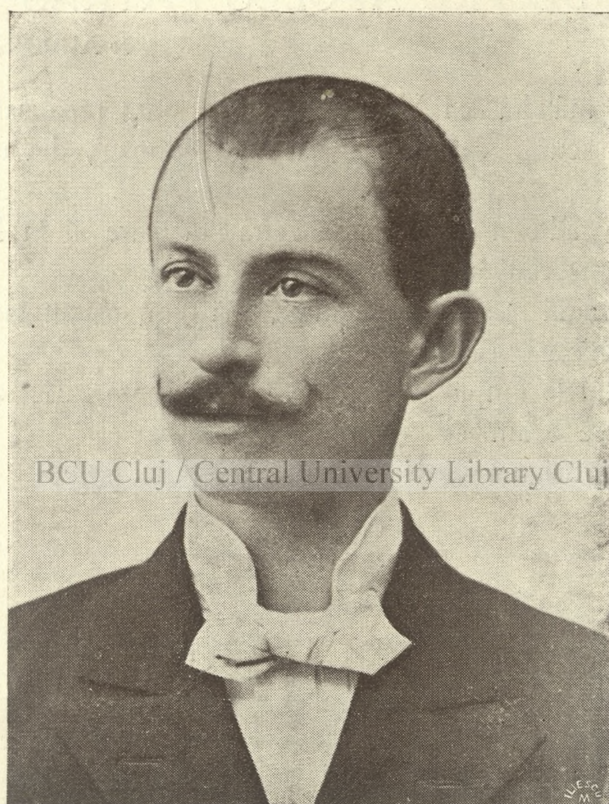
Prăznuirea unirii trebuie să fie pentru toţi un fericit prilej de reculegere şi reflexiuni. Să ne examinăm deci conştiinţa, să ne primenim sufletele şi să ne oţelim puteriile fizice şi intelectuale pentru chezăşirea progresului şi în viitor şi apropierea şi contopirea sufletească a tuturor. In aceste clipe solemne, gândul nostru învălue cu toată evlavia amintirea mult regretatului Rege Ferdinand I, Desrobitorul Bucovinei şi Intregitorul patriei române, care, călăuzit de deviza latină: *per aspera ad astra,* a scos sabia pentru desrobirea noastră, ne-a primit cu bucurie şi dragoste sub părinteasca sa oblăduire şi care prin neîntrecuta sa pătrundere şi înţelepciune a redat Moldovei-de-Sus vechea şi frumoasa ei înfăţişare românească.

Pioasa noastră veneraţie cuprinde şi memoria marilor sfetnici ai nemuritorului Rege, a lui Ion I. C. Brătianu şi Iancu Flondor, precum şi a celelor nenumărate de mucenici anonimi, — ca bunăoară cei doi ostaşi bucovineni, împuşcaţi la Satul-Lung lângă Braşov şi aruncaţi în groapa ce şi-o săpaseră ei înşişi pentru eroicul lor refuz de a descărca arma ucigătoare contra fraţilor din Regat; — cari cu toţii au luptat, au pătimit şi s'au jertfit pentru împlinirea visului de aur al părinţilor noştri, şi pentru înfăptuirea României mari şi libere. Pilda vie a a vieţii lor va rămâne un veşnic imbold la dragoste de patrie şi spirit de jertfă.

Dragostea şi admiraţia noastră întreagă se revarsă cu sinceritate şi recunoştinţă asupra glorioasei armate române, care, prin jertfa şi vitejia ei, a sfărâmat obezile robiei seculare şi a redat fraţilor din Bucovina, Ardeal şi Basarabia, libertatea mult râvnită.

La opera măreaţă, creată de Regele Ferdinand, veghează cu dragoste şi pietate M. S. Regina Maria, augusta şi neconsolabila consoartă a marelui dispărut, care a plâns de necazurile noastre în vremuri de restrişte şi a împărtăşit cu noi toată bucuria izbândei. Bucovina desrobită aduce astăzi prinosul său de

profundă dragoste şi veneraţie pentru M. S. Regina Maria pentru tot binele ce a făcut provinciei acesteia. Omagiile noastre de gratitudine se îndreaptă şi către membrii Inaltei Regenţe, cărora providenţa cerească le-a încredinţat destinele ţării.

APOLLO PATRAŞ

DESPRE APOLLO PATRAŞ

de AURORA POJOGA

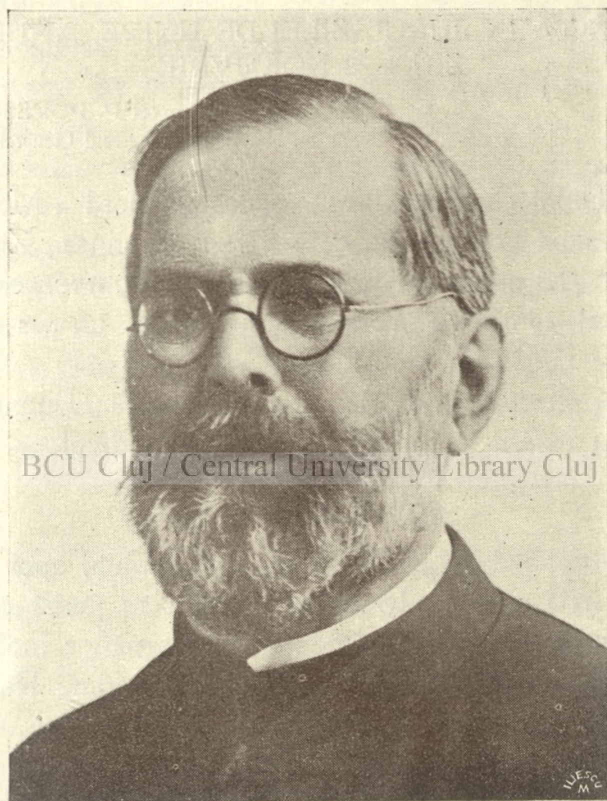
Sunt mândră că Vă pot servi cu poza repausatului frate. Rog însă scuză, că am întârziat cu răspunsul, din următoarea cauză.

M'am adresat cătră familia fratelui care îi în Bucureşti, poate au oareşcari amintiri.

Neprimind până azi nemică, mă simt plăcut îndătorită, a Vă servi măcar cu poza.

Rugând la timpul său, a-mi înapoia poza, căci este unica amintire care o am.

Primiţi asigurarea deosebitei mele stime.

PETRE POPESCUL

AMINTIRI
DIN VIAŢĂ ÎN JURUL ZILEI DE UNIRE, ANUL 1918 ZIUA 28 NOEMVRIE

de preot P. POPESCUL
Membru în Congresul General al Bucovinei

Ziua Unirii e un act firesc, partea de nord a Moldovei de Sus, s'a realipit trupului din care a fost desprinsă. Ziua de 28 Noemvrie 1918 este a se privi ca un *dar dumnezeesc.*

Neamul românesc a avut, ce-i drept, un vis de Unire, însă visurile rămân de regulă visuri.

Unirea este un act de dreptate istorică. Lucrul răpit cu violenţă, s'a regăsit şi s'a reprimit de cei în drept.

Ruşii

Ruşii, intrând în 3/IX 1914 în Cernăuţi, apoi în 27/XI 1914 şi a treia oară la 18 Iunie 1916, s'au purtat cavalereşte, n'au distrus — şi această atitudine se reazimă pe motivul că ei erau de buna credinţă, că Cernăuţul va aparţine Rusiei. Cernăuţul, împărţit în vreo 14 *rote* (secţii de armată rusă), devenise punct strategic pentru operaţiile războiului. Bucovina se numea de Ruşi *„Novaia Rosia"*, adică *Rusia Nouă.* Cernăuţul îndeosebi plăcea mult Ruşilor. Ei se exprimau că nici Ţarul n'are o reşedinţă atât de mândră precum este Reşedinţa mitropolitană.

Austria

Dar Austro-Ungaria pregătea realizarea *Ucrainei Mari* sub dinastia unui Habsburg. Şi Ucraina avea să cuprindă peste jumătate din teritoriul Bucovinei.

Incă 30 ani înainte de războiul mondial — numirea de *„Rutean"* s'a schimbat în numirea de *„Ucrainean"* — şi anume

din *ordin oficial*. Şi Ucrainţii sau Ucrainenii deveniseră copilul alintat al guvernului austriac. „Ucrainenilor trebuie să se facă dreptate", spunea guvernorul Burguignon în Dieta Bucovinei.

Şi în realitate, poporul, poreclit Ucraineni *) s'a bucurat de extraordinară favoare. In conducerea Bisericii, la ocuparea parohiilor, la sprijinirea tineretului şcolar cu burse din fondul bisericesc — elementul ucrainean era favorizat contra tuturor legilor. Ba era vorba de împărţirea diecezei şi a averii bisericeşti. La ordin de sus, se oficia prin Biserici ucraineşte.

La numărarea populaţiei se comiteau — de asemenea la ordin de sus — abuzuri. Prin abuzuri s'a ajuns că numărul Ucrainţilor covârşea pe cel al Românilor.

Conştiinţa naţională nu se respecta. In şcolile primare copiii se înscriau ca Ucraineni, dacă părinţii, mama sau tata vorbeau ucraineşte pe lângă limba română.

Ucrainizarea Bucovinei şi sprijinirea Bisericii gr.-cat. erau puncte de program guvernial austriac.

Un renegat Român

S'a mai aflat şi o codărişte dintre boierii români: pentru securea (toporul) ucrainean, un anumit Nicolaie Vasilco, boier scăpătat. Acest renegat s'a pus în slujba Ucrainţilor şi a devenit o persoană de mare influenţă politică. Voinţa lui străbătea pe toate liniile. Şi chiar în cursul războiului era mare şi tare. Pe ofiţerul de jandarmi Fişer, dânsul l-a ridicat la rang de general şi comandant în Bucovina. Şi acest Fişer zicea: In Bucovina sunt: Nemţi şi Ucraineni şi Trădători (Români, Rutenii bătrâni şi Lipovenii). Ovreii treceau de Nemţi.

Nu-i deci de mirare dacă mulţi gospodari Români au lăsat totul şi au trecut în vechiul regat — în cursul războiului.

Arestarea era la ordinea zilei. Preotul Zopa, directorul Eugen Nesciuc, preotul Vasile Rudeiciuc, etc. au fost arestaţi, fără nici o vină.

---

*) *In fruntea ucrainenilor din Bucovina sta galiţianul Stocki, care în calitate de prof. univ. agita toate păturile sociale.*

1918

In anul 1918, luna Octomvrie, ziua 27 — era Duminică — Românii s'au adunat în Cernăuţi, în sala societăţii Armonia, din Palatul Naţional, sub prezidiul bătrânului preot Dionisie Bejan care era totodată şi preşedintele „Societăţii p. cult. şi lit. rom. din Bucovina" — după masă — şi s'a ales un Consiliu Naţional, în frunte cu marele patriot, boier din Storojineţ — Dr. Iancu Flondor. S'a votat unanim ca integritatea Bucovinei, a Românilor să rămână, fiind ruptă din trupul Moldovei la anul 1775, cu violenţă.

Tineretul, după adunare, a parcurs străzile cântând „Deşteaptă-te Române".

Jandarmerie era multă în Cernăuţi. Era şi generalul Fişer. Dar nu dădură semne de viaţă.

Principiile wilsoniene paralizaseră cheful potentaţilor. Manifestul împăratului Carol IV deslegă supuşii de jurământul supuşeniei. Autodeterminarea era la ordinea *zilei.*

Luni, 28 Octomvrie 1918, preşedintele Consiliului Naţional Dr. Iancu Flondor a cerut guvernorului ţării, contele *Etzdorf,* predarea puterii. Acesta însă, pe motiv că n'are avis din Viena, n'a satisfăcut cererea.

Ucrainenii la putere

Sub presiunea armatei care sta la dispoziţia Ucrainenilor, contele Etzdorf a predat puterea reprezentanţilor Consiliului Ţării, şi a plecat din ţară.

Predarea însă s'a arătat în folosul Ucrainenilor, căci 3 regimente galiţiene sub conducerea arhiducelui Wilhelm erau în judeţul Cernăuţi — aşezate. Administraţia financiară sta sub controlul Ucrainenilor.

Ucrainenii, mai mult, mai puţin, ocupaseră Bucovina până la Sirete.

Ziua de 2 Noemvrie 1918. Ocuparea cazarmelor.

Era zi de Sâmbătă. Pe la orele 2 p. m. soldaţii au spart magaziile militare din str. Cuciur-Mare, spre a-şi lua efecte şi a pleca acasă. Au avut loc împuşcături. Soldaţii români au aruncat armele şi s'au dus care încotro.

La orele 6, doi plutonieri funcţionari au intrat la mine în odaie *), speriaţi, şi au zis cu glas plin de spaimă şi jale: „Galiţienii au ocupat cazarmele".

Cu ocuparea cazarmelor a început şi jaful, desordinea şi împuşcăturile continue şi fără rost.

Magaziile militare erau pline de făină, zahăr şi diverse efecte de îmbrăcăminte etc.

Ziua de 3 Noemvrie, era Duminică

Toată noaptea a fost gălăgie în jurul cazarmelor.

La orele $9^1/_2$ dimineaţa am plecat la Biserica catedrală.

Ce-mi văzură ochii în Catedrală?

In Catedrală era mare mulţime de ţărani din satele cu graiu ucrainean. Peste 20 preoţi erau postaţi înaintea iconostasului, celebrând un „Te-Deum" de mulţumire pentru realizarea visului ucrainean în Bucovina, Galiţia, Nordul Basarabiei şi Ucraina de lângă Marea Neagră, care era autonomă.

După slujba dumnezeiască, mulţimea de ţărani din Biserică s'a îndreptat spre căzărmi. Din aceste locuri nu s'a întors nici unul cu mâna goală.

Plecând eu spre casă, str. Cuciur-Mare, prin alee, am avut plăcerea să admir spectacolul creat. Bărbaţi, feciori slobozeau împuşcături de armă. Unii aveau câte două arme. Impuşcând au plecat prin oraş.

Impuşcăturile intense au durat până Joi, 7 Noemvrie.

*) Cei doi plutonieri locuiau în imobilul meu, vis-à-vis de cazarmă, strada Storojineţ Nr. 2.

Joi 7 Noemvrie a sburat deasupra oraşului un aeroplan al armatei române, împrăştiind manifeste, vestind apropierea armatei române.

Cu ziua de Joi împuşcăturile au devenit mai rare, dar gospodăria armatei austriace: cai, trăsuri, etc. a fost jefuită. Unul dintre plutonierii ce locuiau în imobilul meu, şi-a găsit o trăsură mare cu cai buni, şi-a luat ce a fost al lui şi a plecat. Ca el au făcut mulţi alţi slujbaşi

Duminică, 10 Noemvrie 1918. In Cernăuţi se făcuse linişte. Cei ce împuşcau au intrat ca 'n pământ. Li s'a pierdut urma.

Luni, 11 Noemvrie a intrat armata română.

Cu armata română a intrat şi liniştea şi siguranţa vieţii şi avutului locuitorilor.

Timpul dela 11—28 Noemvrie 1918

Arhiducele Wilhelm a fost prins de armata română în Pocuţia, într'un sat.

Guvernarea ucraineană de o săptămână s'a terminat cu ruşine.

In acest timp dela 11—28 Noemvrie în societatea românească s'a discutat viu modalitatea Unirii, adică să se proclame condiţional sau necondiţional actul Unirii.

Şi nu era de mirat că s'au auzit şi glasuri cari pretindeau punerea de condiţii, căci timpul de 144 ani a lucrat la înstrăinarea simţului românesc. Dar simţul sănătos al Neamului a fost puternic şi sălta de bucurie că a sosit ceasul Unirii, întregindu-se Neamul ciuntit de vitregia timpurilor. Convenţia a fost: Unire necondiţionată.

Ziua de 28 Noemvrie a fost *zi de mare sărbătoare.* După serviciul divin şi defilarea armatei roamâne, toată lumea de sentimente curate, s'a adunat în sala sinodală unde a avut loc proclamarea necondiţionatei uniri a Bucovinei cu Patria-Mumă pentru vecie.

Impunător a fost actul Unirii. Mulţi au vărsat lacrimi de bucurie. *Sentimente de nădejde într'un viitor mai bun s'au deşteptat în sufletele fiilor Neamului Român.*

Nemţii şi Polonii, prin reprezentanţii lor au aderat cu simpatie la Actul Unirii.

Ovreii au observat o atitudine expectativă şi au aderat la *Actul Unirii* mai târziu.

Ucrainenii n'au aderat la Actul Unirii nici până astăzi.

Şi astăzi Ucrainenii persevereazǎ într'o atitudine puţin loială şi neînţeleasă. Neamul Românesc nu-i împotriva unei *„Ucraine"*, dar dânsul (Neamul Român) n'are voie să îngăduie înstrăinarea vreunui petec de pământ strămoşesc.

Neamul Românesc nu-i duşmănos înfiinţării unui *Stat Ucrainean,* dar hotarele unui Stat ucrainean nu se caută în Bucovina ci între Nistru şi Dnipru.

Ţinuta Ucrainenilor faţă de Români e fără rost.

Deoparte: Austria a aspirat în mod perfid la înfiinţarea unei „Ucraine Mari" cu o odraslă Habsburgică în frunte, şi anume pe contul intereselor Neamului Român.

De altă parte: Rusia, veşnic flămândă de pământ străin, aspira să ocupe jumătate din pământul Bucovinei — şi Basarabia să o stăpânească mai departe.

Şi iată, dreptate istorică s'a făcut. Sfânta dreptate a biruit. Totul s'a dat cui i s'a cuvenit! Bucovina în întregime a revenit României Mari.

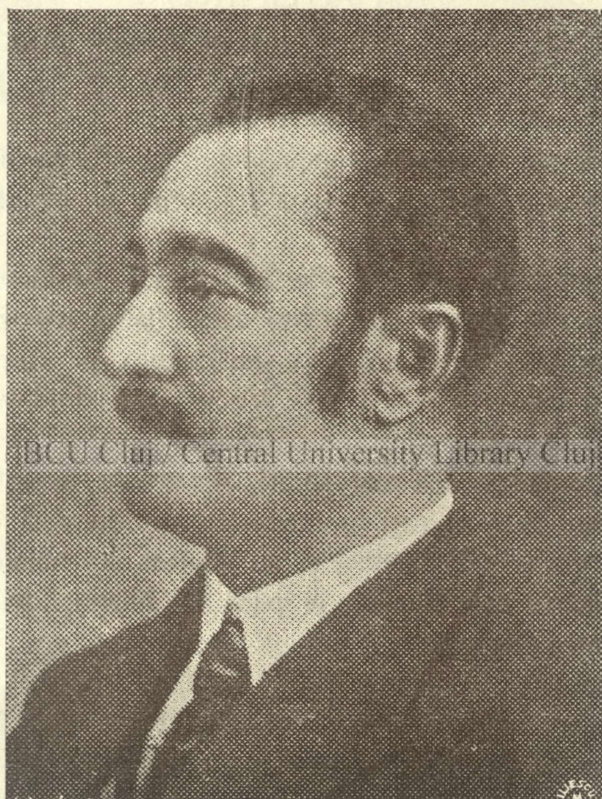

DORI POPOVICI

CUVÂNTUL D-LUI DORI POPOVICI
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL

Cernăuţi, 1918 Noembrie 25.

Marile împrejurări sub cari s'au adunat reprezentanţii poporului român la adunarea din 27 Octomvrie 1918 au fost atât de dificile încât nu au fost posibil să se facă alegerile generale pentru Constituantă din întreaga ţară. A rămas să se aleagă un consiliu şi ţinând în vedere graba, cu care trebuie ales, să se aleagă numai foştii membri ai camerei imperiale şi ai dietei, câţiva intelectuali şi un număr foarte modest de ţărani. Dar tuturor Românilor din Bucovina nu li s'a dat posibilitatea să-şi pună puterile lor în activitatea pentru neamul românesc şi a fost trecut cu vederea la alegeri un număr foarte mare de persoane, cari ar trebui să aibă locul lor în acest consiliu. Am trecut cu vederea şi acel număr de oameni, care nu era în ţară, cari însă urmăreau orice acţiune şi mişcare a poporului românesc şi aşteptau numai momentul ca să vină în ţară şi să sprijinească la înfăptuirea gândului frumos. Guvernul provizor al ţării ar dori să nu lipsească nici un suflet de Român dela această activitate, dar trebuind să socotească că nu se pot cuprinde toţi membrii poporului în această constituantă, guvernul ţine de trebuinţă de a recomanda şi a face propunerea să binevoiţi a întregi prin cooptare. In numele guvernului fac propunerea să se aleagă imediat o secţie, care să hotărască aceste persoane. Mai rog pe d-nul preşedinte să aducă propunerea aceasta la votare.

EUSEBIE POPOVICI

DUPĂ UNIRE

de Dr. EUSEBIE POPOVICI
fost vice-preşedinte al Consiliului Naţional şi fost membru în Congresul General

Poporul român bucovinean a trăit clipele cele mai înălţătoare, care i-au adus unirea cu patria mumă şi înfăptuirea României Mari.

S'au strecurat 144 ani decând trupul Moldovei a fost sfâşiat şi s'a tras hotarul înstrăinării dela Nistru preste Mamorniţa până sub zidurile Sucevei şi sub culmea pe care se ridică cu atâta vrednicie ruinele cetăţii Voevozilor Moldovei de pe vremuri.

Viaţa românească a fost sădită pe aceste locuri de înşişi vitejii legionari romani, cari în înaintarea lor triumfală au descălecat şi pe plaiurile Bucovinei şi au cuprins în hotarele Daciei Traiane teritoriul dela Dunăre şi până la Nistru, dela Tisa şi până la Marea Neagră.

Iată hotarele României Mari, visul de aur al poporului român, pe care prin 19 secole dearândul l'a scăldat în lacrimi, l'a hrănit cu sânge de erou, până ce a luat trup şi viaţă, cuprinzând întreg poporul român din vechile hotare ale Daciei Traiane într'o singură fiinţă de stat, una şi nedespărţită pentru toate timpurile viitoare.

De astădată au fost coborîtorii vitejilor legionari romani, au fost însăşi armata română, care a descălecat din nou pe pământurile înstrăinate ale Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei pentru a le încinge pentru totdeauna în cuprinsul României Mari. Sub pasul ostaşului român ele s'au deşteptat la nouă viaţă naţională şi adânc va rămânea înrădăcinată în inima poporului român dragostea, mulţumita şi recunoştinţa pentru brava armată

română şi pentru marele ei căpitan, regele Ferdinand, înfăptuitorul fericit al Unirii tuturor Românilor.

Dar şi poporul român bucovinean a însemnat o pagină de cinste în istoria neamului românesc, căci vreme de un secol şi jumătate el a stat aice, la pragul românismului, straja neadormită, păstrând şi păzind cu sfinţenie limba şi legea, datinele şi credinţele pământului strămoşesc.

Venind înfricoşatul războiu, acest popor a adus jertfe neasemănat de mari de bunuri şi de sânge; fiii acestui popor s'au luptat pe toate câmpiile de luptă, cu o vitejie vrednică de virtutea străbună; ei s'au luptat ce e drept, pentru o patrie care din fire nu era a noastră; dară sângele vărsat n'a rămas jertfă fără ispravă, căci o lume întreagă a trebuit să se înnece în valuri de sânge, ca din prăbuşirea ei să se ridice o lume nouă, lumea dreptăţii şi a libertăţii naţionale.

Pe osemintele eroilor căzuţi se clădeşte şi România Mare, care va trebui să fie totodată o Românie nouă, însaşi fiinţa suveranităţii poporului român.

Prin unire am trecut pragul care ne deschide calea în ţara făgăduinţei. Temelii nouă se adâncesc pentru viaţa viitorului nostru.

Este deci de datoria noastră să întovărăşim toate năzuinţele noastre ca aceste temelii să fie bine aşezate, ca neamul românesc, care a dat strălucită mărturie de neistovită putere de viaţă, să împlinească cu cinste chemarea sa de a fi aici, în răsăritul Europei, un element de ordine, un element de cultură şi civilizaţiune, un reprezentant vrednic al marelui neam latin, care păşeşte astăzi în fruntea civilizaţiei Europei.

ALEXIE PROCOPOVICI

DIN VREMURILE UNIRII NOASTRE

de Dr. AL. PROCOPOVICI
fost membru în Consiliul Naţional
şi Congresul General

Când războiul a luat sfârşit şi hotare nouă s'au aşezat de-alungul şi de-alatul continentului nostru, Europa n'a fost, n'a putut fi readusă încă în stare de echilibru şi de armonizare a tuturor intereselor ei. Ordinea veche politică şi socială, în care nu mai încăpea viaţa zilelor noastre, a trebuit să dispară. Numai după inexorabila ei prăbuşire, avea să înceapă opera de construcţie, de stilizare în forme mai desăvârşite a vieţii neamurilor şi a raporturilor dintre ele. Acesta este drumul cu eternele lui coborîşuri şi urcuşuri, pe care păşeşte omenirea, din cele mai vechi zile ale ei, înspre culmi de tot mai multă armonie şi tot mai sclipitoare afirmare a geniului ei.

Am intrat în şantierul care se ridica pe dărămăturile lumii vechi, osteniţi, cu un şir de ani pierduţi pentru eforturile intelectuale, deschizătoare de perspective tot mai luminoase asupra vieţii, prin urmare nu îndeajuns de pregătiţi pentru problemele mari pe care ni le puneau tratatele de pace, cei biruitori prea orbiţi de viziunea unor visuri împlinite, cei învinşi cu sufletele înveninate, resemnaţi, desnădăjduiţi şi demoralizaţi adese. Adevărata criză europeană începea de abia, nevăzută de cei mai mulţi. Neamurile şi ţările lor n'au prea avut parte de arhitecţi mari şi vizionari, iar dacă se întâmpla să apară prin vecini, nu-i prea înţelegeau şi-i tăgăduiau. In schimb pasiunile şi rivalităţile, naţionale şi internaţionale, se încrucişau. Forme şi situaţii efemere care apăreau în calea prefacerii din temelii şi repezi a configuraţiei sociale şi politice, li se păreau unora poziţii cucerite pentru vecie. Această lipsă de clar-viziune a realităţilor se des-

prinde din aproape orice gest, orice atitudine, orice cuvânt din vremurile acelea. Ea nu le aduce nicio scădere oamenilor de atunci, care s'au dovedit inimi tari şi suflete mari în ceasuri de grea încercare. In crepusculul trezirii din cataclismul lumii, lipsa aceasta a fost fatală. Ea ne face însă să înţelegem că pe drumurile noastre spre alte ţeluri, va fi mereu nevoie de câte un popas de reculegere şi de reîntoarcere de pe căi de rătăcire.

Unirea Bucovinei, vor învăţa nepoţii şi strănepoţii noştri, a fost hotărîtă şi înfăptuită de Constituanta din 27 Octomvrie, a fost realizată de fapt prin intrarea armatei în capitala ei în ziua de 11 Noemvrie, desăvârşită de Congresul General din 28 Noemvrie 1918 şi şi-a găsit consacrarea internaţională în tratatul dela Versailles. Exact şi foarte adevărat. Cine însă va răsfoi şi documentele vremii, îşi va da seama în acelaşi timp de cât zbucium, câte dibuiri, cât avânt, cât răsunet din învălmăşala vremii, se cuprinde şi în această Unire a Bucovinei, care nu se găseşte la sfârşitul, ci doară la începutul unei mari renaşteri a neamului, care îşi mai aşteaptă şi vestitorul şi înfăptuitorul.

După intrarea armatei noastre în Bucovina, un „guvern" condus de Iancu Flondor s'a constituit la Cernăuţi. I-ar face o nedreptate mare bunului şi marelui Român Iancu Flondor, cine l-ar crede autonomist şi separatist din cauza aceasta. Bucovina a avut şi supt stăpânirea Habsburgilor un „guvern" („k. k. Bukowinaer Landesregierung"), ale cărui atribuţii trebuia să le îndeplinească, până la unificarea administrativă şi legislativă, o nouă şi românească autoritate locală. Iancu Flondor, care îi ceruse contelui Ezdorf, în numele Consiliului Naţional, ca să-i predea „guvernul" Bucovinei, acum membru al Consiliului de Miniştri, i-a păstrat instituţiei condusă de el un nume vechi. Populaţia trebuia să înţeleagă şi în felul acesta că în Bucovina nu mai „guvernează" Ezdorf în numele Austriei, ci Flondor în numele României. Instituţia „guvernatorilor" de altă dată a luat doară din nou fiinţă şi în zilele noastre prin rezidenţii regali.

Pe urma conflictelor sale personale şi a competiţiunilor din jurul său, Iancu Flondor se simţea hărţuit şi nedreptăţit. La Bu-

curești n'a putut găsi priceperea și sprijinul la care se aștepta. Orgoliul lui jignit a fost exploatat de cei ce îi ofereau colaborarea lor cu orice preț și credeau că pot face uitate, acoperindu-le cu marele lui prestigiu moral, anumite atitudini, foarte compromițătoare pentru ei.

Am prevăzut lucrurile mai de mult. Intr'una din zile, i-am atras atențiunea lui Iancu Flondor, în camera lui dela Hotelul Central, împreună cu d-l Sextil Pușcariu și regretatul Vasilică Bodnărescu, că nu-l vom mai putea urma, dacă temerile noastre se vor împlini. Cu toate acestea, Iancu Flondor a ținut să mă aibă consilier intim pe lângă el, când în calitate de ministru-delegat al Bucovinei conducea „guvernul" său dela Cernăuți. După oarecari ezitări, având și asentimentul prietenilor mei și în nădejdea de a mai putea salva colaborarea între noi și el, am primit funcțiunea oferită mie. Pentru Iancu Flondor personal, am avut doară cu toții și întotdeauna o desăvârșită și neprecupețită prețuire. Ea n'a putut să mă oprească însă, ca după scurtă vreme să-l rog totuși să mă desărcineze de onoarea de a-i fi sfetnicul intim.

In cursul acelor săptămâni (15.XII 1918—31.I 1919), am avut prilejul să iau act de toată corespondența primită de Iancu Flondor ca șef al „guvernului" bucovinean. Notele pe care mi le-am făcut atunci, confirmă afirmațiile mele de mai sus și sunt foarte interesante și în legătură cu unele evenimente din timpul din urmă. Ii vedem d. ex. pe cei dela Viena închipuindu-și că la Cernăuți ar putea să continue a funcționa o universitate germană, chiar cu vechii profesori germani, aceștia rămânând supuși austro-germani și depunând jurământul de credință pentru republica austriacă. Autoritățile vieneze au trimis chiar instrucțiuni cu privire la depunerea acestui jurământ rectorului din Cernăuți, a căror copie se găsește deasemenea printre însemnările mele. Ii vedem apoi pe Ucrainenii bucovineni și galițieni compromiși — nu numai la Viena și Cernăuți, dar și la Praga și chiar în Chievul lor — din cauza rolului pe care au înțeles să-l joace în timpul stăpânirii austriace, și având doar sprijinul unor

Evrei bucovineni, ca în timpul lui „Bukowinaer Post“ a lui Moritz Steckel. Cehii se arată preocupaţi de gândul de a găsi statului lor un hotar comun cu noi, iar unii dintre ai noştri, neînţelegând cum Praga ar putea să-şi întindă stăpânirea atât de departe înspre răsărit, cred în schimb că am putea valorifica vechi pretenţiuni asupra Pocuţiei, pentru ca astfel Cehii să ne poată avea vecini. Probleme comune Bucovinei şi Ardealului şi îndeosebi şi problema minorităţilor îşi caută şi ele soluţii în scrisorile acelea, alunecând în formule naive şi presumţioase. Nu lipseşte, fireşte, de acolo nici grija intereselor economice de pe urma lichidării monarhiei austro-ungare. Din Viena, corespondenţa îi vine „guvernului“ bucovinean mai ales dela şi prin Isopescul-Grecul, reprezentant al Românilor şi României în fosta capitală a Austriei. Alte corespondenţe, de altă provinienţă şi cu altă destinaţie, i se comunică „guvernului“ de către serviciul siguranţei noastre.

Pentru interesul istoric pe care îl pot avea şi pentru mai buna pricepere a oamenilor şi faptelor de atunci, spicuesc cele următoare din însemnările mele făcute în acele zile, lăsându-le forma lor originală.

Intre Cehi, Poloni, Sârbi şi Ucraineni

Zilele de 27—30 Noemvrie le-a petrecut Isopescul-Grecul, ca reprezentant al Consiliului Naţional din Viena, la Praga, însoţit de colonelul Herbay. Toţi miniştri cehi i-au făcut o primire pe cât se poate de bună. Aproape toate jurnalele publicau articole de simpatie pentru Români, relevând şi rolul hotărîtor al regimentelor româneşti 2 şi 51, din fosta armată austro-ungară, care au intervenit de partea Cehilor, când aceştia au luat puterea în Boemia . . .

Cehii nu au simpatii pentru Ucrainenii galiţieni şi bucovineni. Dânşii nu pot uita atitudinea scârboasă a şefilor ucraineni, în frunte cu Nikolai Wasilko, în procesul pornit de vechea stăpânire austriacă împotriva conducătorilor cehi şi îndeosebi împotriva d-rului Kramarz, actualul ministru-preşedinte al Statului

ceho-slovac. Rutenii din Ungaria însă au trimis o delegaţie la Praga, arătând dorinţa lor de a fi încorporaţi statului ceh împreună cu Slovacii.

Cehii doresc ca România să aibă o întindere pe cât se poate de mare şi cred că vor avea o frontieră comună cu noi. Kramarz s'a ocupat cu proiectul unei legături directe cu noi, printr'o cale ferată, care pornind dela Praga ar ajunge până la Odessa, prin Sighet, Vatra-Dornei, Hatna (acum Dărmăneşti), Cernăuţi, Nouăsuliţa. O convenţie militară ar urma să facă şi mai intimă colaborarea ceho-română.

Mai puţin binevoitori decât Ceho-Slovacii ne sunt Slovacii-de-Sud *). Germanii austriaci însă sunt bucuroşi să se înţeleagă cu noi şi cedează dacă se face puţină presiune asupra lor.

Legaţia din Viena a Ucrainenilor din Rusia a rupt orice legătură cu Republica ucraineană de Vest, reprezentată de Nikolai Wasilko. Isopescul-Grecul deţine informaţia aceasta dela Ucrainenii ruşi, cărora le-a făcut înlesniri pentru transporturile lor de mărfuri prin Ungaria şi România. Ucrainenii din Rusia se simt mai aproape de Ruşi şi sunt împotriva oricărui amestec al Ucrainenilor austriaci.

Toată lumea are impresia că Republica Ucraineană de Vest este o creaţie de improvizaţie, lipsită de temeiuri serioase. Nikolai Wasilko voind să-şi dea toată importanţa ca reprezentant al acestei formaţiuni hibride, este întimpinat cu zâmbete ironice. Inzădar încearcă să se apropie de Ceho-Slovaci şi de Slovacii de Sud. Aceştia cunosc prea bine trecutul lui. Polonii (miniştrii Bilinski şi Twardowski) îl ignorează şi se simt prea siguri cu privire la problema Galiţiei de Vest.

Interesant este că alăturea de Nikolai Wasilko a apărut şi Straucher la conferinţa statelor naţionale întrunită la Viena. Isopescul-Grecul l-a întrebat pe Straucher dacă se consideră bucovinean, deci Român, sau dacă a renunţat la indegenatul bucovinean şi este acum reprezentantul Ucrainenilor de Vest. Strau-

*) Pe atunci termenul de „Jugoslavi" încă nu prea era încă în uz. Celor mai mulţi le lipsea un nume comun pentru Sârbi şi Croaţi.

cher a răspuns că reprezintă Evreii din Galiţia de Vest şi Bucovina. Isopescul-Grecul a replicat că Bucovina e reprezentată de Consiliul Naţional Român şi a întrerupt conversaţia. Atitudinea lui Straucher nu are aprobarea lui Weisselberger.

Discutându-se chestiunea refugiaţilor care nu s'au întors încă în patrie, Nikolai Wasilko a fost de părerea că dacă se vor realiza speranţele Românilor şi frontiera României va trece în Bucovina mai la Nord de Sirete, cheltuelile pentru refugiaţii de acolo vor trebui să cadă în sarcina noastră. Isopescul-Grecul a replicat că nădejdile Românilor s'au şi împlinit şi că Ucraineni să nu-şi închipue că vor trece dincoace de Nistru. Wasilko s'a înfuriat strigând: „Românii să nu creadă că regele Ferdinand va stăpâni vreodată Bucovina întreagă". Exasperarea lui Wasilko a fost întâmpinată cu vădită desaprobare de Poloni, Ceho-Slovaci şi Sârbi.

Hormuzache, de prezent la Ischl, crede că ar trebui să ne îndreptăm privirile asupra Pocuţiei. Isopescul-Grecul crede că chestiunea trebue supusă unui serios examen. Kramarz doreşte ca Cehoslovacia să aibă un hotar comun cu România. Frontierele noastre s'ar putea întâlni numai undeva în nordul ţinuturilor maramureşene. Isopescul-Grecul propune deci ca Nistor să facă un memoriu asupra drepturilor şi intereselor noastre în Pocuţia, iar dânsul va griji ca acest memoriu să fie prezentat Ententei la Paris.

Între Ardeleni şi Bucovineni

In Ardeal rămânând în vigoare şi acum codul civil austriac, d-nii Maniu şi Isopescul-Grecul sunt de părerea că va fi necesară instituirea unei supreme instanţe judecătoreşti, comune pentru Bucovina şi Ardeal, care s'ar putea ataşa Curţii de Casaţie din Bucureşti. . .

In legătură cu secţia militară de sub conducerea Consiliului Naţional Român din Viena, d-nii Isopescul-Grecul şi Vaida organizează un birou românesc de presă şi de propagandă. Biroul are două secţiuni: una adună ştirile din presa străină despre

Români, cealaltă răspândeşte ştirile primite, întrucât publicarea lor este în interesul nostru.

Biroul presei a fost pus sub conducerea colonelului-auditor Pop. Legătura cu Berna funcţionează excelent.

La Berna au fost trimişi din partea Consiliului Naţional Român din Ardeal şi Ungaria d-nii Mocsonyi şi Tilea, iar din partea Consiliului Naţional din Viena d-l dr. Constantin Flondor şi un ofiţer care ştia şi ungureşte, numele căruia nu-l cunoaştem încă.

Zvonuri vieneze despre situaţia din România

La Cernăuţi, raportează Isopescul-Grecul, se face pe ascuns negoţ de arme. Centrul acestui negoţ se află în Piaţa Rudolf (astăzi Piaţa Dacia). Pentru un revolver cu cartuşele lui se plăteşte 2000—3000 coroane. D-lui Isopescul-Grecul i se pare cu putinţă că armele le cumpăra Evreii, temându-se de progromuri.

Un grup de ofiţeri de rezervă întorşi în patrie nu este mulţumit de multe lucruri care se petrec în Bucovina. Mişcarea pare izvorîtă din ambiţii nesatisfăcute. Ea se îndreaptă împotriva unora dintre membrii „guvernului" şi porneşte dela Rădăuţi.

Universitatea din Cernăuţi

Isopescul-Grecul a fost întrebat la 2 Decembrie de d-rul Pacher, secretar de stat al Austriei-germane, ce intenţiuni are guvernul român bucovinean cu privire la Universitatea din Cernăuţi, numeroşi membri ai Adunării naţionale austro-germane cerând mutarea Universităţii dela Cernăuţi la Salzburg. Se înţelege că pretenţia aceasta a fost inspirată de profesorii germani din Cernăuţi şi susţinută mai mult de ei, decât de parlamentarii austro-germani.

Isopescul-Grecul a declarat că n'a primit instrucţiuni cu privire la chestiunea aceasta şi că ar putea fi vorba cel mult de înfiinţarea unei Universităţi nouă la Salzburg, la care ar urma să fie chemaţi profesorii germani din Cernăuţi. Universitatea cernăuţeană aparţine Bucovinei. Autorităţile cernăuţene nu vor ad-

mite deci ca biblioteca Universității și tot materialul ei științific să fie dus din țară.

D-rul Pacher a mai întrebat dacă cumva a fost luată în vedere o reorganizare a Universității, pe urma căreia ar urma să aibă două secții, una germană, cu vechii profesori și una românească. A rugat să i se dea un răspuns lămurit cât de curând.

Isopescul-Grecul a făcut împreună cu Maniu o statistică, din care rezultă că România va avea 800.000—1.000.000 de Germani, fără de Evrei. Dânșii cred că este bine ca în România să existe o universitate germană, la Cernăuți sau la Sibiiu. Astfel s'ar ține cont de principiul autonomiei naționale, tineretul român ar avea prilejul să învețe bine în cursul vreo câtorva semestre limba germană și cultura românească ar beneficia de influența celei germane.

Isopescul-Grecul crede că profesorii germani ar trebui înduplecați să rămâie în țară. Vreo câteva catedre noui vor trebui înființate pentru cunoașterea legilor, procedurii și jurisprudenții românești la Facultatea de Drept. După câtăva vreme Universitatea s'ar putea muta la Sibiiu. La Cernăuți ar rămânea Facultatea de teologie, adăugându-i-se eventual o academie de drept român.

Menținerea unei universități germane corespunde, după Isopescul-Grecul, și unei necesități politice, pentrucă desființând-o, am crea condițiuni de existență prea grele celor 3.000.000 de locuitori minoritari ai României Mari.

Flondor către Isopescul-Grecul

Ca răspuns la rapoartele de felul acesta, Iancu Flondor i-a trimis lui Isopescul-Grecul adresa următoare, pe care o reproduc în forma ei originală:

Președintele guvernului

Cernăuți, 15 Noembrie 1918

Prea stimate Domn,

Folosindu-mă de ocazia plecării unei persoane sigure la Viena, adeveresc cu prezenta primirea rapoartelor D-Voastre cât

şi D-lui Simionovici şi Vă mulţumesc călduros pentru zelul D-lor Voastre cu care Vă puneţi în serviciul cauzei noastre naţionale.

D-Voastră veţi primi din partea guvernului din Cernăuţi informaţiuni detailate privitor la toate chestiunile atinse în rapoartele D-lor Voastre. Aceste informaţiuni cât şi directive în liniamente generale pentru viitor, vor fi cât de curând comunicate prin trimis special, care va rămâne un timp oarecare la Viena, pentru a Vă sta în ajutor, probabil d-l Dr. Vasile Bodnărescu.

Deocamdată Vă rog să luaţi următoarele, fiind foarte urgente, la cunoştinţă.

Bucovina face parte integrantă din Regatul României. Administraţia, afară de resorturile afacerilor externe, comunicaţie (poştă, telegraf, căi ferate) şi finanţe, rămân în administraţia guvernului în Cernăuţi. Dară şi privitor la acele trei resorturi va avea guvernul în Cernăuţi o ingerenţă cuvenită.

Decretele Regale le aştept în curând şi le voiu comunica D-lor Voasrte. Rog să Vă conformaţi în acţiunile D-lor Voastre acestui raport politic a[l] Bucovinei.

Trec la detailuri.

1. Universitatea în Cernăuţi cu facultăţile ei actuale va fi menţinută, însă pur românească. Această reorganizare se va stabili pentru anul şcolar viitor şi vor fi ocupate catedrele în măsură cu puterile didactice cari ne vor sta la dispoziţie. Numai anul curent mai rămâne în mod provizor cu fostul caracter german.

2. Toţi funcţionarii români bucovineni sunt primiţi în serviciul ţării în gradul care-l posed actualmente. Aice Vă rog să grijiţi ca să se întoarcă în ţară cât mai grabnic, pentru a intra în serviciul guvernului în Cernăuţi, următorii domni: Hnidei, Hostiuc, Mandicevschi şi Chiseliţa. Ceilalţi rămân deocamdată la Viena pentru ajutorul D-lor Voastre. Pentru a înlocui aceşti patru funcţionari la Viena, mai ales pe d-l Hnidei şi Hostiuc, rămâne ca să angajaţi alte puteri locale din Viena negermane.

In nici un caz să nu-i rețineți pe d-nii Hostiuc și Hnidei. Vă poi pune la dispoziție pe d-l Partenie Siretean din Karlsbad.

3. D-Voastre erați luat în vedere ca șef a[l] resortului pentru apărarea țării; deoarece acest resort se restrânge în viitor la siguranța publică, depică necesitatea ocupării lui și rămâne să luați conducerea altui resort. M'am hotărît să Vă propun pentru justiție, dacă nu preferați să candidați în Camera Deputaților. Funcțiunea Directorului justiției e incompatibilă cu un mandat în Corpurile Legiuitoare. Vă rog să-mi comunicați de urgență deciziunea D-Voastră.

Cred că și Simionovici va candida în Cameră ori Senat, și nu l-am luat, din cauza aceasta, în combinație la formarea guvernului țării.

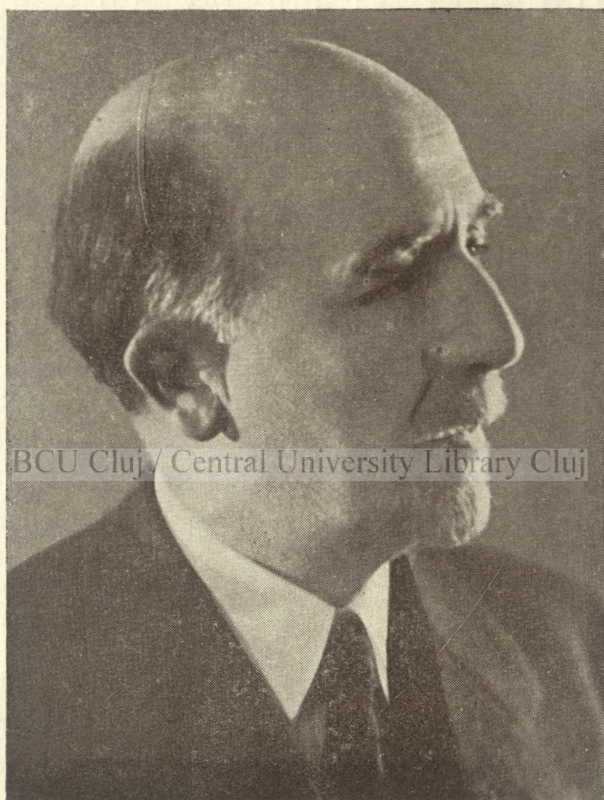
Vă previn că șefii resorturilor nu vor avea competința de miniștri, ci vor fi funcționari ai Statului cu toate atributele lor. Responsabil față de Parlament va fi numai președintele guvernului ca ministru-delegat. Șefii resorturilor vor purta titlul de „director general".

4. Privitor la chestiunile financiare, Vă rog să urmați strict principiul a nu lua nici un fel de obligamente pentru viitor. Dar și obligațiunile fostului stat austriac le refuzăm, dacă nu vom fi constrânși altfel la conferința de pace. In cazul acesta vom face tot chipul să le restrângem și să ne asigurăm despăgubirile.

Fondurile puse anterior la dispoziția țării să le reclamați energic și să stăruiți ca să se lichideze cât mai grabnic. Rog să grijiți în mod hotărît pentru asigurarea cvotei amăsurate din demobilizare. Fonduri pentru trebuințele funcționarilor etc., rog să Vi le procurați deocamdată la Viena din activele noastre. Indemnizarea plăților asigurate D-Voastre împreună cu D-l Simionovici vor urma ulterior.

Doresc mult să convin cu D-Voastre și aștept cu nerăbdare legătura liniei ferate Cernăuți-Leov.

Cu deosebită stimă și considerațiune, *Dr. Flondor*".

SEXTIL PUŞCARIU

CUM A LUAT FIINȚĂ „GLASUL BUCOVINEI“

PAGINI DE ZIAR

de SEXTIL PUŞCARIU
fost vicepreşedinte în Consiliului Național
şi membru în Congresul General

Cernăuți, 13 Octombrie 1918

Evenimentele se urmează într'un vârtej nebun. Răspunsul lui Wilson a sosit. Cere ca Germania oficială care i-a primit principiile ca bază a discuției, să declare dacă vorbeşte sau nu în numele întregului popor german — cu alte cuvinte, cere ca printr'un act constituțional să se ia din mâna Kaiserului dreptul de a dispune asupra războiului şi a păcii. Pe Austro-Ungaria nici n'o învredniceşte cu un răspuns, considerând-o ca un stat vazal al Germaniei.

Gazetele de azi aduc următoarele ştiri: Turcia a început tratative cu Înțelegerea în vederea încheierii unei păci separate. Polonia s'a declarat independentă, reclamând regiunile polone din Germania şi Austria — iar cancelarul Max o felicită telegrafic. Ruşii au denunțat pacea dela Brescul lituan. Armatele lui Foch au spart frontul şi sânt în drum spre Valenciennes. La Lille se dau încă lupte crâncene; dar cine va putea de acum opri pe Francezi în drumul lor triumfător?

Austria e o casă de nebuni, în care toți şi-au pierdut capul, nimeni nu mai crede într'o soluționare a situației încurcate şi cei dela cârmă încearcă să oprească sfârşitul bolnavului, prescriindu-i apă destilată.

Din Ungaria nu prea avem veşti. Se pare că şi acolo a ajuns cuțitul la os. Cinicul Weckerle se va duce, ținând însă,

înainte de a părăsi arena, să mai facă un gest de cabotin, denunţând dualismul. Tissza şi-a păpat lefteria. Păcat! Dacă ar fi el ministru preşedinte, prăbuşirea ar veni mai repede. Noroc că va ajunge Andrásy ministru de externe. Dela magnaţi ne vine mântuirea; mult mai primejdios ar fi de ar ajunge la cârmă elementele democratice în Ungaria.

În astfel de împrejurări nu se poate ca numai noi Românii să rămânem neactivi, aşteptând să ne cadă mură'n gură doritul viitor. Se pare că în Ungaria terorismul e încă prea mare, încât ai noştri nu cutează să se mişte.

Dar aici în Bucovina a sosit momentul ca să ne manifestăm.

Alecu Procopovici m'a întrebat, cam enervat: „nu începem?"

— Acuma, da, vom începe! i-am răspuns.

M'am dus la Max Hacman, cu care vorbisem mai demult: „Eşti gata, pentru orice se va întâmpla?"...

— „Gata!"

L-am întâlnit pe Vasile Bodnărescu pe stradă. Începând să-i vorbesc, mi-a răspuns: „Ieri am oprit pe stradă pe doi dintre deputaţii noştri şi le-am spus verde: dacă nu începeţi d-voastră acţiunea pe care toată lumea o aşteaptă, o voiu începe eu"!

Doctorului I. Bodea i-am spus: „Mâne seară vom ţinea la tine o adunare în cerc intim" — „Vă aştept".

La această adunare, care se va ţinea diseară am mai chemat pe profesorii St. Saghin şi V. Gheorghiu, pe doctorul Oct. Gheorghian, pe V. Marcu, pe C. Homiuca, pe protopopul Şandru şi pe profesorul Vitencu.

Le voiu prezenta planul unei gazete, în fruntea căreia vom publica o proclamaţie.

De-acum rămas bun cărţi şi hârţoage! Cine ştie când vor sosi vremurile să mă pot retrage iar, din vârtejul vieţii publice, cu voi în liniştea camerei mele de lucru?

Cernăuţi, 3 Noembrie 1918

Duminică în 13 Octombrie ne-am adunat la doctorul Bodea. Am hotărît să tipărim imediat o revistă politică, care să apară de trei ori pe săptămână şi căreia Vasile Bodnărescu i-a pus numele „Glasul Bucovinei". Cu redactarea ei au fost însărcinaţi Alecu Procopovici, Radu Sbiera, V. Bodnărescu, M. Hacman şi eu. S'a decis să fie rugat bătrânul consilier Bejan, preşedintele celor mai multe societăţi româneşti, să primească a figura ca redactor al foii. (El a primit imediat, fără să-i pese de urmările grele ce putea să le aibă acest pas şi îndemnat numai de marea sa dragoste de neam). Am cetit proclamaţia ce era să se publice în fruntea foii şi pe care aveam s'o iscălim toţi, ca s'o acoperim cu numele nostru şi să ne asumăm toată răspunderea. Penibil a fost momentul când unul din cei prezenţi [1]) s'a rugat ca numele lui să nu fie tipărit; având el o chestie pendentă la Guvern, ar dori să participe deocamdată numai cu sufletul între noi.

O scurtă discuţie s'a mai încins numai în jurul uneia din alineatele acestei proclamaţii. Era de ajuns să declarăm că voim ca să putem dispune singuri de soarta noastră, sau trebuia să fim mai expliciţi prin adaosul „în cadrul românismului întreg?" După frumoasele cuvinte ale unuia dintre noi, s'a primit unanim să tipărim şi aceste cuvinte, cari anunţau unirea.

Acelaş entuziast, a doua zi, împreună cu altul, a cerut să-şi şteargă iscălitura, căci peste noapte s'au răsgândit şi au găsit că nu e „conzult" să apărem cu un astfel de program revoluţionar. „Domnilor", le-am răspuns „noi am plecat cu trenul-fulger spre o ţintă dela care nu ne vom mai abate. D-voastră aţi scos capul pe fereastă ca să vedeţi pe unde trecem şi vântul v'a luat pălăria. Acum vreţi să trageţi frâna de alarmă, pentru ca de dragul pălăriei să oprim trenul? Să creadă lumea că locomotiva noastră are un defect? Mai bine coborîţi binişor la prima staţie, întoarceţi-vă şi lăsaţi-ne pe noi să trecem înainte!".

[1]) Evenimentele descrise sânt prea apropiate; de aceea am lăsat afară câteva nume.

Dar greutăţile abia acum începeau.

În gruparea noastră nu era nici un reprezentant oficial al grupărilor politice din Bucovina. După zădarnica încercare a lui V. Bodnărescu de a-i îndemna la acţiune, crezuserăm că e mai bine să începem fără ei. Dar faima gazetei noastre se răspândi înainte de a scoate întâiul număr, iar politicianii neputându-se hotărî înşişi să păşească în arenă, n'ar fi dorit nici ca iniţiativa luptei să pornească din alte părţi.

Totuşi Aurel Onciul se hotărî să facă un început şi convocă la o consfătuire intimă pe câteva din căpeteniile vieţii politice. Au căzut de acord să prepare o mare adunare naţională. La a doua şedinţă, ţinută Marţi, în 15 Octombrie în casa baronului A. Hurmuzachi am fost chemat şi eu. Erau de faţă, afară de Onciul şi Hurmuzachi, Niculiţă Popovici, Nicu Flondor, Aurel Ţurcan şi Ipolit Tarnavschi.

Onciul a venit cu textul manifestului care trebuia primit în adunarea proectată: în el se spunea că se vor ceda Rutenilor părţile din nordul Prutului, iar restul Bucovinei se va uni cu Regatul Român subt coroana Habsburgilor. (Textul acestui manifest a fost publicat în „Foaia Poporului" Nr. 40, din 1918, care apărea de-odată cu primul număr al „Glasului Bucovinei"). A urmat o discuţie înflăcărată, în cursul căreia Onciul voia să-şi impună părerea lui, iar cei mai mulţi din cei prezenţi căutau să împace intransigenţa lui cu intransigenţa mea, care refuzam orice înţelegere pe baza acestor două puncte. Ca argument hotărîtor aduse Onciul numărul cel din urmă din „Neue Freie Presse", în care se spunea că Ardelenii făcuseră prin rostul lui Mihali declaraţii că vor să rămână supuşi credincioşi ai coroanei ungare: „dacă milioanele de Ardeleni, cu înţelepţii lor conducători politici au făcut o astfel de declaraţie, însemnează că noi, o mână de oameni, nu putem avea altă ţinută şi nu ne putem declara rupţi dela monarhia căreia i-am jurat credinţă". Mărturisesc că ştirea din gazeta vieneză m'a desconcentrat un moment, dar mi-am zis că chiar dacă Ardelenii au luat o astfel de atitudine, ea e greşită şi Bucovina, prin ţinuta ei, trebuie să-i întoarcă

dela calea rătăcită. De aceea am contestat adevărul acestei notițe, pe care o prezentam strecurată în jurnalul vienez de biroul de presă maghiar [1]).

La un moment dat, Onciul îmi spuse între patru ochi: „Nu uita că eşti căpitan în armată austriacă şi că generalul Fischer are puteri discreționale în Bucovina. O vorbă din partea mea şi mâne ai apucat drumul trădătorilor de patrie!" I-am răspuns: „Sânt gata să port toate consecințele. Dar una s'o ştii: Nu va trece un ceas după ce Fischer va fi pus mâna pe mine şi dumneata nu vei mai fi între cei vii!".

Tratativele au fost rupte.

Ajuns acasă am spus soției mele: „Stau înaintea pasului hotărîtor. Urmările lui sunt incalculabile. Să-l fac sau să mă opresc cât mai e vreme?". După o pauză grea am primit răspunsul: „Dacă patru ani de zile ai trebuit să fii în orice moment gata să-ți dai viața pentru o cauză care nu era a noastră, acum când e în joc viitorul neamului tău, nu poți şovăi".

Dar apariția „Glasului Bucovinei" a suferit o nouă întârziere. Joi în 17 Octombrie m'a căutat acasă Eusebie Popovici din Suceava. Mi-a comunicat că partidul naționalist („apărărist") a hotărît să convoace în cel mai scurt timp o adunare românească din toată Bucovina, care să se proclame constituantă. M'a rugat să amân apariția „Glasului Bucovinei" până după această adunare, ca să nu aparem în fața lumii desbinați sau, cel puțin, să nu publicăm proclamația noastră înainte de a apărea manifestul viitoarei constituante. Tot ce i-am putut făgădui a fost ca să supun chestiunea comitetului nostru.

La şedința ținută la mine acasă, unii erau de părerea că trebue să aşteptăm adunarea Alecu Procopovici, doctorul Gheorghian, Max Hacman şi Alexandru Vitenco nu vroiau să ştie de nici o amânare. Vasile Bodnărescu îmi reproşă că am putut

[1]) Mai târziu s'a adeverit că Mihali, cel cu ruşinoasa declarație nu era Teodor, ci celălalt Mihali, din Maramureş.

să mai pun în discuţie chestiunea: „poţi să fii un bun profesor, dar un rău politician!". Admirabil a fost doctorul Bodea şi ţinutei sale intransigente şi energice se datoreşte înainte de toate că nu ne-am abătut dela planul original; am mers înainte, mai puţini decât porniserăm la început, adevărat.

„Glasul Bucovinei" a apărut la 22 Octomvrie.

Cum Alecu Procopovici era bolnav şi avusese un caz de moarte în familie, numărul prim l-am scris în întregime eu. Evenimentele se precipitau atât de repede, încât pe când se tipărea trebuia să schimb unele articole cu altele. Din toate părţile ne veneau încurajări.

Declaraţia Românilor Ardeleni făcu o adâncă impresie şi ea. Autorităţile locale îşi pierdură capul. Când, în numărul 2 dădurăm, ca un fel de balon de încercare, articolul lui A. Procopovici „Dumnezeu s'o ierte", în care se cânta prohodul Austriei, pe când în fruntea ei se zbătea încă împăratul din Viena, credeam că vom fi arestaţi, dar contele Etzdorf stătea ascuns şi, după cum îmi spuse mai târziu Const. Tarangul, prefectul poliţiei, cenzura rămase atât de desconcentrată de cutezanţa noastră, încât credea că în spatele nostru stau armatele române gata să intre în Bucovina şi — se făcu că nu vede nimic.

În „Glasul Bucovinei" voiam să spulberăm mai ales ultimul rest de respect şi teamă de Austria, ultima rămăşiţă de admiraţie pentru armatele germane, pe care mulţi nu voiau să le creadă încă biruite şi să pregătim terenul pentru o încredere oarbă şi necondiţionată faţă de România, despre care, din nenorocire, părerile erau atât de nefavorabile. Ideile acestea trebue infiltrate consecvent, în articole cu fel de fel de titluri, în reproduceri, în felul cum lansam veştile în „Spicuiri". Chestiunile pur bucovinene sunt în grija lui Alecu Procopovici, iar V. Vitenco apăra în fiecare număr integritatea Bucovinei împotriva celor ce credeau că ideile lui Wilson pot fi puse imediat în aplicare.

Am îngrijit ca „Glasul Bucovinei" să se audă şi în Ardeal şi în Iaşi şi la fraţii noştri refugiaţi în Basarabia.

De sigur că Adunarea dela 27 Octomvrie a fost posibilă numai graţie întorsăturei favorabile a evenimentelor de pe câmpul de luptă. Mă întreb însă dacă pregătirea ei n'a făcut-o foaia noastră, care a arătat că de-acum sosise vremea să strigăm lămurit şi la auzul tuturor drepturile noastre . . .

VLADIMIR DE REPTA

CUVÂNT DE DESCHIDERE

ROSTIT ÎN ŞEDINŢA DIN 20 NOEMBRIE 1919 A PRIMULUI SENAT AL ROMÂNIEI MARI DE MITROPOLITUL VLADIMIR DE REPTA, ÎN CALITATEA SA DE PREŞEDINTE DE VÂRSTĂ

Iubiţilor, vă mulţumesc pentru onoarea ce-mi faceţi. Daţi-mi voie însă ca, cu această ocazie, să spun numai câteva cuvinte.

Domnilor Senatori,

Cu noi este Dumnezeu. (Aplauze).

In adevăr, dacă luăm numai câteva din cele mai însemnate momente ale istoriei neamului nostru, vedem că Dumnezeu ne-a scutit de cele mai mari primejdii, pentru că totdeauna ne-am aflat pe calea Domnului, pe calea cea bună. (Aplauze).

Dacă privim dar întâmplările acestea minunate, nu se poate explica altfel, că din diferitele popoare cari au năvălit asupra ţării acesteia multe din ele s'au stins de pe faţa pământului şi doar neamul românesc a ştiut a întrebuinţa împrejurările şi a scăpat. (Aplauze).

Şi după aceia a venit vremea, unde popoarele acestea care au trecut prin ţara noastră, s'au aşezat şi au întemeiat împărăţii, au devenit tari şi au devenit periculoşi ca vecini ai neamului românesc, şi cu toate acestea strămoşii noştri s'au acomodat şi atunci cu Turcii şi cu acele popoare şi au trecut şi aceste vremuri grele.

Ce să zic, d-lor, de vremea noastră! Fiecare este mirat. Cine se aştepta că va veni vremea aceasta? Este mâna Domnului, care conduce totul şi ne-a condus şi pe noi în aceste împrejurări. (Aplauze).

Au fost, d-lor, lupte aprige, dar D-zeu ne-a ajutat! Acum datoria noastră este a împlini ceia ce am moştenit. Mulţumesc lui Dumnezeu că unire s'a făcut între noi, că s'a făcut cu entuziasm; şi trebue să ne simţim fericiţi că fiecare din toate ţările locuite de Români putem participa astăzi la lucrările acestei adunări pentru binele României Mari.

Acum păşim la constituirea noastră şi pentru aceasta vă doresc spor la muncă şi mulţumesc acelor cari vor lucra cu privire la ordinea şi binele ţării după cum şi armata a lucrat pentru victoria neamului nostru. (Aplauze).

Ea a făcut ca să devenim un neam mare. (Aplauze).

Avem o ţară mare acum şi bogată, avem o armată care străluceşte în gloria străbunilor noştri.

De acum datoria noastră este a păstra ceia ce am moştenit şi a lucra şi mai departe, rugând pe prea bunul Dumnezeu să ne întărească sufletul şi să putem trece la activitatea aceasta pentru binele neamului nostru.

Termin, dorind din toată inima să trăiască M. S. Regele, M. S. Regina, Dinastia şi scumpa şi viteaza noastră armată. (Aplauze, Ura!).

GAVRIL ROTICĂ

RAZELE DIN BUCUREŞTI

de G. ROTICĂ
fost membru al Congresului general

In Piața Unirii din Cernăuți, pe atunci încă „Ringplatz", o horă românească încununa actul săvârşit în dimineața acelei zile, în Sala sinodală a Palatului Mitropolitan.

Prieteni cari nu se văzură, unii încă din vara anului 1914, se căutau cu ochii, se desprindeau din şerpuirea orgolioasei manifestări, se îmbrățişau împărtăşindu-şi entusiasmul.

Iată-mă şi pe mine în brațele regretatului părinte Gheorghe Luța din Câmpulung.

In acel moment, nu mai ştiu cine din părțile Sucevei, mă descoperise şi-mi întinse un plic. Era din partea unui țăran, care îmi trimitea un imn închinat marelui ceas istoric.

Printre însemnările din zilele acele, am reținut din versurile primite atunci, dela țăranul George Rotariu din Udeşti, o imagine care merită să nu lipsească, măcar dela una din prăznuirile Unirii. *Şi merită*, nu numai pentru frumusețea ei unică, dar şi pentru adâncul ei tâlc, ca şi pentru viziunea, din acele înălțătoare clipe, a inspiratului țăran.

„Razele din Bucureşti
La Suceava, în fereşti".

Iată, exprimată aici, de-un simplu plugar, prin 7 cuvinte, toată credința care ne-a condus la actul Unirii necondiționat.

Iată imaginea Bucovinei desrobite, redată de-un țăran, ajutat de 7 cuvinte vrăjite.

A trecut noaptea cea lungă şi adâncă, s'a risipit întunerecul, străpuns de sclipirea baionetelor româneşti. Oraşele bucovinene,

de unde pornia prigoana împotriva satelor pierdute în jale şi umilinţă, au acum fereştile luminate de razele izbăvirii, şi îi cheamă pe ţăranii români să se apropie, cu fruntea sus.

Prin 7 cuvinte magice, plugarul din Udeşti a chemat faţă în faţă două veacuri. Unul pe care îl simţim ispăşindu-şi păcatele, undeva, într'un colţ întunecat. Altul, tânăr şi făgăduitor, înălţându-şi triumfal fruntea încununată de raze, din cetatea visurilor româneşti.

* * *

Razele din Bucureşti
La Suceava, în fereşti.

Iată un omagiu uluitor de frumos, iată cea mai deplină recunoaştere a jertfelor cari ne-au ajutat să votăm actul din 28 Noemvrie 1918.

Iată un document prin care cea mai neaoşă simţire românească vine să confirme, că prin acel act nu s'a pecetluit poate numai voinţa unei pături mai înţelegătoare.

Dorul întoarcerei la fraţi, interzis buzelor, s'a retras în străfundurile sufleteşti ale ţărănimei noastre, aşteptând ziua mântuirii. Iar când marea aşteptare s'a împlinit, ţăranul George Rotariu ne-a mărturisit ce talisman ne-au păstrat, ascuns în sufletul lor.

MUCENICII NOŞTRI

de G. ROTICĂ

I-am văzut într'un putred amurg de toamnă cu ploaie măruntă; erau cei dintâi ţărani arestaţi; cel dintâiu convoiu, care trecea prin oraşul nostru spre temniţele din Ungaria.

Era după căderea Cernăuţilor, într'una din acele cumplite zile de teroare, când contele Meran, prin cunoscuta publicaţiune sanguinară, semnată de el, declarase, fără să o spună direct, pe toţi Românii arestaţi, vinovaţi de înfrângerile şi demoralizarea armatelor austriace din Bucovina.

Steteam de mult la geam. Pe deasupra pădurilor de brazi din apropierea oraşului treceau croncănind doi corbi. Îi urmăream cu invidie pentru libertatea ce o aveau, în acele zile de groază, pe pământul Bucovinei, iară privirile mele sărutau cu atâta dor fiecare vârf de brad, fiecare pisc de munte. Sorbiam dela geam natura de afară, cu setea osânditului care o vede printre zăbrelele puşcăriei.

Un sgomot neobişnuit în acele zile de tristeţe şi tăcere, începu să crească, să se apropie. Tot mai multe glasuri îşi dădeau concursul.

Am ieşit afară.

Cu capul în pământ, cu mâinele în lanţuri, trecea prin ploaia măruntă, însoţit de huidueli, un lung convoiu de ţărani. Unul îşi pierduse o opincă, iar din a doua numai o jumătate o mai târâia prin noroiul rece. Altul îşi avea pe trup numai un petec de bondiţă; aşa cum îl aflară jandarmii în momentul arestării. La urmă, sfârşit de oboseală şi de frig, un copil desculţ ca de vreo 12 ani, cu mânuţele întinse, zugrumate de fierul rece, era mai mult târâit decât mergea.

Cu sufletul sguduit, cu mintea zăpăcită, mă uitam neputincios la convoiul de osândiţi, neînţelegând, ca şi ei toţi, dece acel blăstem pe capul lor.

Ceeace n'am înţeles atunci, înţeleg astăzi când steagul drep-

tăţii flutură şi pe pământul Bucovinei. Astăzi văd în biruinţa lor de atunci o cumplită hotărîre a providenţei. Prin jertfa lor şi a altora, care le-au urmat pe drumul osândei spre temniţele din Ungaria, a voit Dumnezeu, a voit dreptatea încătuşată, pălmuită, să indice armatei române singurul drum pe care trebuia să sângereze.

Prin jertfa lor ţăranii români din Bucovina au desvelit gândurile întunecate ale Vienei însetate de chinuri româneşti.

Iar azi când dreptatea a biruit, noi vedem în cumpăna ei şi lacrimile Bucovinei ca o preţioasă contribuţie la biruinţa ei.

Bucuraţi-vă deci, în această zi de sărbătoare, când ţara noastră vesteşte lumii întregi sfârşitul unei suferinţi de 143 de ani, bucuraţi-vă, voi toţi câţi aţi simţit pe mâinele voastre lanţurile jandarmilor lui Fischer, şi scuipatul străinilor; coborîţi în mijlocul nostru şi voi, umbre de mucenici, care aveţi grumazul zugrumat de ştreangul spânzurătorilor, veniţi, voi toţi cei batjocoriţi şi huliţi, căci azi voi sunteţi cei mai în cinste dintre noi. Ruşinea ce au crezut călăii că o coboară pe fruntea voastră, s'a prefăcut azi în cea mai înaltă cinste.

Delegaţia Câmpulungenilor la Fălticeni

AMINTIRI ÎN LEGĂTURĂ CU UNIREA BUCOVINEI ŞI ÎNTRAREA ARMATEI ROMÂNE

de **TRAIAN ROŞU**
fost ofiţer voluntar în armata română [1]

Inainte de ce aş începe a descrie evenimentele din toamna anului 1918 în legătură cu Unirea Bucovinei şi începerea campaniei 1918—1920, cred de bine a arăta în ce fel şi în ce împrejurări am ajuns în legături atât de strânse cu populaţia judeţului Câmpulung din Bucovina, încât cu toate că sunt ardelean şi nu bucovinean, şi eram ofiţer în armata austro-ungară, eram legat de populaţie şi considerat de al lor.

In primăvara anului 1916 am fost pe frontul italian grav rănit. Am zăcut o jumătate de an, şi pentru mine războiul mondial s'a sfârşit. Aşa credeam eu în acel moment, căci destinul a vrut, ca peste doi ani să lupt din nou, — lupta adevărată, lupta neamului.

---

[1] *Domnule Profesor, Subsemnatul îmi permit a Vă înainta un memoriu al unui fost locotenent austriac, pe acea vreme membru în comisiunea despăgubirilor de răsboiu cu numele Traian Roşu, român transilvănean, care a intrat ulterior în armata română şi e actualmente funcţionar la primăria Târgul-Mureşului.*

Pe susnumitul l-am rugat să plece cu o delegaţie la Fălticeni cu un camion pentru a cere forurilor competinte ajutor milităresc pentru a împiedica jafurile, cari începuseră cu toată vehemenţa.

Vă transmit alăturat şi un memoriu a lui Traian Roşu cât şi o fotografie a acestei delegaţii luată în Fălticeni, cu rugămintea, că cele ce nu le veţi întrebuinţa să binevoiţi a mi le restitui.

Primiţi, domnule Profesor, asigurarea distinsei mele stime şi consideraţiuni, Mihai Iacoban. Cernăuţi, 10 Noemvrie 1933.

După ce prima jumătate a anului 1917 am stat ca reconvalescent în concediu, mi s'a dat serviciu uşor de birou chiar în ministerul de războiu dela Viena, căci eram declarat ca invalid. Era un serviciu comod, adevărat serviciu de reconvalescenţă. Insă Viena cu fumul ei de fabrici îmi părea strâmtă, mă apăsa, plămânii mei, perforaţi de glonte, cereau aer şi munte! Eram în continuă căutare a unei împărţiri prielnice, departe de inconvenientele unei capitale. S'a deschis un curs pentru pregătirea de delegaţi pentru comisiile de stabilirea prestaţiunilor şi pagubelor de războí. M'am anunţat şi am fost acceptat. După un curs de două luni am trecut examenul.

Intr'o zi de iarnă grea, pe la mijlocul lui Ianuarie 1918 am părăsit Viena, cu destinaţia Câmpulung, unde am fost delegatul armatei în comisia judeţeană. Bucovina încă nu o cunoşteam decât din auzite, însă avea faima unui ţinut care echivala cu Elveţia. Drumul cu trenul dela Cernăuţi la Câmpulung nu era liber, căci Gura-Humorului era încă ocupată de către ruşi. Astfel a trebuit să ajung la Câmpulung pe drumul dealungul frontierei de vest a Bucovinei, cu sania prin Vijniţa, Seletin şi Cârlibaba.

De ceia ce am găsit la Câmpulung, unde mi-a fost dat să trăesc timp de zece luni, am fost plăcut surprins. Intelectualitate românească foarte rară la număr, iar grosul populaţiei atât în oraşul Câmpulung cât şi în întreg judeţul, îl forma o massă compactă de ţărani români, neamestecaţi cu nimeni, cum este cazul în partea de nord a Bucovinei. Comerţul şi industria era exclusiv în mâna evreilor, foarte numeroşi în însuşi oraşul Câmpulung, cari însă trăiau în destul de bună armonie cu românii, din motivul că evreul din Bucovina se deosebia foarte tare de cel din Ardeal, acesta din urmă făcând cauză comună cu ungurii şi concurând chiar cu ungurii în lupta de asuprire a elementului românesc, ceia ce la evreii din Bucovina nu era cazul.

Activitatea mea în comisia de despăgubiri mă aducea zi de zi în contact cu ţăranii din judeţ şi oraş, căci în decursul războiului ruşii au ocupat şi părăsit acel ţinut de trei ori, şi în

astfel să explică numărul de aproape zece mii petițiuni de despăgubiri, dintre cari în decursul celor zece luni, după cum îmi reamintesc, s'au rezolvat vreo 800 cazuri aproape în totalitatea lor privind pe țăranii români, cari la sfârșitul fiecărei luni își primeau banii lichidați.

Cu toate că existau foarte multe petiții pentru despăgubiri mari, de ale evreiilor (fabrici arse, păduri tăiate), aceste cazuri nu s'au rezolvat, lucru știut și apreciat de către întreaga populație. *Trebuie să amintesc că primarul orașului Câmpulung, care era reprezentantul (fără drept de vot) al păgubiților, a fost român, Mihail Iacoban,* iar prefectul (Bezirkshauptmann) sub a cărui conducere lucra comisia, a fost un polonez, care a funcționat pe vremuri la consulatul austriac din Iași, era un om foarte blând și după cum am putut constata în decursul întregii noastre activități comune, era un prieten al românilor, vorbea cu mine de foarte multe ori românește și îmi zice „Domnule locotenent".

In ce privește trupele, până în luna Martie 1918 se simțea și se observa apropierea frontului. Insă în aceasta lună s'au retras rușii depe întreg teritoriul Bucovinei, Gura-Humorului s'a evacuat și s'a reluat legătura cu trenul la Cernăuți. Totodată s'a schimbat cu totul aspectul ținutului. Trupele în cea mai mare parte au fost deplasate pe alte fronturi, ținutul s'a transformat în serviciu de etapă, dat în grija unei divizii, numită „Trachomdivizion", deoarece în ea erau concentrați toți cei cu boală de ochi „trachomă", din întreaga armată austro-ungară.

In afară de această divizie, mai erau diferite formațiuni, fie că au fost aduse în anumite scopuri, cum spre exemplu un divizion de train, care făcea fân în Bucovina pentru necesitățile trupelor de pe frontul italian, fie că au fost lăsate pe loc cu ocazia deplasării trupelor la retragerea frontului rusesc, cum spre exemplu a rămas în Câmpulung o coloană de autocamioane, o formație de aviație, un cinematograf militar etc. Am înșirat aceste formațiuni din motivul, că ele au rămas acolo până în ziua eve-

nimentelor mari, şi cele ce vom urma, sunt parte în legătură cu aceste formaţiuni.

Eu cum nu făceam parte din nici o formaţiune militară din Câmpulung şi mă ţineam direct de ministerul de război dela Viena, m'am ataşat fruntaşilor români de acolo, Boca la care aveam şi locuinţa, Griclevici, Constantinovici, Teleaga, Ţurcan, Anghel, Tovarniţchi, *Iacoban*, doctorul Mălinaş de origine tot ardelean, şi inginerul silvic Sbiera, devenit mai târziu prefectul judeţului, şi alţii mulţi al căror nume îmi scapă.

Trăiam o viaţă patriarhală, nestingheriţi de nimeni şi de nimic, ne întâlneam în fiecare zi şi discutam ştirile sosite depe fronturi şi mai cu seamă situaţia antantei. Nu voiu uita nicicând momentele, când după un păhar de vin ne îndreptam spre casă, de regulă cu inginerul Sbiera, care după ce ne despărţiam, păşia singur spre domiciliul său, — intonând „Deşteaptă-te Române", — eu mă opriam şi îl ascultam, şi cu cât se îndepărta, dispărea încet-încet tropăitul paşilor lui şi tot mai tare se auziau sunetele cântării naţionale.

O zi trecea după alta. S'a făcut toamnă, toamna anului 1918. Ştirile ce soseau, indicau tot mai bine, începutul unei prăbuşiri. Era toată lumea convinsă, că războiul o să se termine în curând. Gripa spaniolă, care a apărut atunci pentru prima dată şi a făcut ravagii mari, preocupa mai tare populaţia, decât războiul. Eu însuşi am căzut patului cu această boală, iar peste vreo două săptămâni când m'am sculat, era deja toamnă, începutul lui Octomvrie.

Aceasta era situaţia care a precedat evenimentele deslănţuite la sfârşitul lunii Octomvrie, cu sfârşit tragic pentru imperiul habsburg şi bun pentru realizarea visului nostru naţional.

* * *

Intre zilele de 20—25 Octomvrie st. nou, împăratul austriac, pentru a salva situaţia dinastiei sale şi pentru a împăca popoarele cari locuiau în monarhie, a lansat un manifest, prin care acorda tuturor naţiunilor dreptul de autodeterminare. Urma deci

ca în fiecare provincie să se formeze constituante din reprezentanţii naţiunilor respective şi să hotărască asupra sorţii lor. Ideia era ca imperiul dualist să fie eventual transformat într'un stat federal.

La Cernăuţi, în una din ultimele zile a lunii Octomvrie s'a proclamat independenţa provinciei Bucovina de către adunarea constituantă, la care au participat fruntaşii români din întreaga provincie, după cum îmi reamintesc, în frunte cu Iancu Flondor, şi ca al treilea preşedinte a fost ales chiar un ţăran fruntaş din Câmpulung, Alboiu Şandru. La fel aveau acolo un comitet şi rutenii. La Câmpulung se aşteptau oră cu oră ştirile dela Cernăuţi cu privire la desvoltarea situaţiei de acolo. Aceste ştiri arătau, că rutenii fac dificultăţi unei înţelegeri cu românii. In ultima zi a lunei Octomvrie nu a mai sosit nici o ştire dela Cernăuţi şi s'a întrerupt legătura cu partea de nord a Bucovinei.

Armata austro-ungară s'a prăbuşit, era deja în plină descompunere. Soldaţii din regimentul de casă din Cernăuţi, din care regiment făceau parte şi feciorii din judeţul Câmpulung, au plecat acasă cu bagaje şi cu arme. In ziua de Sâmbătă, 2 Noemvrie, pe la amiază a sosit un tren plin cu feciori din judeţul Câmpulung, cari, sosiţi în gara Câmpulung, au tras în aer nenumerate salve de focuri de armă, încât în primul moment nici nu ne-am putut da seamă, ce s'a întâmplat de fapt? Eram chiar la familia Anghel, care domicilia în apropierea gării, când deodată numai, s'au auzit dinspre gară focuri de armă. Mergând cu toţii la geamuri, am văzut că acele focuri se trag din trenul ce mergea spre Vatra Dornei. Am rămas cu toţii înmărmuriţi, şi combinam că poate au sosit trupe de ale antantei de pe frontul dela Salonic, deoarece se auzise deja înainte cu câteva zile, că trupele dela Salonic au ocupat Bulgaria.

In aceeaşi zi, în decursul întregii după masă şi în noaptea următoare, treceau pe jos prin Câmpulung grupuri de soldaţi, mai mici şi mai mari, cari toţi luau drumul spre casă, ca prin Vatra Dornei şi Bistriţa să ajungă în Ungaria şi în Austria. Divizia compusă din cei bolnavi de trachomă nu era formată

din unităţi cu oameni din aceleaşi ţinuturi, ci era o unitate împestriţată cu toate naţionalităţile din fosta monarhie, şi astfel pe aceşti oameni nu îi mai lega un directiv comun, ci ei se asociau după cum ştiau unul despre altul, că sunt de aceiaşi naţionalitate şi din acelaş ţinut. Aşa se explică că plecau şi câte doi, trei inşi. Numai ungurii, ştiind că au să parcurgă prin ţinuturi curat româneşti, treceau în grupări chiar şi de mărimea unui pluton, sub comandă de ofiţeri. Aveau ţinută arogantă şi agresivă. Astfel au vrut să ducă cu ei camioanele militare, despre cari am făcut amintire. Şoferii acestor camioane erau cu toţii vienezi. Şi cum au stat multe luni în Câmpulung, fără rost, au făcut cărăuşie pe seama comercianţilor şi toţi aveau mulţi bani. Iar acum de frică, ca să nu îi ia ungurii cu ei, şi astfel să fie expuşi să plece la un drum atât de lung şi de nesigur cu tot ce şi-au agonisit, au demontat piese dela camioane, făcându-le astfel neapte pentru transport.

Formaţiunile din însuşi oraşul Câmpulung, în această zi de Sâmbătă încă nu erau în descompunere. Autorităţile erau încă toate la locul lor, în frunte cu prefectul judeţului.

A doua zi, Duminecă 3 Noemvrie, oraşul a căpătat cu totul un alt aspect.

Până ce noi Românii ne adunarăm în piaţa de lângă primărie, la serbarea fixată pentru ora 10, unde urma a se aduce la cunoştinţa populaţiei cele întâmplate la Cernăuţi în legătură cu manifestul de autodeterminare şi formarea constituantei române, oraşul a asistat la lichidarea ultimelor rămăşiţe ale armatei habsburge.

Lucrurile de aici încolo s'au desfăşurat cu o iuţeală de cinematograf, şi azi îmi apar acele momente, pe cari le-am trăit acum se împlinesc 20 ani, ca un vis. Il văd pe Mihail Iacoban pe tribuna serbării, cu o eşarpă lată tricoloră, ţinând vorbire poporului, de unde după serbare am plecat împreună şi am luat în primire pe seama primăriei, cinematograful militar şi camioanele. Grajdurile divizionului de train, până am ajuns acolo, au fost asaltate de către ţărani şi din cei vreo 800 cai nici unul nu mai

era acolo; la fel toate magaziile militare de alimente au fost asaltate şi devastate. Oraşul a ajuns în decurs de două ore în plin toiu de revoluţie. Popota ofiţerilor era complect devastată, farfurii sparte şi aruncate pe jos, şi nici un suflet de om nu se mai găsea acolo.

După masă la ora 3, întreaga intelectualitate şi ţăranii fruntaşi ne-am adunat în parterul edificiului primăriei, pentru a discuta asupra celor ce era de făcut. Părerea unanimă era, că trebuie neapărat întreprins de urgenţă ceva pentru restabilirea ordinei, şi era foarte la loc temerea că dacă nu se va face ceva, actele revoluţionare vor degenera ca în Rusia, care era atât de apropiată. S'a propus şi se discuta înfiinţarea unei gărzi civile, care urma ca să se înarmeze şi să patruleze noaptea pe străzile oraşului, pentru menţinerea ordinei.

Atunci am luat cuvântul şi am spus, că ajutorul poate veni numai dela regatul român, către care trebue să ne adresăm imediat încă în aceiaş zi. Nu era nimeni de altă părere, toţi cari au fost prezenţi au împărtăşit cu un singur suflet şi simţ această părere. La început câţiva mai bătrâni şi-au exprimat părerea, că pentru moment ar fi vorba despre măsurile ce trebuesc luate imediat, ca desordinea să fie curmată încă în aceiaşi zi, deoarece încontinuu soseau ştiri despre acte de devastare ce se săvârşiau în diferite puncte ale oraşului. De aceia grija intelectualilor băştinaşi, cu gospodării solide, era ca imediat să se formeze garda civilă, care să preia încă în aceiaşi noapte, paza oraşului. Căci ei se temeau, că demobilizaţii, după ce vor fi terminat cu devastarea tuturor lucrurilor rămase dela armată, se vor deda eventual la acte cari pot periclita ordinea socială. Aşa îşi închipuiau câte unii desvoltarea lucrurilor, după cele auzite despre cele întâmplate abia cu ceva mai înainte în Rusia, situată în proxima apropiere.

Ei se temeau, că un ajutor nu va putea veni imediat, şi ţara românească va putea da ajutor numai cu consimţământul aliaţilor, sau că trebue mai întâi să-şi refacă armata, lucru ce va dura poate mai multe săptămâni.

La urmă însă toată lumea a fost unanim convinsă, că de

fapt ajutorul numai de acolo putea veni, de unde el era firesc ca să vină, din țara românească și prin unire cu ea.

Indată ne-am pus cu toții să redactăm o moțiune adresată către guvernul român, fiecare dintre cei prezenți trudindu-se să dea o frază, iar stilizarea o făceau profesorii.

Intreaga moțiune este de o singură pagină, scurtă și hotărîtă, după împrejurările în cari ea a luat ființă, fără tărăgăniri sau multe discuțiuni și șovăiri. Prin ea se declară Bucovina de alipită la patria mumă pe vecie și fără condițiuni, arătându-se totodată situația creiată în urma evenimentelor, și se cerea ocuparea imediată.

Eu am luat asupra mea sarcina ajungerii moțiunii în mânile reprezentanților puterii de stat român. In această privință pipăiam cu toții în întuneric. Consultându-se harta, s'a ajuns la concluzia, că directivul ce trebue să-l avem înaintea ochilor este Fălticenii, ca cel mai apropiat oraș din regat, unde presupuneam că trebue să fie un comandament militar superior. După socotelile noastre pe hartă, era până acolo un drum de vreo 80 chilometri îndepărtare dela Câmpulung.

Primul plan era ca să plec încă în aceiași seară, cu o căruță împreună cu Alboiu Șandru. Acest plan însă a întâmpinat o piedică, căci nimeni nu se găsea ca să ne pună la dispoziție caii, toți cei solicitați invocau distanța prea mare, dar am avut impresia că în realitate fiecare își temea caii și se gândea că de plecat vom pleca, însă până unde vom ajunge, ce se va întâmpla cu noi și când își vor revedea caii, nu se putea ști.

Toată lumea era de părere că trebue cerută trăsura prefecturii. Prefectul Kapusinsky era încă la postul său. Ne-am dus trei inși la prefectură. După ce am predat scopul vizitei noastre, pedantul biurocrat austriac ne-a spus că el nu poate da de bună voie trăsura, căci i se va cere socoteală de ea, însă dacă o luăm, el nu ne va putea împiedeca. Totodată însă ne-a rugat ca dacă cumva e posibil, să găsim altă modalitate.

Atunci ni-a venit în minte camioanele și șoferii vienezi. Îi cunoșteam bine pe toți, căci în decursul timpului cât am stat în

Câmpulung, de multe ori am făcut drumuri prin județ cu camioanele lor. M'am pus în legătură cu ei și mi-au promis că până în dimineața zilei următoare vor pune în funcționare unul dintre camioane. Pentru a putea fi câștigat concursul lor, — căci era vorba nu numai despre reparație, ci și despre însoțirea lor la drumul ce mă aștepta, — li s'a pus în vedere că vor fi puși în serviciul comunei și vor putea sta la Câmpulung până se vor liniști lucrurile și se vor putea întoarce în patria lor.

Asigurându-se astfel plecarea cu camionul, s'a hotărît a merge o delegație de 12 țărani fruntași sub conducerea mea și a profesorului Catrenciuc, care a fost cel mai înflăcărat din primul moment pe lângă ideia moțiunei de alipire și a plecării în regat. In cele din urmă s'a alăturat nouă și un alt profesor tânăr, Nistor, care ne-a însoțit.

Ințelesul nostru era ca să se păstreze tăcere asupra celor ce se petreceau; încă de cu seară s'au recrutat membrii delegației și li s'a pus în vedere plecarea pentru ora zece a diminetii zilei următoare, precum și aceia ca fiecare să se aprovizioneze pentru câteva zile.

* * *

A doua zi, 4 Noembrie dimineața de cu zori ne-am adunat în curtea primăriei, care în scurt timp se asemăna unui furnicar. Se lucra încă la camion. Dar nici ritmul străzii nu rămânea înapoi.

Instinctul precauțiunei mi-a sugerat ideia că trebue să ne înarmăm pentru drum. Pe membrii delegației nu puteam conta în această privință, căci toți erau oameni trecuți de vârsta militară, cari n'au făcut războiul și nu erau deprinși cu mânuirea de arme de foc. Iar drumul era lung și poate era încă plin cu caravane de soldați de cele mai diferite naționalități ale mozaicului habsburgic. Unii ropoteau drumul cu singurul gând ca să ajungă cât mai curând la căminul lor, mânați numai de acest instinct; alții poate se grăbeau vibrând de bucurie că ajungând în provinciile lor, vor găsi o țară nouă, liberă; dar erau sigur între ei și de aceia, plini de mâhnire și disperare, că au pierdut

războiul. Cu aceşti din urmă nu era prudent să ajungi faţă în faţă la drumul mare, neînarmat.

De aceia am plecat în căutarea acelora, de cari aveam nevoe. Feciorii din Câmpulung au sosit doar acasă, şi toţi aveau arme. Cu gândul ca dintre ei să adun un grup de vre-o 12 inşi, am plecat spre gară unde erau adunaţi vre-o câteva sute de ţărani din Câmpulung şi din satele învecinate, mulţi dintre ei au venit cu carul şi toţi erau gata să dea asalt asupra magaziei de alimente a prefecturii, unde ştiau că se aflau mai multe vagoane de zahăr. Blocada economică de patru ani a făcut ca zahărul să devie un articol prea rar decât ca poporul devenit stăpân pe situaţie, să fi putut rezista şi să nu fie atras de mirajul zahărului. Inginerul Sbiera le ţinea chiar în acel moment vorbire, de pe rampa magaziei, trudindu-se a împiedeca forţarea magaziei. De acolo mi-am ales la iuţeală un grup de feciori şi i-am chemat cu mine, fără însă a le spune încă ceva. La birtul de peste drum cu primăria era deja pregătită o mâncare; i-am dus înăuntru şi le-am spus să mănânce şi să bea, căci peste o jumătate de oră vom pleca la un drum care e datoria fiecărui român să-l facă cu mândrie, vom pleca în România.

Ei la orice se aşteptau, numai la asta nu. In privirile lor citeam surprindere şi emoţie. Le vorbeam că o să vadă ce frumoasă va fi misiunea lor şi ce fericiţi vor fi după ce ne vom întoarce, că chiar lor le-a fost dat dintre cei mulţi să contribue la un act atât de măreţ. După terminarea mâncării unii dintre ei sub pretextul ca să lase ştire acasă, au plecat şi nu s'au mai întors. Dar cei mai mulţi dintre bravii feciori nici nu au mai plecat de lângă mine, ci am trecut împreună în curtea primăriei.

Pregătirile ce se făceau la primărie au fost observate de mulţimea trecătorilor, cari au eşit pe stradă să afle noutăţi, şi curiozitatea acelora cari sau oprit în faţa primăriei a atras încetul cu încetul o lume imensă, care nu se mai mişca din loc, mai cu seamă că între timp camionul a fost scos în stradă, gata de plecare. Pe cei doi pereţi din dreapta şi din stânga lui era fixată câte o tăbliţă de carton, cu inscripţia „Primăria Câmpulung“.

Streinii din jurul camionului, care până atunci nu-şi puteau da seamă de rostul plecării ce se pregătia în faţa ochilor lor, numai în acel moment au început să priceapă lucrurile, când unul dintre intelectualii noştrii a apărut cu un drapel naţional şi l-a fixat în capul maşinei.

Totul era gata de plecare. Tovarăşii mei de drum urcau unul după altul în camion, iar cei din jurul nostru ne mai spuneau câte-o vorbă de îmbărbătare şi ne doreau noroc la drum, să umblăm cu Dumnezeu şi cu succes.

Camionul s'a pus în mişcare; tricolorul fâlfâia în vântul de toamnă; batistele celor rămaşi ne trimeteau salutul lor.

Mergeam spre răsărit. Spre drumul învierii neamului nostru.

* * *

La „Capu Satului" am oprit camionul ca să ne aprovizionăm cu muniţie. Toţi eram înarmaţi şi fiecare dintre noi aveam vreo câteva cartuşe, însă trebuia să ne aşteptăm la orice eventualitate. Căci în faţa noastră mai era încă o bună parte din divizia despre care făcusem amintire, şi tot ţinutul ce urma ca să-l parcurgem, era presărat de grupuri şi grupuleţe.

Doi dintre feciori au adus o ladă întreagă cu muniţie, din bărăcile ce se aflau în acel loc. Nimeni nu mai păzea muniţia.

La plecarea din „Capu Satului" am introdus între feciori disciplină militară; dintre cei trei şoferi ce îi aveam cu noi, doi erau în camion, iar lângă şoferul dela volan şedea un fecior cu arma. Caroseria camionului era deschisă şi în toate părţile era postat câte un fecior, având ordin ca să anunţe tot ce ar observa.

La marginea celei de a doua sau a treia comună dela Câmpulung am întâlnit o înmormântare Părintele Spânu pe care îl cunoşteam personal, îşi conducea un credincios la cimitir. Am oprit pentru câteva momente atât convoiul mortuar cât şi noi. Ni s'a spus că mortul a fost împuşcat împreună cu mai mulţi consăteni de ai lui de către un grup de soldaţi unguri. Era o scenă impresionantă. A fost poate prima jertfă a revoluţiei din sângele nostru.

Părintele Spânu ne-a dat binecuvântarea sa şi am plecat mai departe, pătrunşi de cele văzute şi auzite.

Nu peste mult timp ne-am abătut dela artera principală ce ducea spre Cernăuţi şi am luat drumul direct spre vest. Era o zi de toamnă, înourată. Şoseaua ce purta urmele unui război de patru ani, era într'o stare de nedescris. Sparte şi din cauza ploilor de toamnă înnoroite şi desfundate. Pe celelalte fronturi, operaţiunile s'au înpotmolit dela început în linii de tranşee, pe când în acest colţ luptele au fost în continuă mişcare, când austriecii treceau operaţiunile pe teritor rusesc, când ruşii ocupau întreaga Bucovina şi treceau Carpaţii până în Maramureş.

Din acest motiv înaintam încet, iar spre înserate a trebuit să ne oprim încontinuu din cauza defectelor camionului învechit şi hodorogit. Insă itinerarul acelei zile era fixat până la Cornul Luncii, ultima comună pe teritoriul Bucovinei. Pe când am ajuns aici se înoptase deja. Am tras în capul satului, spre frontiera română. Feciorii au fost împărţiţi să facă de pază întreaga noapte atât în jurul camionului, cât şi lângă şosea.

Doi dintre ţăranii noştri au plecat pe la casele din apropiere ca să se orienteze asupra situaţiei în sat şi să găsească un gospodar care să ne primească peste noapte. In curând ei s'au reîntors cu rezultatul. Un fruntaş al comunei ne-a primit cu braţele deschise, ne-a tratat cu mâncare caldă şi îngrijindu-se de locul de dormit pentru toţi. Tot el ne-a servit şi cu amănunte asupra distanţei până la frontieră.

Dimineaţa, abea a început să se facă lumină, ne-am pus la drum. Toţi eram sprinteni şi în bună voie. Trecusem peste orice eventualitate de pericol. In faţa noastră nu mai putea fi nici o suflare ostilă, ştiam că de-acum încolo pe teritoriul austriac nu mai puteam întâlni vieţuiri omeneşti.

Mergeam încet, aproape la pas, iar privirele tuturora ne erau încordate înainte, căci la fiecare pas ne aşteptam să zărim viaţă, sau ceva ce ni-ar fi indicat că am ajuns la frontieră.

Deodată numai, făcând şoseaua o linie dreaptă, ne-am trezit la vreo câteva sute de paşi cu o căsulie în partea dreaptă a şoselei. Totodată a trebuit să fim şi noi observaţi, că în vreo câteva clipe s'au postat deacurmezişul şoselei mai mulţi soldaţi, cu ar-

mele în mână, țintite spre noi. Din casă tot mai multe persoane ieșeau, unii înarmați, alții fără armă.

La îndepărtare de vreo sută-două de pași de ei încă nu puteau distinge din cauza caroseriei figurile noastre și de altfel feciorii și șoferii erau cu capele austriace. Insă în măsură cum ne apropiam și se puteau deja distinge fără vreo confuziune culorile drapelului de pe botul camionului, soldații au abandonat linia ce o formau deacurmezișul șoselei, armele au fost puse la umăr și în câteva clipe s'au adunat un grup de vreo 20 persoane, așteptând camionul.

Când am oprit în fața casei și încă din camion le-am făcut cunoscut rostul drumului nostru, locotenentul de grăniceri nici nu a mai putut aștepta până ce să coborîm din camion, ci din două-trei sărituri a fost în mijlocul nostru și ne-a îmbrățișat. Apoi ne-am dat jos cu toții și toată lumea s'a îmbrățișat.

Imediat s'a raportat prin telefon la Fălticeni despre sosirea noastră, comunicându-se că delegația sosită aduce cu sine o moțiune, prin care populația românească din sud-vestul Bucovinei s'a declarat unită cu regatul român.

Locotenentul grănicerilor, care ne-a dat un gradat să ne conducă până la Fălticeni, în marele lui entuziasm ne-a lăsat să plecăm mai departe așa cum am sosit, cu arme și cu lada de muniție; însă șeful vămii i-a atras atenția că trebue să predăm armele și muniția, ceeace s'a și întâmplat.

Pe la ora 10 am sosit la Fălticeni. Am fost conduși la prefectură. Curtea era plină de lume, la fel și vestibulul și scările, încât abia ne puteam strecura.

In salon ne aștepta un general român, înconjurat de mulți ofițeri și lume civilă. Era generalul C. Neculcea, cu statul său major și prefectul Leca cu persoanele oficiale.

După ce ne-am postat întreaga delegație față în față cu grupul care înconjura pe generalul Neculcea, s'au făcut prezentările și am predat în mânile generalului plicul cu moțiunea.

Generalul, într'o atmosferă solemnă a deschis plicul, și până

ce citea conţinutul lui, din ce în ce mai emoţionat, toate privi=rile întregii asistenţe erau aţintite asupra hârtiei din mâna lui.

In momentul când a terminat cu citirea şi ochii lui s'au ri=dicat înspre noi, profesorul Catrenciuc a luat cuvântul şi a tăl=măcit cu graiu viu, cele cuprinse în moţiune.

După aceia a urmat cuvântarea generalului către delegaţie, comunicându=ne la sfârşitul cuvântării, că îndată va transmite mo=ţiunea guvernului la Iaşi.

Când am coborît scările prefecturii, era adunată o lume i=mensă. In faţa edificiului ne aştepta armata cu muzică şi dea=lungul străzii erau grupate toate şcolile, cei mai mulţi dintre elevi având în mână câte un drapel micuţ.

După ce s'a format un convoiu, în frunte cu drapelul depe camion şi cu muzica militară, am plecat în faţa bisericii, unde s'a ţinut sub cer liber un Te Deum, urmat de mai multe vor=biri. Entuziasmul era de nedescris.

Insă el şi=a ajuns culmea la banchetul ce a urmat, unde discursurile ce se ţineau, nu mai erau în cadre ceremoniale, ci fiecare orator lăsa frâu liber sentimentelor, atâta timp înăbuşite.

După banchet toată lumea a trecut în casele primarului Tatos, unde s'a petrecut şi au dansat doamnele din elita oraşului cu feciorii câmpulungeni.

In decursul după amiezii generalul Neculcea mi=a comu=nicat, că guvernul dela Iaşi a luat act de moţiune şi că în sa=tisfacerea cererii populaţiei din Bucovina, armata română va o=cupa Bucovina chiar în dimineaţa zilei următoare.

Ne=am înţeles ca delegaţia să se reîntoarcă imediat, şi să avizeze pe preoţii tuturor comunelor, prin care vor trece, ca să facă pregătirile necesare pentru primirea armatei.

Seara am fost invitatul prefectului Leca, unde în decursul mesii a sosit în faţa casei, spre a=şi lua rămas bun dela prefect, delegaţia, însoţită de aproape întreg oraşul, cu muzică şi cu torţe. Populaţia a condus apoi delegaţia până la ieşirea din oraş.

Ordinul de plecare a fost fixat pentru ora şase dimineaţa, de comandamentul brigăzii.

Până ce ne adunam în birourile comandamentului, a venit vestea, că guvernul Marghiloman a fost schimbat cu un guvern general Coandă.

In fața comandamentului erau deja adunate unitățile militare. Era format un detașament compus din trupe ale regimentului 16 infanterie, cu câteva secții de mitraliere, din jandarmerie și din grăniceri. Un escadron din roșiori ai regimentului Nr. 3, a plecat deja pe la ora 4, înainte.

Toate aceste trupe au fost îmbarcate în vreo 20—25 camionete militare.

In vreo câteva automobile a luat loc generalul Neculcea cu statul său major, cum și prefectul Leca, care ne-a însoțit o bucată de drum. După noi urmau trupele.

Automobilul generalului, în care mă aflam împreună cu prefectul, a pășit pe pământul Bucovinei. Era prea mare emoția tuturora, încât ca ea să poată fi descrisă.

Am ajuns în Cornu Luncii, de unde plecasem înainte cu o zi. Poporul în frunte cu preotul ne aștepta în marginea comunei. Oamenii plângeau de bucurie. Imi reamintesc, că de multe ori după aceia, când mai târziu mi-a fost dat să intru ca ostaș al armatei române, la Cluj și în orașele dealungul nordului Ardealului, unde se făceau armatei primiri grandioase, mă gândeam în mine, că dintre toate aceste momente înălțătoare, cele cari au pătruns mai adânc în suflet, a fost prima primire făcută armatei române, la Cornu Luncii.

In aceia zi am ajuns până la Gura Humorului.

A doua zi dimineața, trupele au fost îmbarcate într'un tren, și s'a continuat drumul, până la Câmpulung, unde am ajuns la ora 11. Mă simt prea slab, pentru a fi în stare a încerca să descriu entuziasmul populației din Câmpulung și scenele ce s'au petrecut acolo. Ca prin vis văd înaintea ochilor mei hora câmpulungenilor și a armatei, în mijloc cu generalul Neculcea.

O parte din trupe, în decursul după amiezii, a continuat drumul până la Vatra Dornei. Tot în aceeași zi întreaga Divizie a 7-a se afla în marș, prin toate părțile Bucovinei. In decurs de

o săptămână, întreaga provincie se afla deja sub stăpânirea română.

Eu am intrat imediat în armata română ca voluntar, mobilizat în regimentul de casă dela Fălticeni. Generalul Neculcea a preluat peste câteva zile comanda Diviziei 7-a, care era destinată a intra în câteva zile în Ardeal. Tot din acea Divizie face parte şi regimentul dela Fălticeni. Cu ea am făcut întreaga campanie din Ardeal, dela Tisa şi Budapesta. Şi până azi încă, aparţin acestei unităţi.

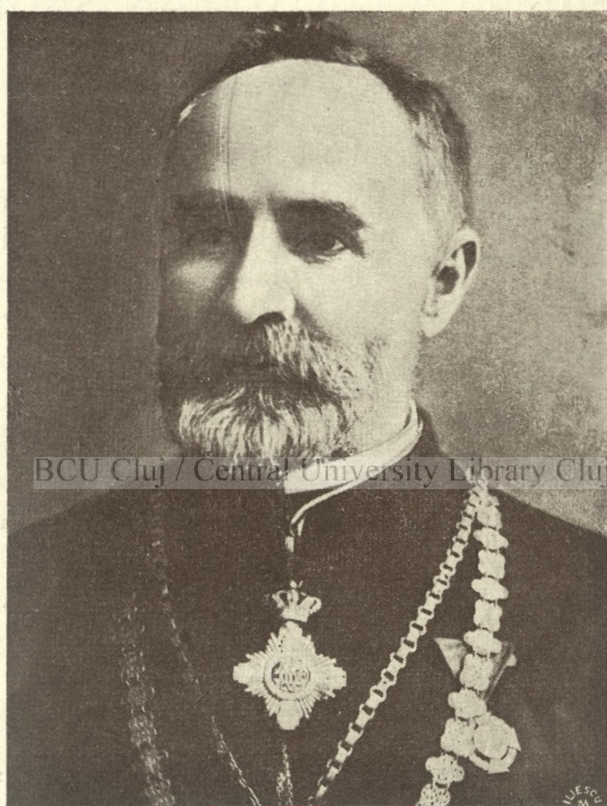
* * *

Astfel pe ziua de 7 Noemvrie 1918, Bucovina forma un trup comun cu ţara dela care ea a fost ruptă înainte de 143 ani. Monarhia habsburgă îşi trăia ultimele zile încă, căci republica austriacă a fost proclamată la 12 Noembrie 1918.

Aparatul care cândva era cel mai precis organism de funcţionare biurocratică în întreaga Europă, mai mişca încă, ca şi roata volantă a unei maşini, care după ce este oprită, mai continuă cu învârtirile sale câteva clipe; tot la fel funcţiona în acele clipe şi maşina, care până atunci ţinea în mişcare întreg imperiul habsburg.

Probabil că în majestosul palat dela Viena, cu statuia lui Radetzky în faţă, Höfer îşi mai redacta ştirile depe fronturi. Şi pe când depe frontul de vest se anunţa că „In Westen nichts Neues", depe frontul de est, totaşa probabil că se anunţa: Im Osten nichts Neues.

Numai că acolo tot s'a întâmplat în aceia zi ceva. Un lucru mare, grandios. Răsăritul s'a deşteptat. Un popor a înviat.

ŞTEFAN SAGHIN

PROPUNEREA LUI ŞTEFAN SAGHIN
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 25 NOEMVRIE 1918.

Chestiunea pe care a adus-o în interpelarea sa d-nul Candrea precum şi răspunsul dat de guvern este de o însemnătate mare pentru întreaga ţară, nu numai pentru Bucovina ci şi pentru Basarabia. După cum a zis guvernul, e vorba aici de împărţirea aproape a şasezeci de mii de fălci. Această acţiune este o acţiune de mare însemnătate şi după cum a accentuat preşedintele guvernului, acţiunea aceasta nu se poate face în ruptul capului ci trebue făcută cu chibzuială. Dar pentru a preîntâmpina şi oarecari acte de samavolnicie de care a amintit şi preşedintele prezidiului în răspunsul său, cred eu că acţiunea propusă de antevorbitorul meu să se publice prin foi volante prin gazete, e foarte bună, însă cred că noi să adresăm rugarea noastră şi forurilor bisericeşti, ca aceste foruri să influenţeze asupra poporului dela ţară şi să îndemne ca să creadă ceeace a spus guvernul că ceeace li s'a promis se va realiza.

TEOFIL SAUCIUC-SĂVEANU

UN GÂND, UN SUFLET

de TEOFIL SAUCIUC-SĂVEANU
profesor universitar, fost ministru

Toamna anului 1918 a început sub presiunea psihozei generale Wilson-iene, care la noi în Bucovina a prins forme mai pregnante în primile zile ale lui Octombrie.

Intr'un cerc restrâns de intelectuali de elită s'a pus problema datoriei impuse Românilor din Bucovina prin consecințele aplicării principiului de autodeterminare a popoarelor.

Fără șovăire s'a hotărât scoaterea ziarului „Glasul Bucovinei", ca organ de pregătire a Unirii prin Constituanta Bucovinei din 27 Octombrie.

Ședințele care au precedat ziua Sfintei Paraschiva din toamna 1918 nu le vom uita niciodată.

Era ceva mistic care învăluia ședințele celor puțini invitați.

Era o atmosferă de greutate pentru toți care participau la aceste ședințe pline de farmec deosebit.

Erau doară momente cât se poate de serioase.

Ne dedeam seama că ne găsiam într'o sfântă comuniune cu sufletul și pământul acestui colț de Țară, care nu a putut fi scos din sufletul neamului românesc.

Și era mult elan, multă disciplină, în aceste ședințe de pregătire a Constituantei.

Nici o ambiție, nici o vanitate nu stânjenia mersul lor.

Designarea pentru Consiliul național, s'a făcut fără dificultăți, și nici schimbările făcute ulterior, după complectarea numărului de 50, fixat pentru Consiliul național, nu au produs nici un resentiment.

Fiecare dintre noi, dacă era sau nu între cei 50, se socotea un umil servitor în slujba unei cauze mari, drepte şi sfinte, pentru care era în stare să neglijeze şi cele mai elementare *obligaţii pentru cei mai apropiaţi ai lui.*

Şi Constituanta din ziua Sfintei Paraschiva a avut o desfăşurare cum nu se poate mai solemnă.

Şi aşteptam cu înfrigurare ziua de 28 Noembrie 1918, care avea să complecteze hotărârile luate de Constituanta Bucovinei din 27 Octombrie 1918 şi de Consiliul naţional ales de Constituantă.

Actul festiv din 28 Noembrie 1918, din sala Sinodală a Mitropoliei noastre, a încheiat, formal epopeea Unirii Bucovinei cu Vechiul Regat.

Şi această Unire avea să ne aducă revederea cu fraţii şi prietenii noştri, plecaţi pe fronturi sau în pribegie.

Ea avea să ne strângă din nou pe toţi la vatra noastră părintească şi să ne dăruiască clipe de odihnă şi de reculegere pentru un nou şi frumos capitol de viaţă.

* * *

Nu sânt decât 20 de ani dela acea memorabilă toamnă din 1918, şi iată că se încearcă a se schimba hotare trase, acu 20 ani, în baza principiilor Wilson-iene.

Concursul de împrejurări fatale care a lovit o ţară prietenă şi legată cu noi printr'o comuniune de lupte şi speranţe, să ne fie un memento!

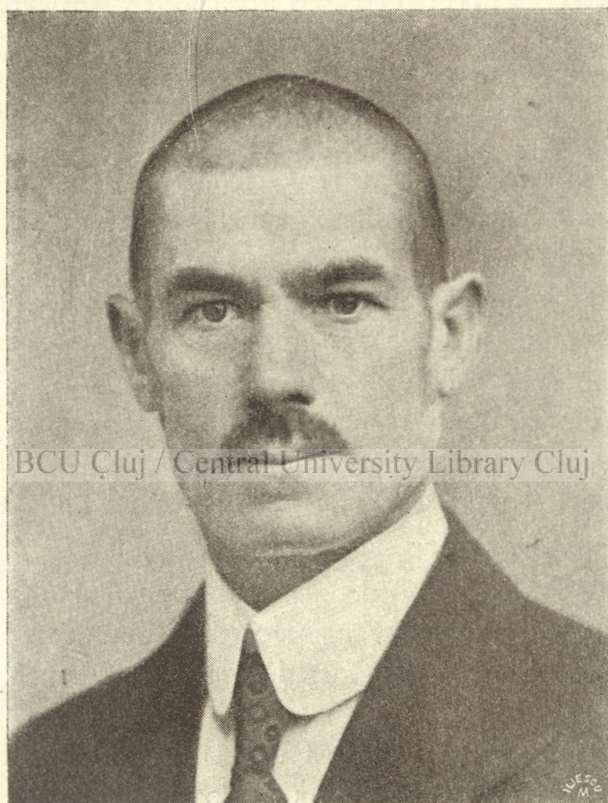
Dară oricâte asmuţări, duşmănii şi instincte de pradă se vor trezi şi deslănţui, sentimentul solidarităţii naţionale, dorul şi puterea de muncă şi de jertfă, ele singure sânt în stare să dureze vigoarea şi viabilitatea unei naţiuni şi să-i deschidă perspective şi mai luminoase.

* * *

Aprinzând candela amintirii clipelor binecuvântate în care Bucovina, în hotarele ei vechi până la Ceremuş, Colacin şi Nistru, a hotărît să se unească necondiţionat cu Patria-mamă,

să ne prindem, drept recunoştinţă pentru înaintaşii noştri, pentru aspiraţiile şi eforturile lor, pentru elanul de încordări, suferinţe şi resemnări, la o muncă, de acu înainte mai stăruitoare, mai sistematică, mai disciplinată şi mai frăţească, ca să adâncim Unirea noastră şi să ne afirmăm pe calea solidarităţii naţionale în muncă roditoare şi creaţie pozitivă:

Căci azi numai munca noastră românească şi puterea de creaţie naţională ne pot asigura viitorul de aur pârguit din sbuciumul atâtor veacuri şi atâtor generaţii de Români, pe aceste meleaguri binecuvântate de Dumnezeu.

GEORGI SÂRBU

AMINTIRI DIN VREMEA UNIRII

de ING. G. SÂRBU
fost membru în Consiliul Național
şi în Congresul Genaral

Până la ziua Unirii în 17 Octombrie 1918 am fost deputatul românilor bucovineni în parlamentul din Viena şi în dieta Bucovinei.

La 18 Octomvrie 1918 a publicat împăratul Carol al Austriei cunoscutul său manifest, prin care a dat popoarelor sale dreptul de a se constitui în state naționale.

Trei zile după publicarea acestui manifest, adică la 21 Octomvrie 1918, a aflat loc în otelul „Rezidenz" din Viena o consfătuire intimă a reprezentanților din Bucovina şi Transilvania.

La consfătuirea aceasta au fost prezenți :

1. Iuliu Maniu, fost deputat în parlamentul ungar ;
2. Miron Cristea, fost episcop de Caransebeş ;
3. Teofil Simionovici, fost deputat în parlamentul austriac şi dieta Bucovinei ;
4. Georgi Grigorovici, fost deputat în parlamentul austriac ;
5. Georgi Sârbu, fost deputat în parlamentul austriac şi dieta Bucovinei şi fost secretar de stat pentru agricultură în cabinetul Flondor.

La întrunirea aceasta s'a discutat chestia românilor din toate punctele de vedere şi s'a ajuns în cele din urmă, considerând şi principiul de autodeterminare stabilit de preşedintele Statelor Unite Wilson în cele 14 puncte ale sale, la hotărârea Unirii tuturor românilor într'un singur stat național. Prin urmare prima hotărâre pentru Unirea provinciilor locuite de Români, adecă a Bucovinei, Transilvaniei, Basarabiei şi a României s'a luat la

21 Octomvrie 1918 în otelul „Residenz“ din Viena (vezi şi gazeta „Dreptatea“ din 10/V 1929).

După votarea aceasta ne-am despărţit pentru a aduce cele hotărâte la cunoştinţa celor de acasă. Maniu şi Cristea au plecat în Ardeal resp. Banat, Simionovici a rămas la Viena pentru a organiza împreună cu deputatul Isopescu-Grecul consiliul naţional din Viena, iar subsemnatul împreună cu deputatul Grigorovici ne-am transportat la Cernăuţi. Aici l'am informat pe Iancu Flondor despre cele petrecute la Viena. Imediat a început Flondor cu acţiunea pentru Unirea românilor, sprijinit fiind în acţiunea aceasta şi de un număr mic de români bucovineni curajoşi grupaţi în jurul său.

După o serie de şedinţe, ţinute sub baionetele şi teroarea trupelor ucrainene, în diferite locale din Cernăuţi, s'a hotărât de a proclama unirea ţărilor române într'un singur stat naţional. In acest scop s'au întrunit în ziua de 27 Octomvrie 1918, sub preşidenţia lui D. Bejan şi I. Flondor şi sub ochii trupelor ucrainene reprezentanţii poporului român din Bucovina în frunte cu deputaţii lor legali în sala „Armoniei“ din Palatul Naţional din Cernăuţi în adunare publică. Adunarea aceasta s'a declarat în puterea suveranităţii naţionale constituanta Bucovinei şi a hotărât în cele din urmă unirea Bucovinei integrale cu celelalte ţări româneşti într'un stat naţional independent.

După hotărârea aceasta adunarea a delegat pe Iancu Flondor şi Georgi Sârbu la preşedintele ţării contele Etzdorf, pentru a-l provoca să dea administraţia Bucovinei în seama constituantei. Etzdorf, extrem de emoţionat, a răspuns că neavând în privinţa aceasta instrucţiuni dela guvernul din Viena, nu poate satisface cererea delegaţilor, dar va telegrafia imediat la Viena şi ne va informa despre răspuns. Cu acest rezultat ne-am reîntos la adunare. După o serie de discuţii extrem de însufleţite s'a ales pentru conducerea afacerilor ţării un consiliu naţional de 50 bărbaţi. Apoi s'a închis adunarea aceasta istorică.

Evenimentele precipitându-se, prăbuşirea imperiului austro-

ungar întrând în ultima ei fază, Viena n'a mai răspuns la telegramele contelui Etzdorf.

Consiliul național, după puține zile n'a mai ținut seama de guvernorul Bucovinei contele Etzdorf, ci a ocupat palatul fostei diete, s'a constituit în secțiuni și a luat puterea țării în mânile sale.

Despre hotărârea din 27 Octomvrie 1918 consiliul național a trimis solie M. S. Regelui Ferdinand la Iași și L-a rugat să dea ordin, ca armata română să între în Bucovina și să ia în primire provincia aceasta din mânile consiliului național.

Pentru întimpinarea armatei române la frontiera Bucovinei (Burdujeni) am fost delegat subsemnatul. După repețite întrevederi avute cu generalul Zadic și statul său major în casa deputatului Euseb Popovici din Suceava și în școala poporală din Burdujeni, unde era încvartirat generalul Zadic, o divizie din armata română a trecut în dimineața zilei de 8 Noemvrie 1918 frontiera prin punctul Burdujeni, a trimis un detașament mic cu maiorul Ionescu la Suceava, și a înaintat apoi spre Cernăuți, unde a ajuns la 11 Noemvrie 1918. Incă înainte de trecerea frontierei generalul Zadic a trimis un aviator până la Cernăuți, care a aruncat în drumul său o proclamație în multe sute de exemplare, în care generalul Zadic între altele zice: „Trecând hotarul pus între noi de o soartă vitregă acum o sută și mai bine de ani, hotar care n'a putut nici odată să ne despartă și inimele, trupele române sosesc în mijlocul Vostru, aducându-vă dragostea și sprijinul lor, pentru libera înfăptuire a dorinților născute din dreptul legitim al popoarelor de a dispune de soarta lor".

Armata română a fost așteptată la Cernăuți de multe mii de oameni, cari au ovaționat-o cu entuziasm și însuflețire. Recepția oficială prin consiliul național, în frunte cu Dionisie Bejan și Iancu Flondor, a avut loc în sala festivă din Palatul Național. O tablă de marmoră pe un perete al acestei sale reamintește actul istoric din 11 Noemvrie 1918.

Intre timp consiliul național era în plină activitate. In ședința din 12 Noemvrie el numește un cabinet cu 11 secretari de stat

pentru diferitele resorturi, iar ca preşedinte al cabinetului pe Iancu Flondor. Cabinetul acesta a depus în aceiaşi zi jurământul de credinţă la mâna preşedintelui consiliului naţional D. Bejan într'o şedinţă publică din palatul fostei diete.

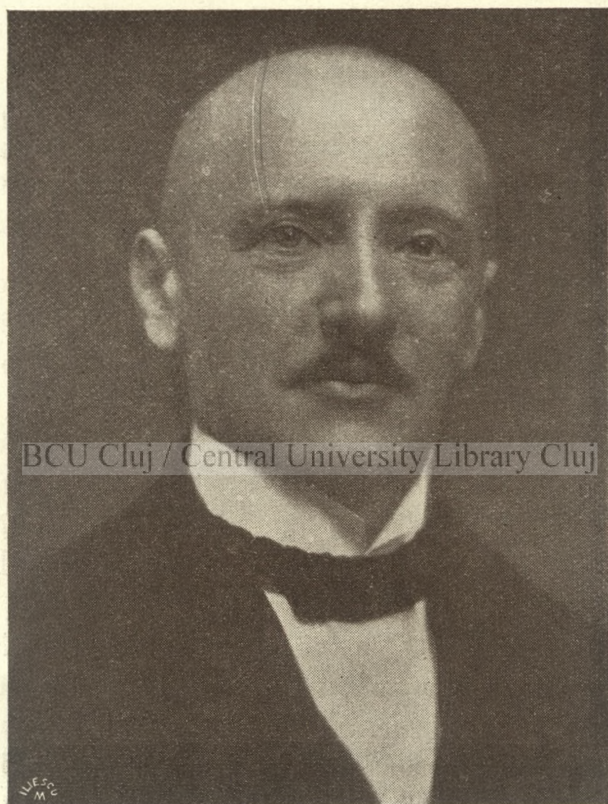
Secretarii de stat erau: Dr. Sextil Puşcariu, Dr. Dori Popopovici, Dr. Nicu Flondor, ing. Georgi Sârbu, Dr. Radu Sbiera, Dr. Ipolit Tarnavschi, Dr. Max Hacman, Dr. Vasile Marcu, ing. Aurel Ţurcan, Dr. Cornel Tarnovieţchi şi Dr. Octavian Gheorghian. Cabinetul acesta a pregătit proclamarea formală a Unirii hotărâte la 27 Octomvrie, proclamare care de fapt s'a săvârşit în 28 Noemvrie 1918 în prezenţa consiliului naţional sub preşedinţia lui D. Bejan, a guvernului Bucovinei sub preşedinţia lui Iancu Flondor, a reprezentanţilor armatei române şi a tuturor neamurilor conlocuitoare, cu un fast deosebit în sala sinodală a reşedinţei mitropolitane din Cernăuţi.

De reţinut este că la serbarea aceasta au luat parte şi o serie de refugiaţi bucovineni cari au venit la 24 Noemvrie 1918 în frunte cu Dr. Iancu Nistor din Basarabia, ultimul lor loc de refugiu, la Cernăuţi şi cari aü fost cooptaţi la 25 Noemvrie în consiliul naţional.

De încheere mai amintesc că pe la începutul lui Noemvrie 1918 ucraineanul Omelian Popowicz, secundat fiind de un deputat român, l-a forţat pe contele Etzdorf prin asedierea palatului administrativ cu un detaşament de trupe ucrainene, de a-i preda puterea. Indată însă ce s'a auzit că armata română a trecut frontiera şi că înaintează spre Cernăuţi, trupele ucrainene împreună cu Omelian Popowicz s'au retras în Galiţia. Inainte de retragere însă un detaşament al acestor trupe a devastat birourile Centralei însoţirilor economice române din Bucovina din Palatul Naţional, a cărei preşedinte era subsemnatul. Motivul devastării a fost că ucrainenii aflaseră că biroul Centralei avea legătură telefonică cu subsemnatul la Suceava, unde plecasem la ordinul lui I. Flondor pentru a lua contact cu armata română aflătoare la Burdujeni. A fost un mare noroc că în timpul devastării n'a fost nime în birourile Centralei.

La retragerea trupelor ucrainene I. Flondor a fost necesitat să se refugieze în reşedinţa mitropolitană, întrucât ucrainienii îl căutau ca să-i facă sfârşitul.

Aceste sunt pe scurt amintirile mele din vremea Unirii.

RADU SBIERA

CLIPE DE MARE INFRIGURARE ŞI DE ALEASĂ INĂLŢARE

MIJLOCUL LUI OCTOMBRIE 1918

de RADU SBIERA
fost secretar al Consiliului Naţional
şi membru al Congresului General

Impărăţia Austro-Ungară stă gata de prăbuşire; popoarele ei au să hotărască ele înse-şi de soarta lor pentru viitor.

Românii din Bucovina, prin delegaţii tuturor partidelor politice române, aranjează o mare manifestare naţională pentru ziua de 27 Octombrie 1918.

In această zi, adunarea Românilor bucovineni, deschisă în Palatul Naţional din Cernăuţi de venerabilul octogenar Dionisie Bejan, preşedintele Societăţii pentru cultura şi literatura română din Bucovina, se declară Constituantă românească a Bucovinei şi îşi alege preşedinte pe Iancu Flondor.

Această Constituantă, în baza dreptului suveranităţii naţionale, hotăreşte unirea Bucovinei cu vechiul Regat şi cu celelalte ţări româneşti într'un singur stat naţional român, şi pentru înfăptuirea acestei hotărîri institue un Consiliu Naţional de 50 membri cu Iancu Flondor ca preşedinte, Dionisie Bejan, Dorimedont Popovici şi Sextil Puşcariu ca vicepreşedinţi, Vasile Bodnărescu, Radu Sbiera şi Laurent Tomoiagă ca secretari, Gheorghe Băncescul casier, cari formează Comitetul Executiv al Consiliului Naţional.

Fostul Guvern austriac încearcă să oprească desfăşurarea evenimentelor, şi în cele din urmă trece puterea Bucovinei în mâna Rutenilor.

Inceputul lui Noembrie 1918: zile de mare nelinişte, tulburare şi nesiguranţă.

In asemenea împrejurări, Comitetul Executiv al Consiliului Naţional se declară în permanenţă, cu sediul într'o carmeră din Palatul mitropolitan, şi hotărăşte să ceară imediata intrare a armatei române în Bucovina şi în Cernăuţi.

Ca secretar al Consiliului Naţional compun adresa de chemare către Comandantul armatei române de lângă frontiera Bucovinei şi textul este aprobat de preşedintele Iancu Flondor.

Linia Siretului este ocupată de patrulele Rutenilor.

Octavian Georghian, însoţit de tânărul Aurel Popescu, se însărcinează să ducă adresa de chemare a armatei române.

In acelaşi timp Vasile Bodnărescu este trimis la Iaşi pentru a comunica Guvernului român hotărîrea Constituantei din 27 Octombrie privitoare la unirea Bucovinei cu vechiul Regat.

Textul adresei de chemare a armatei române îl scriu cu litere cât se poate de mărunte pe câte o hârtiuţă mică în două exemplare, din cari unul este cusut în gheata d-rului O. Gheorghian, iar celalt în gulerul pardesiului tânărului Aurel Popescu, cari, în goana maşinei, cu riscul vieţii, reuşesc să se strecoare printre patrulele Rutenilor şi să ducă la destinaţie chemarea noastră.

La 10 Noembrie Consiliul Naţional ia stăpânirea Bucovinei şi se instalează în Palatul Administrativ.

11 Noembrie 1918: Zi de îndelung aşteptată sărbătoare, intrarea armatei în Cernăuţi. Aceasta, sub comanda generalului Iacob Zadic, este primită de Consiliul Naţional în frunte cu preşedintele său Iancu Flondor şi de populaţiunea românească din Cernăuţi.

La 12 Noembrie Consiliul Naţional, întrunindu-se în şedinţă, se declară Cameră legislativă, votează legea fundamentală asupra puterilor ţării Bucovina şi însărcinează pe Iancu Flondor cu formarea guvernului. Acesta primeşte, şi în locul lui se alege preşedinte al Consiliului Naţional Dionisie Bejan.

Iancu Flondor prezintă lista guvernului, care este aprobată de Consiliul Naţional, şi anume: Iancu Flondor, preşedinte al guvernului şi ad-interim la justiţie; iar ca secretari de stat: Sextil Puşcariu la externe, Dori Popovici la interne, Nicu Flondor la

finanțe și ad-interim la apărarea țării, Gheorghe Sârbu la agricultură, Radu Sbiera la instrucție, Ipolit Tarnavschi la culte, Maximilian Hacman la comerț și industrie, Vasile Marcu la afaceri sociale și alimentarea publică, Aurel Țurcan la lucrări publice, Cornel Tarnoviețchi la comunicație, poștă și telegraf, Octavian Gheorghian la salubritatea publică.

La 28 Noembrie 1918 se întrunește Congresul General al Bucovinei, convocat de Consiliul Național, și la care pe lângă Români participă și celelalte naționalități din Bucovina. Acesta proclamă unirea Bucovinei cu România, hotărîtă de Constituanta Bucovinei din 27 Octombrie 1918, și hotărăște trimiterea unei delegații în frunte cu Iancu Flondor la Iași pentru a preda în mod oficial Regelui Ferdinand I actul unirii Bucovinei cu regatul României.

CEZAR SCALAT

CUVÂNTAREA LUI CEZAR SCALAT
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 13 NOEMBRIE 1918

După ce am scăpat de armată, am pornit cu bucurie spre ţară să iau şi eu parte la acţiunea pentru organizarea noastră naţională. Pe drum mi-a picat în mână „Foaia Poporului", unde se află lista membrilor Consiliului naţional, şi m'am bucurat că şi poporul român se mişcă. Căci lumea era nedumerită şi se întrebau toţi: Este adevărat oare că poporul român se identifică cu declaraţiile ce s'au dat până acum în numele lui? Voinţa poporului însă se dovedeşte a fi alta decât a reprezentanţilor săi din parlamentul austriac. Pe de altă parte, am simţit o durere, căci am văzut că mâna care a compus lista, nu a fost tocmai fericită, căci n'a luat cont de diferitele straturi sociale, de diferite grupări politice. Eu am petrecut între Cehi şi am văzut cum se compunea acolo orice comitet de acţiune, respectându-se orice curent. La noi, lista amintită nu dă dovada că mâna aceea care a compus-o, a fost fericită.

Cu toate aceste, am încredere că vom putea lucra şi noi pentru realizarea idealurilor noastre. Eu şi prietenii mei am ţinut de datorie să trecem peste aceste inconveniente. Sosind aice, am ţinut însă să mă aliez şi eu acelor Români, care cereau reprezentarea proporţională a puterilor sociale. Simt că suntem premergătorii tinerimii democratice, constat însă cu durere că voinţa noastră nu a fost pe deplin considerată. Noi vrem însă cu toate acestea să conlucrăm. Dar declinăm răspunderea pentru unele insuccese sau neplăceri ce vor urma sau să zicem adevărat, chiar excese. Ar fi fost bine ca să fie alegerea guvernului mai fericită, căci toţi au voit să conlucreze.

Trebue să zic că l-am felicitat pe d-l Grigorovici pentrucă, în mare parte, mi-a vorbit din suflet. Sunt însă unele părţi din oraţiunea lui, unde eu sunt de altă părere.

Pentru mine, şcoala, biserica şi reforma alegerilor sunt chestiile cele mai importante. Sunt se înţelege şi alte chestii care trebue rezolvate, pentru ca poporul să fie satisfăcut. Poporul începe să fie matur, el nu se mulţumeşte numai cu promisiuni. Şi psihologia celui ce aşteaptă în zadar e că el însfârşit îşi ia singur ceea ce nu i se dă. Chestiunea agrară trebue precizată în proximele zile printr'un proiect dela Guvern. Moşiile arabile ale Fondului trebue împărţite, aceasta e o necesitate absolută. Ce priveşte celelalte părţi ale moşiilor, şi acestea trebue date, şi anume vândute poporului.

Privitor la Congresul bisericesc nu ştim ce punct de vedere va avea o anumită stare pe bază că membrii ei sunt funcţionari ai Fondului religionar. Nu se cuvine ca a treia parte din membrii Congresului să fie preoţi numai pentrucă sunt funcţionari ai fondului. Tot poporul trebue să fie reprezentat în Congres.

Tot aşa de importantă e şi chestia alegerilor, şi cerem cu toată insistenţa ca afacerea să fie rezolvata în opt zile.

O altă chestie, e chestia şcolilor, mai ales a şcolilor primare. Şi cerem ca în ministerul instrucţiunii publice să între un referent special pentru şcoalele poporale, ales din sânul învăţătorimii. Acesta va fi în prima linie chemat să lucreze la organizarea şcolii primare.

Intr'o afacere de mare importanţă nu mă pot alipi părerii d-lui Grigorovici, şi anume în privinţa naţionalităţilor, şi mai ales în chestia Rutenilor. Noi trebue pe fiecare naţionalitate să o tratăm ca egală, însă ca Ruteni îi consider numai pe aceia cari se girează ca Ruteni. Insă în mulţimea celor ce sunt trecuţi în cadastrul austriac ca Ruteni, sunt o sumedenie de aceia cari au strigat după şcoală românească în biserică, au alungat pe învăţătorii ruteni, etc. Dacă s'au întâmplat lucruri de acestea aici, dincoace de Prut, cu cât mai dureroasă e starea acelor de peste Prut. Sunt sate care mi-au dat prilej să cunosc că nu e o frază

goală chestia rezeşilor de peste Prut. Ei totdeauna au reclamat aceleaşi drepturi pe care le reclamă acuma Wassilko pentru Rutenii lui. Ei au fost însă trecuţi în statistica oficială ca Ruteni. Nu însă guvernul austriac a avut dreptul să fixeze naţionalitatea satelor, ci în faţa lumii oamenii aceia trebue să declare ori de sunt Ruteni. Eu sunt sigur că nu trei sute de mii de Ruteni vor fi atunci în ţară ci e o întrebare dacă vor fi o sută de mii! Cel mai bine se caracterizează procedura autorităţilor austriace în afacerile Statisticei prin aplicarea unei stampile la căpitănii pentru rubrica naţionalităţii: *„Amtlich Korrigiert“ !* Prin astfel de mijloace numărul Rutenilor a fost sporit. Insă aceia cari se vor declara ca Ruteni, vor trebui să aibă toată autonomia. Poporul român cu cavalerismul său le-o va admite.

TEOFIL GH. SIDOROVICI

O MĂRTURISIRE SCRISĂ PE UN CEASLOV DE MÂNĂSTIRE

de SIDOROVICI TEOFIL
elev cadet, Regimentul 13 „Ştefan cel Mare"
repartizat la Marele Stat Major Bucureşti

„In locul de surghiun al marelui Mitropolit Veniamin Costache, care retras din lume aci, a plâns în durerea sa de jale, a plâns o durere care m'a cuprins şi pe mine; aici petrec cu zilele de grea şi tristă restrişte. Blestemând o soartă nemiloasă, care înconjoară un popor ce suferă, un popor falnic de români, fraţi ai noştri de peste Carpaţi, am rătăcit pe aici şi astăzi jur că voiu trece falnic, fără păs cu vitejii mei curcani peste măreţii Carpaţi, spre a mântui un neam ce plânge în disperare. Plâng copiii, plâng şi codrii, apele şi brazii plâng; plânge inima mea sbuciumată. Roagă-te Prea Sfinte Părinte Stareţ pentru poporul care astăzi plânge, iar mâine va vesti reîntregirea fraţilor, reîntregirea neamului său".

Mânăstirea Slatina, 12 Octombrie 1915.

BUCOVINĂ, BUCOVINĂ, LEAGĂN DE EROI!

de TEOFIL GH. SIDOROVICI
Comandantul „Străjii Ţării", fost
voluntar în armata română.

In tot cursul sbuciumatei noastre existenţe naţionale, nedreptăţile istorice s'au ţinut lanţ.

Popor înclinat către munca pământului, către ciobănie şi codru, noi Românii răsăriţi ca o lumină din întunericul veacurilor, ne-am trezit pe aceleaşi plaiuri şi-am stăpânit acelaş pământ, pe care de mii de ani îl stăpâneau străbunii.

N'am fost popor iubitor de aventură şi cuceriri nedrepte. Faţă de naţiunile mai mici, n'am privit cu ochiul hrăpăreţ al celui mai tare, ci ne-am aplecat cu aripa de apărare şi ocrotire.

Aşa se lămureşte că Neamul nostru, deşi întregit cu cele mai multe din podoabele provinciilor rupte din pământul moştenirilor de veacuri, mai are încă atâtea insule de românism dincolo de hotarele fixate, spre care gândul nostru, *mai ales al celor ce-am cunoscut robia, se îndreaptă curat şi neşovăitor.*

Istoria Bucovinei este iconostasul năzuinţelor Moldoveneşti. In acest nesfârşit muzeu de urmare al trecutului, citeşti la fiecare pas bucoavna amintirilor scumpe, crestată în patrimoniul leagănului strămoşesc.

O sută de ani de stăpânire străină, a întărit-o mai mult în credinţa unei dreptăţi imanente.

Cu cât lespedea oprimării apăsa mai greu, cu atât năzuinţa poporului creştea mai năvalnică, mai nestăvilită.

In Bucovina s'a păstrat curată candela conştiinţei româneşti. Aceasta se datoreşte în mare parte oamenilor mari răsăriţi din mijlocul acestui popor, cari au stat de veghe, alimentând cu untdelemnul credinţei, torţa năzuinţelor naţionale. Sub vraja apostolatului lor, noi cei din generaţia istorică a întregirii, am descifrat adevărul şi dreptatea cauzei noastre, fie din ruinele domneşti ale Sucevei, fie din zidurile acoperite cu sfinţi ale mânăstirilor voevodale, fie din tainiţile schivnicilor unde se plămădeau cronici şi letopiseţi.

Dela părinţii ce ne-au legănat copilăria cu cântecul şi graiul românesc, până la învăţători, profesori şi personalităţi conducătoare de asociaţii culturale, toţi ne-au dăruit un suflet nou, toţi ne-au arătat semnul mântuirii.

Recunoştinţa noastră îi va însoţi mereu sub lespedea mormintelor pe unii, cu dragostea şi preţuirea, pe cei ce se găsesc în viaţă.

Sub îndemnurile lor ce dogoreau de flacăra celui mai curat naţionalism, mulţi dintre tinerii ce aveau viziunea întregirii, au trecut vechea graniţă spre ţara mamă şi înrolându-se în rândurile

oştirii române, au avut negrăita fericire de a lupta pentru desrobirea cea mare.

Am fost generaţia ce n'a putut cunoaşte liniştea molcomitoare a vremurilor paşnice. Cu sufletul călit în greutăţi, cu insemnele osândirilor venite dela o vitregă stăpânire ce căuta să pună zăgaz iubirii de patrie, osândiri ce treceau din neam în neam, unii ispăşind pentru alţii cu tăria de suflet proprie românului băştinaş, noi am mers mereu înainte.

Am făcut parte din pleiada acelor tineri cari înţelegând dangătul clopotului dela Putna vestitor de vremuri mari, am trecut graniţa spre a fi părtaşi cu sufletul şi viaţa la marea epopee ce avea să ne aducă *unirea.*

Pregătirea noastră era desăvârşită. Inţeleseserăm atunci taina cea mare a înfrăţirii cu moartea, sau cu viaţa în strălucirea marelui act istoric.

Spre această falangă de iluminaţi îmi îndrept cu piozitate gândul. Mulţi dintre ei s'au prăbuşit pe povârnişurile nedreptului hotar, închizând în ultima clipă de viaţă, icoana cea sfântă a *Ţării,* pentru care se jertfiseră.

Generosul lor sacrificiu va fi pururea îndreptar de viaţă nouă, pentru generaţiile ce vor veni. Astăzi mai mult decât oricând, tinerele vlăstare se trezesc în simfonia izbânzii dobândită cu atâtea suferinţe din trecut, pe care clopotele dela Voroneţ, Suceviţa, Putna ori Moldoviţa le trâmbiţează în amurguri cu zări însângerate.

Datoria lor este să descifreze poruncitoarele îndemnuri ale vremii şi făcând bloc de granit în această parte a ţării unde flutură atâtea steaguri ale mândriei româneşti, să rămână stâncă de apărare a gliei străbune, sub îndemnurile şi ocrotirea Marelui nostru Rege, urmărind consolidarea şi păstrarea neştirbită a sfintei moşii.

Bucovina e un tezaur de amintiri scumpe pentru Neamul Românesc. Povestea vijeliilor pe care ne-a dus la isbândă Ştefan Voevod, să fie înţeleasă şi săpată cu litere de foc în sufletele celor ce se ridică.

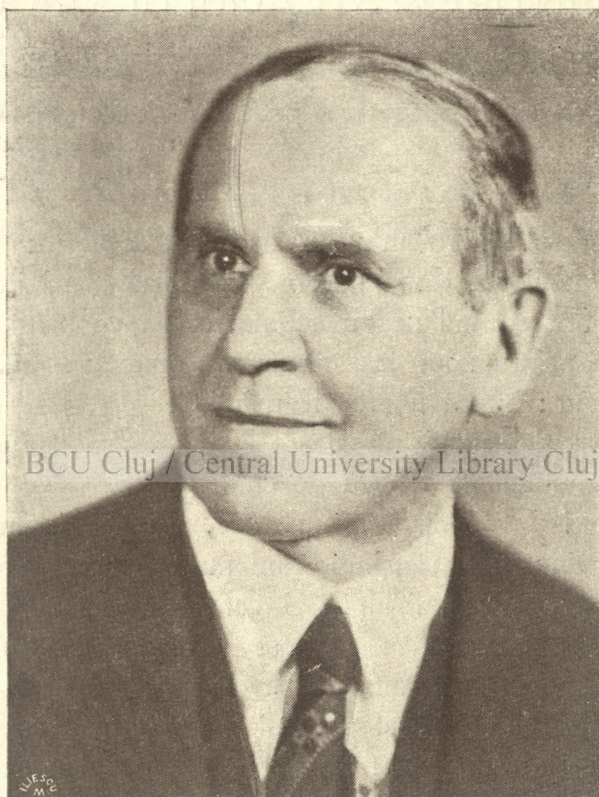
In doina ce dă farmec plaiurilor de munte, în plânsul buciumului dela stână, în cântecul din frunză, ca şi în toată făptura mândrilor arcaşi, aceiaşi ca şi acum şase sute de ani, generaţia de străjeri ce se ridică ca şi întregul popor străjer, să citească tăria credinţei ce ne-a păstrat fiinţa.

Străjerii Moldoveni ai Bucovinei, stau ca o vie mărturie în faţa Ţării întregi, prin nemăsurata lor iubire de ţară şi voevozi.

Puneţi urechea lângă pământul în care odihnesc plăeşii lui Ştefan Vodă şi din străfundul mormintelor semănate pretutindeni, veţi auzi ecoul depărtat al aceluiaş corn cu care Voevodul dela Putna îşi chema arcaşii să deschidă porţile ferecate ale isbânzii.

Ne cheamă azi glasul celui mai mare şi celui mai înţelept dintre Regi. Arcaşii Bucovinei stau *gata la datorie* pe meterezele de mândrie ale trecutului. Privindu-i cu podoaba pletelor şi a straelor vechi, cu faţa zâmbitoare, gata oricând de-o glumă ori vorbă bună, simţi totuşi clopotul din suflete care la vremuri de răstrişte face să i se strige acestui colţ fermecat de ţară:

Bucovină, Bucovină, Leagăn de Eroi!

TEOFIL SIMIONOVICI

LA SFINŢIREA STEAGULUI TRICOLOR

CUVÂNT ROSTIT LA 17 NOEMVRIE 1919 LA VIENA

de **TEOFIL SIMIONOVICI**
fost membru în Consiliul Naţional
Român din Viena

Fraţilor soldaţi! Am venit în mijlocul vostru în numele Consiliului Naţional Român, care este astăzi stăpânirea cea mai înaltă ce o are neamul nostru acuma, ca să vă luăm jurământul de credinţă pentru noul stat românesc, care va înfăptui visul nostru de aur: unirea tuturor Românilor!

In acest moment de sărbătoare trebue să vă lămuresc rostul, ce va avea jurământul vostru de credinţă.

Fraţilor! Când aţi intrat la oaste, aţi făcut jurământul unei stăpâniri străine, unei stăpâniri, care nu numai că ne-a asuprit, dar pentru care chiar aţi luptat şi care v'a silit să vă vărsaţi sângele pentru interese, ce au fost duşmane neamului nostru. Cu totul altfel este jurământul, ce aveţi să depuneţi astăzi. Cătuşele seculare, ce au apăsat poporul nostru, mai cu seamă în Ardeal şi în Ungaria, sunt sfărâmate. Românul a devenit liber şi poate să-şi croiască soarta sa şi viitorul său, ca ori şi ce popor liber.

Să ne închinăm proniei dumnezeeşti şi să-i mulţumim din adâncul inimilor noastre, că ne-a ajutat să ajungem aceste zile înălţătoare, în cari se va împlini idealul nostru naţional. Dumnezeu însuşi a pus soarta noastră în mânile noastre, însă aceste mâni trebue să fie puternice şi bine înarmate, ca să fim la adăpost împotriva duşmanilor noştri. Iar jurământul vostru de astăzi nu vă leagă mânile şi armele voastre de Ungurii, ce ne-au asuprit atât de greu, ci vă leagă de neamul vostru, adecă de ce

aveţi voi mai scump pe lumea aceasta, vă leagă de părinţii şi fraţii voştri, de nevestele şi surorile voastre şi de copiii voştri. Subordinaţiunea însă, pe care veţi făgădui-o nu este o supunere faţă de o voinţă străină, ea nu înseamnă că Ungurii vor porunci, iar noi ne vom pleca, ci înseamnă, că fiecare din noi va împlini fără preget şi clătire gândul şi voinţa românească, reprezintată prin Consiliul Naţional Român. Jurământul trebue deci dar să-l faceţi cu dragă inimă, cu liberă voinţă şi cu însufleţire românească, căci în jurământul vostru poporul românesc va găsi voinţa şi viitorul său.

Când veţi rosti cuvintele de jurământ, noi toţi ne vom ruga, ca Dumnezeu să ocrotească neamul nostru, pentru care, fiecare îşi va da şi cel din urmă pic de sânge şi cea de pe urmă suflare.

Trăiască neamul nostru românesc!

ASPASIA LUȚIA-ȘANDRU

BUN SOSIT, PRIBEGILOR!

de d-na Dr. ASPASIA LUȚIA-ȘANDRU
directorea lic. ortodox de fete.

Cu zile mergeți, dragii mei,
Și să veniți cu zile!

Și au venit cu zile și-s acum acasă, scumpii noștri bejenari!

Din multele momente de înălțare sufletească cari ni sunt date să le trăim acum nu cred să poată fi altul mai duios decât reîntoarcerea ofițerilor bucovineni din armata română cari vre-o cincizeci la număr, au sosit Sâmbătă seara la Cernăuți.

Dragii de ei! S'au dus „dincolo“ — cum se spunea pe vremuri — să servească marea cauză a Unirei noastre... unii de demult, de la izbucnirea războiului, alții mai târziu, alții, cei mai îndrăzneți, din prinsoarea rusească, și-au lăsat cei mai bătrâni casa bine așezată, — femeie, copii (ori chiar cu ei au plecat), cei tineri părinții îngrijorați și pradă suferinței — și au stat acolo, luptând fiecare după cum îl ajungeau puterile, pentru măreţul scop căruia-i închinase viața.

Noi — cei rămași acasă — abia ne putem face o ideie clară despre eroismul și abnegațiunea fără seamăn cu care au suportat exilul, căci deși se aflau în țara mumă, deci tot acasă, fiecare a venit acolo sub împrejurări așa de excepționale, încât nici decum nu-și putea aranja o viață normală. Și să trăiești ani de zile din provizorate, să vezi cu ochii dezastrul, care numai pe urmă s'a dovedit aparent din fericire, să suferi toate mizeriile cari și le poate închipui fantazia omului, tot martirajul care l-a îndurat întreg poporul din regat, să știi că acasă ai tăi sunt lipsiți de sprijinul tău și expuși la șicane insuportabile de pe

urma ta şi că eventual n'o să-i revezi niciodată şi totuşi să rămâi credincios idealului care în răstimpuri trebuia să-ţi pară aproape irealizabil, să nu-ţi pierzi cumpătul, ci să răbzi şi să aştepţi — iată momentele cari fac grandoarea jertfei pe care au adus-o eroii noştri şi pentru care slăviţi o să fie în veci!

Cât despre întimpinarea care le-am făcut-o, mai mult improvizată, neştiind toată lumea de venirea lor, n'a avut acel caracter de stil mare cu care am primit armata română, dar acel aer de intimitate care o stăpânia i-a dat un farmec deosebit. N'a lipsit nici oficialitatea de la primire, d. colonel Rovinaru cu d. Nicu Flondor, primarul oraşului, păr. Şandru, preşedintele Comitetului bucovinean din Chişinău, cel mai ales dintre pribegi, prof. Iancu Nistor..., şi apoi noi toţi ceilalţi care aşteptam câte un fiu, un frate, o rudă.

Aşteptam — e întârziere de o oră... dar lumea e veselă. Ce are a face — i-am aşteptat pe Români trei zile'n picioare fără să obosim — mai aşteptăm un ceas pe copiii noştri.

În sfârşit un fluerat prelung ne vesteşte intrarea în gară — muzica militară intonează „Deşteaptă-te Române" — dăm năvala spre vagoane... dar unde-s? Iată-i în sfârşit! Iată-i pe toţi!

Ce frumos e! Ei vin acasă... şi acasă-i România! nu e vis. Bucuria e de nedescris... Ai vrea să-l vezi pe fiecare, să-i spui un bun sosit, dar nu poţi, învălmăşeala e prea mare... în sfârşit iată-i pe toţi în jurul colonelului. Pornesc vorbirile. Nu pot prinde toate câte se spun: unul din cei reîntorşi salută ţara regăsită şi gara răsună — întâiaşi dată — de urale pentru regele Ferdinand. Vorbeşte păr. Şandru; în numele studenţilor locot. Pridie. Vorbe calde, pline de cea mai sfântă iubire de ţară ş patrie, — o Doamne, ne dăm noi seama ce lucru mare ne aduc în dar vultanii noştri că noi, desmoştenitii, avem de-acum o patrie?!... Pătrunde vocea energică a profesorului Nistor care celebrează acest moment când — „ne întoarcem noi cei ameninţaţi cu spânzurătorile, venind acum ca triumfători şi răzbunători... După 143 de ani de sclăvie suntem iar stăpâni în

ţara noastră... Iar de-acum la muncă cu toţii pentru Unire!" E un delir de fericire, suntem uluiţi de năvala sentimentelor.

In sunetul muzicei pornim apoi cu toţii spre oraş, mândru convoiu de învingători. Nedumeriţi ies străinii pe balcoane şi se întreabă ce să fie ?!... Dar, priviţi numai. Vin trădătorii! şi venim noi toţi aceia cari am stat prin închisori, prin lagăre, cei batjocuriţi şi suspicionaţi... cari toţi păşim cu fruntea ridicată, cu cugetul împăcat şi iertător, pentru cine va fi vrednic de iertare. Şi aşa plecăm mai departe — tot descoperind câte un prieten din mulţime, până ajungem în piaţă. Pentru a doua oară se încinge aici hora Unirei.

De aici mulţimea se răsfiră: o parte pleacă la locul de găzduire, la internatul de băieţi, e partea cea mai mare; mai puţini, Cernăuţenii, acasă la familia care nu şi-au văzut-o patru ani de zile şi mai bine, căci deşi mulţi n'au putut rezista dorului de acasă şi au venit prin ţară în timpul ocupaţiei ruseşti, — totuşi au fost şi câţiva mândri cari n'au vrut să vie pe acasă, până n'au dovedit lumei că dreptatea a fost pe partea lor.

Ce dulce le e acum revederea!

In această nemai trăită bucurie nici nu ne dăm seama că nu sunt toţi reveniţi... Nu mă gândesc la cei cari au întârziat, ci la acei cari n'o să mai vie printre noi.

Sunt puţini, dar dintre cei mai buni...

Glorie lor! Au adus jertfa supremă! Ferice de ei!

Dorm în ţărâna patriei!

GHEORGHE ŞANDRU

DIN AMINTIRILE MELE

de GEORGE ŞANDRU
Arhipresv. mitrofor, Consilier Eparhial-Referent,
fost membru în Consiliul Naţional şi în Congresul General

Voind să scriu unele din amintirile mele personale cari se leagă de activitatea Consiliului Naţional din Cernăuţi care a înfăptuit Unirea din 1918 şi din care am făcut parte şi eu, vrând nevrând, gândurile mi se îndreaptă şi asupra celor patru ani premergători, întrucât activitatea mea în cursul lor m'a învrednicit de onoarea de a lucra împreună cu mulţi dintre cei ce şi-au spus cuvântul, când trebuia să se hotărească soarta Bucovinei noastre. Dar şi mai vechi amintiri îmi vin în minte: păstorirea mea prin 23 ani în comuna Rogojeşti, în nemijlocita apropiere de frontiera Moldovei, pe care deseori o treceam cu emoţie şi dragoste pentru „cei de dincolo" şi se va vedea din istoria acestor vremuri că cei mai activi în opera constructivă a Unirii au fost cei trăiţi aproape de „Ţară". Rogojeştii mă mai legau în strânsă prietenie de Tudor şi Iancu Flondor, care avea să joace un rol atât de important la înfăptuirea Unirii. Desele mele excursii în România m'au învăţat şi prudenţa în contactul cu autorităţile austriace, prudenţă, care mi-a fost de mare folos în timpul războiului şi m'a ajutat să nu fiu suspectat de nime. Ba în urma activităţii mele ca paroh al bisericii sf. Paraschiva din Cernăuţi, îmi câştigasem nu numai încrederea enoriaşilor, dar se vede şi cea a guvernatorilor austriaci, cari cunoscându-mă ca membru zelos al comitetului de aprovizionare, înfiinţat la începutul războiului în 1914, îmi încredinţau conducerea primăriei municipiului, de câte ori erau siliţi să se retragă în faţa forţelor inamice. In timpul ocupaţiei ruseşti am fost de repeţite ori „părintele oraşului", ba

pe timpul bolşevismului am fost chiar ales de populaţie şi instituit primar în locul celui impus de Ruşi. Bine înţeles era o sarcină plină de răspundere şi destul de primejdioasă uneori, căutam să mă achit de îndatoririle mele, nesupărând pe nime, pentruca la rândul meu să nu fiu suspicionat. Uşuram pe cât puteam soarta locuitorilor acestui oraş, pentru ca bucurându-mă de o autoritate necontestată să o pot folosi spre ajutorarea celor cari lucrau pentru Unire şi a familiilor cari îşi aveau fiii sau rudele „trecuţi dincolo" şi erau expuşi bănuelilor Austriacilor cari tot din nou recuceriau Bucovina.

O poziţie curioasă aveau Cernăuţii în timpul neutralităţii României : deşi oraşul era ocupat de Ruşi, totuşi prin apropiata Mamorniţa mulţi locuitori, obţinând paşapoarte române, plecau prin România chiar până la Viena ; aşa se aduceau de acolo salariile funcţionarilor şi preoţilor rămaşi sub ocupaţie ; aşa s'o fi dus şi veşti importante militare încolo, o dovadă că Ruşii au fost destul de naivi în controlul teritoriilor ocupate de ei. Tot prin Mamorniţa treceau din Cernăuţi şi cei ce voiau să rămână în Regat. Pentru a putea face un discernământ între cei ce meritau să obţină un paşaport, consulul României Gheorghe Gallin se sfătuia deseori cu mine şi multe vieţi româneşti au scăpat de persecuţie, graţie generosităţii şi vigilenţii acestui bărbat. In timpul neutralităţii cea mai mare bucurie o aveam, când primiam la primărie vizita ofiţerilor Români, trimişi aici în recunoaştere, între cari a venit odată ca locotenent şi marele avocat din Bucureşti Rosetti. Impreună cu adlaţii mei în primărie, Claudie Stefanelli, consilier de curte şi T. Bocancea, azi consilier la casaţie, îi întîmpinam pe aceşti soli ai Ţării libere, sorbind din vorbele lor nădejdea zilei liberatoare şi rugându-i tot din nou cu lacrimi în ochi să spună acolo unde trebuia, pasul şi dorul nostru.

Când austriacii stăpâneau în oraş, rolul meu era mai redus, totuşi rămâneam în comitetul de conducere al oraşului şi am avut ocazie să fiu de oarecare folos connaţionalilor mei făcând împreună cu colegul meu consilier consistorial Ipolit Tarnavschi şi serviciu la censura scrisorilor. Observasem anume că unii Ro-

mâni înflăcăraţi dela noi şi din Ardeal trimiteau scrisori atât de incendiare în România, încât o a două censurare, care ştiam că adese se făcea la poşta dela frontieră, îi aducea desigur la puşcărie. Cum era să-i scap de această primejdie? Cum dam de asemenea scrisoare, o scoteam binişor din teancul unde se găsea, o ascundeam în buzunar şi acasă o puneam pe foc. Credeam că sunt foarte iscusit în această manoperă, unul din ofiţerii cu cari lucram însă mă observase şi după vre-o trei zile mi-o spuse, îmi destăinui însă totodată că era Ceh, prieten al Românilor şi că şi el nu dorea nimic mai fierbinte decât prăbuşirea imperiului austriac. Puteam deci acuma lucra în linişte din partea lui. Mi-a fost dat să descopăr şi scrisori prin cari Români buni ca profesorul Radu Sbiera şi alţii erau denunţaţi autorităţilor austriace ca trădători. Şi aceste au fost mistuite de flăcări.

De fapt, multe erau frământările cărora le eram expuşi noi Românii din Cernăuţi, ca dealtfel din toată Bucovina; totuşi cel mai greu de suportat nu erau neajunsurile materiale legate de soarta acestui oraş care trecea dintr'o mână în alta şi rămânea sau ocupat sau în apropierea frontului rusesc, plin de armată, de răniţi, de primejdie. Ceea ce ne apăsa şi ne mohoria sufletele era nesiguranţa soartei noastre viitoare ca Români, nesiguguranţa fraţilor noştri cari trecuseră hotarele cu speranţa de a se înrola *imediat* ca luptători în armata Română, care trebuia să aducă visul nostru secular la îndeplinire. Ii ştiam pe mulţi fără mijloace, ne temeam că durata lungă a neutralităţii o să le macine puterea de rezistenţă şi elanul şi ne durea sufletul că bărbaţi de valoarea unui Iancu Nistor, Aurel Morariu şi alţii, vor fi priviţi poate ca indesirabili, dacă România nu ar întra în războiu.

Toate aceste preocupări îi făcea pe Românii intelectuali să se întâlnească în tot timpul războiului când pe la particulari, când în o odaie separată din Palatul naţional, unde mai veneau şi ofiţeri români ardeleni, aflători cu armata ungară în Cernăuţi, ajungând astfel să fim la curent cu adevăratul mers al treburilor, cântărind speranţele şi posibilităţile de realizare, căci ne dădeam seama că se juca soarta noastră: sau învinge Antanta şi prin-

cipiul naţionalităţilor, sau eram perduţi într'o Austrie învingătoare şi germanizătoare.

Cu intrarea României în războiu situaţia Românilor bucovineni ajunse mai delicată, precauţiunea trebuia dublată, în acelaş timp înfrigurarea din sufletele noastre devenea tot mai mare, până în fine se arătară zorile libertăţii.

Tocmai când aparent se instăpâniră Austriacii iar la Cernăuţi, din primăvara anului 1918 vedeam că prăbuşirea monarhiei Habsburgice se apropie şi năzuinţele noastre începură a lua formă concretă. Simţeam că în sfârşit putem şi trebue să acţionăm şi noi ca Cehii, Polonii, Croaţii şi Italienii din vastul conglomerat care se distramă şi mai ales după reîntoarcerea lui Sextil Puşcariu din campanie, ne-am pus pe lucru cu ţinta bine determinată a reinstalării Bucovinei în vechile ei făgaşuri; grupaţi în jurul lui Puşcariu am editat ca organ de alarmă naţională ziarul „Glasul Bucovinei" şi am organizat toate lucrările pregătitoare pentru o motivată chemare a armatei Române în Bucovina, care odată sosită aici urma să rămână stăpână pe aceste meleaguri.

Astfel încercările năbădăioase ale Ucrainenilor de a reclama Bucovina pentru ei, nu ne speriară de fapt, căci ne dădură binevenit prilej de a cere scutul României.

Când Iancu Flondor luă în preajma zilei de 27 Octombrie 1918 conducerea Consiliului Naţional, el mă instituí din nou primar al Cernăuţilor şi primul lucru ce l-am făcut, în calitatea aceasta a fost arborarea steagului tricolor pe turnul primăriei, apoi pregătirile cuvenite pentru primirea glorioasei noastre armate, care la 11 Noembrie 1918 îşi făcu intrarea în capitala Bucovinei, şi apoi a Bucovinenilor, plecaţi să lupte în ţara liberă pentru idealul naţional.

La 28 Noembrie apoi, după terminarea congresului din Sala Sinodală, am avut fericirea ca de pe balconul primăriei, unde mă găseam împreună cu generalul Zadic, Iancu Flondor şi Iancu Nistor, să fac cunoscut mulţimei adunate în faţa primăriei Unirea definitivă a Bucovinei cu regatul liber al României.

Neuitate impresii mi-au rămas din călătoria pe care am făcut-o după congres la Iaşi sub conducerea lui Iancu Flondor, împreună cu alte personalităţi, ca delegaţi ai Consiliului Naţional pentru a preda Regelui Ferdinand mesagiul Unirii.

Infioraţi de o emoţie, unică în viaţa noastră, am trecut frontiera de ieri, cu evlavie şi adânc respect pentru dârzenia şi răbdarea cu care Românii au ştiut să suporte mizerii necunoscute pentru noi, am intrat în capitala Moldovei, cu duioşie observarăm chiar la Palat aranjamente neobicinuite pentru un salon regal: în contrast cu mobilierul oricum convenabil încăperii, străjuiau sub părete lăzi mari ferecate, în cari se găsea avutul familiei regale, iar într'un colţ se găsea tabla neagră pe care micuţa Domniţa Ileana îşi scria lecţiile, mirată că România nu mai are forma unui corn, cerând explicaţii dela augusta sa Mamă. M. S. Regele ne primi emoţionat, cum eram şi noi pătrunşi de înalta însemnătate istorică a momentului. Vedeam uimiţi, cu ce eroică resemnare Inalta Familie Regală suportase toate privaţiunile şi cu câtă seninătate se acomodau chiar acum restricţiunilor impuse de împrejurări. Dar şi câtă mulţumire sufletească în acest cadru al suferinţei învinse, momente de triumf pentru Rege, cum nu le-a avut alt Domnitor al Ţării noastre, momente de fericire pentru noi cari ne răsplăteau pentru strădaniile noastre de veacuri, pentru nenumărate umiliri suportate cu răbdare în vederea vremurilor ce trebuiau să vină. In această stare sufletească am petrecut două zile la Iaşi. Am sărbătorit acolo, la banchetul oferit de Flondor pe acela care a fost apostolul deşteptării noastre naţionale, pe Nicolae Iorga, şi am plecat apoi, delegaţia întreagă, ca oaspeţi ai Regelui la Bucureşti pentru a asista la intrarea triumfală a Majestăţilor Lor în capilală. La Bucureşti în entusiasmul momentului intervenea pentru mine şi un sentiment de duioşie: aici trebuia să întâlnesc pe fiica mea cea mai mare, care văduvise în acest războiu, soţul ei căzând la Turtucaia, aici stăruiau umbrele acelor Bucovineni generoşi cari căzuseră pe câmpul de luptă român, fără să poată întrezări în clipa morţii triumful final.

Poate pe acelaş loc, unde în anul 1915 un Iancu Nistor, înflăcăratul Emilian Sluşanschi şi întregul grup al Bucovinenilor refugiaţi asistase la parada din 10 Mai şi îşi aprindeau speranţele la mândrul aspect al trupelor Române, se găsea acum tribuna noastră de unde, priviţi cu dragoste de lumea întrunită acolo, priveam şi noi cu înfiorare şi nestăpânită mândrie la splendida desfăşurare a reîntoarcerii armatelor aliate în frunte cu Regele isbăvitor şi preavrednica sa tovarăşă Regina Maria în capitala României întregite.

Zile de negrăită, sublimă frumuseţă...

Cine le-a trăit, nu mai are voie să murmure vreodată, chiar dacă au urmat vremuri cu năcazuri multe şi mărunte, ci trebue să mulţămească cu smerenie atotputernicului Dumnezeu că a avut şi el părticica sa de merit, fie cât de mică, când s'au scris paginele cele mai luminoase din istoria neamului nostru.

Astfel membrii Consiliului Naţional şi-au văzut străduinţele lor încununate de isbândă şi misiunea lor împlinită.

Ce a urmat de aici înainte nu mai aparţine istoriei Bucovinei; de acum se deapănă firul istoric al României Mari.

VALERIAN ŞESAN

AMINTIRI DELA DINEUL DE GALĂ DELA PALATUL REGAL

DIN ZIUA ISTORICĂ DE 1 DECEMVRIE 1918.

de VALERIAN ŞESAN
fost membru în Congresul general

In memorabila zi a votării şi proclamării Unirii Bucovinei cu Ţara Mamă, în ziua de 28 Noemvrie 1918, am fost prezent în Sala sinodală a Reşedinţei mitropolitane din Cernăuţi şi am simţit fiorii de bucurie ce cuprinseră întreaga suflare românească în vederea împlinirii visului nostru secular de unire a tuturor Românilor într'o Patrie comună sub sceptrul glorios şi ocrotitor al Regelui Intregitor al neamului românesc, M. S. Regele Ferdinand.

Ataşat ca secretar al I. P. S. mitropolit Vladimir de Repta, am făcut parte din Delegaţia bucovineană care, imediat după votarea Unirii Bucovinei cu Patria-Mamă, a plecat la Iaşi încă în seara zilei de Joi, 28 Noemvrie, să prezinte M. S. Regelui Ferdinand Actul unirii dela Cernăuţi. Am călătorit chiar în compartimentul special din vagonul salon ministerial, rezervat pentru I. P. S. mitropolitul Vladimir. La Iaşi am avut fericirea să fiu prezent la audienţa festivă regală. M. S. Regele Ferdinand a binevoit să-mi adreseze şi mie câteva cuvinte, vorbind despre Universitatea din Cernăuţi şi despre facultatea de teologie care a ajuns să fie focar de cultură românească. Pe urmă am plecat în acelaş vagon cu I. P. S. mitropolitul Vladimir la Bucureşti spre a lua parte la întrarea triumfală a MM. LL. Regele şi Regina în capitală.

In Bucureşti am avut fericirea să iau parte, împreună cu ceilalţi membri ai Delegaţiei bucovinene, atât la întrarea solemnă

a trupelor române cât şi la Dineul regal din ziua de 18 Noemvrie/1 Decemvrie 1918. Ca document istoric şi drept dovadă pentru participarea mea la clipele cele mai înălţătoare cu ocazia realizării visului de aur al Românilor, alăturez aci Menu-ul ce s'a servit la acest dineu, şi pe care am obţinut, spre nemăsurata mea bucurie, câteva autografe ale personalităţilor principale.

DINER

DU 18 NOVEMBRE/1 DECEMBRE 1918

VELOUTÉ CARMEN
TARTELETTES VENDÔME
FILET DE BŒUF À LA RICHELIEU
CANNETON LAMBERTY
DINDE À L'ANGLAISE
SALADE MONTE-CRISTO
PARFAIT VICTOIRE
ÉTOILES AU CHESTER
FRUITS.

Marie

PALAIS ROYAL DE BUCAREST

Primele semnături au fost ale AA. RR. Carol şi Elisabeta, încă în timpul când şedeam la masă. Văzând că alţi comeseni trimiteau camerierul să ceară semnătura dela A. R. Carol,

a făcut-o şi baronul Eudoxiu Hurmuzachi care şedea lângă mine, şi atunci am îndrăznit şi eu, care şedeam al noulea la stânga A. S. Regale. Celelalte semnături le-am putut aduna după dineu, când s'a oferit cafeaua în altă sală, unde atmosfera era şi mai cord'ală decât în timpul dineului.

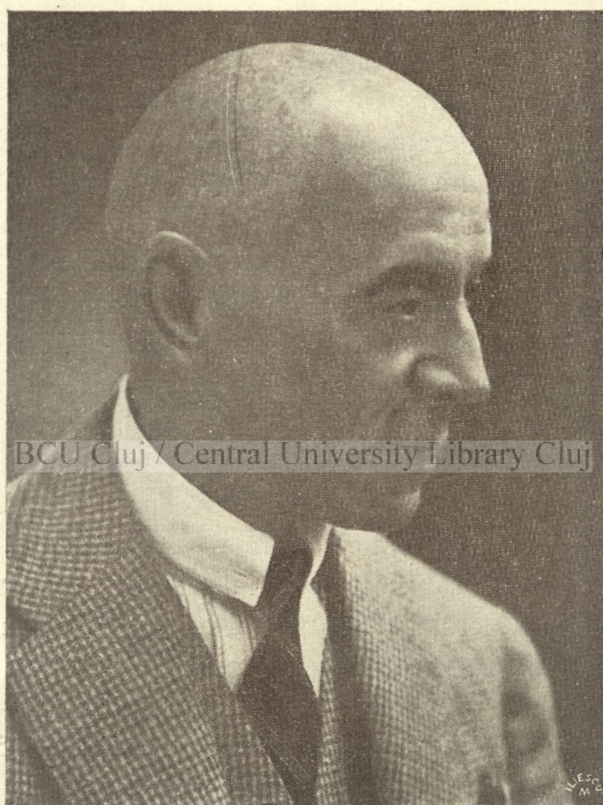
Copleşitor a fost pentru mine momentul, când m'am apropiat cu inima tremurândă de emoţie de M. S. Regele Ferdinand, rugându-L ca bucovinean semnătura, pe care mi-a dat-o cu cea mai mare bunăvoinţă. Când am avut ocazia binevenită să fiu în apropierea M. S. Regina Maria, am cutezat să-I cer semnătura. M. S. Regina L-a prins de braţ pe Alteţa R. Nicolae care era din întâmplare în apropiere şi sprijinită pe spatele A. Sale — Şi-a pus semnătura pe cartonul de menu, tresaltând inima ei de Mamă a fiilor readuşi la Patria-Mamă.

Plin de admiraţie pentru generalul Grigorescu, vijeliosul învingător al lui Mackensen la Mărăşeşti, am căutat să-i solicit semnătura, acostându-l cu câteva cuvinte elogioase într'un grup de generali. Cu vădită mişcare mi-a dat semnătura dorită.

Apoi m'a atras personalitatea reprezentanţilor principali ai Franţei care ne-a ajutut atât de mult la realizarea idealului nostru naţional, cerându-le semnătura; aceştia au fost: ministrul Saint-Aulaire şi generalul Berthelot.

Spre a avea un semn vizibil de simbolizare cât mai desăvârşită a acestei zile mari când MM. LL. Regele Ferdinand şi Regina Maria Şi-au făcut, în fruntea victorioasei armate române, întrarea triumfală în Bucureşti — capitala din acel moment şi pentru totdeauna a tuturor Românilor uniţi într'o Patrie mare şi de Dumnezcu binecuvântată până la sfârşitul veacurilor ce vor să mai vină, — am cerut semnătura şi a I. P. S. Mitropolit Pimen, capul bisericii ortodoxe române, cât şi semnătura şefului guvernului de pe atunci, Primministrul general Coandă şi, last not least, semnătura celui mai de seamă bărbat de stat Ion I. C. Brătianu.

Autografele de mare preţ îmi vor fi mie şi familiei mele din generaţie în generaţie, o amintire preascumpă, cât şi o reînviorare continuă.

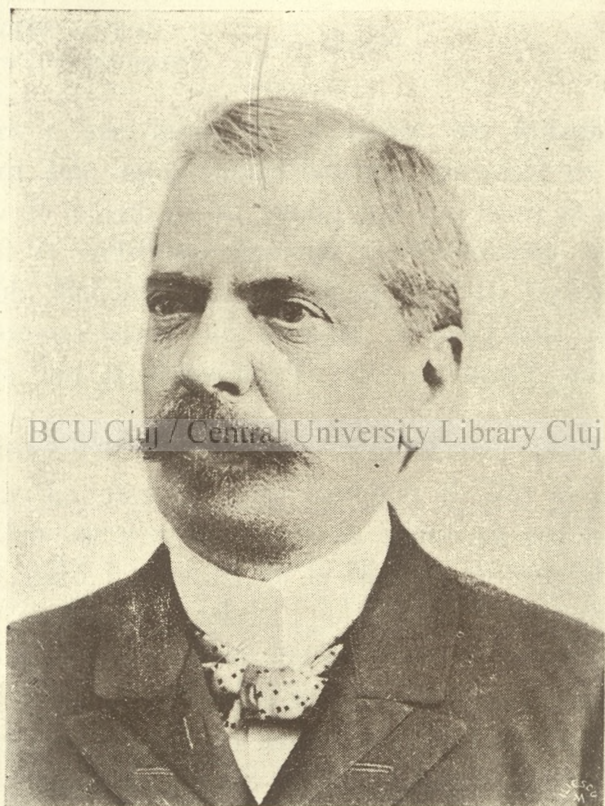

CLAUDIU ŞTEFANELLI

CUVÂNTUL LUI CLAUDIU ŞTEFANELLI
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 13 FEBR. 1919

Inalt Consiliu! Imi pare rău că sunt neînţelegeri, n'am venit aci ca să nu ne înţelegem, ci să ne arătăm la culmea vremurilor mari, pe cari am ajuns să le petrecem. Ştiţi că prin decretul-lege, care stabileşte unirea Bucovinei cu România, Consiliile naţionale au pierdut ipso iure atribuţiile cele ce le-au avut până în vremurile până ce Regele Ferdinand a iscălit actul unirii. Până în vremea aceea atribuţiile D-voastre erau acele ale unui parlament. Din momentul când Regele a iscălit actul unirei, depică aceste atribuţii ale Consiliului Naţional. Numai la stăruinţa d-lui ministru Iancu Flondor Consiliile Naţionale au un vot consultativ, pentrucă pune preţ pe D-voastră. Aţi fost chemaţi ca să alegeţi o comisie pentru reforma electorală şi alta pentru cea agrară, ca astfel să ne putem înţelege, ca să facem ce e mai bun pentru viitorul ţării noastre. Acolo vom avea ocazie să facem lucru bun şi guvernul vă roagă să lăsaţi lucrurile mici, cari nu sunt la culmea chemărei, să alegeţi comisiile cari să ne ajute să ajungem ceea ce dorim, o reformă electorală şi una agrară.

Vă rog să vă restrângeţi la limitele de azi şi cred că nici nu e consult ca să treceţi peste limite. Ocaziune vom avea în comisiune şi acolo vom munci drept şi bine.

T. V. ȘTEFANELLI

UN ACT GRANDIOS

de T. V. ŞTEFANELLI
fost membru în Congresul general

La Cernăuţi am asistat la congresul care a votat unirea Bucovinei cu România. Eu mai înainte eram ales membru în constituantă şi astfel am fost printre cei cu dreptul de vot. Unirea s'a votat cu unanimitate şi cu mare însufleţire. A fost un act grandios săvârşit cu mare pompă în sala Sinodală de marmoră a reşedinţei mitropolitane, la care au asistat reprezentanţi din România, din Basarabia, din Transilvania şi mii şi mii din Bucovina.

La măreţia extraordinară a acestui act a contribuit foarte mult şi feerica sală de marmoră care, cu toate că era ziua, era luminată cu mii de lumini electrice, cari reflectau culorile vii de pe chipul în mărime naturală al lui Ştefan cel Mare, care atârna deasupra tribunei Preşedintelui Flondor. Perspectiva era minunată, plasticitatea uimitoare şi solemnitatea adânc înduioşătoare.

De aici publicul a plecat la palatul comunal, şi din balcon Flondor a anunţat poporului unirea cu România votată de congres, iar primarul oraşului, preotul Şandru, a anunţat că de acu înainte piaţa principală a oraşului se va numi „piaţa Unirii", după care în toate părţile pieţii au fost ridicate table tricolore cu inscripţia „Piaţa Unirii", iar pe vârful turnului de la primărie fâlfâia, în locul pajurei, tricolorul Românesc.

Astfel am avut şi eu nemărginita fericire să iau parte la acest act istoric şi să votez unirea cu România, la care am visat o viaţa întreagă, dar a cărei realizare, după ocuparea Bucureştilor, o credeam aproape peste putinţă...

In Cernăuţi am făcut cunoştinţă cu şeful tău dela Justiţie

Pelivan şi cu Halippa. Am stat împreună cu dânşii la masă şi mi-au plăcut amândoi foarte mult.

Ei amândoi au plecat din Cernăuţi la Alba Iulia ca să asiste şi acolo la declararea unirei.

(Fragment dintr'o scrisoare, adresată fiului său, A. Ştefanelli).

IPOLIT TARNAVSCHI

DIN AMINTIRILE MELE

de Dr. IPOLIT TARNAVSCHI
fost membru în Consiliul național și în
Congresul general al Bucovinei

Din amintirile mele în legătură cu marele act istoric al „Unirii" și cu evenimentele, care i-au premers, se desprinde mai întâi de toate, figura luminoasă a unui tânăr entusiast, al ultimului redactor al ziarului „Viața Nouă", profesorul I. Grămadă. Nu i-a fost dat acestui vizionar să ajungă acest mare eveniment, dar i-a fost dat cel puțin să pătrundă cu ochiul lui ager tainele viitorului, i-a fost dat să prevadă cu un dar divinatoriu marele act istoric, care a schimbat din temelie situația politică a poporului român din Bucovina. Neștearsă mi-a rămas în memorie o zi din luna Iulie 1914, o zi cu o căldură dogorîtoare. Eram mai mulți inși adunați într'o cameră a Palatului Național, discutam pătrunși de o profundă îngrijorare desfășurarea luptei pe teren național bisericesc, luptă atât de inegală a Românilor cu drepturile lor istorice imprescriptibile și totuși nesocotite în mod sistematic de o stăpânire vitregă și a Ucrainenilor sprijiniți de Guvernul austriac cu toate mijloacele neleale și extrem de părtinitoare. Deodată se deschide zgomotos ușa camerei și intră prof. Grămadă, ținând în mână un jurnal, era o ediție specială a unui ziar german, care adusese textul ultimatului către Sârbi, ultimat, redactat, după cum se spunea, de impulsivul conte Tisza cu atâtea asperități stilistice, încât îți făcea numai decât impresia că echivalează cu o declarație de războiu.

După ce ne-a cetit acest document ne-a spus Grămadă cu glas rădicat, „avem războiu domnilor" și acest războiu ne va aduce eliberarea din robia noastră. Și cum era o fire pasionată, începu să ne vorbească de un strălucit viitor cu atâta entuziasm

şi cu atâta putere sugestivă, că în cele din urmă l-am ascultat cu toţii cu însufleţire, cum ascultau oarecând sufletele credincioase revelaţiunile proorocilor. A urmat apoi gestul, care în cazul Grămadă, fatalmente trebuia să urmeze. Fără preget acest tânăr şi înflăcărat entusiast a trecut hotarul de atunci al Bucovinei, s'a înrolat în armata română şi luptând pentru sacrul său ideal cu un suveran dispreţ al morţii, a căzut la Cireşoaia în August 1917. Bucovina recunoscătoare a adus rămăşiţele lui pământeşti ca să se odihnească în glia sfântă a patriei sale desrobite. Auzind de moartea de adevărat erou a lui Grămadă am repetat doară adânc zguduiţi cuvintele duioase ale poetului care deplânge moartea unei fiinţe tinere şi zice: „Viaţa mea jună de acuma se stinge şi anii mei tineri coboară în mormânt".

In amintirea noastră însă trăieşte şi va trăi Grămadă ca un entusiasmat şi convins *prevestitor* al Unirii.

In altă ordine de idei trec, în retroprivirea mea, la o altă amintire. Dacă toţi Românii bucovineni au avut destule motive să se bucure şi să se însufleţească de Unirea cu Patria Mumă, noi preoţii Români din Bucovina am avut, aşa zicând, un motiv în plus pentru această însufleţită bucurie. Luptele noastre cu Rutenii pe terenul naţional bisericesc inteţindu-se tot mai mult, mai ales dela anul 1900 încoace, au oferit stăpânirei austriace prilejul de a favoriza tot mai făţiş pe acest teren pe contrarii noştri etnici în detrimentul Românilor, ştirbind tot mai mult caracterul românesc al bisericii noastre din Bucovina. S'a făcut în cele din urmă, fără observarea formelor, numirea a doi profesori ucraineni la Facultatea de Teologie, a doi consilieri consistoriali şi a unui arhimandrit vicar ucrainean. În biserica catedrală a impus guvernul utracvizmul limbistic în serviciul divin, iar în anul 1918 s'a decretat secţionarea naţională a Consistoriului, după ce octogenarul martir, Mitropolitul Repta, a fost forţat să demisioneze. Dacă rămâneau puterile centrale biruitoare, avea să se ocupe chiar în anul 1918 în acest Consistoriu secţionat câte 3 posturi de consilieri români şi ruteni şi conducătorul politic de atunci al Rutenilor, Nikolai Wasilko, îi învitase chiar pe preoţii

ruteni să-şi nomineze candidaţii lor pentru aceste 3 posturi. Intr'o atmosferă de detestabile agitaţii s'au ţinut adunări de preoţi, în cari candidaţii ruteni căutau să-şi motiveze aspiraţiile lor la aceste posturi cu pretinse merite patriotice. Un fapt cred că merită să fie reţinut posterităţii ca dovadă a atmosferei care domnia pe atunci. La una din aceste adunări adecă, ajunse la cuvânt şi un preot tânăr, cu 8 ani de serviciu, care şi-a motivat candidatura pe cât de scurt pe atât de semnificativ, zicând: unul din aceste 3 posturi mi se cuvine mie, pentrucă nimene nu le poartă Românilor atâta ură, câtă le-o port eu.

Acest epizod are de bună seamă semnificaţia sa profundă pentru umilirile şi jignirile, câte a trebuit să le supoarte pe atunci clerul român bucovinean.

Preoţii ucraineni pentru a se arăta recunoscători pentru ploaia de favoruri nevisate, ce se revărsau asupra lor, începură a serba pretinsele victorii ale armatei austriace în biserica catedrală prin liturghii solemne în sobor cu 12 preoţi făcând serviciul divin, fireşte, exclusiv în limba slavonă. Bieţii credincioşi români, intelectualii din Cernăuţi şi poporul din Roşa şi Mănăstirişte, asistau cu adâncă mâhnire la aceste servicii, cari în ce priveşte limba, încălcau brutal drepturile bisericeşti naţionale ale Românilor, consfinţite prin tradiţii seculare şi ce era şi mai dureros, ei trebuiau să asculte predici ucrainene, străbătute de şovinismul aproape dement care-l caracterizează mai ales pe tineretul ucrainean. Eu personal nu voi uita niciodată profunda mea revoltă sufletească, când un preot ucrainean, care astăzi ocupă un post înalt în Eparhie, la una din aceste servicii divine într'o cuvântare de pe amvonul catedralei a rostit cuvintele: Noi austriecii am înregistrat un nou triumf, *România a fost nevoită a încheia pace.* (Pacea dela Buftea). (Rumania prenuşdena bela mir zaclucete). A fost de bună seamă culmea şovinismului ca în măreaţa catedrală zidită din daniile voevozilor, boierilor şi arhireilor români să se insulte de pe amvon Ţara Românească. Astfel fiecare debut nou al preoţilor ucraineni în biserica catedrală s'a transformat pentru mine, ca conducător al catedralei şi

pentru colegii mei, preoții români din Cernăuți, într'o tortură, într'un martiraj național. Iată motivul în plus, pe care l-a avut preoțimea română a se însufleți de mărețul act al Unirii. Iată motivul pentru care subsemnatul salutând glorioasa armată română la primul serviciu divin după intrarea ei, am rostit cu o satisfacție, cu o bucurie și însuflețire care-mi împleau toată ființa, între cuvintele de bine venire de pe amvonul acestei biserici și următoarea frază: „Cu dor v'am dorit, cu răbdare v'am așteptat, cu bucurie și cu însuflețire vă binecuvântăm aici în biserica catedrală, care de astăzi înainte va fi iarăși aceea ce a fost, *un locaș ortodox român* de pioasă închinare". Prin această frază am ținut ca în fața armatei române să șterg rușinea profanării amvonului bisericii catedrale.

Rog ca aceste evocări să nu se privească ca o polemică. Clipele de înălțare sufletească cari le petrecem acuma sunt prea sublime pentru asemenea porniri, generozitatea Românilor a trecut peste ofensele unor elemente orbite și le-a iertat deraierile șoviniste. Scopul meu n'a fost, decât să dovedesc că preoțimea română a avut într'adevăr un motiv în plus de a se bucura și a se însufleți de actul Unirii, care a curmat pentru totdeauna umilirile și nedreptățirile acestui cler pe timpul stăpânirii austriace.

Am invocat aceste amintiri în legătură cu Unirea, pentru că cred că sunt în parte lucruri inedite, cărora nu le supraviețuiesc decât puțini martori. Alții din onor. membri ai Consiliului Național vor evoca alte amintiri cu mai multă iscusință și cu mai mult succes. Astfel o să devină această carte comemorativă o colecție de amintiri scumpe pentru toți aceia, cărora le-a fost dat să trăiască zilele mărețe ale Unirii. Prevăd că oricine din noi va voi să-și mai încălzească sufletul, ori cine va voi să se însuflețească în seara vieței, la care am ajuns aproape cu toții, de marile clipe, va frunzări în aceste amintiri scumpe, va sta adese adânc îngândurat în fața uneia și alteia din aceste amintiri, admirând căile minunate pe cari a condus providența dumnezeească poporul românesc până la realizarea visului de aur. Prevăd ori

de câte ori vom ceti din aceste amintiri, totdeauna vom simţi fiorii dulci ai triumfului naţional din anul 1918, ale unor înălţătoare clipe istorice, cari nu se uită niciodată şi amintirea cărora reînvie într'una cu putere şi însufleţeşte tot din nou pe acela care le-a trăit.

VASILE TARNAVSCHI

AMINTIRI DIN TRECUTUL GLORIOS

de Dr. VASILE TARNAVSCHI
profesor universitar onorific, fost membru
în Congresul General al Bucovinei

În vremea răsboiului mondial aproape tot timpul am petrecut cu familia mea în Cernăuţi şi am suportat multe necazuri şi supărări, mai cu seamă pe timpul ocupaţiunii ruseşti. Mai întâiu atât eu cât şi familia mea eram neliniştiţi în privinţa soartei fiilor noştri Valerian şi Octavian, cari dela începutul răsboiului se aflau în prinsoare rusască din regiunile îndepărtate ale Siberiei şi dela cari timp de peste un an nu primiserăm nici o ştire. Apoi eram neliniştiţi şi în privinţa soartei noastre proprii, văzând că aproape în fiecare noapte mulţi Cernăuţeni erau arestaţi şi trimişi ca ostateci în Rusia.

O nespusă bucurie cuprinsese întreaga populaţie din Cernăuţi, când în sfârşit în toamna anului 1918 se proclamă armistiţiul şi începură tratativele pentru încheierea păcii. Mai cu seamă în cercurile româneşti era bucurie şi însufleţire entusiastă, când în 11 Noembrie intră armata română în Cernăuţi, ocupând întreaga Bucovină. Pentru mine în special acest eveniment m'a umplut cu mare bucurie şi onoare deosebită, fiindcă cu începutul lunei Octombrie 1918 am intrat în funcţiunea de rector ales al Universităţii din Cernăuţi. In timpul acesta de transiţie funcţiunea de rector la universitatea noastră, ce e drept, era îmbinată cu multe greutăţi, însă cu ajutorul factorilor competenţi ele au fost uşor aplanate. Mai întâiu trebuiau întreprinşi paşii necesari pentru menţinerea universităţii în Cernăuţi, apoi instituţiunea aceasta, care până la unire avea caracter german, trebuia românizată.

Dintre greutăţile pe cari le-am întâmpinat în timpul funcţio-

nării mele ca rector voiesc să relevez mai cu seamă două episoade marcante.

Aşa pe la începutul lunii Noembrie 1918 puţin timp înainte de intrarea armatei române, unii ucraineni reuşiră să pună mâna pe stăpânire, ocupând edificiul guvernului Bucovinei şi primăria oraşului Cernăuţi şi se zvonise că în scurt timp se vor prezinta şi la universitate ca s'o iee în stăpânire. Aceasta însă nu s'a întâmplat, deoarece între timp, făcându-se din partea românilor din Cernăuţi demersurile necesare la Iaşi, unde se afla guvernul român, în 11 Noembrie intrase armata română în Cernăuţi şi astfel se terminară toate aceste uneltiri ale ucrainenilor. Altă greutate şi enervare mi-a cauzat un emis al secretarului de stat pentru instrucţiune al statului austro-german nou înfiinţat din Viena, cu data de 4 Dec. 1918. Prin acest act eram invitat de a lua făgăduinţa solemnă (Angelobung) a corpului didactic al Universităţii pentru statul austro-german. Se vede că la Viena încă n'ajunse ştirea despre alipirea Bucovinei la România, proclamată la 28 Noembrie 1918. Fiind actul acesta eminent politic m'am adresat d-lui Iancu Flondor, pe atunci ministrul Bucovinei, şi în înţelegere cu Domnia Sa am reţinut actul şi am refuzat satisfacerea cererii acesteia care fost şi ultimul act al dominaţiei austro-germane către universitatea noastră.

CORNEL TOPOR TARNOVIEȚCHI

UN MIC EPISOD DIN TIMPUL RĂZBOIULUI MONDIAL

CUM A FOST SALVATĂ BIBLIOTECA, LABORATORIILE ŞI COLECŢIUNILE INSTITUTELOR UNIVERSITARE PENTRU UNIVERSITATEA DIN CERNĂUŢI

de **CORNEL TOPOR TARNOVIEŢCHI**
fost director general C. F. R.

Era în toamna anului 1918. Războiul mondial se desfăşura în toată furia sa. Bucovina a fost încălcată în repetate rânduri de armata rusă. Armatele austriace luptau încă împotriva Rusiei la frontierele de Est ale Bucovinei între Prut şi Nistru.

Situaţiunea Bucovinei a fost deosebit de critică în tot timpul răsboiului mondial. Din ce în ce se consolida svonul că Bucovina va trebui cedată Austriei. In vederea marilor prefaceri teritoriale cari trebuiau să urmeze, profesorii germani şi evrei dela Universitatea din Cernăuţi, câţi din ei erau originari din ţările de Vest ale imperiului Austro-Ungar, începuseră să transporte în patria lor avutul din Cernăuţi.

Rectorul Universităţii convocă pe membrii Senatului academic pentru ziua de 31 Octombrie 1918 într'o şedinţă plenară. Intre alte chestiuni cari erau la ordineaa de zi, se discută şi soarta bibliotecei universitare, a laboratoriilor şi a colecţiunilor din institutele universitare. Aproape toţi membrii Senatului academic au căzut de acord că acestea trebuesc transportate, cât mai curând, la Viena, pentru ca să nu cadă în mâinile duşmanului. S'a făcut propunerea ca Direcţiunea Căilor Ferate Austriace din Cernăuţi să fie rugată, în mod oficial, ca să pună imediat la dispoziţiunea Universităţii din Cernăuţi vagoanele necesare (cam 18—20 vagoane) spre a se putea transporta biblioteca şi cealaltă avere a Universităţii la Viena.

Pe vremurile de atunci eram membru al Senatului academic şi am luat parte la acea şedinţă memorabilă. Dar am făcut opinie separată şi am propus ca biblioteca să rămână pe loc dimpreună cu laboratoriile şi colecţiunile sale. Propunerea am motivat-o cam în felul următor:

1. Biblioteca Universităţii de aici s'a format în cea mai mare parte din fosta Bibliotecă a ţării Bucovinei. Ea este, aşadară, proprietatea ţării Bucovinei.

2. Biblioteca universitară, laboratoriile şi colecţiunile institutelor universitare au fost completate din bugetul Statului austriac, dar întrucât şi Bucovina aparţine acestui Stat şi cetăţenii ei şi-au plătit birurile lor către Stat, ea trebue să fie considerată, cu depline drepturi, proprietatea averii de care dispune Universitatea ei.

3. Interesele mai înalte culturale ale ţării, oricare ar fi soarta ei viitoare, reclamă ca ea să aibă o Universitate. Fără de bibliotecă, fără laboratorii şi colecţiunile necesare, Universitatea din Cernăuţi ar fi de fapt desfiinţată. Eu nu pot să iau asupra mea răspunderea grea de a fi contribuit la desfiinţarea Universităţii ţării mele. Această răspundere este cu atât mai grea cu cât ştiu că reînfiinţarea ei ar întâmpina pe viitor prea mari dificultăţi şi cheltueli enorme, pe cari Statul austriac nu ştiu dacă ar mai vrea sau ar mai putea ca să le suporte. Şi în fine

4. Transportarea bibliotecei, a laboratoriilor şi colecţiunilor universitare nici nu este necesară, pentrucă Ruşii nici n'au manifestat până acum intenţiunea ca să ia cu sine sau să distrugă biblioteca Universităţii de aici.

Cu toate acestea membrii Senatului academic nu s'au dat convinşi că biblioteca, laboratoriile şi colecţiunile universitare ar trebui să rămână în ţară, ci au votat pentru transportarea lor la Viena.

Văzându-mă majorat, nu mi-a rămas alta decât să ridic protestul meu cel mai energic împotriva acestei hotărîri nedrepte.

Eram deci să încerc totul ce mi-ar sta încă în putere, ca să frustez punerea în aplicare a acestei hotărîri, care însemna pentru mine desfiinţarea Universităţii din Cernăuţi, şi constituia

în acelaş timp şi o nedreptate vădită faţă de ţara mea. Nu vroiam ca să nu acţionez împotrivă, pentrucă m'ar fi mustrat greu conştiinţa mea, dacă nu mi-aş fi făcut pe deplin datoria.

Eram bine împrietenit cu domnul *Cornel de Topor Tarnovieţchi*, care pe vremurile de atunci era conducătorul interimar al Direcţiunii Căilor Ferate din Bucovina şi cunoaşteam bunele lui sentimente româneşti. Deci fără a sta mult pe gânduri şi fără teamă de a fi cumva refuzat, m'am prezentat câteva minute dupăce a fost ridicată şedinţa Senatului academic, în biroul Domniei Sale. I-am comunicat hotărîrile Senatului academic, cu privire la bibliotecă, laboratorii şi institutele Universitare, precum şi protestul meu împotriva transportării lor la Viena, şi l'am rugat ca în sentimentul său de dreptate să nu admită, ci să împiedice, după putinţă, executarea hotărîrii de mai sus a Senatului academic.

Domnul *Cornel de Topor Tarnovieţchi* m'a ascultat cu mult interes, a înţeles care este în cazul acesta datoria noastră faţă de Universitatea noastră din Cernăuţi şi mi-a promis că îşi va da toată silinţa ca să împiedice transportarea bibliotecii din Cernăuţi la Viena.

Am plecat mai liniştit acasă şi aveam conştiinţa împăcată că mi-am făcut datoria faţă de ţara mea şi interesele ei mai înalte culturale.

Ce-a făcut Domnul *Cornel de Topor Tarnovieţchi* în această direcţie, îl rog ca să binevoiască a ne comunica el însuşi, cel puţin în câteva cuvinte.

Cernăuţi, la 11 Octombrie 1929.

Dr. Vasile Gheorghiu
Profesor universitar

Era în preajma prăbuşirii imperiului Austro-Ungar, pecând populaţia oraşului Cernăuţi trăia cele mai neliniştite zile dela sfârşitul războiului.

Nu-mi amintesc exact cine, dar pare-mi-se rectorul Universităţii din Cernăuţi şi doi profesori universitari originari din

Vest, s'au prezentat la mine, pecând ocupam postul de conducător al Direcțiunii (*Betriebsleitung*) Căilor Ferate din Cernăuți și înlocuiam, în calitate de ajutor, pe conducătorul titular, care în momentele acelea grele s'a declarat bolnav. Mi-au cerut să pun la dispoziția lor optsprezece vagoane potrivite pentru transportarea bibliotecii Universității din Cernăuți la Viena.

Cu toate că mi s'a adus la cunoștință că și contele *Etzdorf*, pe atunci guvernatorul Bucovinei, și-a dat asentimentul său pentru transportarea bibliotecii și cu toate că pe urma refuzului meu am fost amenințat că voiu fi denunțat generalului *Fischer*, arătându-mi-se „cu degetul la gât", nu m'am speriat de această amenințare. Am declarat că din cauza nesiguranței nu pot lua asupra mea riscul transportului și că în orice caz, chiar dacă ar veni bolșevicii, biblioteca se află în mai mare siguranță la Cernăuți. Prin refuzul meu categoric n'am intenționat de fapt altceva decât rămânerea bibliotecii la Universitatea din Cernăuți și deci neînstrăinarea ei depe meleagurile Bucovinei.

Dacă biblioteca aceasta ar fi fost transportată și ar fi ajuns intactă la Viena, iar în urmă ne-ar fi fost înapoiată după încheierea păcii, în schimbul unei recompense care ar fi trebuit să fie prestată de Statul Român, desigur că nu ni s'ar fi dat în întregime înapoi, ci numai dupăce s'ar fi reținut acolo cărțile de cea mai mare valoare, iar astăzi n'am fi putut avea la Cernăuți una dintre cele mai mari biblioteci din țară.

N. TCACIUC-ALBU

DIN VREMEA UNIRII CELEI MARI

(NOTE ZILNICE)

de N. TCACIUC-ALBU
fost membru în Congresul General al Bucovinei

Incă înainte de începerea războiului mondial, cu prilejul unei călătorii în Elveţia, făcută în tovărăşia colegului Al. Bocăneţu, în Iulie 1914, mi-am propus să notez zilnic impresiile ce mi-or veni în cale şi mi-am şi îndeplinit gândul până prin luna Noemvrie, scriind aproape în fiecare zi câteva rânduri. De acolo înainte am mai rărit-o cu scrisul, dar din când în când tot îmi aduceam aminte de caietele cu însemnări şi adăugam câte ceva. Astfel am ajuns până la 10 Ianuarie 1919.

Niciodată nu m'am gândit că ele ar putea avea vreo valoare, deoarece impresiile erau prea personale, prea depărtate de liniile mari ale grozavelor întâmplări cari nimiceau sate, oraşe, ţări şi popoare.

Am şi pierdut unul din aceste caiete, nu ştiu cum şi nu ştiu unde. Notele din luna Noemvrie 1918 sunt mai apropiate de desfăşurarea marilor evenimente, dar totuşi, dacă le public, o fac cu conştiinţa clară că sunt povestiri fără importanţă cari doar ar putea contribui cu ceva la evocarea atmosferei care stăpânea în Cernăuţi în zilele unirii.

4 Noemvrie 1918

Din întâmplare am găsit sub dulap acest caiet şi am cetit însemnările. Cum trece totul! Unele notiţe îmi par nesincere, altele exagerate, puţine evocative. Deci revederea a fost puţin călduroasă; poate din cauza boalei, care nu-mi permite să mă bucur de reîntoarcerea mea în ţară. Iarăşi temperatură uşoară până la 37^{06}.

8 Noemvrie 1918

Dela o vreme tot întrebăm: Când vin Românii? Publicul a aşteptat pe străzi zile de-a rândul. S'au pregătit steaguri. Doamnele polone au pregătit şi ele unul. Domnişoarele polone au cumpărat şi pregătit flori. „Când vin, căci ni se vestejesc florile“! Prin multe ceasuri am discutat situaţia, eu stând în pat, cu Aurel Şandru, care mă vizitează zilnic cel puţin odată: Dobrogea, Ardealul, Basarabia şi cel mai mult Bucovina; când vin; este Aurel Onciul un trădător sau nu; cine doreşte o Ucraină. Ne-am adus aminte de chinurile celor „internaţi“ din 1914, de preotul care fu silit să cureţe un closet cu mânile, etc. Vlonga, în a cărui locuinţă din Sterngasse No. 4 m'am instalat ca ariciul la sobol, îmi aduce vestea că a sburat deasupra oraşului un aeroplan românesc sau franţuzesc şi a aruncat o proclamaţie. N'am prea crezut până ce n'a sosit iarăşi Aurel arătându-mi o copie a proclamaţiei scrisă de mâna tatălui său. (Copie, pentrucă proclamaţiile, fiind vânt, au căzut departe de centru în spre Wassergasse, iar cele ce s'au aflat sunt puţine şi se vând cu 30 coroane bucata). Am cetit de două ori proclamaţia şi văzând că e dată în numele M. S. Regelui Ferdinand I am înţeles că asupra soartei Bucovinei s'a hotărît. Iscălit era general Zadik, comandantul Div. a 8-a regală română.

Am stat iarăşi tustrei mult de vorbă, discutând îndeoseb chestia ardeleană, fiindcă s'a răspândit vestea că Românii ardeleni nu vreau să fie alipiţi. Aurel susţine că asta nu poate fi adevărat şi că Antanta are interes să facă o Românie mare şi puternică.

Aurel doarme astăzi la noi, din motive strategice, fiind seara târziu.

9 Noemvrie 1918

La orele 5 d. m. mă scoate un băiat, trimis de Aurel, din pat zicându-mi că au sosit Românii.

Risc să mă îmbolnăvesc iar şi mă îmbrac. In piaţă, lume

românească foarte multă cu panglici tricolore şi cocarde de diferite forme. Se aşteaptă sosirea.

Atotştiutorii, cari au totdeauna informaţiuni sigure, ştiu şi acuma precis unde se află Românii, numai atât că indicaţiile lor diferă mult unele de altele. Se dă mai multă crezare acelora cari spun că Românii au înconjurat acum oraşul din trei părţi şi vor intra mâne. In timpul discuţiilor, pe trotuarul din faţa Palatului Naţional, trec puţini soldaţi ucraineni, în uniforme austriace, şi caută să împrăştie lumea, dar nimeni nu-i bagă în samă.

Mai trece o jumătate de oră. Văd venind pe părintele Şandru. Imi spune: „Am luat primăria". Spun: „Bravo! Vivat!" Lumea îl felicitează şi el trece mai departe, intrând în Palatul Naţional. Lumea se mişcă încolo şi încoace. Deodată porneşte din mijlocul pieţei un ropot de împuşcături. Inspăimântaţi fug toţi care încotro. Intr'o clipă Ringplatz-ul era curăţit de public. Eu m'am refugiat într'o prăvălie din Cassa de Economie. Femei şi fete speriate; câţiva bărbaţi. O fetişcană, polonă, se prinde de inimă şi dă să cadă jos. O prindem în braţe, o mai liniştim. Alta avuse nişte făină într'un pachet de hârtie şi ţipă în limba ei „monca, monca!" (făina!), crezând-o pierdută în vălmăşag. Eu glumesc, româneşte, dar un prieten şi „bun român" îmi şopteşte: „Sprich nicht rumänisch"!

Astea toate într'un ungher, care mi se părea sigur de gloanţe, al acestei prăvălii. După vreo 20 minute ne-am mai liniştit. Am înţeles că au fos împuşcături trase în aer şi ne-am dus fiecare la casa lui. Era întuneric, oraşul fără lumini, din multe curţi de case se auzeau împuşcături răzleţe. Cine împuşca? Mi se părea că eu şi cu Vlonga suntem singurii trecători pe străzile părăsite. Noaptea îşi întinsese aripele ei misterioase peste locuri şi peste suflete.

Mai încolo a venit păr. Şandru la noi, împreună cu Aurel, a povestit că Ucrainenii au intrat şi'n Palatul Naţional şi au demolat în câteva încăperi mobilierul. Păr. Şandru, crezând că poate Ucrainenii retrăgându-se vor lua ostateci, cum făceau Ruşii,

a dormit la noi. Buna noastră gazdă, d-na Wessely, fiind plecată, am avut unde să-l adăpostim.

10 Noemvrie 1918

Am stat până la ora 12 dim. în pat. Lumea românească însă a stat, mai ales tineretul şi societatea „Armonia“, dela 7 dimineaţa, tot în aşteptare în piaţă. La primărie s'au scos de pe la ora 10 steaguri tricolore.

După amiaza întreagă am stat şi eu în piaţa plină de oameni. S'a format un fel de gardă naţională din tinerii cu studii cari sunt încă în uniformele lor de soldaţi austriaci şi cu tricolor pe chipiu sau la piept. Elevul meu G. Fendrihan curăţea publicul de lângă poarta Palatului Naţional de Evrei şi alte neamuri neromâneşti, zicând: „Poftiţi mâine; astăzi e numai pentru Români“. A sosit o patrulă de motociclete şi a fost primită cu urale şi flori, dar grosul armatei n'a venit. Am tot aşteptat din oră în oră, am mai băut şi ceva alcool pentru a uşura aşteptarea. Seara s'a vestit că nu vin astăzi, ci abia mâne. S'au dat fel de fel de explicaţii.

După cină am stat cu Aurel, Vlonga, Vasilovici la Palat, în restaurant, la vin. Studentul Braha ne-a povestit pe larg cum au intrat Românii în Hliboca şi cum au fost primiţi. Au fost ofiţeri români bucovineni, câţiva intelectuali, deci puţină lume, pentrucă Hliboca e comună rutenizată, iar comunele româneşti din împrejurimi nu erau avizate de ora sosirii. Pela orele 9 ne-am despărţit.

11 Noemvrie 1918

De dimineaţă iarăşi acelaş spectacol, în plus că astăzi e zi de târg. Zi frumoasă cu soare. Dau de George Flondor. Luăm la Café Habsburg o cafea cu lapte. Giogio face observaţii tari la adresa denunţianţilor din 1914—17 şi a funcţionarilor nemţi, îngâmfaţi. Ieşim iarăşi. Inaintea primăriei, a Palatului Naţional şi pe balconul Palatului Naţional împodobit cu covoare naţionale şi tricolor tot lume românească, dar aproape exclusiv din aşa numită „inteligenţă“, elevi, eleve, studenţi, învăţători, preoţi, pro-

fesori, medici, funcţionari, soldaţi, şi civili, cu cucoane. „Aristocraţia“, (am văzut numai femei), era adunată la Anglo-Österreichische Bank. Am putut cunoaşte pe balcon, fiind miop numai pe . . . ., dar socot că vor fi fost şi . . . . şi- altă lume. Strigau „trăiască“ şi fâlfâiau cu batistele. Din ţărani am văzut, la manifestaţiile de după sosire, deci după amiazăzi, numai doi, unul din Boian mai tânar şi un bătrân necunoscut, înalt cu părul alb, care după ce se cântase „Trăiască Regele“ pe treptele primăriei şi strigau „ura“ şi „trăiască“ striga, bătând cu opinca în pământ „Şi opinca să trăiască, că ea ţine ţara“ !

Nişte cucoane căutau să-l liniştească, aprobând vorbele lui. Şi în mulţimea care a umblat cu steagul prin oraş cântând „Pe-al nostru steag e scris unire“, am văzut iarăşi pe acel ţăran din Boian şi apoi şi mai încolo, depildă când am stat cu toţii în curtea reşedinţei mitropolitane. Ţăranii noştri sunt mai culţi de cât în alte părţi, în 1906 au fost la expoziţia din Bucureşti în număr mare.

Primirea ce s'a făcut armatei române în Cernăuţi a fost foarte entuziastă, pentrucă clasa intelectualilor este îmbibată de cultura românească.

(Kriegs-Ausgabe a adus un raport destul de fidel despre totul ce s'a petrecut). Eu am fost la manifestaţie cu doamna Tuşinschi (Lehaci), d-na cons. financ. Grigorovici, ş. a. Spre seară s'a încins o horă mare pe piaţă.

Străinii, îndeosebi Evreii stăteau la o parte. Toată după-amiaza au fost până şi străzile deşerte de străini. Seara însă a fost iarăşi, îndeosebi Strada domnească plină de fel de fel de lume.

12 Noemvrie 1918

Am luat parte, în galerie, la şedinţa dintâi a constituantei în Palatul Ţării. In toată sala, nici pe galerie, nu era nici un străin. Membrii constituantei nu sunt toţi la înălţime, unii sunt oameni cu însuşiri intelectuale modeste. Sunt şi nemulţămiţi între ei. G. auzind că se declară stare de asediu, a cerut explicaţii, apoi n'a mai apărut în sală. Unii din privitori sunt nemul-

ţămiţi şi ei că nu sunt în constituantă, (de exemplu Dr. O. care se vede că a uitat că a fost colaborator la Pester Lloyd în 1915), alţii, din constituantă, sunt nemulţămiţi că n'au fost aleşi secretari de stat, etc. Pentru chestiunea Onciul s'a ales un arbitriu compus din fanaticii X., Y. şi încă doi. Y. ar face bine să tacă în constituantă.

Galeria era veselă şi aclama, când serios ca pe Puşcariu, când în glumă ca pe V. Am văzut întâia dată gazeta „Sfatul Ţării" ; o avea Cerlincă. Era numărul cu manifestul Regelui privitor la reforma agrară. Ion Bancescul, care de obiceiu tace, a fost elocvent şi m'a uimit cu părerile sale politice, foarte limpezi. La 12 din noapte eram acum în pat.

13 Noemvrie 1918

La ora 5 iarăşi pe galeria Consiliului Naţional. Şedinţa a început însă abia la 6 1/4, deci tradiţiile bucovinene se păstrează. Procopovici mă roagă în numele lui Puşcariu să scriu un raport asupra şedinţei. S'au discutat pe lângă lucruri obişnuite şi unele idei interesante. Grigorovici a făcut impresie adâncă cu cuvântarea lui mai mult agitatorică, însă Iancu Flondor a ştiut să răspundă, cam aspru, autoritar, dar bine. Galeria „mobilis animo", atentă, naivă; se vede că e public proaspăt, care n'a participat la astfel de lucruri şi nu şi-a câştigat încă o autodisciplină a sentimentelor. Intre membrii consiliului unii sunt deputaţi vechi, rutinaţi, alţii noi, umblaţi în lume sau noi, neumblaţi, cari se simţeau ca bărbaţii în luna de miere ; o parte sunt mai puţin culţi şi nepricepători.

16 Noemvrie 1918

Astăzi sfat a fostei societăţi „Dacia" privitor la o atitudine a studenţimii româneşti bucovinene faţă de evenimentele noi.

Cu privire la desfiinţarea societăţilor existente şi formarea unui centru studenţesc unitar am hotărît să nu se desfiinţeze „Dacia", fiindcă ea a reprezentat principii frumoase, cari nu trebue părăsite.

18 Noemvrie 1918

M'am întâlnit cu d-na Chisanovici, văduvă lui Mihai. Această femeie trăeşte numai pentru alţii. Acuma face nesilită de nimeni, serviciu în spital. Imi povesteşte lucruri îngrozitoare: se 'ntorc prizonierii ruşi din Ungaria, năvălind cu miile în trenuri, sute din ei mor pe drum, fiind trenurile neîncălzite şi neîncăpătoare şi fiind nenorociţii cu săptămânile fără mâncare. Spitalul din Cernăuţi e plin de aceştia; toţi muribunzi, culeşi la gară din trenuri. Nu scapă mai nici unul (aprindere de plămâi); între dânşii se aflä şi soldaţi bucovineni, români sau ruteni, cari se întorceau din toate colţurile Austriei.

19 Noemvrie 1918

Astăzi au sosit gazetele vieneze din 13 Noemvrie şi eu am primit o scrisoare din 8 Noemvrie. M'am întâlnit cu Iancu Nistor şi l-am întrebat de e adevărat că se observă o oarecare mişcare revoluţionară între ţăranii din România. A spus că nu e adevărat defel, ci că mobilizarea s'a făcut în toată ordinea, şi că în Basarabia se anunţă foarte mulţi de bună voie în armată.

22 Noemvrie 1918

Astăzi au fost duse între puşti grupuri de reprezentanţi ai „republicei“ Coţmani, preoţi, profesori, funcţionari, etc. Seara a mas la noi W. K., profesor, care vrea să fie „rumänischer Patriot“ şi ne-a povestit despre republica din chestie.

23 Noemvrie 1918

Au sosit o mulţime de Bucovineni refugiaţi în regat, cei mai mulţi ofiţeri români. Li s'a făcut primire la gară, cu muzică, cuvântări. In piaţă, seara pela 9, iarăşi horă.

24 Noemvrie 1918

Iată că am ajuns până la vârsta de 33 şi cam încărunţit. Să vedem câţi vor mai fi. Radu Sbiera mă îndeamnă să primesc o funcţie administrativă.

25 Noemvrie 1918

Prima mea zi de birou în secretariatul de stat pentru instrucțiunea publică. Aflu amănunte despre moartea lui Gheorghe Tcaciuc, despre care credeam că va ajunge un scriitor mare.

27 Noemvrie 1918

Lazariuc a arborat cu forța (id est cu deșteptăciune) steagul tricolor pe universitate, după ce ieri niște studenți n'au reușit.

Adunare a învățătorimii; simplă. I. P., fostul meu elev, și-a exprimat vederile (congres învățătoresc împreună cu țăranii, cari să-și spue dorințele privitoare la învățământ), cam neclare. Se observă dorința de a ajunge la putere a unor oameni cărora nu li se cade conducerea. (Vlonga spune, așa din senin, din pat: Așa-i, așa-i! fără să știe ce scriu.) Gheorghe Tofan l-a pus pe I. P. cu botul pe labe, cu argumente raționale, iar G. Rotică cu argumente sentimentale. Se pare deci că bolșevismul n'a fost aprobat, căci s'a hotărît ca vechea „Asociație a corpului didactic român" (președinte Tofan) să concheme congresul, nu un comitet ad-hoc după dorința lui P. și a celorlalți. N'am fost până la sfârșit. Au fost vreo 30 persoane (Tofan, Doboș, Rotică, Logigan, Dr. E. Botezat, Ciupercă, Abager, Ucraineț, Boghean etc. poate și Basarabeni, căci câțiva îmi păreau străini).

28 Noemvrie 1918

Unirea. Totul a avut un ton solemn, bine aranjat. Mulțimea foarte bine dispusă, urale nesfârșite în sală și pe galerii. Nici o notă (discordantă). Oratorii bucovineni și reprezentantul Ardealului (care s'a facut puțin ridicol, scuzându-se că apare în haină simplă; o domnișoară: „astăzi nu ne putem gândi la haine!") au fost de un entuziasm solemn-vibrător, dar Basarabenii, îndeosebi Halipa, vorbind mai din inimă, accentuând democrația, au făcut impresie mai adâncă, mai ales asupra ascultătorilor țărani („Aista zâce bine!"). Flondor, puțin plecat înainte,

ras pe faţă, ceva înălbit pe la tâmple, vorbea cu gesturi elegante, energice, voce sonoră, mai mult în spre tenor, cu o uşoară nuanţă nazală, pronunţând unele cuvinte mai tare . . . Nistor a ţinut un bun discurs istoric, vorbind clar şi pe înţeles.

In „Piaţa Unirii" horă mare. Am jucat şi eu între o cucoană grasă şi un hulubaş de fata. Păr. Şandru, primarul, de mână cu generalul Leonte, erau şi ei în horă. Era într'adevăr o sărbătoare cum n'a fost niciodată în Bucovina, decât doar pe vremea lui Ştefan cel Mare, după vreo învingere mare, poate.

GHEORGHE TOFAN

DECLARAŢIA LUI GEORGE TOFAN

IN NUMELE REFUGIAŢILOR BUCOVINENI FĂCUTĂ IN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 25 NOEMVRIE 1918

Aşezat de marele Traian la Dunăre în calea barbarilor năvălitori, poporul român şi-a început istoria sa ca santinelă a civilizaţiei şi a rămas secoli de-arândul credincios idealului latinităţii care reprezintă şi progresul.

A înfruntat cu bărbăţie vrednică de admiraţie puhoiul neamurilor sălbatice ce revărsându-se din largul pustiurilor asiatice călcau în picioare tot ce produsese munca coloniştilor romani.

Ieşit neatins din frământările năvălirilor, el clădeşte pe ruinele vechei organizaţii romane, vrednic urmaş al unor mari înaintaşi, două state naţionale, Muntenia şi Moldova, cele dintâi cristalizări politice ale neamului românesc. Aceste mici şi tinere state, înconjurate din toate părţile de vecini vrăjmaşi şi hrăpăreţi au reuşit totuşi prin vitejia fiilor şi genialitatea conducătorilor să-şi asigure un loc de frunte în istoria vremurilor de atunci. Nici semiluna atot cotropitoare care şi-a înfipt steagul la Buda şi a înspăimântat lumea apuseană, nici trufia maghiarilor opresori, nici îngâmfarea învinşilor din Codrul Cozminului n'au putut îngenunchia poporul nostru viteaz şi hotărît. Faima vitejiei sale neîntrecute şi a neţărmuritei sale dragoste de moşie a trecut departe peste hotarele ţării, uimind lumea şi îngrozind pe duşmani.

Dar vitregia vremurilor, vrăjmăşia vecinilor şi discordia din lăuntru au întrecut gloria trecutului şi asupra neamului nostru s'au abătut cele mai mari nenorociri. Străinii au sfâşiat trupul ţării, au trunchiat Moldova şi astfel neamul, care văzuse zilele de slavă ale lui Ştefan şi Mihai, a ajuns sub jugul ruşinos al Austriei, sub stăpânirea sălbatecilor din Ural şi sub cnutul bru-

ţal al Muscalului. Calvarul suferinţelor nespuse ale neamului nostru începuse. Buruiana otrăvitoare a străinizmului răspândea în toate părţile veninul distrugător şi o mare majoritate a neamului nostru mergea spre peire sigură. O singură nădejde mai licăria sfios în sufletele chinuite, era nădejdea adunării tuturor Românilor sub un singur steag. Multă vreme acest vis le părea multora a fi o utopie.

Când criminalii asupritori de neamuri aruncară făclia incendiară, un fir de nădejde străbătu neamul nostru de pretutindeni. Atunci noi, cari am crescut şi ne-am hrănit decenii de-arândul cu această nădejde, cari ne-am străduit să sămănăm în sufletul tinerimii acest ideal izbăvitor, consecvenţi cu trecutul nostru şi nerăbdători de a vedea realizat cu un ceas mai degrabă visul secular al neamului nostru, am părăsit frumoasele plaiuri ale Bucovinei şi vetrele părinteşti şi luând toiagul pribegiei am apucat calea spinoasă a suferinţilor la capătul cărora strălucea vie întruparea măreţului ideal. Patru ani de zile fiecare din noi a contribuit după puterile sale la realizarea acestui îndrăzneţ, dar legitim gând: al realipirii Bucovinei la patria-mamă şi al unirii Românilor într'un singur stat naţional.

Mulţi din cei ce au pus pieptul lor stavilă puhoiului de duşmani ce tindea să ne desfiinţeze, zac astăzi sub glia pământului liber românesc şi în acest ceas de mare bucurie ne descoperim cu adâncă pietate în faţa mormintelor eroilor libertăţii cărora neamul nostru le va păstra o vecinică recunoştinţă.

Procesul istoric de veacuri al neamului nostru se lichidează azi. In aceste momente înălţătoare, noi refugiaţii şi voluntarii bucovineni, ne-am reîntors la vetrele noastre părăsite. Având satisfacţia datoriei împlinite noi întindeam frăţeşte mâna celor rămaşi acasă, cari şi-au păstrat nepângărită conştiinţa în dorinţa sinceră de a munci împreună la ridicarea ţării şi a neamului. Ne închinăm înaintea muncii generaţiei înaintaşe, care în împrejurări excepţional de grele au apărat caracterul românesc al ţării, păstrând mereu în sufletul lor focul viu al aceluiaş ideal ce ne însufleţeşte azi pe toţi.

Credincioşi tradiţiei istorico-naţionale nu ne vom feri a privi în faţă şi a da soluţiuni potrivite tuturor problemelor mari, cari agită astăzi viaţa popoarelor.

Suntem înainte de toate aderenţii intransigenţi ai unirii necondiţionate şi desăvârşite a tuturor ţărilor româneşti în hotarele lor etnice şi istorice, într'un stat naţional unitar, căci numai astfel poporul nostru îşi va putea realiza menirea sa istorică.

La deslegarea tuturor problemelor de interes obştesc vom fi conduşi de cele mai largi principii democratice, dând masselor poporului răsplata cuvenită jertfelor aduse cu prisosinţă în trecut şi prezent.

Recunoaştem fiecărei minorităţi naţionale dreptul de a se desvolta liber în cadrele organizaţiei statului românesc unitar şi în conformitate cu aspiraţiile neamului românesc, băştinaş în această ţară; cerem însă înlăturarea tuturor nedreptăţilor săvârşite în dauna noastră în scurgerea celor 143 de ani de stăpânire străină.

Ridicându-ne pe de-asupra tuturor prejudecăţilor, uitând tot trecutul neînţelegerilor, gândurile noastre se îndreaptă în aceste clipe măreţe numai la viitorul neamului nostru iubit şi chemăm la muncă pentru fericirea acestui neam pe toţi cei de un gând cu noi.

Cernăuţi, în 25 Noemvrie 1918.

Reprezentanţii Românilor bucovineni şi voluntari: I. Nistor mp., Dr. D. Marmeliuc mp., Dr. N. Carabioschi mp., V. V. Greciuc mp., V. Bodnarescu mp., George Tofan mp., Filaret Doboş mp., Dr. Aurel Morariu mp., Tudor Ştefanelie mp., G. Rotică mp., Vasile Fediuc mp.

VICTOR TOMASCIUC

PROPUNEREA LUI VICTOR TOMASCIUC
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 27 OCTOMBRIE 1918

D-l Victor Tomasciuc aminteşte de martirii noştri naţionali, roagă să nu uităm de ei şi propune ca delegaţia care se va prezenta mâne la guvern să ceară imediata eliberare a deţinuţilor politici. Afacerea aceasta aparţinând secţiei administrative, Consiliul Naţional o trece în competenţa acestei secţii, cerând urgenţă.

LAURENTIE TOMOIAGĂ

CUVÂNTUL LUI LAURENT TOMOIAGĂ
ÎN ŞEDINŢA CONSILIULUI NAŢIONAL DIN 13 NOEMBRIE 1918

Domnilor, dacă astăzi suntem adunaţi aci şi discutăm în limba noastră românească despre cele mai mărețe idealuri ale noastre, despre unirea tuturor Românilor, atunci trebuie să vă spun că această cremă a fost aceea care a împlinit acest vis. Dară această cremă nu vrea să se activeze, ea doreşte singură să fie ştearsă, ca să vie alţii mai vrednici în locul ei. Căci, dacă punem mâna pe inimă, putem spune că toţi am avut păcate: a fost injectat venin străin în sângele nostru.

Dacă d-l Grigorovici se plânge că muncitorii sunt reprezentaţi în Consiliul Naţional numai prin d-lui, ne pare şi nouă rău. Dar ne pare rău şi de aceea că d-l Grigorovici ne impută nouă această vină. Cred că vorbesc în sensul tuturor intelectualilor, dacă susţin că tocmai noi am contribuit la validarea socialismului prin simpatiile cu care am urmărit manifestările lui, recunoscând că socialismul e acela care a adus schimbările de faţă. Dacă nu avem mai mulţi reprezentanţi ai socialismului e pentrucă nu am avut socialism, căci acela ce a fost, a fost strein. Socialismul se alcătuieşte din starea mijlocie, care e cimentul dintre ţărănime şi aşa numita „cremă". Poporul abia prin războı a ajuns să fie pregătit pentru socialism. In Bucovina, noi, până a nu fi detrunchiaţi dela Moldova, aveam industriaşii noştri, în deosebi cojocari şi cismari, cari duceau mărfurile lor şi în ţări străine. Insă, ajungând sub guvernul austriac, acesta a apăsat pe industriaşii ţării şi a favorizat pe cei străini. Şi Eminescu când a scris versurile sale: „Şi cum vin cu drum de fier, toate cântecele pier, sboară paserile toate de neagra străinătate", s'a

gândit de sigur şi la starea tristă în care au ajuns muncitorii industriali ai ţării prin protejarea străinilor. Să răsfoiţi, d-lor, istoria oraşelor noastre şi veţi vedea că burghezimea noastră a fost adusă la calicie din cauza străinilor.

Noi vom avea un socialism român, dacă d-l Grigorovici se va pune la lucru şi va face socialism naţional (bravo !). Atunci noi cei dintâi vom fi recunoscători. D-lor, sunt vreo 6—7 ani, când era toiul alegerilor, şi pot spune că noi am fost acei cari i-am adus d-lui Grigorovici cel mai bun ajutor. Dumnialui însă nu ne-a înţeles. Precum pe mulţi din noi ne-a trezit abia războiul, aşa şi pe d-l Grigorovici, tot războiul l-a trezit acum câţiva ani, de s'a arătat în activitatea lui şi o parte naţională. D-lor, în reprezentanţa naţională în genere e ceva provizoriu, dar să zici că noi am fi dat în lături socialismul, ca să ne ridicăm la putere (întrerupere din partea d-lui Grigorovici, o mică controversă).

Privitor la cuvintele d-lui Grigorovici despre Ştefan, trebue să protestez. Ştefan este pentru noi un simbol sfânt şi e înjositor să pângărim numele acesta.

Referitor la cele ce s'au petrecut în ultimul timp între politiciani de-ai noştri şi Ucraini, trebue să spun că le reprobăm. Partidul respectiv a început tratative cu Ucrainii, voind să împărţească ţara. Făcând pasul acesta, deputaţii nu au fost reprezentanţi adevăraţi ai Românilor, şi nu trebue să glorificăm încercarea lor. Deputaţii au început a împărţi ţara. Dar, precum în Alsacia-Lorena, unde două treimi din populaţiune sunt Germani, Francezii totuşi sângerează pentru această ţară, aşa şi Bucovina, pentru noi e o Alsacie-Lorenă, căci numărul mare de Ucraini, aice, e o urmare a stăpânirii austriace. Şi Palestina azi nu e locuită de Ovrei şi cu toate acestea, aceştia o consideră ca ţară a lor. Tot aşa stăm şi noi cu Ucrainii; ei sunt în ţară o naţiune conlocuitoare. Noi i-am primit să se aşeze aice, ei însă ne-ar fi făcut cerşetori, dacă domnii cari au tratat cu dânşii ar fi ajuns să rezolve chestia în sensul lor.

Apoi, d-l Grigorovici uită cu totul că peste Nistru sunt

peste şase sute de mii de Români. Oare cum stă cu principiul compensaţiei, dacă noi nu vom putea obliga, în baza reciprocităţii, pe Ucraini, să dee drepturi naţionale Românilor din Ucraina? In guvernamentul Chersonului şi în Podolia sunt doar o mulţime de sate şi complexe întregi de sate româneşti. Colonii române se află până în regiunea Niprului. Am avut prilej să vorbesc pe timpul invaziunii ruseşti cu ostaşi români din oastea rusească, originari din părţile acelea şi am aflat că o mulţime de sate româneşti există şi pe acolo. Ageamca, Dicovca, Dimitrovca sunt comune mari româneşti.

Şi comunele acestea nu le putem lăsa la discreţia Ucrainilor. Dar unde e principiul arondizării, pentru ca poporul, care printr'o soartă vitregă a fost deslipit de ţara mumă, să poată fi adus iar la vatra strămoşească? Chestiile de peste Prut se pot rezolvi mai târziu, când vom vedea cum vor proceda Ucrainii faţă de fraţii noştri de peste Nistru. D-lor, referitor la un cuvânt pe care l-a rostit d-l Grigorovici, anume că trebue să avem frică de cele 140 milioane de Ruşi, pot să spun că, chiar de le veţi da întreagă ţara Bucovinei, ei tot atât de nesăţioşi vor rămâne. Noi nu putem determina mersul pe care-l dictează Domnul din cer. Să prindem la minte, acuma, când am cunoscut ce înseamnă a da loc şerpilor în casa ta (bravo!).

D-lor, vă declar că noi, cari suntem aici, ştim că o să facem loc altora. Precum ameninţaţi azi, aşa se poate întâmpla. Dacă nu ne vom arăta vrednici, vom fi şterşi de fraţii noştri astăzi pribegi. Aceştia ne vor şterge. Azi vă dau un sfat: cei care au stat în două luntri (bravo! trăiască!) să nu ne dea poveţe, să nu critice. Dacă stau aice între d-voastră, e pentru a combate răul şi aş spune că mai bine ar face respectivii să nu vorbească de fel. Mulţi dintre domnii, care văzând aşa numitul *fait accompli* au început a se gudura, însă peste 2—3 săptămâni, când se vor vedea iertaţi, vor reveni la mendrele lor. De aceea să ne pocăim cu toţii, mai ales aceia cari se simţesc cu musca pe căciulă. Căci, dacă vor merge lucrurile aşa, ne vor râde străinii. Străinii sunt încântaţi de cele ce se petrec între noi.

Iar pe d-l Grigorovici îl rugăm ca, dacă vrea să conlucreze să se lepede de socialismul străin şi să facă socialism naţional.

Cu acestea, d-lor, am voit în general să spun cele ce cred referitor la programul care s'a desvoltat.

CONSTANTIN TURTUREANU

LA O RĂSPÂNTIE

de CONSTANTIN TURTUREANU
fost ofițer voluntar în războiul național

Pătrăuți, 6 Septemvrie 1914

Popoare, cu tradiții milenare de vitejie, intraseră din luna Iulie în hora morții. Duhul războiului, pornind dela tragedia din Serajevo, aprinse continentele. In toate părțile lumii, îndeosebi în Europa, se aude zângănitul armelor. Neamurile mari se bat pentru întâietate. Gazetele germane trâmbiță biruințe răsunătoare în Apus.

Dar din Răsărit vine puhoiul cotropitor, pe care oștile austriace și ungurești înzădar încearcă să-l stăvilească. Flăcăii Bucovinei, ascultând poruncile împăratului, fac zid la hotare și înfruntă vijelia Cazacilor. Frontul austriac pârâie în Galiția la Lemberg și la Prut. Oștile împărătești, fără chiag național, par gata să-și deie duhul, căutându-și mântuirea spre munți.

Autoritățile militare din Bucovina se grăbesc să cărăbănească tineretul român în Ungaria, dar mă îndoiesc că sprintenii Cazaci le vor da răgaz.

Potopul rusesc împrăștie spaimă. Se zvonește că tineretul, destoinic de a purta pușca, e ridicat de Ruși în ținuturile noastre cucerite și dus în lagările de prizonieri din Ucraina.

Sunt foarte zăpăcit și nedumerit în haosul vremii. Vibrația sufletului românesc se simte, dar România nu se mișcă. Noi Românii subjugați socotim că regatul român stă la pândă, așteptându-și ceasul menit de destin, spre a intra în învălmășeală.

Filmul războiului se deapănă repede, punând în cumpănă viața popoarelor și indivizilor. Mintea mea este năpădită de griji neîncercate. Mă găsesc încă în vacanța mare la Pătrăuți, în

casa părinţilor mei, copleşiţi de dureri şi nevoi. Familiile şi gospodăriile sătenilor se destramă din pricina înrolărilor nemiloase şi rechiziţiilor. Pe ogoare lucrează bătrânii, femeile şi copiii.

E vremea culesului roadelor. E o mândră toamnă. Pe ogoarele însorite e aparenţă de belşug, dar în inimile oamenilor e tristeţă. Il ajut zilnic pe tata în ţarină, la strânsul porumbului rumăn în popuri. Străbat cu căruţa, în fiecare dimineaţă, drumul mare spre „Fântânele Doamnei". Peisagiul rustic e fermecător. De pe aleea de tei, dinspre „Varniţă", am perspectiva şesului larg al râului Suceava. Brâul argintiu de apă şerpuieşte la poalele Mihovenilor şi Buninţilor. Porumbiştile galbene sclipesc ca aurul la lumina soarelui. Din vraja câmpiei mă trezesc doar hodorogul căruţei şi poticnelile rablei de cal, ce i-a rămas tatei de pe urma rechiziţiilor, să poată căra strujenii acasă. Gâfâitul calului este ca şi respiraţia moşneagului cu părul galben-castaniu, presărat cu şuviţe de argint. Lumina slabă a ochilor trudiţi, în cari se oglindesc culorile cerului, i se întunecă în orbite. Spatele îndoit al bătrânului simte povara celor şaizeci şi şase de ani fără odihnă. Răspunderea vieţii şi viitorului a zece odrasle a încovoiat un stejar!

La apusul vieţii, bătrânul meu tată îşi vede împrăştiaţi aproape toţi cinci feciorii. Şi mezinul are gândul de ducă, dar nu pe drumurile unui împărat, ci pe cele ale unui crai. Patru feciori sunt în slujba împăratului. E destul. *Mezinul*, fără urmă de puf sub nas, se gândeşte însă să devină unul dintre primii stegari pentru dreptul neamului nostru, *unul dintre cei dintâi voluntari*, care de bună voie se vor prăvăli în primejdia războiului.

Viaţa mea este la o răspântie!

(Din „În vâltoarea războiului, 1914—1919", pp. 7—9).

EMIL TURTUREANU

ÎN LUPTA PENTRU DESROBIRE

CONTRIBUŢIA LA UNIRE A ROMÂNILOR BUCOVINENI.

de Maior EMIL TURTUREANU
fost ofiţer în Legiunea Română din Italia

La 15 Octomvrie 1918, s'au împlinit 4 lustri dela data memorabilă a înfiinţărei legiunei române din Italia, de către guvernul regal Italian şi publicarea Decretului de constituire a legiunei în Monitorul Oficial Italian, decret semnat de către Ministrul V. Zupelli.

Comandant al legiunei a fost numit generalul de brigadă Luciano Feroigo Cav. Luciano, având sediul la Roma, iar Comandant al Depozitului, însărcinat cu operaţiunile referitoare la constituirea legiunei şi trierea ofiţerilor de naţionalitate română, care urmau să încadreze unităţile, a fost numit Colonelul Camillo Ferrojoli, cu sediul la Allbam Laziale (vechea Alba Longa).

Acest act reprezintă încoronarea sforţărilor necontenite ale ofiţerilor români din provinciile subjugate ce se găsiau în Italia, făcute, la început, izolat şi apoi a Comitetului de acţiune română din Italia, de sub preşedinţia Profesorului universitar Mândrescu Simion, originar din Transilvania, comitet compus din 6 membrii bucovineni şi 6 transilvăneni, resp. bănăţeni.

Din cercetarea actelor de înrolare în legiune a ofiţerilor se poate constata că Bucovinenii dăduseră aproape jumătate din efectiv, astfel că aşa se explică faptul că jumătate din Comitetul de acţiune era compus din Bucovineni.

Primele manifestări ale Românilor subjugaţi, ce se găsiau în Italia, de a scăpa de sub jugul austro-ungar, datau încă dinaintea intrării României în acţiune şi au fost aduse în repetate rânduri la cunoştinţa autorităţilor Italiene.

După dictatul dela Buftea însă, acestea au devenit şi mai

accentuate, întrucât noi am crezut că era nu numai dreptul ci şi datoria noastră de a continua lupta începută de fraţii noştri din România liberă.

Astfel, la 6 Aprilie 1918, cu ocazia congresului naţionalităţilor, ţinut la Roma, subsemnatul am expediat o telegramă de adesiune din partea ofiţerilor Români, Cehi şi Jugoslavi ce se găsiau la Monte Casino, prin care cercam dreptul de a lupta alături de armata Italiană, contra asupritorilor.

Telegrama nu a fost publicată în ziarele Italiene, din cauza cenzurei, şi am găsit-o, în schimb, în „Journal de Génève".

După închiderea Congresului, au venit la Monte Casino, D-l Prof. Univ. Gheorghe Mironescu, însoţit de prof. italian din Bucureşti Benedetto de Luca, şi au luat contact cu mine şi cu avocatul Kovary, român ardelean, pentru a se informa asupra adevăratei situaţii a ofiţerilor şi soldaţilor Români aflători în Italia. Domniile lor au plecat însă, lăsând în Italia pe D-l prof. univ. Mândrescu Simion, care a devenit, apoi, sufletul întregii mişcări.

Primul ministru Italian Orlando, sesizat de către preşedintele delegaţiei Franceze la congres, D-l Franklin Bouillon, şi informat de către delegaţii români, relativ la dorinţa ofiţerilor şi soldaţilor, a dat dispoziţiuni comisiunei prizonierilor de război ca toţi ofiţerii români, care trecuseră de bună voie în Italia sau fuseseră făcuţi prizonieri şi cereau să lupte contra puterilor centrale, să fie concentraţi în orăşelul Cittaducale.

La 10 Mai 1918, primul lot de 85 ofiţeri s'au adresat Ministerului de Război Italian, solicitând în scris să fie incorporaţi în armata Italiană pentru a lupta contra inamicului secular, arătând, în aceste cereri, că preferă să moară în luptă, decât să se întoarcă sub îngrozitorul jug austro-maghiar.

Comandamentul suprem al armatei Italiene a luat cunoştinţă de aceste cereri, comunicând că ofiţerii vor fi chemaţi, imediat ce nevoia o va cere.

La 1 Iunie 1918, Comandamentul cere 10 ofiţeri informatori, care sunt trimişi în diferite sectoare ale frontului pentru propagandă. Între ei se găsia şi Locotenentul de rezervă Emanoil

Săveanu, care a avut deosebita cinste de a fi ataşat pe lângă forţele Americane ce operau în Franţa.

Paralel cu această acţiune, s'a intensificat şi propaganda în massele largi ale poporului Italian, transformându-se comitetul Italian „Pro-Romenia" în „Pro-Romeni", fiind ales preşedinte al comitetului Central Principele Prosperov Colona, Primarul Romei, iar secretară o femeie de mare inimă şi curaj, D-na Maria Reygier.

Acest comitet, prin gura deputatului Maury, a intervenit la D-l Orlando, ca să admită formarea unui comitet de acţiune dintre ofiţerii din Cittaducale, lucru pe care preşedintele consiliului l-a admis, dând şi tot concursul atât el, cât şi Subsecretarul de Stat pentru presă şi propagandă, Gallenga.

La 19 Iunie 1918, s'a procedat la Cittaducale la alegerea acestui comitet, care a fost denumit „Comitet de acţiune al Românilor din Transilvania, Banat şi Bucovina". Adunarea generală a ofiţerilor a delegat în acest comitet 12 membri, din care 6 bucovineni despre care am pomenit mai sus, şi anume: Nistor Săhleanu, Ioachim Obadă, Claudiu Isopescu, Mihail Mironovici, Ştefan Bidnei şi scriitorul acestor rânduri.

O coincidenţă fericită a vroit ca această alegere să se facă în una din zilele zădărnicirei ofensivei austriace la Piave, zi pe care am socotit-o de bun augur.

Ziarele străine au publicat formarea comitetului şi, întâmplător, am dat la subsecretariatul presei şi propagandei de semioficiosul austriac „Reichspost", care publica şi el numele membrilor din comitet cu următorul comentar, pe care îl citez din memorie: „Omul de onoare Take Ionescu, abia ajuns în Italia, deşi şi-a dat cuvântul că nu va întreprinde nici o acţiune contra puterilor centrale, a format un comitet din trădători de Patrie, foşti cetăţeni austro-ungari de naţionalitate română".

Din procesul verbal de constituire se vede că scopul comitetului era de a strânge într'un mănunchiu pe toţi românii subjugaţi Austro-Ungariei, ce se găsiau în ţările aliate, a-i organiza

în legiuni şi a face propaganda necesară în vederea realizărei unităţii naţionale.

Primele măsuri luate de către comitete, de comun acord cu comandamentul legiunei, au fost de a concentra cât mai repede pe ofiţerii şi soldaţii români care cereau înrolarea, formându-se iniţial 3 Regimente cari au purtat numele martirilor: „Horia", „Cloşca" şi „Crişan". Ele au fost cantonate în jurul Romei şi încadrate cu ofiţeri români şi italieni, comandanţi de Regiment fiind Coloneli italieni.

Un avânt însemnat a luat formarea legiunei după victoria aliaţilor dela Salonic şi reîntrarea României în război, când un om de valoarea şi talia Ataşatului Militar, Colonelul Adjutant Florescu B. Ioan, a luat în mână controlul organizărei, instruirei şi dirijărei legiunei înspre Patrie.

Pentru învăţarea comenzilor româneşti, Colonelul Adjutant Florescu a pus să se întocmească şi tipărească un mic regulament, iar pentru educaţia patriotică a soldaţilor români a tipărit Colonelul Ferrajolli Camillo, comandantul Depozitului legiunei, în unire cu subsemnatul, o broşură în limba Italiană şi Română, întitulată „Ipaesi Romeni" — „Ţările Româneşti", servindu-se de atlantul istoric, politic şi etnografic al D-lui N. Petrescu-Comnen, actualul Ministru de Externe.

Menţionez aci, că la bătălia dela Piave, unde a fost distrusă armata austro-ungară, dintre legionari a participat la luptă un Batalion de „Arditti" („Trupe de asalt"), care şi-a dat tributul de sânge prin morţi şi răniţi. Comanda o avea Căpitanul ardelean Piso Emil, care a fost înaintat în mod excepţional chiar pe câmpul de luptă, pentru faptele lui de arme — Per merito di guerra.

La încheierea armistiţiului legiunea avea gata formate şi instruite 2 Regimente şi merită a fi relevat faptul că Regimentul 2 „Cloşca", era comandat de Colonelul italian Giusti, în vila căruia s'a semnat armistiţiul Italo-Austriac, după bătălia dela Vittorio Vinetto.

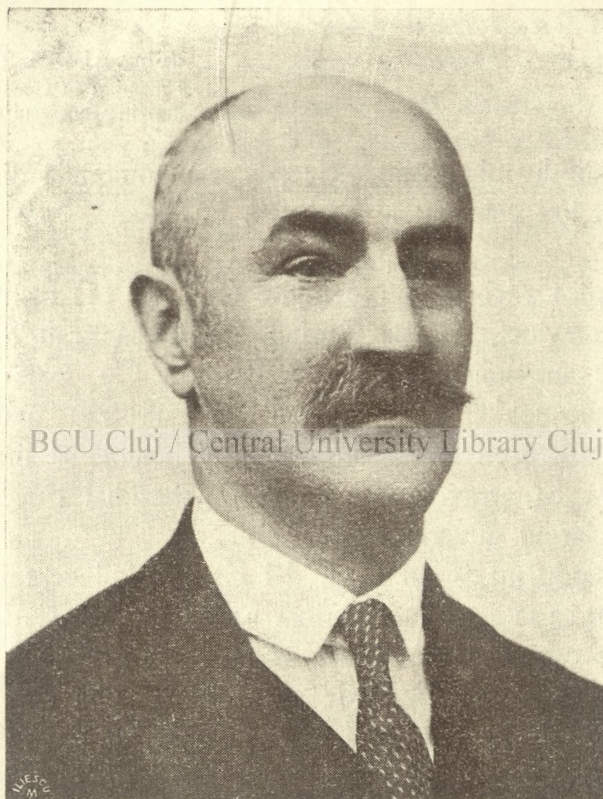
Dar încheierea armistiţiului pe alte fronturi, nu adusese pace

deplină şi pe frontul românesc, căci bandele lui Bela Kuhn zădărniceau ocuparea pământului strămoşesc de către armata română şi pentru aceasta formarea legiunei se făcea într'un ritm tot mai accelerat, deasemenea şi repatrierea ei, astfel că unităţi de voluntari din Italia, au participat şi la luptele dela Tisa.

Foştii legionari din Italia vor păstra o sfântă amintire zilelor petrecute în ţara lor de origină, zile care n'au fost lipsite de momente cari se repetă rar în istoria unui neam.

Desigur că au fost înălţătoare zilele când au venit la Iaşi voluntarii ardeleni şi bucovineni din Rusia, dar cred că nimic nu poate ajunge în măreţie zilele când primul Regiment de legionari, „Horia", a prestat jurământul de credinţă Regelui Ferdinand pe platoul dela Marino Laziale în ziua de 5 Decemvrie 1919, la o depărtare de 20 km. de Roma şi având în faţă imaginea Romei eterne, iar al doilea Regiment „Cloşca" chiar în Roma în Piazza di Siena.

După aproape 2000 ani, alţi legionari se pregătiau să se ducă la gurele Dunărei şi în Carpaţi pentru eliberarea fraţilor subjugaţi.

AUREL ȚURCAN

MISIUNEA MEA PE LÂNGĂ GUVERNUL ETZDORF

de Ing. AUREL ȚURCAN
fost membru în Consiliul Național
și în Congresul General

Reamintindu-mi evenimentele zilelor memorabile din toamna anului 1918, îmi este viu în memorie un episod, care merită să fie reținut:

In noaptea zilei de 3 Noemvrie (era ora 11) fostul guvernator al Bucovinei, contele Etzdorf, mă invită printr'o scrisoare să vin „de urgență imediat" la dânsul. Cu toate că chiar în acea noapte soldați ucraineni înarmați cutreerau orașul, speriind populațiunea cu împușcături, m'am hotărît să urmez invitării și la ora 1·2, petrecut de servitorul prezidial Fibich, m'am prezentat în biroul guvernatorului.

Mulțămindu-mi că am venit, d-l Etzdorf îmi cere înainte de toate învoirea, ca la această conferință să fie de față și d-l Truxa, șeful său de cabinet, întrucât are să-mi comunice chestiuni de foarte mare importanță. Se vede că vroia să aibă și un martor.

D-l Etzdorf îmi comunică, că siguranța publică atât în oraș cât și la țară este periclitată de trupe iregulare ucrainene și că d-sa are de gând să părăsească țara, dat fiind mai ales că dela guvernul Central din Viena, încotro trimisese un curier special în chestia predării Administrației țării, nu a primit încă nici un răspuns. Fiind comunicația întreruptă la Lemberg, curierul nu s'a întors. Intretimp însă d-l Aurel Onciul și d-l Omelian Popovici (fost deputat ucrainean) s'au prezentat la d-sa la ora 8 seara declarând că sunt gata să preia Administrația Bucovinei.

D-sa este de părerea, că s'ar liniști spiritele dacă o comisiune compusă din Români și Ucraineni ar prelua guvernarea

ţării. D-l Onciul fiind unicul Român, care s'a prezentat la el împreună cu Ucrainenii de sub conducerea lui O. Popovici şi ştiind că d-l A. Onciul nu face parte din Consiliul Naţional Român, el nu a putut da urmare cererei acestor domni. El ar dori însă să ştie în care fel crede Consiliul Naţional Român că s'ar putea restabili ordinea şi siguranţa publică. La aceste comunicări am răspuns că nu sunt autorizat să-i fac vre-o declaraţie, fără a lua mai întâi înţelegere cu Preşedintele Consiliului Naţional, nu ţin însă posibilă o restabilire a ordinei în ţară, cât timp Românii Bucovineni nu dispun de o forţă armată.

Intrebându-mă apoi ce ţin de o „invaziune" românească, i-am răspuns că nu pot preciza ce va aduce viitorul. Atunci d-l Etzdorf mi-a zis că are cunoştinţă că d-l Dr. V. Bodnărescu a fost trimis de Consiliul Naţional la Iaşi şi prin el se vor afla sigur în scurt intenţiunile României. In sfârşit m'a rugat să-i mijlocesc o întâlnire cu d-l Dr. I. Flondor, dacă se poate chiar în cursul nopţii. I-am replicat că nu cred să fie posibilă o întâlnire în cursul nopţii, însă dimineaţa (adică în ziua de 4 Noemvrie) îi voi putea da un răspuns precis. Intâlnindu-mă cu d-l I. Flondor în dimineaţa zilei de 4 Noemvrie, d-sa m'a rugat să-i dau lui Etzdorf răspunsul, că atâta timp cât Consiliul Naţional nu va primi un răspuns la invitarea făcută de a se preda Administraţia ţării membrilor designaţi de acest Consiliu, el nu poate sta de vorbă în mod oficios cu d-l Etzdorf.

Dacă însă d-sa ar dori să audă părerea lui asupra situaţiei pentru a se informa personal, el este gata să vină la d-l Dr. Alexandru baron Hormuzaki, şi-l roagă să vină şi d-sa încolo.

Prezentându-mă apoi la ora 8 dimineaţa la contele Etzdorf, i-am comunicat părerea d-lui I. Flondor. Etzdorf a primit cu mulţumită invitarea făcută de preşedintele Consiliului Naţional.

Când la ora 10 s'au înfăţişat în casa lui Alexandru Hormuzaki d-l I. Flondor însoţit de mine, apoi d-l I. Stîrcea şi contele Etzdorf, acesta din urmă declară deadreptul că situaţia lui este foarte grea: nu mai poate susţine ordinea şi nu poate garanta siguranţa publică în oraş, primeşte ştiri alarmante asupra

stării anarhice din întreaga ţară, gendarmeria a fost în multe sate dezarmată, soldaţi unguri reîntorşi de pe frontul rusesc pradă prăvăliile în Dorna şi Cârlibaba etc., etc.

Văzând că nu mai poate face faţă îndatoririlor ce cu drept se cer unui guvernator, este gata a se retrage din această funcţie şi crede, că un guvern constituit din reprezentanţi ai ambelor naţiuni conlocuitoare în Bucovina (Români şi Ucraineni) ar fi poate singurul în măsură să restabilească ordinea şi siguranţa publică. După constituirea unui atare guvern, el fără întârziere ar părăsi ţara.

D-l I. Flondor îi răspunde, că propunerea condominiului Românilor şi Ucrainenilor ar corespunde mentalităţii ce a dăinuit în ultimul deceniu în Delegaţiunea permanentă a ţării de sub conducerea ultimilor Mareşali ai ţării Bucovina, el însă ca Preşedinte al Consiliului Naţional stă neclintit pe baza hotărîrilor luate în Adunarea din 27 Octombrie, cari pentru d-sa sunt „sacra lex“ şi prin urmare nu poate discuta o astfel de propunere.

Constată apoi că între Ruteni sunt două curente şi reprezentanţii lor nu vor putea exercita nici o influenţă asupra maselor şi prin urmare nici asupra soldaţilor nedisciplinaţi şi dezertori ucraineni, cari neliniştesc de prezent oraşul; constată în sfârşit că nici Românii Bucovineni nu dispun de forţe armate şi nu ar putea momentan restabili ordinea publică.

Cât priveşte persoana d-lui Aurel Onciul, care şi-a asumat răspunderea a prelua Administraţia ţării împreună cu Ucraineanul Omelian Popovici, constată că nu face parte din Consiliul Naţional şi de aceea nici nu se supune hotărîrilor luate în Adunarea din 27 Octombrie, prin cari între altele se precizează clar, că nimeni altul decât Consiliul Naţional nu poate lua deciziuni hotărîtoare cu privire la viitoarea Administraţie a Bucovinei, şi că acest Consiliu reclamă pentru sine Administraţia Bucovinei integrale, fără amestecul Ucrainenilor.

Comunică în fine că a cerut României armata pentru restabilirea ordinei. De altcum, dacă Românii au stat prin mai bine de 140 ani sub guvernarea austriacă, vor mai putea trăi în

împrejurările actuale câteva zile, până ce armata Română va ocupa acest teritoriu.

De aceea crede că d-l Etzdorf, dacă nu vroieşte să predea administraţia ţării exclusiv Consiliului Naţional, să rămână la postul său până în momentul intrării armatei Române, care nu poate să întârzie, iar populaţiunea Bucovinei îi va recunoaşte drept merit că a rămas la postul său în aceste timpuri grele de tulburare şi transformare a Constituţiei ţării.

D-l Etzdorf a declarat apoi că va rămâne atâta timp în ţară cât va vedea că mai dispune de oarecare putere şi influenţă, resp. până ce ar intra „trupele Ententei" în Bucovina [1]).

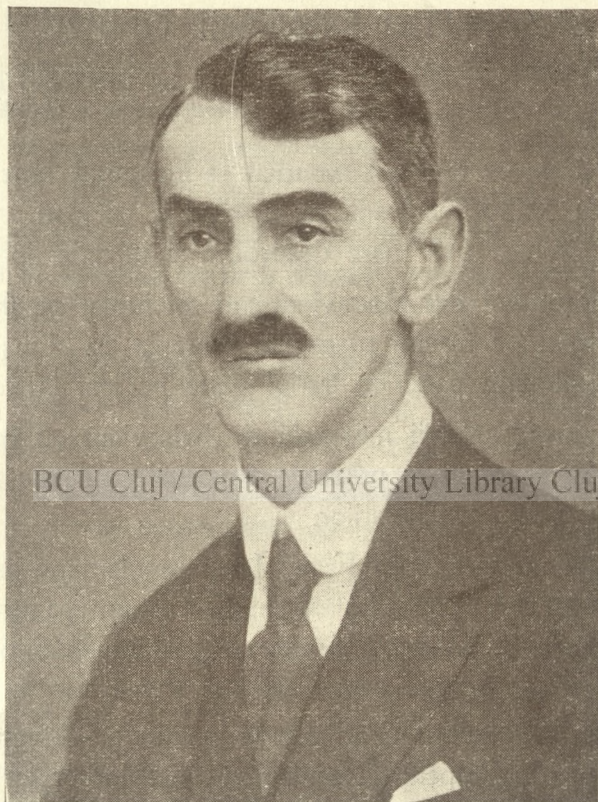
Cu toată această declaraţie făcută în prezenţa persoanelor marcante ale poporului român bucovinean, Contele Etzdorf a trecut chiar a doua zi Administrarea ţării asupra lui Aurel Onciul şi Omelian Popovici, menţinându-se astfel în vechia ideologie austriacă.

Orişicum am admirat atunci şi admir şi astăzi ideala concepţie şi ferma atitudine a lui Iancu Flondor, care este şi rămâne eroul nostru naţional în acele timpuri de grea cumpănă.

Cred că acestei atitudini şi prevederii lui Iancu Flondor îi putem mulţumi în cea mai mare parte că Bucovina întreagă a putut fi încorporată mai apoi fără greutăţi Regatului Român.

---

[1]) Asupra acestor discuţiuni s'a dresat un proces-verbal, care se află în posesia mea.

DIMITRIE ȚURCAN

AMINTIRI DESPRE UNIRE

de Ing. DIMITRIE ŢURCAN
fost membru în Consiliul Naţional

Terminându-se răsboiul mondial la începutul lunei Octombrie 1918 cu prăbuşirea frontului austriac şi german, cei înrolaţi s'au reîntors în cea mai mare desordine şi mizerie spre casă.

Feciorii români din Bucovina, cari au luptat pe frontul italian la Piave şi pe frontul rusesc în Polonia au ajuns după călătorii de săptămâni, parte cu trenul parte pe jos, la vetrele lor.

Intâlnindu-se soldaţii molepsiţi de bolşevism cu poporul de jos s'au dedat în oraşe la prădarea depozitelor militare trecând şi la devastarea averii particularilor.

Impăratul austriac Karl Franz Iosef proclamând dreptul popoarelor din imperiul său a hotărî singure asupra soartei lor, aparatul administrativ a încetat a funcţiona şi domnea o nesiguranţă generală.

In acest timp tulbur conducătorii naţiunilor conlocuitoare în Austria se pregăteau pentru manifestarea drepturilor lor teritoriale şi astfel şi puţinii români rămaşi în Cernăuţi şi parte veniţi de pe front se întruneau în localurile societăţilor culturale şi prin restaurantul Palatului Naţional sfătuindu-se asupra acţiunei ce ar trebui să întreprindă în scopul validării drepturilor asupra întregului teritor al Bucovinei.

Nedumerirea noastră era mare, fiindcă pe de o parte ucrainenii rădicară pretenţii asupra teritoriului între Siret şi Nistru, iară pe de altă parte legăturile telegrafice cu Viena fiind întrerupte, nu aveam nici o ştire ce atitudine luară deputaţii noştri — Alexandru Hormuzachi, Dr. Tachiţă Isopescu, Teofil Simio-

novici, Gheorghe Sârbu şi Dr. Aurel Onciul — în parlamentul austriac, care a funcţionat până în ultimul timp al răsboiului.

Toată nădejdea noastră rămase în Iancu Flondor, care sosind la Cernăuţi şi sfătuindu-se cu noi *a hotărît să concheme pe ziua de 27 Octombrie 1918 o adunare* a delegaţilor români din toate judeţele Bucovinei.

Intre timp sosise şi vestea din Viena că deputatul Dr. Tăchiţă Isopescu a declarat în parlamentul austriac că românii din Bucovina se vor alipi regatului român.

Această ştire a contribuit mult la înviorarea curajului românilor, cari făceau în mod febril pregătirile pentru adunarea menţionată şi aşteptau venirea armatei române pentru menţinerea ordinei publice.

In ziua memorabilă de 27 Octombrie 1918 Românii din Bucovina curgeau spre Palatul Naţional din Cernăuţi.

Veniră dintâi intelectualii. Am văzut octogenari şi bărbaţi cărunţi, cari au sosit pentru a-şi rădica glasul de mulţumire sufletească că au fost învredniciţi să trăiască ziua scăpării românilor de sub jugul străin, contra căruia au luptat o viaţă întreagă; am văzut bărbaţi în floarea vieţii însufleţiţi de dorul unirei şi progresului neamului nostru, am văzut un tineret vesel şi entusiasmat, care îşi punea nădejdi întru'un viitor fericit într'o patrie mărită şi în fine am văzut ţărani fruntaşi veniţi din creerii munţilor Dornei şi ai Bistriţei, din Valea Moldovei, a Sucevei, a Siretului şi a Prutului cu paşi mărunţi pentru a-şi spune cuvântul hotărîtor că pământul Bucovinei este al Românilor.

Sala Armoniei în care a fost convocată adunarea Constituantă era archiplină. Domnea o tăcere mormântală când adunarea a fost deschisă de venerabilul octogenar Dionisie cav. de Bejan, Preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură din Bucovina, care menţionând însămnătatea zilei, în care se va hotărî asupra soartei Bucovinei, a acordat cuvântul neuitatului Iancu Flondor, român infocat şi luptător neînfricat pentru apărarea drepturilor noastre.

Acesta, după o expunere documentată a drepturilor noastre istorice asupra întregii Bucovine, a făcut următoare propunere:

Românii Bucovinei hotăresc în depline drepturi în baza suveranităţii poporului unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare până la Ceremuş, Colacin şi Nistru cu Regatul Românesc.

Propunerea a fost primită cu unanimitate şi aclamată delirant de întreaga adunare stând în picioare şi bătând în palme aproape 10 minute.

Nu era ochiu care să nu fie copleşit de lacrimi drept urmare a marei însufleţiri, care domina spiritele prezenţilor, trăiţi în robie şi văzându-se scăpaţi de o stăpânire străină.

In urmă s'a hotărît chemarea armatei române pentru menţinerea ordinei şi luarea în stăpânire a teritoriului eliberat.

In aceiaşi adunare au fost aleşi membrii Consiliului Naţional, care au îndemnizat pe Iancu Flondor cu formarea unui guvern de secretari de stat.

Cum la adunarea din 27 Octombrie 1918 au participat numai români, Consiliul Naţional după aprobarea alipirii Bucovinei de către guvernul român a conchemat pe ziua de 28 Noembrie 1918 Congresul General al Bucovinei în sala sinodală.

La această adunare au participat toţi românii, adecă şi cei reîntorşi de pe front precum şi delegaţi ai minorităţilor nemţi, poloni, ucraineni şi evrei, cari şi ei au dat declaraţii pentru unirea Bucovinei întregi cu Regatul Român.

Această adunare a decurs foarte solemn şi deamnă de evenimentul istoric, care s'a desăvârşit.

Au participat ca delegaţi ai Regatului d-l Ionel Brătianu, iar ca reprezentant al armatei române generalul Zadic.

Au fost de faţă delegaţi din Ardeal şi Basarabia, cari ne-au adus prinosul de dragoste frăţească şi ne-au confirmat însufleţirea nemărginită pentru unire, care domnia în provinciile lor.

După încheierea Congresului participanţii s'au înşirat într'un

convoi impozant şi au parcurs străzile principale până în Piaţa Unirei, unde la auzul muzicilor militare au încins hora unirei într'o veselie de nedescris.

Bărbaţi şi femei, intelectuali, ţărani şi soldaţi au întins cercul horei serbând momente de înfrăţire drept semne de conştiinţă naţională şi bucurie nespusă.

După Congres, Consiliul Naţional a fost disolvat şi puterea administrativă a trecut asupra Ministerului din Bucureşti, în care a fost numit Iancu Flondor ministru pentru afacerile Bucovinei.

EPISOADE DIN RĂSBOIUL DIN 1914—1918

de Ing. DIMITRIE ŢURCAN

1. STÂLPI DE APĂRARE CU SÂRMĂ GHIMPATĂ

Era în primăvara anului 1916 când, în calitatea mea de subinspector silvic, am primit ordinul a fasona 3000 stâlpi de apărare cu sârmă ghimpată pentru frontul austriac.

Cum această comandă nu se împăca cu sentimentul meu de român am dispus, pentru a masca îndeplintrea ordinului, ca aceşti stâlpi să fie fasonaţi în fundul pădurei din Valea Moldoviţei.

După vro 5 săptămâni se prezintă în biroul meu din Vama un căpitan pionier, de naţionalitate croat şi cu numele Covaci, cu ordinul de a rădica şi transporta aceşti stâlpi.

Descriindu-i situaţia unde se află stâlpii, căpitanul aflând că sunt român îmi spune: „Imi pare bine că aţi fasonat stâlpii la o depărtare atât de mare şi într'un loc aproape inaccesibil, căci până când le voi transporta eu la locul destinaţiei, austriacii bătuţi pierd răsboiul". La aceasta i-am răspuns: „Şi mulţi fraţi de ai noştri vor scăpa cu viaţă din acest răsboi"

Fără a mai vorbi ne-am strâns mânele.

Aceşti stâlpi au putrezit în pădurea din Valea Moldoviţei.

2. RECHIZIȚIUNEA A DOUĂ ROȚI DE TRĂSURĂ

In timpul retragerei trupelor austriace spre Iacobeni, inginerii silvici au primit ordinul a evacua administrațiile și a se retrage spre Bistrița în Ardeal înaintea armatei.

Ca șef al ocolului silvic Vama am împachetat toate cantu-rile și documentele de valoare în 3 lăzi și-mi pregătisem o tră-sură de plecare.

Trupele în retragere s'au îngrămădit în Valea Moldovei și scurt înainte de plecarea mea se prezintă un locotenent dela manutanță și văzând trăsura mea, îmi cere să-i dau 2 roți dela ea sub formă de rechizițiune.

Explicându-i că plec și eu din ordin de serviciu, m'am opus. Răspunsul lui a fost însă categoric: „Ori îmi dai roțile sau vei fi arestat pe motiv că lucri contra armatei".

Atunci i-am spus să-mi aducă ordinul comandantului și mă voi conforma.

Depărtându-se ofițerul pentru am aduce ordinul am pus caii mei la trăsură și am plecat imediat.

După cum am aflat în urmă n'a mai avut nevoie să se fo-losească de roțile mele, întrucât mare parte din trenul manutanței a fost capturat de ruși, cari îl urmăreau.

3. SERBAREA SF. DUMITRU ȘI SOLDATUL ROMÂN

In urma isbucnirii răsboiului între România și puterile cen-trale, funcționarii austriaci evacuați și staționați la Cluj, între cari și subsemnatul, au fost necesitați a se retrage la Praga.

In ziua de sf. Dumitru 1916 serbând mai mulți prieteni ziua onomastică ne-am întâlnit peste 20 funcționari români în restaurantul cehului Dworzak la Praga. Dispoziția noastră sufle-tească era deprimată fiind că din cauza dezastrului dela Turtu-caia armata română a fost nevoită a se retrage din Ardeal și Bucureștiul era amenințat de armata germană.

Văzând fețele triste ale comesenilor, toți funcționari de stat austriac din Bucovina și între ei avocatul din Cluj d-l Dr. Amos

Frâncu naţionalist ardelean, am avut inspiraţia ca într'o vorbire să închin, în scopul încurajării celor desnădăjduiţi, un pahar în sănătatea „Soldatului Român, în care vedeam ultima speranţă pentru îndeplinirea idealului naţional."

Cu toate că cei prezenţi erau de acord cu ideia mea, mi s'au făcut reproşuri că am cutezat să vorbesc pe aceste timpuri turburi de soldatul român.

In special d-l Frâncu, care nu prea cunoştea psihica românilor bucovineni, mi-a spus că dacă aş fi vorbit astfel în Ardeal în prezenţa a 20 de inşi români, desigur că a doua zi aş fi fost denunţat autorităţilor ungare.

Visul nostru s'a îndeplinit însă tot prin vitejia soldatului român şi victoria aliaţilor.

4. MOARTEA UNUI PRISONIER ROMÂN ÎNFOMETAT ŞI MUNCIT

In vara anului 1917, când Bucovina era ocupată de ruşi, subsemnatul am fost detaşat pe lângă Inspectoratul silvic din Mariazell în Stiria, unde se afla proprietatea rurală a familiei Krupp.

Pe această moşie erau ocupaţi prisonieri din regatul român, cari din cauza lipsei de alimente erau hrăniţi cu supă de sfeclă furajeră şi varză.

Am văzut cu ochii mei cum aceşti prisonieri înfometaţi strângeau din coşurile de gunoaie coji de cartofi şi resturi de mâncări şi erau mânaţi de sentinele austriace la locul de muncă.

Intr'o zi am aflat dela oamenii mei de serviciu că un prisonier român a fost împuşcat.

Interesându-mă din care cauză a fost împuşcat mi s'a spus că prisonierul adunând fân s'a îndosit după un stog. Sentinela, un sergent german brut, aflându-l ascuns i-a făcut o somaţiune în limba germană, neînţeleasă de prisonier. Acesta din urmă zâmbind a râde voia să se ducă la muncă, sergentul înfuriat l-a împuşcat în spate pentru nesupunere.

Prisonierul căzând mort a fost înmormântat în aceiaşi zi şi cazul a fost muşamalizat.

Astfel s'a stins un biet român înfometat şi chinuit cu muncă a cărui nume regret că nu l-am putut afla.

VASILE UNGUREANU

AMINTIRI DIN ZILELE INTRĂRII ARMATEI ROMÂNE IN BUCOVINA

de **VASILE UNGUREANU**
fost voluntar în armata română

In 8 Noembrie 1918 Regimentul 69 din care făceam parte cu reşedinţa în Dorohoiu a primit ordin ca la ora 6 dimineaţa, pregătit şi înarmat de răsboi, să se găsească în faţa cazarmei Regimentului 29 tot din Dorohoi.

Din aceste două Regimente s'a format cea de a doua Brigadă din Divizia generalului Zadic. Aceasta Brigadă a fost pusă sub comanda colonelului Gheorghiu, pe atunci comandantul regimentului 29.

Ca adiutant şi informator al colonelului Gheorghiu am aflat că ordinul generalului Zadic era ca înainte de asfinţitul soarelui să ocupăm oraşul Sirete din Bucovina.

Când colonelul Gheorghiu a făcut cunoscut soldaţilor, care este direcţia şi misiunea din acea zi, o înflăcărare şi un entuziasm de nedescris a cuprins întreaga trupă care nu putea fi ţinută pe loc, iar toată populaţia oraşului Dorohoi s'a urcat pe culmea din faţa cazarmei Regimentului 29, ovaţionând şi conducând trupa până în spre Dersca.

La ora 3 după masă am ajuns în Mihăileni în faţa porţilor de vamă. Erau închise. Cei dintâi soldaţi ajunşi în faţa lor s'au repezit să le dărâme. Am rugat pe comandantul brigadei să-mi acorde mie onoarea şi satisfacţia de a le sfărăma.

Comandantul mi-a îngăduit acest lucru şi în uralele asurzitoare ale soldaţilor şi ofiţerilor am sfărămat în bucăţi aceste porţi care atâţia ani au despărţit în două un corp şi un suflet.

Dar un ordin telefonic dat din partea generalului Zadic ne-a

oprit în Mihăileni. Abia târziu noaptea s'a renoit ordinul de plecare şi am înaintat pe o mare întunecime spre oraşul Sirete de unde se auzeau dese împuşcături de arme militare şi o mitralieră. Am ajuns la podul sfărămat care peste râul Siret conduce şoseaua în inima oraşului.

Impuşcăturile în luncile Siretului continuau. Alături de comandantul Brigadei, călări, am trecut râul. Nu am nimerit vadul cel mai bun, dar am trecut. Trupa s'a strecurat şi ea în linie de bătaie ocupând astfel oraşul pe la ora 11 noaptea când prefectul a semnat predarea acestui oraş la mâna colonelului Gheorgiu. Impuşcăturile încetaseră iar intelectualii români din acest orăşel cu lacrimi în ochi ne căutau pe străzi pentru a ne primi cu bucurie şi a ne găzdui cu toate ce aveau mai bun.

Am fost găzduit de părintele George Duşceac. A doua zi în zori populaţia aşteptase să ne întâmpine cu flori. După un scurt serviciu divin oficiat în biserica principală din oraş, brigada s'a pus în mişcare spre Cernăuţi.

Astfel în 9 Noembrie 1918 am poposit în comuna Tărăşeni unde temeliile fostelor gospodării dovedeau că aicea a fost un sat ca şi celelalte. Dealtfel numai barace improvizate. Abia ofiţerii au putut găsi adăpost ca să nu doarmă sub cerul liber. Trupa istovită s'a culcat unde a putut şi după regula răsboiului.

Colonelul şi cu mine am fost găzduiţi de un neamţ bătrân, care ne-a oferit două paturi. Aici a sosit într'un târziu de noapte un automobil care l-a adus pe generalul Zadic, care după o scurtă convorbire cu comandantul Brigăzii s'a întors spre Rădăuţi.

A doua zi dimineaţa adică în 10/XI comandantul brigadei mi-a pus în vedere că informaţiunile primite de comandantul Diviziei sunt în contrazicere cu informaţiunile primite direct dela d-l Iancu Flondor care în calitate de preşedinte al consiliului naţional a chemat armata română în Bucovina. Aceste informaţiuni se refereau la bandele înarmate cari terorizau populaţia oraşului Cernăuţi şi cari după informaţiunile furnizate comandantului armatei ar fi fost minat cele mai importante clădiri din oraşul Cernăuţi.

Pentru a verifica aceste informaţiuni generalul Zadic a lăsat să fiu trimis eu cu un plic din partea D-Sale direct la Palatul Naţional din Cernăuţi, unde era biroul d-lui Iancu Flondor.

Am primit această misiune şi am pornit îmbrăcat în haine ţărăneşti singur, lăsând trupa în Tărăşeni. In urmă am fost ajuns de D-l Nicolai Prelici care venea cu o trăsură dinspre Rădăuţi spre Corovia. Cunoscându-ne am fost luat în trăsură şi adus până la părintele Dolinschi din Corovia, unde am găsit şi pe fratele părintelui Dolinschi, maior în armata austriacă. Aceştia mi-au arătat calea cea mai scurtă ca să ajung la Iancu Flondor. Insoţit de d-l Nicolae Prelici am ajuns fără să fiu cunoscut de cineva până în poarta Palatului Naţional.

In Piaţa Unirii de astăzi lume multă şi de toate naţionalităţile. Garda naţională păstra ordinea. Un soldat din această gardă m'a condus până în biroul lui Iancu Flondor. Aici în jurul unei mese mici, pe care se afla o sticlă cu vin şi câteva pahare, şedeau: Iancu Flondor cu fratele său Nicu Flondor şi Gheorghe Şandru, iar în jurul lor se preumbla agitat d-l Dori Popovici.

I-am dat plicul şi am explicat rostul misiunii mele. Mi-a oferit un pahar cu vin pe care sigur că nu l'am refuzat şi apoi mi-a spus următoarele cuvinte: „Te rog să pleci imediat îndărăt, să-i spui d-lui general, să nu aibă nici o grijă pentru că de situaţia de aici răspund eu, şi ea este aşa precum îi spun informaţiunile dela mine. Eu îl aştept în fiecare moment". Aceasta era pe la orele 1 d. m. în ziua de 10 Noembrie. După aceasta am eşit condus de acelaş soldat de gardă până în jos unde m'a aşteptat d-l Nicolae Prelici. Cu o căruţă pe care am putut-o găsi am luat drumul spre Tărăşeni, dară în Corovia am întâlnit trupa şi am comunicat comandantului de brigadă cele auzite dela d-l Flondor.

Contrar aşteptărilor celor din Cernăuţi, armata s'a oprit între Corovia şi Cernăuţi. Generalul a dat ordin ca intrarea armatei în Cernăuţi să se facă abia a doua zi cu toate că d-l Flondor a stăruit ca acea intrare să se facă în ziua de 10 Noemvrie seara.

Aici, la barieră, în seara zilei de 10 Noemvrie Dr. Cobi-

lanschi fostul director al Spitalului de alienaţi a întîmpinat armata română cu mari cantităţi de provizie şi cu tot felul de băuturi pentru ofiţeri şi trupă.

Soldaţii au băut, au mâncat, au cântat şi au jucat cu toată lumea care a venit din oraş. Trupa a primit ordin să cantoneze în Corovia. Eu am mers cu comandantul brigadei la părintele Berariu care ne-a primit cu cea mea mare însufleţire de român.

A doua zi armata a intrat în oraşul Cernăuţi.

ION VASCĂ

STUDENȚIMEA BUCOVINEANĂ IN ANUL UNIRII 1918

de Dr. ION VASCĂ
fost preşedinte al stud. univ. în anul Unirii 1918

Studenții români din Bucovina au fost cele mai însuflețite elemente în lupta pentru înfăptuirea idealului național.

Bine pregătiți sufleteşte în şcoala iluştrilor dascăli naționali, războiul mondial i-a surprins gata pentru orice jertfă. Nu-i mirare dacă în primele zile ale războiului o mare parte din ei a trecut frontiera în țara mamă, unde cu entuziasm s'au pus la dispoziția marelui cartier al armatei sau la cea a altor servicii de utilitate publică.

Cei mai mulți însă au fost sortiți să îndure calvarul suferințelor în slujba stăpânitorilor de ieri până în ceasul izbăvirii. Iar când, în anul 1918, după ziua încetării ostilităților războinice, s'a făcut numerotarea lor la întoarcerea acasă, s'a putut cunoaşte starea în care am fost ajuns: unii, absenți la apel, — morți pe altarul patriei — alții invalizi de război, alții storşi de vlagă şi aproape îmbătrâniți fără de vreme în focul şi groaza tranşeelor.

In Noemvrie 1918 studențimea română din Bucovina, după un răstimp de 4 ani, s'a adunat într'o bună zi spre a-şi relua iarăşi viața universitară de altă dată.

Ce însuflețire, ce bucurie şi cât elan la tinerii noştri de a-şi pune deacum înainte toate puterile şi toată energia în slujba patriei noui, în slujba idealului național înfăptuit!

S'au fost şters amintirile dezbinărilor din trecut şi uniți într'un mănunchi, într'o singură organizație unitară, studenții bucovineni s'au prezentat radioşi şi conştienți de chemarea lor viitoare la marele praznic al Unirii, săvârşit cu tot fastul şi gran-

doarea corespunzătoare evenimentelor epocale în ziua memorabilă din 28 Noembrie 1918.

Azi cei mai mulţi dintre aceştia în decursul celor două decenii dela istoricul act al Unirii, slujesc cauza naţională şi marile interese ale patriei întregite deţinând importante posturi în viaţa noastră publică.

Slăvită fie pilda jertfelor şi a vredniciei lor!

Vor rămânea pururea vii în amintirea generaţiilor ce se vor perânda în noianul vremurilor pentru dragostea de neam şi ţară românească.

Dăm mai jos telegrama Regelui Ferdinand I, a primului ministru şi a ministrului şcoalelor, răspuns la telegramele studenţimii române din Cernăuţi.

D-lui Vască, preşedintele adunării studenţeşti Cernăuţi

Palatul Regal, Iaşi

Din adâncul sufletului mulţumesc tineretului universitar român din Bucovina pentru sentimentele de credinţă ce îmi aduc.

Cum am împărtăşit suferinţele şi durerile unei populaţiuni credincioase idealului naţional, aşa mă bucur azi, împreună cu voi, că asupra ţinuturilor frumoase stăpânite odinioară de marele Ştefan, fâlfâie mândrul tricolor român, ca o chezăşie a unirii pentru veci a tuturor Românilor. Ştiu că aţi păstrat necontenit în inimele voastre, ca o credinţă sfântă, memoria marelui şi sfântului Voevod şi că mă pot uita la voi cu încredere în viitor, ca purtători ai ideii naţionale; ca luptători ieri, mâine veţi pune toată puterea şi tot entuziasmul tinereţii în slujba patriei întregite.

Ferdinand

D-lui Ioan Vască, preşedintele studenţimii universitare Cernăuţi

Iaşi

Cu vie mulţumire am primit mărturia simţemintelor ce-mi exprimaţi în numele scumpilor noştri fraţi bucovineni. Vă sunt adânc recunoscător Domniei-Voastre şi tineretului luminat, care din generaţie în generaţie, a păstrat cu sfinţenie iubirea de neam; aţi cultivat-o şi aţi mărit-o prin o strălucire demnă de înaintaşi. Impărtăşiţi vă rog întregei studenţimi bucovinene dragostea şi fericirea Românilor din Regat, care vă întâmpină din pribegie, după un veac şi jumătate, cu braţele deschise şi strângându-vă la pieptul lor vă zic: Bine aţi venit, fraţi mult doriţi! Dumnezeu să ne ţie tari în credinţa neamului, a legii şi a marelui nostru Rege Ferdinand I. Trăiască România-Mare, una şi nedespărţită!

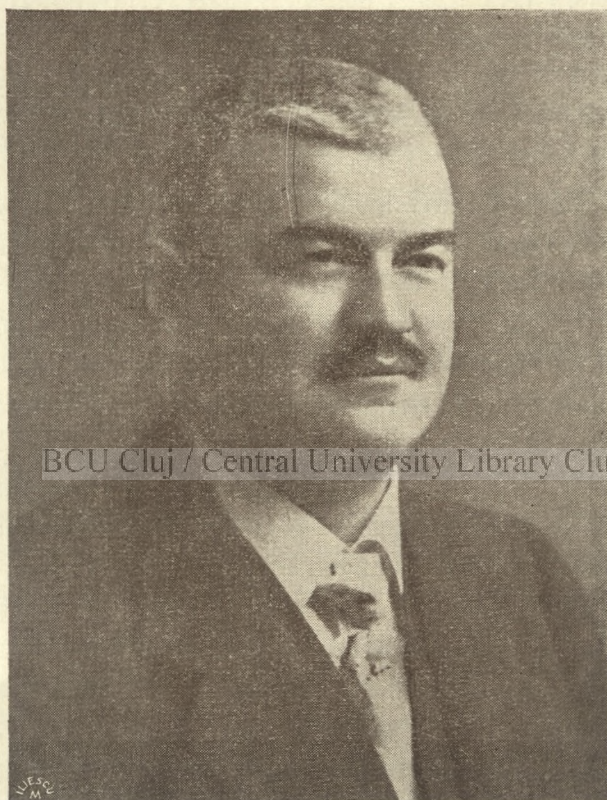
Preşedintele consiliului de miniştri, general de corp de armată adjutant **Coandă.**

D-lui Ioan Vască, preşedintele adunării dela Universitatea Cernăuţi, Bucovina

Iaşi

Omagiile tinerimii universitare române din scumpa noastră Bucovină ni-au umplut inima de cea mai aleasă bucurie izvorîtă din neţărmurită dragoste ce avem pentru mult aşteptaţii noştri studenţi ai celui mai înalt aşezământ de învăţătură, menit să fie în viitor un pion al culturii naţionale româneşti, în partea de miazănoapte a Regatului.

Ministrul şcoalelor, **Poni.**

N. VASILOSCHI

AMINTIRI DIN RĂZBOIUL MONDIAL 1914—1918

de Dr. N. VASILOSCHI
fost membru în Consiliul Național
și în Congresul General

Când mă gândeam adineoară la războaiele decurse între popoare, mai ales la acele, cari ne privesc pe noi Românii, doriam ca generația noastră să fie scutită de zguduirile grozave îmbinate cu fiecare războiu. Soarta ni-a menit însă să fim martorii celui mai mare cataclism istoric, care ni-a cauzat multe dureri, dar ni-a adus îndeplinirea celei mai fierbinți dorințe: reîntregirea neamului nostru.

La finele lunii Iulie 1914 petreceam într'o stațiune balneară din vest, când Austro-Ungaria i-a pus Serbiei ultimatul cunoscut. Nu era îndoielnic, că respingerea acestui ultimat va fi urmată de un războiu. Refuzul n'a întârziat, măcelul a început. Când am citit ordinele comandamentului armatei austriace afișate în localitatea aceea, prin care s'a dispus mobilizarea parțială, am zâmbit, mi-am pachetat bagajele și am pornit grabnic spre vatră. Vedeam că viforul cel mai groaznic avea să se răsfrângă asupra noastră. Mobilizării parțiale i-a și urmat după puține zile cea generală.

Sosit în Cernăuți, am aflat o agitație a spiritelor cum nu o observasem nicicând. Autoritățile austriace au grijit ca confuziunea să atingă culmea. Când s'a apropiat armata rusească de orașul nostru, stăpânirea austriacă nu s'a mărginit să ordone evacuarea oficiilor publice, asta în mod pripit și fără pricepere, dar a umplut cu groază sufletele locuitorilor în fața cuceririi iminente a orașului Cernăuți prin Ruși. Urmarea a fost că o mare parte a populației s'a refugiat spre vest. Am făcut acelaș lucru, îngri-

jorat fiind de soarta familiei mele. Chiar în momentul, în care avantgarda rusească (Cazaci) au intrat în oraş, la 2 Septembrie 1914, am părăsit oraşul în direcţie opusă, pe drumul spre Storojineţ. După câtva timp petrecut în Solca la vatra părintească, apoi în Vatra-Dornei, am pornit-o spre vest şi am ajuns în fine în luna Octombrie 1914 în Viena.

Felul cum au tratat vienezii pe cei refugiaţi încolo, mai ales pe Români, numai bun n'a fost. După o petrecere de câteva săptămâni, am preferat să mă înapoiez la 17 Noembrie 1914 la vatră, socotind chiar cu cele mai mari dificultăţi. Imi amintesc că şeful oficiului înfiinţat în Viena pentru refugiaţi, d-l Twardowski, un polon devenit posterior ministru, de altfel un om foarte binevoitor, s'a mirat de cutezanţa mea de a încerca în acel moment reîntoarcerea în Bucovina, despre care autorităţile aveau ştiri rele. Inapoierea am întrerupt-o în Vatra-Dornei şi în Suceava.

Nu e aici locul pentru a desfăşura amănunţit toate peripeţiile refugiului şi ale înapoierii. Trebue să menţionez însă, că mai ales d-l Gheorghe Galin, pe atunci reprezentantul României pentru Bucovina, nu mai puţin d-l Temistocle Bocancea, primarul oraşului Cernăuţi în acea vreme, ambii între timp decedaţi, au dovedit multă bunăvoinţă pentru cei cari se reîntorceau la vatră, mai ales pentru Români. Cu ajutorul acestor buni Români m'am înapoiat prin România la Cernăuţi, trecând prin frontul rusesc (Mamorniţa). Multe se dau uitării, mai ales faptele bune inspirate de umanitate adevărată, săvârşite în decursul acestui războiu fără seamăn. Şi memoria acestor doi bărbaţi vrednici, cari au făcut atâta bine în momentele grele din acest războiu nu se onorează după cum o merită. Imi îndeplinesc o datorie scoţându-i aici în relief.

Am sosit la Cernăuţi în noaptea spre 2 Ianuarie 1915. Oraşul pe atunci pentru a doua oară ocupat de Ruşi era de o mare parte a populaţiei părăsit şi avea un aspect mortal. Străzile goale, comerţul şi toate manifestările de viaţă reduse la un minim. Purtarea Ruşilor faţă de populaţie, mai ales în raport cu Ro-

mânii, a fost destul de bună. Ei nu opuneau nici o greutate celor cari doriau să se înapoieze la Cernăuţi resp. la vetrele lor. Ba, mai mult, ei îşi exprimau adese ori indignarea lor asupra faptului că o parte atât de mare a locuitorilor a fost părăsit oraşul. Dânşii ar fi doar un popor civilizat şi ar trata bine populaţia din teritoriile străine, ocupate de ei în războiu.

Situaţia s'a schimbat cu totul după invazia a treia rusească. Oraşul Cernăuţi fusese adecă ocupat de Austriaci dela 17 Februarie 1915 până la 17 Iunie 1916. In noaptea din 17 spre 18 Iunie 1916 au invadat Ruşii pentru a treia oară oraşul nostru, după aşa numita ofensivă Brussilow. De astă dată dânşii au inundat oraşul cu oaste multă şi cu funcţionari de tot felul. Primarul rămas din timpul anterior, Gheorghe Şandru, nu mai puţin membrii comisiunii interimare de pe atunci, au demisionat din funcţiunea lor. S'a instituit o nouă dirigenţă a oraşului compusă din 5 persoane, căreia i-a aparţinut d-l notar Ştefan cav. de Miculi ca prezident, iar scriitorul acestor şire ca viceprezident şi totodată ca jurisconsult.

Am suferit foarte mult în decursul exercitării acestui mandat primit dela populaţie, sub prima furie a invasiunii ruseşti după lupte grele şi sângeroase. Locuitorii au fost însă prin noi scutiţi de jaf şi de alte vexaţiuni, nu mai puţin şi sprijiniţi după posibilitate. Toate hotărîrile luate atunci de noi, cei 5, sunt fixate în procese verbale dresate de noi şi păstrate în duble exemplare, depuse la Primăria oraşului (Municipiului) Cernăuţi şi în arhiva notarului Miculi, drept dovadă pentru toate timpurile asupra felului cum ni-am indeplinit datorinţa în acel ceas greu. Noi lucram în permanenţă, ziua şi noaptea, căci dorinţele Ruşilor erau multe şi deasupra capetelor locuitorilor plana în continuu pericolul de a fi jăfuiţi şi schingiuiţi. Orice am fi făcut pentru a arăta Ruşilor bunăvoinţa noastră în situaţia delicată în care ne aflam, a fost înzădar. Nimic nu i-a putut mulţumi. Mai ales ofiţerii şi funcţionarii ruseşti de origine ucraineană nu se sfiau să ceară şi lucruri imposibile. Pentru a ne terorisa ne bănuiau între altele că am fi spioni austriaci. Ameninţări cu

deportarea la Siberia, ba cu spânzurătoarea, erau la ordinea zilei.

Pentru a ne umili cât de mult, ni s'a cerut în fine ca să atârnăm în sala şedinţelor Primăriei, unde funcţionam, portretul ţarului Nicolai II, la un loc de distincţie. Am purces în mod dilatoriu în chestie. În fine însă Ruşii ni-au pus un ultimat. Atunci am înaintat în mod formal un memoriu redactat de mine şi trădus în limba rusească, prin care am declinat îndeplinirea acestui ordin, băzându-ne pe dispoziţiunile dreptului internaţional. Memoriul acesta a fost predat guvernului depe atunci în mod solemn printr'o delegaţie din sânul acelor cinci. Ne-am fost dat bine seama că urmarea acestui procedeu al nostru energic putea să fie pentru noi fatală, adecă deportarea la Siberia. Am scăpat însă ca prin minune din această cursă pusă nouă. Ruşii n'au cutezat să ne reglementeze pentru această nesupunere. Dar terorizările au continuat, până ce în fine am fost desărcinaţi din acea funcţiune atât de periculoasă şi înlocuiţi prin persoane accesibile dorinţelor Ruşilor.

Imediat după izbucnirea războiului fiecare dintre noi Românii bucovineni ne-am dat bine seama că acuma a sosit momenul istoric pentru reîntregirea neamului nostru. Cei remaşi la vatră ne aflam însă într'un impas greu. Erau foarte riscanţi paşii necesari pentru a îndruma cele necesare în causa aceasta atât de importantă. Ne dădeam seama că mult depinde de rolul, care îl va avea România în acest războiu. Se ştie, că atât Antanta cât şi puterile centrale se străduiau din răsputeri pentru a atrage România de partea lor, făcând promisiuni în privinţa reîntregirei. Zguduiţi în adâncul sufletului nostru aşteptam soluţionarea aceste probleme conform dorinţei noastre.

Vreo două zile înaintea serbătorii Sf. Marii Mari (28 August) din anul 1916 ne-a surprins locţiitorul guvernorului rusesc, Contele Lamsdorff, cu care mai puteam sta de vorbă, cu ştirea, că chiar în ziua acestei serbătoriri România va intra în războiu de partea Antantei. Mare a fost agitaţia noastră la această veste. Ne puneam întrebările: Corespunde comunicarea aceasta ade-

vărului ? Ce urmări va avea acest eveniment pentru noi Românii bucovineni ? Care să fie atitudinea noastră în caz că acest fapt s'ar îndeplini ? Trebuiam să socotim cu un tratament aspru din partea Austriacilor în caz că dânşii vor ocupa posterior oraşul Cernăuţi. Grijele noastre erau justificate notoric ştiind cât de greu au suferit unii dintre oamenii noştri în urma denunţărilor hidoase provenite dela duşmanii etnici sau personali ai celor vizaţi ca „trădători" înainte de a intra România în războiu de partea Antantei. Cât de dificilă avea să fie situaţia noastră ulterioră acestui eveniment.

Ceea ce a profeţat Contele Lamsdorff s'a împlinit. În ziua de 28 August 1916 România a declarat Austro-Ungariei războiul. Ne-am recules sufleteşte faptul fiind îndeplinit. Ne-am dat însă de altă parte seama, că de atunci inainte trebuiam să fim cu mult mai precauţi. Căci inapoierea Austriacilor la Cernăuţi nu era exclusă. Am grijit în primul rând, ca instituţiunile culturale româneşti să nu sufere drept urmare a situaţiei schimbate. Mai ales „Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina" forma obiectul îngrijirii noastre osebite. Ne produce satisfacţie a constata, că ni-a succes a scuti numita societate culturală de daune. Ea a remas aproape neatinsă de urmările desastruoase ale războiului, cu toate că Austriacii s'au reînturnat întru adevăr la Cernăuţi în noaptea din 1 spre 2 August 1917.

Zile negre au fost menite neamului nostru după intrarea României în războiu. Cu durere am luat cunoştinţă de suferinţele grele îndurate de fraţii noştri din România veche în timpul când inamicul a fost ocupat o parte mare din teritoriul ei. Nicicând nu ne-a părăsit însă speranţa, că nenorocirea aceea nu era decât un episod trecător în istoria neamului nostru şi că vor veni vremuri senine. Vitejiei fără seamă a ostaşului român şi unei sorţi binevoitoare avem să mulţumim, că situaţia s'a schimbat cu totul ulterior şi că dorinţa noastră pe cât de înflăcărată pe atât de justă, reintregirea neamului nostru, s'a îndeplinit.

În luna Octomvrie soarta războiului mondial era decisă. Puterile centrale erau în declin vădit.

Între timp s'ar întrunit un mănunchiu de Români bucovineni, aproape toţi deputaţi în sfatul ţării şi în parlamentul din Viena, cari în consfătuiri la început făcute în mod secret, în biblioteca fostului mareşal al ţării, a d-lui Alexandru Baron Hormuzachi, apoi în unele încăperi îndosite din Palatul Naţional, au hotărît în principiu Unirea cu patria mumă, România veche. Posterior s'a format din acest nucleu, căruia i-am aparţinut, Consiliul Naţional bucovinean, prin lărgire.

Prima adunare publică a Românilor bucovineni, convocată de delegaţii tuturor partidelor române, care a hotărît, în Constituantă Unirea cu patria mumă şi a instituit Consiliul Naţional bucovinean, a avut loc sub preşedinţia venerabilului luptător naţional Dionisie Bejan şi a marelui român Iancu Flondor la 27 Octomvrie 1918 în sala Armoniei din Palatul Naţional din Cernăuţi. Adunarea aceasta a fost stăpânită de o însufleţire nemaipomenită în anterior. După o cuvântare înflăcărată a neuitatului preşedinte al Consiliului Naţional Iancu Flondor şi după votarea hotărîrilor Constituantei, cari se văd din Monitorul Bucovinei, fascicola I, anul 1918, apărut în 14 Noemvrie 1918, entuziasmul general nu mai avea margini. Vedeai bătrâni şi tineri îmbrăţişîndu-se frăţeşte cu ochii umezi. Teama de autorităţile austriace, care funcţionau încă pe atunci, a dispărut cu desăvârşire, Românii Bucovinei au trecut în acel moment istoric Rubiconul reîntregirii neamului nostru.

Nu a lipsit nici reacţiunea. La începutul lunii Noemvrie 1918 autorităţile austriace au părăsit oraşul nostru, lăsându-l pe seama Ucrainenilor, cari cu ajutorul unor batalione compuse din soldaţi ucraineni au produs într'un moment dat, prin terorisări la adresa Românilor, o situaţie de desordine, ba chiar anarhie.

În ziua de 11 Noemvrie 1918 armata română victorioasă, invitată fiind de urgenţă prin Consiliul Naţional, intră în oraşul Cernăuţi. Abia atunci am respirat uşuraţi, salvaţi fiind din anarhia încercată de Ucraineni. Armata condusă de d-l General Zadic a fost salutată în sala de şedinţe din etajul II al Palatului Naţional prin Consiliul Naţional, în frunte cu preşedintele său Iancu

Flondor, după cum vesteşte o placă de marmoră aşezată acolo posterior întru amintirea acestui eveniment istoric de Comitetul Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina, căruia aparţineam ca prim vicepreşedinte. Am asistat la actul acesta de bineventare în calitate de membru al Consiliului Naţional. Lacrimi de satisfacţie sufletească nespusă se vedeau curgînd din ochii celor prezenţi când marele român Iancu Flondor a terminat cuvintele de binevenire îmbrăţişându-l pe Generalul Zadic şi zicându-i: „Daţi-mi voie să vă bineventez, aşa cum o fac doi fraţi iubitori, cari după o lungă şi dureroasă despărţire se întâlnesc spre a nu se mai despărţi. O fac deschizînd braţele mele şi stringîndu-vă la piept“.

La 28 Noemvrie 1918 marele Congres general bucovinean convocat de Consiliul Naţional şi adunat în splendida sală sinodală a reşedinţei mitropolitane din Cernăuţi a consfinţit în fine în cel mai solemn şi formal mod unirea necondiţionată a Bucovinei cu patria mumă. Am avut cinstea să particip la această măreaţă adunare istorică, prin care s'au terminat actele de reîntregire pe vecie a neamului românesc, în calitate de vicepreşedinte al Consiliului Naţional.

Rămâne acuma, 20 ani după Unire, ca o soartă binevoitoare să perfecţioneze deplina unire sufletească a tuturor Românilor reuniţi, după atâtea suferinţe, în România Mare, nu mai puţin ca să ne salveze de urgia vremurilor grele, în cari am ajuns.

NICOLAE VLAD

IMPRESII DESPRE UNIRE

de preot NICOLAE VLAD
fost membru în Congresul General

După 20 de ani de unire a tuturor Românilor să exprim şi să redau impresiile mele personale din acea zi memorabilă când s'a hotărît unirea Bucovinei cu Patria-Mumă e un moment foarte plăcut din viaţa unui român, care nutria un ideal moştenit din părinţi, moşi şi strămoşi.

Multe momente de groază, de urgie, de primejdie şi de disperare am petrecut în anii războiului 1915—1918.

Arestarea de Austro-Unguri, închisorile, bătăi, chinuri, ameninţare cu executarea, evadare, fuga prin Carpaţi, pribegie, refugiu, foamea, murdăria, persecutare între bolşevici, până ce mobilizarea ca voluntar în Armata Română a pus capăt sbuciumului vieţii mele.

După 4 ani de martiraj au început să se vadă zorile păcii, răsăritul soarelui dreptăţii — popoarele au ajuns la autodeterminare. In Chişinău, unde am petrecut ultimul timp al anului 1918, aud că Bucovina se declară pentru unire cu România. Aici sunt ales ca delegat şi reprezentant al Bucovinei de Nord la Consiliul naţional din 28 Noemvrie 1918. Ca fiu de răzeş născut dintr'o familie de răzeşi români de dincolo de Prut m'am temut ca să nu se ciuntească Bucovina şi sate răzeşeşti să nu cadă la cine ştie ce ţări; dară mulţumesc marelui nostru istoric şi bărbat de stat D-lui Dr. Ion I. Nistor că susţinea cu dovezi istorice sdrobitoare şi prin situaţia geografică de fapt, pretenţiunile unirei întregii Bucovine în hotarele ei până la Nistru şi Colacin către România Mare. Parcă sburam din Chişinău spre Cernăuţi spre a asista la actul cel mare şi solemn al hotărîrii şi al votării.

Ce zi plăcută şi de mare fericire a fost ziua de 28 Noemvrie 1918 văzând şi simţind idealul *naţional* spre înfăptuire. Sublimă zi, cea mai mare sărbătoare dintre sărbători! După mulţi ani de urgie şi nesiguranţă m'am simţit ca nou născut, unit frate cu frate şi gândiam că şi ne vom iubi ca fraţi, ne vom sprijini ca fraţi, ne vom cultiva Patria şi vom lucra cu toţii pentru binele, fericirea şi înflorirea ei.

IACOB ZADIK

PROCLAMAȚIUNEA

DIN 9 NOEMVRIE 1918, CARE A ANUNȚAT SOSIREA ARMATEI ROMÂNE ÎN BUCOVINA

de Generalul I. ZADIK
Comandant Diviziei 8-a

Răspunzând la chemarea Comitetului Național Bucovinean, Armata Română, din Inaltul ordin al M. S. Regelui Ferdinand I al României, a pășit pe pământul Marelui Voevod Ștefan, pentru a ocroti viața, avutul și libertatea locuitorilor de ori și ce neam și credință, împotriva bandelor de criminali, cari au început opera lor de distrugere în frumoasa voastră țară.

Trecând hotarul dus între noi de o soartă vitregă acum o sută și mai bine de ani, hotar care n'a putut niciodată să ne despartă și inimile, trupele române sosesc în mijlocul vostru, aducându-vă dragostea și sprijinul lor, pentru libera înfăptuire a dorințelor născute din dreptul legitim al popoarelor, de a dispune de soarta lor.

Stăpâniți de aceste sentimente și cu credință în sinceritatea cererii voastre de ajutor, invităm poporul bucovinean ca să nu se abată sub nici un motiv dela viața și ocupațiunile sale normale.

Subsemnatul garantează oricui locuitor libera exercitare a drepturilor sale civice și face cunoscut în acelaș timp că se va reprima cu toată severitatea cuvenită orice încercare de desordine, acte de violență sau nesupunere la ordonanțele date de noi.

CUPRINSUL

Pagina

Pagina